S-IA-B[atavia]

216,2

3613
58

Library of the Museum

OF

COMPARATIVE ZOÖLOGY,

AT HARVARD COLLEGE, CAMBRIDGE, MASS.

Founded by private subscription, in 1861.

Bought

No. 7272.

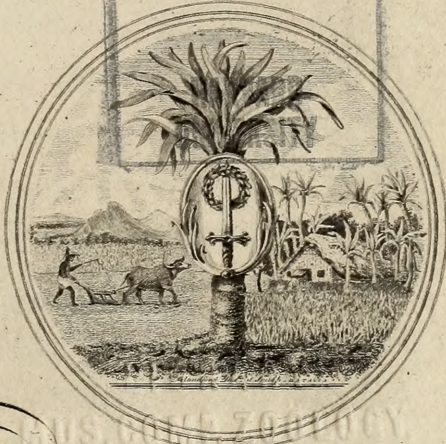
Nov. 10. 1879

VERHANDELINGEN VAN HET BATAVIAASCH GENOOTSCHAP, van Kunsten en Wetenschappen

14.de DEEL

MUS. COMP. ZOOL.
LIBRARY

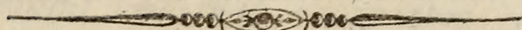

MUS. COMP. ZOOLOGY
CAMBRIDGE, MAS

TE
BATAVIA
Ter Lands Drukkery
1833

3613,
5.8.5

Voorberigt.

In het Voorberigt van het XIII Deel is aan het Publiek kennis gegeven, dat de Werken van het Bataviasche Genootschap van Kunsten en Wetenschappen voortaan bij Cahiers *zullen uitgegeven worden, waarvan vier of vijf bij elkander gebonden, één Deel uitmaken. Het oogmerk van dezen maatregel is, om de Leden des Genootschaps, en al de genen, die in de wetenschappen belang stellen, zoo spoedig mogelijk, met de door de Directie in druk uitgegevene Stukken bekend te maken, daar het, door gebrek aan geschikte bouwstoffen, en andere plaatselijke moeijelijkheden, wel eens lang kan duren, eer een volledig Deel in het licht komt. Het spreekt echter van zelf, dat dáár, waar de genoemde verhinderingen niet bestaan, ook de maatregel noodeloos wordt, te meer, daar dezelve voor het overige niet ge-*

geheel zonder bezwaar zoo wel voor de Directie als voor de Leden is. En dewijl zulks thans werkelijk het geval is met het XIV Deel onzer Verhandelingen, zoo wordt hetzelve ook in zijn geheel uitgegeven, gelijk wij thans het genoegen hebben, hetzelve aan het letterminnend Publiek aan te bieden. De oorzaak, dat wij dit Deel zoo spoedig na de uitgave van het XIII in het licht kunnen zenden, is omdat het eerst daarin voorkomend Stuk reeds sedert eenen geruimen tijd was afgedrukt, toen de Directie door gewigtige bedenkingen weêrhouden werd, hetzelve uit te geven. Deze bedenkingen thans niet meer bestaande, zoo heeft de Directie zich gehaast, dat Stuk algemeen te maken. Het is getiteld: Geschiedkundig Overzigt van den handel der Europezen op Japan, *en ontleend uit een officieel aan het Indisch Gouvernement ingediend rapport van wijlen den heer* G. F. Meijlan, *oud Mededirecteur en Lid dezes Genootschaps, en van* 1826 *tot* 1832 *Opperhoofd van den Nederlandschen handel op Japan. De Directie was door eene vriendelijke hand in het bezit geraakt van een net en naauwkeurig afschrift van dit belangrijke Stuk, en heeft niet mogen nalaten, met de uitgave daarvan de wetenschappen aan zich te verpligten;*

* * *

pligten; en de Regering van Nederlandsch Indie, altijd bereid, nuttige kennis en wetenschap te bevorderen, heeft zich daartegen, ofschoon Zij hetzelve als Haar eigendom kon aanmerken, ook niet willen verzetten, voor welke goedgunstigheid en zoo vele andere aan deze Maatschappij bewezene voorregten en ondersteuningen wij Haar bij deze gelegenheid onzen eerbiedigen dank opdragen. Wie den nederigen en bescheiden, maar tevens door en door kundigen en verdienstelijken MEIJLAN, *die met eene uitgebreide kennis en rijke ervaring, vooral Neêrlandsch Indie betreffende, een fijn oordeel en eenen schoonen en duidelijken stijl paarde, in persoon en omgang gekend heeft, wie zijn* Japan *gelezen heeft, in* 1830 *bij* WESTERMAN EN ZOON *te Amsterdam uitgegeven, zal ook van dit voortbrengsel van zijnen oordeelkundigen en onderzoekenden geest hooge verwachtingen koesteren; en in deze verwachting zal men na lecture ook niet te leur gesteld worden. Zijn al te vroege dood nog in de kracht zijner jaren is een onherstelbaar verlies zoo wel voor de Maatschappij in het algemeen als voor dit Genootschap in het bijzonder; maar dit zijn Geschrift zal in onze Werken als een onvergankelijk gedenk-*

tee-

* * * *

teeken blijven staan van zijne kunde en ijver en van de ware vaderlandsliefde, waarvan hij geheel doordrongen was.

De Directie heeft vermeend, bij het bovengenoemde Stuk, ter aanvulling van het XIV Deel, nog eene kleine Bijdrage te moeten voegen, namelijk: Iets over de acupunctuur of naaldensteek, *zoo als die in Japan tegen ziekten aangewend wordt. Dit Stukje is ons nagelaten door ons bekwaam en verdienstelijk Medelid den Heer* DR. VON SIEBOLD, *en zal ook, dit vertrouwen wij, met belangstelling gelezen worden. Hetgeen wij bij vorige gelegenheden ten aanzien en tot lof van den Schrijver daarvan gezegd hebben, zij hier met volle ruimte herhaald. Wij bedanken dien hoogst verdienstelijken Geleerde ook voor dit geschenk, en blijven hem de belangen van dit Genootschap ten duurste aanbevelen.*

Ten slotte betuigen wij aan het Gouvernement op nieuw onzen dank voor het vrij en kosteloos gebruik van 's Lands drukpers, terwijl de Heer Directeur van 's Lands Drukkerij het Genootschap ook zeer aan zich verpligt heeft door zijne ijverige medewerking in deze.

BATAVIA, *den 9den Februarij* 1833.

Geschiedkundig Overzigt

VAN DEN

HANDEL DER EUROPEZEN

OP

JAPAN,

DOOR

G. F. MEIJLAN,

OPPERHOOFD VAN DEN NEDERLANDSCHEN HANDEL IN JAPAN,

BESTUREND LID VAN HET BATAVIAASCH GENOOTSCHAP VAN KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN.

INHOUD.

EERSTE AFDEELING.

Handel der Portugezen.

Japan een der laatste in Europa bekend gewordene landen van Azia, bladz. 1.—Verval der Portugezen op de kust van Japan, bladz. 2.—Aanleiding hunner handelsbetrekking, bladz. 3.—Evangelieprediking door FRANCISCUS XAVERIUS, bladz. 3.—Gezantschap aan den Paus te Rome, bladz. 3.—Voordeelige handel der Portugezen, bladz. 6.—Uitbreiding van het Christelijk geloof, bladz. 8.—De val van het Christendom, bladz. 11.—Eerste Christenvervolging in Japan, bladz. 14.—Beperking van den handel der Portugezen, en hunne opsluiting te Desima, bladz. 16—Uitgevaardigd plakkaat nopens de verbanning der Portugezen, en de gemeenschap met andere natien, bladz. 19.—Eindelijke uitdrijving der Portugezen, bladz. 20.—Portugesche ambassade van Macao, bladz. 20.—Tweede en laatste poging der Portugezen om in Japan toegelaten te worden, bladz. 21.

INHOUD.

TWEEDE AFDEELING.

Handel der Engelschen.

WILLIAM ADAMS de eerste in Japan aangekomen Engelschman, bladz. 22.—Aankomst van een Engelsch schip, op aanschrijven van W. ADAMS, bladz. 24.—JOHN SARIS reis aan het Hof, waar hem eene acte van handel wordt toegestaan, bladz. 25.—JOHN SARIS rigt eene Engelsche faktorij te Firando op, bladz. 31.—Vereeniging der Nederlandsche en Engelsche faktorijen in 1619, bladz. 33.—Opbraak der Engelsche faktorij, bladz. 36.—Poging tot herstelling derzelver, bladz. 36.—Welke mislukt, en om welke reden, bladz. 38.—Laatste poging der Engelschen tot den handel, bladz. 41.—Aankomst van een Engelsch oorlogsfregat in de haven van Nagazakij, bladz. 44.—Het fregat vertrekt, na eenige vijandelijkheden gepleegd te hebben. Gevolgen daarvan, bladz. 48.

DERDE AFDEELING.

Poging der Russen, om tot den handel in Japan, te worden toegelaten.

Eerste handelsonderneming der Russen, bladz. 51.—Uitzending van een tweede gezantschap, bladz. 52.—De Keizer zendt eenen Gevolmagtigde uit Jedo, om met den Russischen Gezant te

te onderhandelen, bladz. 61. — Vertrek der Russen, bladz. 66.—Wraakzuchtige handeling van den Gezant, bladz. 66.—Gevangenneming van den Russischen Kapitein GOLLOWNIN, bladz. 67.

VIERDE AFDEELING.

Handel der Nederlanders.

Eerste tijdperk; Vestiging en faktorij der Nederlanders op Firando.

Eerste Nederlanders in Japan, bladz. 70.—Eerste expeditie in 1609, bladz. 74.—Reis naar het Hof en voorloopige toelating tot den handel, bladz. 75.—Het Opperhoofd JAQUES SPEX verkrijgt den keizerlijken handelpas, bladz. 76.—Verkeerde handeling van het Opperhoofd BROUWER, bladz. 80.—Ontvangene bevelen van het Japansche Hof, bladz. 83.—Vestiging eener faktorij op Formosa, bladz. 87.—Oproer der Japanners te Formosa, bladz. 89.—Opstand in het landschap Arima, bladz. 96.—De kinderen der Nederlanders met hunne Japansche moeders worden gelast, om naar Batavia te vertrekken, bladz. 109.—Toenemende blijken van het ongenoegen der Japanners, bladz. 109.—Ontvangen last betreffende den handel, bladz. 113.—Verbod om rundvee te slagten, bladz. 115.—Bevel van den Keizer, om de fakto-

torij te Firando op te breken, met vrijheid die op Desima te vestigen, bladz. 116.

VIJFDE AFDEELING.

Tweede tijdperk van den Nederlandschen handel, van 1645 tot 1685.

Vertrek naar Desima, bladz. 118.—Strenge bewaking te Desima, bladz. 119.—Bepaling omtrent het vertrek der schepen en het betasten aan den lijve, bladz. 121.—Uitgevaardigde waarschouwing, bladz. 121.—Voorval met het schip De Castricum, bladz. 126.—Gezantschap naar Japan, bladz. 128. — Keizerlijke order, bladz. 131. — Verlies van Formosa, bladz. 139. — De uitvoer van koper verboden in 1637 en wederom toegestaan in 1646, bladz. 140. — Uitvoer van goud, bladz. 140. — De uitvoer van zilver verboden, bladz. 141—Voorval met een' der Raadsheeren, bladz. 141.—Taxatiehandel, bladz. 142.—Pogingen daartegen, bladz. 143.—Smokkelhandel, bladz. 144.—Vrije handel, doch bepaling van het fonds, bladz. 145.

ZESDE AFDEELING.

Derde tijdperk van den Nederlandschen handel van 1686 tot 1743.

Bepaling van den inhoud der lading, bladz. 147.—Korte herstelling van den taxatiehandel, bladz. 147.

147.—Oorsprong van het Comps- en kambang-geld, bladz. 148.—Belasting aan de kooplieden opgelegd, bladz. 149.—Instelling der ligting, bladz. 151.—Sluikhandel en doodvonnissen daartegen, bladz. 154.—Vervoer van 30,000 pikols koper, bladz. 155.—Minder gehalte van de nieuwe kobangs, bladz. 155.—De uitvoer van het koper op 25,000 pikols 's jaars bepaald, bladz. 156.—Het getal der toe te laten schepen op 4 à 5 bepaald, bladz. 157.—Kleine kobang, bladz. 157.—Kopertaks op 15,000 pikols gesteld en het getal der schepen op 2, ten hoogste 3 bepaald, bladz. 158.—Kopertaks op 10,000 pikols verminderd, bladz. 159.—De oude kobang komt wederom te voorschijn, bladz. 159.—De kopertaks daalt tot op 5 à 6000 pikols; het getal der schepen op één bepaald, bladz. 160.—Onderzoek naar dit spoedig verval van den handel, bladz. 160.

ZEVENDE AFDEELING.

Vierde tijdperk van den Nederlandschen handel van 1744 tot 1790.

Overweging der Indische Regering nopens den handel op Japan, bladz. 165.—Verkooping op contract, bladz. 166.—Vervoer van 8,000 pikols koper, en verleende toegift boven den bedongen prijs, bladz. 171.—Contract in 1752, vervoer van 11,000 pikols koper, bladz. 175.—

Over-

Overzigt der voordeelen van $174\frac{5}{6}$ tot $175\frac{5}{6}$, bladz. 178.—Het verongelukken van het schip Stadwijk, bladz. 182.—Drie schepen, in 1759, ten handel toegelaten, bladz. 183.—Uitlevering der Japansche kopermijnen, bladz. 185.—Nieuwe poging tot uitbreiding van den handel, bladz. 186.—Door de Bewindhebbers in Nederland afgekeurd, bladz. 187.—Oneenigheden met de Japanners, bladz. 189.—Eisch van den Gouverneur uit de ladingen, welke met kambang-geld te goed gedaan wordt. De vervoer van koper *daalt* op 8,000 pikols, bladz. 191.—Vernederend antwoord van den Gouverneur op het verzoek van het herstel van den kopertaks, bladz. 194.—Onderzoek naar de redenen hiervoor, bladz. 195. — Besluit om slechts om het andere jaar twee schepen te zenden, bladz. 197.—De kopertaks wordt op 9,000 pikols gebragt, bladz. 198.—Het schip Vredenhof verongelukt, bladz. 199.—Aanbreng van ducatons, bladz. 200.—Opheldering omtrent de 700 pikols koper, jaarlijks door de Opperhoofden particulier vervoerd, bladz. 200.—Ongelukken de Maatschappij treffende, bladz. 204.—Het schip Burg in zinkenden staat verlaten, bladz. 205.—En door de Japanners opgevischt, bladz. 205.—Nieuwe bevelen tegen den sluikhandel, bladz. 206. — De particuliere vervoer van koper enz. verboden, bladz. 208.—Weigering om vroeger plaats ge-

gehad hebbende voorschotten, bladz. 210.—De Nagasakische Gouverneur vervalt in ongenade, bladz. 212.—Inlevering eener memorie door het Opperhoofd J. TITSINGH aan den Gouverneur van Nagasakij, bladz. 214.—Voorgestelde punten van overeenkomst, bladz. 214.—Ophelderingen, waarom er in het vorige jaar geene schepen geweest zijn, bladz. 216.—Buitengewone toegift van Sp. Matten 10,000, bladz. 217.—Verkrijging eener prijsverhooging voor vijftien jaren, bladz. 218.—Nadere opheldering der 700 particulier vervoerde pikols koper, bladz. 220.—Waarschijnelijke uitlevering der kopermijnen, bladz. 222.—Gevoelens der Opperhoofden A. W. FEITH en J. TITSINGH hieromtrent, bladz. 224. — Pogingen om de Nagasakische geschenken af te schaffen, bladz. 234.—Tegengeschenk van 500 pikols koper voor twee Persiaansche paarden, bladz. 235.—Ongeluk den Kroonprins bejegend, bladz. 235.—Afschaffing der eischgoederen, bladz. 237—Geschil met de geldkamer, bladz. 238.—Vermindering van den kopertaks tot op 6,000, pikols, bladz. 239. — Bepaling omtrent het doen der Hofreize, bladz, 240.

ACHTSTE

INHOUD.

ACHTSTE AFDEELING.

Vijfde tijdperk van den Nederlandschen handel van 1791 tot 1820.

Bewerkte bezuinigingen, bladz. 241. — Straffen eenige tolken opgelegd, wegens eene verzachte vertaling, bladz. 243.—Gevoelens omtrent de beweegoorzaak van den verminderden kopertaks, bladz. 244.—Bezwaren tegen dusdanigen handel, bladz. 247.—Meerdere vervoer van 700 pikols koper, bladz. 249. — Buitengewoon vervoer van koper, bladz. 250.—Komst van een Amerikaansch schip, bladz. 253. — De kopertaks op 8,520 pikols gebragt, voor den tijd van vijf jaren, bladz. 254.—Hevige brand te Desima, bladz. 255.—Dood van het Opperhoofd Hemmij, en gissingen omtrent denzelven, bladz. 256.—Ongeluk het schip The Eliza bejegend, bladz. 257. — Genotene toegift van 6,000, Sp. Matten bladz. 259.—Voorval met de brik The Emperor op Japan, bladz. 259.—Voordeelen op den handel verkregen, bladz. 264. — Voorstel tot eene jaarlijks door het Opperhoofd te doene Hofreize, bladz. 264.—Verkregene toelage van 10,000 Sp. Matten, bladz. 267.—Ontstaan van den aparten handel, bladz. 268.—Verhooging van den kamferprijs, bladz. 270.—Aankomst van twee schepen door het Engelsch-Javaasch Gouvernement gezonden, bladz.

bladz. 272.—Zending van den Heer Blomhoff naar Java tot treffing eener overeenkomst met het Engelsch Gouvernement, bladz. 276.—Welke mislukt, bladz. 277.—Herhaalde pogingen door den Engelschen Gouverneur tot den handel, bladz. 278.—Terugkomst van den Heer Blomhoff als Opperhoofd, bladz. 279.—Reglement op het beleid van den Japanschen handel, bladz. 280.—Vernieuwing van het verdrag van den aparten handel, bladz. 282.—Herstelling van den handel op 11,000 pikols koper, bladz. 282.—Extra-vervoer van 3000 pikols koper, bladz. 283.

NEGENDE AFDEELING.

Toepassing van het voorgaande Overzigt, bladz. 284.

AANHANGSEL EN BIJLAGEN.

Aankomst der schepen, bladz. 351.—Afgifte van het buskruit, bladz. 353.—Monstering der schepen, bladz. 353.—Lossing der schepen, bladz. 354.—Landing der goederen en berging in de pakhuizen, bladz. 354.—Opgave van het nieuws, bladz. 355.—Opgave der facturen, bladz. 356.—Visitatie der schepen, bladz. 357.—Werkzaamheden in den Doorn, bladz. 358.—Prijsmaken, bladz. 359.—Toegift, bladz. 361.—Verkoop door de geldkamer, bladz. 361.—Aflevering der goederen, bladz. 362.

362.—Restanten, bladz. 362.—Comps- of Compagniesgeld, bladz. 364.—Kambanggeld, bladz. 367.—Ligtingen, bladz. 369.—Gift suiker, bladz. 370.—Jedosche verkoop, bladz. 371.—Restant Hofreisgeld, bladz. 372.—Passak, bladz. 373.—Eisch of geschenk-goederen, bladz. 374.—Ottona's, kasserissen, tolken, enz., bladz. 376.—Opperhoofden, bladz. 377.

AAN-

Geschiedkundig Overzigt

VAN DEN

HANDEL

DER

EUROPEZEN OP JAPAN.

EERSTE AFDEELING.

Handel der Portugezen.

JAPAN is een der volkrijke en beschaafde landen van Azie, dat het laatst aan de Europezen is bekend geworden, en naar hetwelk de handelsgeest de westersche volken heeft heên gevoerd. De oorzaak hiervan is moeijelijk te bepalen, en behoort niet tot mijn tegenwoordig onderwerp, hetzij dat in de eerste tijden dat land beschouwd is geworden een gedeelte van China uit te maken, en onder die benaming mede is begrepen, hetzij dat in vroegere eeuwen reeds hier dat stelsel van uitsluiting en wering van alle vreemde volken heeft bestaan, hetwelk thans nog aldaar wordt aangetroffen, en de toelating der Chinezen, Portugezen, Nederlanders en Engelschen later als uitzonderingen op dat stelsel aan te merken zijn.

Wat hier ook van zijn moge, zeker is het, dat in die vroege tijden, toen de handel van het westen naar het oosten en van het oosten naar het westen met karavanen door Arabie en langs de Roode Zee gedreven werd, en toen men reeds uit de kaarten van PTOLOMEÜS een tamelijk klaar, ofschoon onvolmaakt denkbeeld van de ligging der oostersche landen in Europa verkregen had, Japan, als een op zich zelf staand rijk, daarbij is onbekend gebleven. De eerste maal wordt daarvan, als zoodanig, gewag gemaakt in de reisbeschrijving van MARCO PAULO, een Venetiaan, die in den jare 1275, of daaromtrent, in dienst van den grooten Khan van Tartarije de oostersche landen heeft doorkruisd, en Japan heeft aangeduid onder den naam van Zipangri of Zipango (*a*).

Eerst lang nadat in 1497 door VASCO DE GAMA de weg naar het Oosten om de Kaap de Goede Hoop gevonden was, zijn de Japansche eilanden meer van nabij bekend geworden, en zulks meer bij toeval, dan als het gevolg van een opzettelijk onderzoek. In den jare 1542 vervielen ANTONIUS MOTA, FRANCISCUS ZEIMOT en ANTONIUS PEXOT, waarschijnelijk Portugezen, datzelfde jaar uit China vertrokken, en den wil elders heên hebbende, door storm op de Japansche kusten, en waren alzoo de eerste wezenlijke ontdekkers van dezelven. Het blijkt echter niet, dat dit toeval heeft aanleiding gegeven tot het onmiddelijk daar-

(*a*) ROBERTSON, Ancient India, pag. 131; VALENTIJN, Beschrijving van Japan, pag. 24.

daarstellen van eenige handelsbetrekking tusschen de Portugezen en de Japanners (*b*).

Meer aanleiding gaf daartoe de aankomst van eenen Japanschen jongeling in den jare 1547 te Malakka; hoe en waarom, staat niet duidelijk aangeteekend; maar hij liet zich daar tot het Christendom bekeeren, en werd gedoopt onder den naam van PAULUS DE SANTA FÉ of PAULUS VAN HET HEILIGE GELOOF.

Het was bijzonder door hem, dat de Portugezen den toegang tot het Japansche rijk verkregen; want in den jare 1549 naar zijn vaderland terugkeerende, vertrok met hem derwaarts FRANCISCUS XAVERIUS, de Apostel van het Christendom in het Oosten genaamd, die aldaar gedurende ruim drie jaren het Evangelie predikte.

Hij liet bij zijn vertrek andere priesters in Japan na, om het werk der bekeering voort te zetten; en het blijkt, dat het Roomsche Christengeloof onder de Japanners binnen korte jaren zoodanig toenam, dat verscheidene Vorsten en Landsheeren hetzelve omhelsden en zich lieten doopen. Immers lezen wij, dat in den jare 1582 een gezantschap van drie voorname Landsheeren, gekozen uit hunne bloedverwanten, aan den Paus gezonden werd, hetwelk eerst te Lissabon, vervolgens te Madrid, en eindelijk te Rome, op de plegtigste wijze, ingehaald, en aan hetwelk de grootste eere werd aangedaan, wordende in de

(*b*) VALENTIJN, ibid.

de laatstgemelde stad, bij hun afscheid, tot de gunst toegelaten, om de voeten van Zijne Heiligheid GREGORIUS den XIII te kussen(*c*).

De brieven, door deze gezanten overgebragt, kenmerken te zeer den indruk, welken de Japanners van de magt en de waardigheid van den Paus ontvangen hadden, om niet, naar het korte uittreksel, hetwelk daarvan door MONTANUS gegeven wordt, hier eene plaats te verdienen.

Men las in den eenen: « Aan den Godsdienstig « aanbiddelijken, en op aarde bekleedende de plaats « van den Koning des hemels, den grooten en aller- « heiligsten Vader;" en dezelve was onderteekend: « FRANCISKUS Koning van Bungo, nedergeworpen « onder de allerheiligste voeten van uwe Geluk- « zaligheid."

In den tweeden: « Laat deze brief besteld « worden aan dien grooten en heiligen Heer, de « beurt (plaats) waarnemende van God op aarde, « dien ik op eene Godsdienstige wijze aanbidde;" en dezelve was onderteekend: « PROTARIUS blijft « geworpen onder de schoenen van uwe Heiligheid."

En in den derden: « Met handen hemelwaarts » aanbiddende, heilige ik dit toe aan den al- « lerheiligsten Heer den Paus, bekleedende Gods « plaats;" en dezelve was onderteekend: « Ik » BARTHOLOMEUS, onder zijne allerheiligste voe- « ten ter aarde nedergesmakt."—

Eeni-

(*c*) MONTANUS, Gezantschappen aan de Keizeren van Japan, pag. 20 et seqq.

Eenige oordeelkundige lezers, voornamelijk zulken, die met den trotschen en onafhankelijken aard der Japanners, ten aanzien van vreemdelingen eenigzins bekend zijn, zullen met regt mogen in twijfel trekken, of het immer in de Vorsten van dezen landaard heeft kunnen opkomen, om in dergelijke onderdanige bewoordingen aan den Beheerscher der Roomsche Kerk te schrijven. Zij zullen opmerken, dat deze brieven, oorspronkelijk in het Japansch geschreven en in de Portugesche en Italiaansche talen overgezet, misschien wel den oppervlakkigen zin, doch niet dezelfde beteekenis en de uitdrukking der woorden behouden hebben, die de oorspronkelijke hadden, en dat de priesters, die de aanraders van dit gezantschap en de overzetters dezer brieven geweest zijn, den altijd hoogdravenden oosterschen stijl nog meer zullen opgesmukt hebben, om aan het werk van hun zendelingschap des te meer waarde bij te zetten. Deze opmerking zal nog meer grond vinden, wanneer men overweegt, hetgeen door Montanus wordt aangehaald, namelijk, dat de Japanners zich uit nieuwsgierigheid tot dit gezantschap lieten overhalen, om de pracht van Rome te zien, waarvan men hun zoo veel had opgegeven (*d*), en dus niet uit eenen blooten ijver voor de Roomsch-Christelijke Godsdienst, of om zich dadelijk aan het gezag van den Pausselijken stoel te onderwerpen. Aan den anderen kant echter blijft het

ze-

(*d*) Montanus pag. 20, col. 2.

zeker, dat de Christenleer in Japan reeds een ruim veld moet hebben gewonnen gehad, om de bovengemelde Landsheeren tot een dusdanig gezantschap te doen besluiten.

Dan welke ook de ijver der Japansche Christenen geweest moge zijn, die der Europeschen of Portugeschen, toen aan de Spaansche kroon onderworpen, was niet geheel belangloos, en afgescheiden van de zucht tot het verkrijgen van wereldsche goederen. Het werk der bekeering verschafte hun de gelegenheid, om overal in het binnenste van het rijk door te dringen, en deze maakten zij zich ten nutte, om den grond tot eenen zeer voordeeligen handel te leggen. Zij bragten naar Japan ruwe zijde, uit China verkregen, voorts allerhande soorten van Europische lakens, wollen en katoenen goederen, zoomede een groot gedeelte geneesmiddelen, fraaije stoffen en aardigheden, welke zij allen tegen zeer hooge prijzen wisten van de hand te zetten. Zij voerden van daar terug hoofdzakelijk goud en zilver, van welke metalen toenmaals eene groote hoeveelheid moet zijn voorhande geweest. VALENTIJN schat, dat hunne handel jaarlijks bedroeg van zestig tot zeventig tonnen gouds (*e*), hetgeen te dier tijd eenen aanzienelijken schat uitmaakte. KAEMPFER, dien men veronderstellen mag beter te zijn onderrigt geweest, alzoo hij op de plaats zelve, en uit oorspronkelijke stukken zijne beschrij-

(*e*) VALENTIJN, ibid. pag. 24.

schrijving van Japan heeft opgesteld, bepaalt het kapitaal, jaarlijks door de Portugezen uit Japan gehaald, nog veel hooger, hetzelve brengende tot drie honderd tonnen gouds of dertig millioenen, hetgeen mij echter ongeloofelijk toeschijnt. Hij stelt, dat zij op hunne koopwaren doorgaans eene winst behaalden van honderd ten honderd, en dat ten tijde, toen hunne handel reeds in groot verval was, zij nog aan zilver hebben uitgevoerd, in het jaar 1636, voor de waarde van 2,350,000:- teilen; in het jaar 1637, voor de waarde van 2,142,365:- teilen, en in 1638, voor de waarde van 1,259,023:- teilen (*f*).

De Japansche teil, die van de Chinesche onderscheiden moet worden, kan gerekend worden waardig te zijn drie en dertig stuivers Nederlandsch, waarop die, na een gedaan essaai, te Batavia is bepaald geworden (*g*), en aannemende, dat in den jare 1636, waarvan KAEMPFER spreekt, de handel der Portugezen op de helft is vervallen geweest, dan mag men berekenen, dat in den handel der Portugezen op Japan, gedurende den tijd van deszelfs bloei, de uitvoer van goud en zilver beloopen heeft de waarde van acht tot negen millioenen Nederlandsche guldens; en dit

komt

(*f*) KAEMPFER, Beschrijving van Japan, 4de Boek, 3de Hoofdstuk, pag. mihi 223.

(*g*) Verhandelingen van het Bataviaasch Genootschap, 3de Deel, pag. mihi 328.

komt nagenoeg overeen met hetgeen door Montanus wordt aangeteekend (*h*).

Daar dus de voortplanting en uitbreiding van het Christendom blijkbaar gediend heeft, om dezen voordeeligen handel aan de Portugezen in Japan te bezorgen, zoo wordt het, bij het onderwerp, hetwelk wij behandelen, niet onbelangrijk, de naaste oorzaken aan te teekenen, die eerst aanleiding gegeven hebben tot het zoo gereedelijk aannemen dezer nieuwe leer, vervolgens hebben gestrekt, om eenen doodelijken haat tegen dezelve gaande te maken, en eindelijk de uitdrijving der Portugezen hebben ten gevolge gehad.

In de eerste plaats komt in aanmerking, dat de Portugezen, bij hunne eerste aankomst in Japan, den toegang tot het binnenste van het rijk geopend vonden, hetzij dan dat het stelsel omtrent de uitsluiting van alle vreemde natien toen nog niet was aangenomen, hetzij dat zulks bij toelating is geschied, als een gevolg, dat toen de Vorsten of Beheerschers der provincien, thans bekend onder den naam van Landsheeren, in eene zoo strenge afhankelijkheid van den Keizer niet gehouden werden, als waaronder zij sedert zijn gebragt geworden. Den Japanezen was het vergund, buiten hun land te reizen; en in dienst der Portugezen tredende, of handelsbetrekkingen met dezelven aangaande, leerden zij voordeelen behalen, die tot dus verre aan hen waren on-

(*h*) Montanus, pag. 201.

onbekend gebleven. Aanvankelijk reeds kwamen de Portugesche schepen in de havens van Bungo en Firando, vervolgens in de andere gedeelten van het rijk. Eerst later, toen zij hunnen val berokkend hadden, werden zij bepaald tot de haven van Nagasaki alleen.

De Portugesche kooplieden traden in het huwelijk met de dochters der vermogendste ingezetenen van de voornaamste handelplaatsen, en gewenden zich alzoo over en weder aan elkanders zeden en gebruiken; en welhaast hadden zij slechts een gemeenschappelijk belang, dat hen nog naauwer aan elkanderen verbond (*i*). Zoo waar is het, dat het eigenbelang steeds de grootste drijfveer is van alle handelingen der menschen.

Dat zelfde eigenbelang werkte evenzeer op de Vorsten en Landsheeren, voornamelijk in die provincien, welke aan zee gelegen waren; want de vol en rijk geladene schepen der Portugezen verschaften hun door geschenken en schattingen mede zeer groote voordeelen; en hierover naijverig de een omtrent den anderen, moedigden zij om strijd de nieuw gekomenen vreemdelingen aan, om den handel, die aanvankelijk zoo behagelijk was, bij hen te vestigen.

Daarbij droegen de eerste Christen-zendelingen zorg, om, zoo veel in hun vermogen was, in de be-

(*i*) Kaempfer, ibid. pag. 220 en seqq.

behoefte der armen en noodlijdenden te voorzien, eene klasse van volk, in Japan zeer menigvuldig, en omtrent welke het schijnt, dat de Regering zich niet liet gelegen liggen. De priesters gebruikten hunnen invloed, dien zij bij de Vorsten en andere Grooten verkrijgen konden, tot het doen aanleggen van armen- en ziekenhuizen, in welken de behoeftigen en kranken werden verzorgd. Met het ontvangen van deze liefdegaven, namen zij tevens het Christendom aan, en deze verzorging verschafte welhaast aan de Portugezen veel meer aanhangelingen, dan hun zelfs schijnt lief geweest te zijn; want in hunne brieven, naar Europa geschreven, vindt men herhaalde klagten over den last, dien zij daarvan hadden.

Voeg hierbij, dat de Japanners van aard zeer nieuwsgierig en nog meer leergierig zijn. De kunsten en wetenschappen, door de Portugezen uit Europa medegebragt, waren voor dit volk aanlokselen, moeijelijk te weêrstaan; en daar in dien tijd bijna de gansche geleerdheid der aarde onder de Jezuiten was opgenomen en bewaard gebleven, vonden de Japanners in dezelven zeer bekwame leermeesters, die te gelijk deze gelegenheid bijzonder aanwendden, om hun het Christendom smakelijk te maken, en tot hetwelk zij zich dus te meer gereed lieten overhalen.

Eindelijk mag men aannemen, dat de overeenkomst in de uiterlijke plegtigheden tusschen

de Roomsch-katholieke en Japansche Godsdiensten veel heeft bijgedragen, om de verspreiding van het Christelijk geloof in Japan gemakkelijk te maken; immers de heilige Stoel in Rome, gelijk aan den Dairo of geestelijken Keizer in Miako, geordende priesters, als de Jezuiten, gelijk aan de bonsen in Japan, opgesierde tempels, altaren met brandende waslichten, de aanbidding der beelden als Heiligen, waren even zoo vele overeenkomsten, welke den overgang van het eene geloof tot het andere genoegzaam ongevoelig deden zijn, en hetgeen als hetware geschiedde, zonder aanstoot te geven aan reeds aangenomene begrippen, zeden en gewoonten (*k*).

Wij zullen thans even vlug de hoofdoorzaken van den val van het Christendom en der Portugezen in Japan beschouwen, als wij die van derzelver opkomst en bloei hebben doorgeloopen.

Het kon niet missen, of de spoedige voortgang der bekeering, door de Jezuiten bewerkstelligd, moest den naijver van de Japansche geestelijkheid opwekken en gaande maken. Ziende, dat dagelijks hare leeken afvielen, en vreezende haren ondergang bij eene verdere voortplanting van het Christendom, zoo bragt zij deswege hare klagten en bezwaren bij den toenmaals regerenden Keizer in. Het blijkt niet, dat aan deze eerste klagten de Japansche Regering zich

(*k*) MONTANUS, pag. 225 — 228.

zich veel heeft laten gelegen liggen, en waarschijnelijk zou zij de uitbreiding van de Christenleer lijdelijk aangezien hebben, hadden niet twee bijkomende omstandigheden den Keizer van gedachten doen veranderen. Een Spaansch of Portugeesch schip, op eene der reeden in Japan aangekomen, ontving een bezoek van eenige Edelen des lands. Om aan hunne nieuwsgierigheid te voldoen, haalde de bevelhebber eene wereldkaart voor den dag, en toonde op dezelve, zeker niet zonder eenigen hoogmoed, de landen aan, over welken de Koning zijn meester het gebied had, waaronder hij het wijd uitgestrekte Amerika, of het geheel der nieuwe wereld, begreep. Bij het verder onderhoud deswege, mag hij zich hebben laten verluiden, dat aan zijnen Koning het wettig gezag toekwam over de landen, in welken hij de Christenleer zou uitbreiden, als zijnde hem daarvan het eigendom door den Paus, de plaats van God op aarde bekleedende, toegekend (*l*). Dit gesprek, aan den Keizer overgebragt, maakte zijnen argwaan gaande, beducht, dat zijne landen ook onder de gift van den Paus mogten begrepen zijn, en geene neiging gevoelende, om van dezelven afstand te doen.

De

(*l*) Eene zoodanige giftbrief van den Paus was eenige jaren te voren werkelijk uitgevaardigd, wordende aan den Koning van Portugal de heerschappij gegeven over de landen, welke hij om het Oosten, en aan den Koning van Spanje over die, welke hij om het Westen ontdekken zou.

De andere omstandigheid staat in verband met de geschiedenis van het Japansche Rijk zelf, en behoort hier kortelijk te worden aangehaald.

Taiko Sama, de magtigste der Keizers, die immer over Japan hebben geregeerd, en die de eerste betrekkingen van handel met de Europezen heeft aangeknoopt, had geen wettig regt tot den troon, welken hij bestegen heeft, maar had zich den weg tot denzelven gebaand door zijnen moed, en vooral door zijne voorzigtigheid, zijnde hij zelfs van eene geringe afkomst en geboorte. Bij zijn sterven liet hij eenen eenigen zoon na, die nog in zijne kindsche jaren, doch bestemd was, om zijnen vader als Keizer op te volgen. Over dezen zoon, Fiéri of Fidéri Jori genaamd, had de Keizer Taiko Sama tot voogd verzocht en aangesteld een' der magtigste Landsheeren, die zijne verheffing aan hem te danken had, dragende den naam van Ongosschio, doch naderhand dien van Daifoe Sama. Hij droeg hem te gelijk de oppermagt over het rijk op, doch deed hem zweren, dat hij dezelve aan zijnen zoon zou overdragen, zoodra deze den ouderdom van vijftien jaren zou hebben bereikt, terwijl hij eindelijk, tot verzegeling van dit verbond, voor zijn sterfbedde gemelden zijnen zoon met de dochter van Daifoe Sama liet in het huwelijk treden, ofschoon beiden tot de jaren van huwbaarheid nog niet gekomen waren. Daifoe Sama, meineedig, behield het

rijk

rijk voor zich zelven, liet zich tot Keizer uitroepen, en berokkende door listen en lagen niet alleen den ondergang, maar ook den dood van zijnen schoonzoon. De vervolgde FIDERI JORI werd verdacht gehouden van in het geheim de Christenleer te hebben omhelsd; altans het grootste deel van zijne aanhangelingen, die hem en zijns vaders nagedachtenis waren getrouw gebleven, bleken deze leer te zijn toegedaan, en DAIFOE SAMA, het doodvonnis over de Christenen uitsprekende, trof in eenen slag zijne gevaarlijkste vijanden, die hem tot het behoud zijner kroon in den weg stonden. Zoo strekte hier dan ook het behoud van het geloof in de godsdienst der vaderen tot voorwendsel en tot dekmantel van meineed, bedrog en overheersching.

Dan dit eerste vonnis, over de Christenen in Japan uitgesproken, schijnt meer tegen de Japanners zelve, dan tegen de Portugezen gerigt geweest te zijn. Immers vinden wij aangeteekend, dat, staande de eerste vervolging, die in den jare 1586 een aanvang nam, de Portugezen in het midden van het rijk nog werden geduld, en met oogluiking, tempels of kerken, tot zelfs in Miako, hadden. Onder de vervolging ging het werk der bekeering onafgebroken voort, en de nieuw bekeerden vervingen de plaats dergenen, die den martelaarsdood gestorven waren. De Portugezen zorgden voor eenen nieuwen aanvoer van priesters, zoo van Macao, van Goa, als van

Ma-

Manilla, die aan dit werk de hand hielden, en jonge Japanners, die met de Portugezen uit het land waren getogen, en terugkeerden, werden ingelijfd in eene van hunne geestelijke orden, en bragten niet weinig toe, om hunne landgenooten, tegen het bevel des Keizers, tot het omhelzen van het Christendom over te halen. Onder deze omstandigheden had de Roomsche Godsdienst in Japan zich kunnen staande houden, hadden niet inhaligheid en trotschheid, in alle opzigten en altijd te laken, doch voornamelijk hier ontijdig en ongepast, gestrekt, om bij den haat des Keizers ook de harten van het gemeen van hunne Europische onderwijzers te vervreemden. De voordeelen, in het eerst door de Portugesche kooplieden behaald, waren verbazend groot, en de spoedige rijkdommen, door eenigen verkregen, lokten anderen uit, om op hun voetspoor in Japan zich neder te zetten. Dan, het zij de eerste bronnen, waaruit geput was, begonnen optedroogen, hetzij de overvloed der aangevoerde koopmanschappen de waarde derzelven had doen dalen, die zelfde groote voordeelen werden moeijelijker te verkrijgen, en de kooplieden, niet te min tot winzucht aangedreven, daalden af tot de middelen van misleiding en bedrog, waarvan de eenvoudigsten en de opregtsten der ingezetenen het slagtoffer waren. Aan den anderen kant vergaten zich de Portugesche priesters, opgeblazen door den trots, dat zij aan den haat en de bevelen des Keizers

zers

zers het hoofd konden bieden. Een hunner bisschoppen, op den weg een Jap nsch raadsheer tegenkomende, die op zijne reize naar het Hof was, weigerde niet alleen aan dezen de gewone burgerlijke beleefdheid te bewijzen, maar liet zich, hoogmoedig, door zijne dienaren voor hem heêndragen, hetgeen den raadsheer zoo zeer in toorn ontstak, dat hij niet alleen deswege zijne klagten bij den Keizer inbragt, maar ook den Portugezen sedert eenen doodelijken haat toedroeg.

Hierbij kwamen de zeker niet gunstige berigten, die door de Nederlanders, die om dezen tijd insgelijks den weg naar Japan gevonden hadden, voornamelijk van de Jezuiten gegeven werden, dezelven doende kennen als de gevaarlijkste orde van alle Roomsche priesters, die overal, zelfs in Europa, in zaken van Staat zich inmengden, ten einde de Koningen en Vorsten onder hun beheer te brengen, om welke reden zij reeds in verscheidene landen, de Roomsche godsdienst toegedaan, waren geweerd en uitgedreven; wrekende zich aldus de Nederlanders op de Portugezen, door wie zij voor de Japanners waren uitgekreten, als te zijn een hoop van roovers en zeeschuimers, afvalligen van hunnen God en van hunnen wettigen Vorst.

Alle deze wederwaardigheden maakten echter den val der Portugezen niet volkomen. Ofschoon van tijd tot tijd onder strenge en vernederende bepalingen gebragt, en terwijl het kleine ci-

eilandje Desima hun tot verblijf was aangewezen, mitsgaders hun handel werd beperkt tot de haven van Nagazakij alleen, kon echter de Keizer niet besluiten, om hen geheel en al het rijk te doen verlaten, te veel gesteld zijnde op de zeldzaamheden en fraaijigheden, die door de Portugezen uit Europa werden aangebragt.

Van den anderen kant hadden de Portugezen, door den band van de Godsdienst, nog eenen genoegzamen aanhang in het binnenste des rijks behouden, om niet alleen den gevreesden val voor te komen, maar ook om eene gegronde hoop te voeden op het herstel hunner zaken. Hetzij dat hiertoe vooraf eene zamenspanning gemaakt was, hetzij dat de Portugezen slechts op hunnen aanhang gesteund hebben, indien zij zich in staat bevonden, om aanvallender wijze te werk te gaan, zeker is het, dat de Portugesche bevelhebber naar zijn Hof schreef, om met eenige gewapende schepen en met manschappen voorzien te worden, belovende, met deze hulp, aan den Koning, zijnen meester, de heerschappij over Japan te zullen bezorgen. De Nederlanders onderschepten deze brieven aan boord van een schip, dat door hen op de hoogte van de Kaap de Goede Hoop genomen werd, en zij bragten den eindelijken val van hunne vijanden en mededingers in Japan te weeg, door van dezelven opening aan de Japansche Regering te geven.

In het voorbijgaan hebben wij reeds gemeld,

 dat

dat de eerste vervolging tegen de Christenen eenen aanvang nam in den jare 1586, wordende toen, van wege den Keizer, plakkaten uitgevaardigd, bij welke aan alle Japansche onderdanen, op straffe des doods, verboden werd, het Christendom te omhelzen. In den jare 1596 werden deze bevelen hernieuwd, en de uitvoering meer st eng bewaakt, terwijl daaronder de Portugesche geestelijken, die in het binnenste des rijks zich ophielden, en voortgingen de Christenleer te verspreiden, toen ook begrepen werden. Naar mate vervolgens het ongenoegen der Japansche Regering tegen de Portugezen toenam, en bij opvolging der gebeurtenissen, waarvan wij een beknopt overzigt gegeven hebben, werden zij onder scherper toezigt en onder naauwere bepalingen gebragt. Reeds vroeg had men de aankomst van nieuwe priesters of geestelijken belet, en behalve hunne verbanning naar het eiland Desima, opzettelijk tot hunne verblijfplaats opgeworpen, werd den Portugezen aangezegd, dat zij voortaan hunne zonneschermen wel door zwarte, maar door geene Japansche dienaren mogten laten dragen; dat zij, in eenig raadhuis komende, hunne schoenen moesten uittrekken; dat zij maar een of twee *maas* (*) tegelijk aan arme lieden geven mogten; dat aan niemand dan aan hunne Oversten vergund was, om wapenen te dragen; en ein-

(*) Zekere munt.

eindelijk, dat geen van hen, openlijk, zich van paternosters mogt bedienen.

Dit had plaats in den jare 1635, waarop in den jare 1637 een ander plakkaat volgde, hetwelk, behalve de verbanning der Portugezen, genoegzaam alle gemeenschap van Japanners met vreemdelingen afsneed, en voornamelijk tegen de voortplanting van de Christenleer gerigt was.

Dit plakkaat is te merkwaardig, om van hetzelve niet hier de voornaamste artikelen over te nemen; zijnde het van den volgenden inhoud:

» Geen Japansch schip of vaartuig, van wat » naam het mag zijn, noch eenig inboorling van » Japan zal zich onderwinden, buiten het land te » gaan.—Die dit bevel overtreedt, zal sterven, » en schip, volk en lading zal, tot nader bevel, » worden in bewaring gesteld. »

» Alle Japanners, die van buiten 's lands weder- » om inkomen, zullen worden ter dood gebragt. «

» Die eenen priester ontdekt en aanbrengt, zal » eene belooning hebben van vier tot vijfhonderd » schuiten zilver, en naar evenredigheid voor de » ontdekking en aanbrenging van elk Christen «

» Alle personen, die de Christelijke leer voort- » zetten, of den schandelijken naam van Christen » voeren, zullen worden gevangen gezet in de » *ombra* of gemeene gevangenis van de stad. »

» Het geheele geslacht der Portugezen, met » derzelver moeders, minnen, en al wat tot het- » zelve behoort, zal worden gebannen naar Macao.«

» Al wie zich onderwindt, eenen brief van buiten
» 's lands in te brengen, of weder te keeren, nadat
» hij gebannen is, zal met zijn geheel huisgezin
» sterven; gelijke straf zullen ondergaan degenen,
» die in hun voordeel spreken."

« Geen edelman of soldaat zal van eenen vreem-
» deling iets mogen koopen."

Niettegenstaande dit banvonnis over de Portugezen was uitgesproken, vonden zij echter middel, nog twee jaren, ofschoon niet zonder strenge wacht, op het eiland Desima te verblijven, zich vleijende met de hoop, van wederom tot hunnen vorigen handel te worden toegelaten; maar de opstand te Arima, waarvan wij de bijzonderheden nader zullen beschrijven, en welke in den jare 1638 plaats greep, had hunne eindelijke uitdrijving, in den jare 1639, ten gevolge.

In het daaraanvolgende jaar 1640 deed de Regering te Makao eene poging, om de toelating der Portugezen wederom te herkrijgen, en zond tot dat einde twee ambassadeurs met een talrijk gevolg, bestaande te zamen uit drie-en-zeventig personen, naar Nagasakij, maar met dien ongelukkigen uitslag, dat allen bij hunne aankomst aldaar werden gevangen gezet, en op een ontvangen keizerlijk bevel, zestig derzelven openlijk onthoofd. Aan de dertien overblijvenden, die geene Christenen waren, werd het leven geschonken, wordende weggezonden met het schip, waarmede zij gekomen waren, ten einde van het weder-

dervaren der ambassade in Makao te gaan kennis geven, en met de goddelooze bedreiging dat bijaldien de God der Christenen zelf het wagen durfde, zijne voeten op Japanschen bodem te zetten, hetzelfde lot hem zou beschoren zijn.

In den jare 1647 verscheen er een ander gezantschap, afgezonden door den Koning van Portugal zelven, toen dat rijk het Spaansche juk afgeschud, en, onder de heerschappij van het Huis van BRAGANZA, zich wederom tot een onafhankelijk koningrijk gevestigd had. Men verwachtte voor dit gezantschap hetzelfde lot, dat het eerste had getroffen, en alle maatregelen daartoe waren reeds in Nagazakij genomen; dan een keizerlijk bevel, hieromtrent ontvangen, was meer genadig. Het hield in, dat de aangekomene Portugezen, volgens de wetten van het land, wel des doods schuldig waren; doch dat hun het leven geschonken werd uit aanmerking, dat zij afgezonden waren van den nieuwen Koning van Portugal, die veelligt van deze wetten kon zijn onwetend geweest. Op straffe des doods werd hun echter het wederkomen andermaal verboden; en na dezen tijd hebben de Portugezen elke poging, om zich wederom in Japan te vestigen, geheel en al laten varen (*m*).

(*m*) Zie omtrent dit alles MONTANUS, pag. 197 tot 200, en pag. 225 tot 228, vergeleken met KAEMPFER, pag. 220 tot 228, en VALENTYN pag. 77 en 88.

TWEEDE AFDEELING.

Handel der Engelschen.

Ofschoon de handel der Engelschen op Japan eerst na dien van de Nederlanders eenen aanvang heeft genomen, zoo zal ik echter het overzigt van denzelven hier vooraf laten gaan, om vervolgens dat over den handel der Nederlanders onafgebroken te kunnen vervolgen.

De eerste Engelschman, waarvan gewag wordt gemaakt, was WILLIAM ADAMS. Hij was stuurman aan boord van het schip Erasmus, een van de vijf schepen, welke in den jare 1598 van Rotterdam, onder JAQUES MAHU, werden uitgezonden, om door de straat Magellaan de reize om de wereld te doen. Dit schip Erasmus, door storm van de andere schepen afgeraakt, verviel in den jare 1600 op de kusten van Japan, en wel op het oostelijk gedeelte van het landschap Bungo. WILLIAM ADAMS was een der weinige schepelingen, die behouden en gezond van dit ongelukkig schip afkwamen, en door de Japanners werden opgenomen. Hij werd dus mede begrepen onder de allezins ongunstige berigten, welke de Portugezen van de Nederlanders gaven, hen doen-

doende kennen als een hoop zwervers en zeeschuimers. Ten gevolge daarvan werden de schipbreukelingen onder een naauw toezigt gesteld, en aan een scherp onderzoek onderworpen, wordende tot dat einde zelfs in tegenwoordigheid van den Keizer gebragt. Bij dit onderzoek deed WILLIAM ADAMS zich als een Engelschman kennen, hetzij hij daardoor zich heeft willen zuiveren van den blaam en den laster, op de Nederlanders geworpen, hetzij hij toen reeds het inzigt had, om, ofschoon in Nederlandschen dienst, aan zijne landgenooten den weg tot den handel op Japan te openen. Wat hiervan zijn moge, WILLIAM ADAMS vond middel, om in gunst bij den Keizer te geraken door het bouwen van een vaartuig naar een Europeesch model, en door de wetenschap mede te deelen, welke hij van de zeevaartkunde bezat. Hierdoor aangemoedigd, deed hij eindelijk uitdrukkelijk het verzoek, om voor de Engelschen de toelating tot den handel te verkrijgen, waarop hem echter een onbepaald antwoord schijnt gegeven te zijn, bij hetwelk hem hoop gegeven, doch geene stellige belofte gedaan werd (*n*).

WILLIAM ADAMS deed in 1605 verzoek, om naar zijn vaderland te mogen terugkeeren, hetgeen

(*n*) Zie Recollections of Japan by Captain GOLLOWNIN, printed in London 1819, Introduction pag. 7 & seqq. vergeleken met VALENTIJN pag. 25 en 26, wordende WILLIAM ADAMS aldaar genoemd WILLEM ADAMSZOON.

geen hem echter geweigerd, doch toegestaan werd aan een ander der schipbreukelingen van de Erasmus, waarschijnelijk JAN QUAKERNAAK. Van deze gelegenheid maakte WILLIAM ADAMS gebruik, om door brieven van zijn verblijf in Japan aan zijne landgenooten kennis te geven; dan deze brieven schijnen niet te zijn te regt gekomen, wordende JAN QUAKERNAAK, bij zijne terugkomst uit Japan, in een gevegt tegen de Portugezen voor Malakka doodgeschoten (*o*).

Vervolgens bleef WILLIAM ADAMS stil, tot in den jare 1611, toen hij vernomen hebbende, dat er Engelsche schepen op Java waren, andermaal schreef, zijnen brief rigtende: «Aan mijne onbe-» kende vrienden en landgenooten."

Deze brief werd, in de maand October 1612, overhandigd aan den Engelschen kapitein JOHN SARIS, die, in April des vorigen jaars, met drie schepen uit Engeland gezeild was, om, op het voetspoor der Nederlanders, in de Oost-Indien te gaan handelen, en thans te Bantam zich bevond.

JOHN SARIS vertrok daarop, in de maand Januarij 1613, met een enkel schip van Bantam, en liet, op den 11den Junij daaraanvolgenden, het anker voor Firando vallen, alwaar hij, naar luid van het verhaal, dat wij volgen, door den Vorst FOINÉ SAMA zeer vriendelijk en beleefd ontvangen

(*o*) Recollections of Japan, Introduct. pag. 11, VALENTIJN pag. 25.

gen werd. Zijne lading bestond hoofdzakelijk in zeven honderd balen peper, om daarmede eene proeve te nemen.

De Vorst (Landsheer) van Firando kwam aan boord van het schip, en bragt aan JOHN SARIS een statig bezoek, bij welke gelegenheid deze eenen brief van den Koning van Engeland overleverde, welken de Vorst gunstig aannam, doch weigerde te openen, voordat daarvan door WILLIAM ADAMS eene vertaling zou gemaakt zijn, die tot dat einde uit Jedo werd ontboden.

Den 13den Junij leverde JOHN SARIS zijne geschenken over, ter waarde van 140 ponden sterling (omtrent 1540 Nederlandsche guldens), en, door tusschenkomst van WILLIAM ADAMS, verkreeg hij verlof, om naar den Keizer te reizen, die toen zijn Hof hield in het kasteel van Surunga.

JOHN SARIS vertrok derwaarts op den 7den Augustus, en werd den 8sten September tot het keizerlijk gehoor toegelaten. Den nu vertaalden brief van den Koning van Engeland nam de Keizer met teekenen van eerbied over, en beloofde daarop een antwoord te zullen geven.

JOHN SARIS trad vervolgens in onderhandeling met de Japansche Rijksgrooten, ten einde voor de Engelschen het voorregt te verkrijgen, om in Japan te komen handelen; en inmiddels eene reize naar Jedo gedaan hebbende, om ook bij den Kroonprins zijne pligtplegingen te gaan afleggen, vond hij, bij zijne terugkomst, de acte

van

van den Keizer gereed, bij welke aan de Engelschen, onder zeer voordeelige voorwaarden, de handel in het rijk van Japan werd toegestaan (*p*).

Daarenboven ontving hij bij zijn afscheid eenen brief van den Keizer aan den Koning van Engeland, in antwoord op dien, welken JOHN SARIS voor den Keizer van den Koning had medegebragt, geschreven in de vleijendste uitdrukkingen, en de ruimste beloften voor de bescherming van den

---

(*p*) Volgens de Engelsche vertaling, was deze acte van den volgenden inhoud.

„ Privileges granted by AGOSCHE SAMA, Emperor of Japan, „ unto the right worshipful Sir THOMAS SMITH, Knight, Go- „ vernor, and others the honorable and worshipful Adventurers „ to the East-Indies.

„ 1. Imprimis: we give free licence to the subjects of the „ King of Great Britain, viz. Sir THOMAS SMITH, Governor, „ and Company of the East-India merchants, and adventurers, „ for ever, severally to come into any of our ports of our „ empire of Japan, with their ships and merchandize, „ without any hindrance to them or their goods, and to abide, „ buy, sell and barter, according to their own manners, „ with all nations, to tarry here as long as they think good „ and to depart at their pleasure."

„ 2. Item: we grant unto them freedom of custom, for all „ such merchandise as either now they have brought or „ hereafter shall bring into our kingdom, or shall from hence „ transport to any foreign part. — And also authorize those „ shippers that hereafter shall arrive, and come from England „ to proceed to present sale of their commodities, without „ further coming or sending up to our Court.

„ 3. Item: If any of their ships shall happen to be in „ danger of shipwreck, we will order our subjects not only to „ assist them, but that such parts of ships and goods as „ shall be saved, be returned to their Captains, or said mer-

den Engelschen handel inhoudende. Wij laten den geheelen inhoud van dezen brief, naar de Engelsche vertaling, hieronder in de noot volgen (*). Alle

„ merchants or their assigns. And that they shall, or may „ build one House or more for themselves in any part of our „ Empire, where they shall think fitting, and at their depar- „ ture to make sale thereof at their pleasure.

4. Item: If any of the English merchants or others shall de- „ part thislife, within our dominions, the goods of the de- „ ceased shall remain at the disposal of the said merchant „ according to his discretion: and our laws are to take no hold „ of their persons or goods."

5. Item: We will that ye, our subjects, trading with them „ for any of their commodaties, pay them for the same, ac- „ cording to agreement, without delay, or return of their „ wares again unto them."

6. Item: For such commodities as they have now brought, or „ shall hereafter bring, fitting for our service and proper use, we „ will, that no arrest be made thereof, but that the price be „ made, with the said merchants, according as they may sell „ to others, and present payment upon the delivery of the „ goods."

7. Item: If in discovery of others countries for trade, and „ return of their ships, they shall need men or victuals, „ we will, that ye our subjects, furnish them for their money „ as their needs shall require."

8. Item: And that without other passports, they shall „ and may set out upon the discovery of Yeadzo, or any „ other, in or about our Empire."

„ From our castle in Surunga, the first day of the ninth „ month and in the eighteenth year of our dairy, according to „ our computation. Sealed with our broad seal.

Under written

MINNA MOTTONO,

Yei Ye Yeas!"

(*) To the King of Great Britain.

„ Your Majesties kind letter sent me by your servant, Captain

JOHN

Alle deze bijzonderheden, getrokken uit het relaas, hetwelk JOHN SARIS zelf van zijne reize en van zijn wedervaren gegeven heeft, worden door den Engelschen schrijver, welken wij thans volgen zoo omstandig opgegeven, dat, zonder stellige be-

„ JOHN SARIS, who is the first that I have known to arrive „ in any part of my dominions, I heartily embrace, being not a „ little glad to understand of your great wisdom and power; „ as having three plentiful and mighty kingdoms under your power- „ ful command; I acknowledge your Majesties great bounty „ in sending me so undeserved a present of many rare things, „ such as my land affordeth not, neither have I ever before „ seen: which I receive, not as from a stranger, but as from „ your Majesty, whom I esteem as myself. Desiring the conti- „ nuance of friendship with your Highness, and that it may stand „ with your good liking, to send your subjects to any part „ or parts of my dominions, where they shall be most hearti- „ ly welcome, applauding much their worthiness in the admi- „ rable knowledge of navigation, having with much facility „ discovered countries so remote, being no whit amazed with „ the distance of so mighty a gulph, nor greatness of so „ infinite clouds and storms, from prosecuting honorable enter- „ prises of discovery and merchandising; wherein they shall „ find me to further them, according to their desires. I re- „ turn unto your Majesty a small token of my love by your „ said subject, desiring you to accept thereof, as from him „ that much rejoiceth in your friendship. And whereas your „ Majesty's subjects have desired certain privileges for trade, „ and setting up a factory in my dominions, I have not only „ granted what they demanded, but have confirmed the same „ unto them, under my broad Seal for better establishing „ thereof. From my castle of Surunga, this fortieth day of the „ ninth month, in the eighteenth year of our dairy, according „ to our computation. Being your Majesties friend. The high- „ est commander in this kingdom of Japan.

(Subscribed) MINNA MOTTONO.

Yei Yea Yeas."

bewijzen voor het tegendeel te hebben, het bezwaarlijk valt, dezelven in twijfel te trekken; en zulke bewijzen bezit ik niet. Aan den anderen kant echter kan ik niet ontkennen, dat tegen de echtheid daarvan verscheidene bedenkingen zich voordoen, die ik op eene voldoende wijze niet weet op te lossen; want in aanmerking nemende, dat ten tijde, dat JOHN SARIS zich in Japan bevond, te weten in den jare 1643, de naijver der Japansche Regering omtrent vreemdelingen reeds grootelijks was gaande gemaakt, en reeds zeer veel omzigtigheid bij hunne toelating in acht nam, dan kan men zoo gereedelijk niet aannemen, dat aan de Engelschen op hunne eerste verschijning zulke uitgestrekte voorregten zouden zijn toegestaan, als daar zijn: de vrijheid om te mogen komen en handelen in alle de gedeelten van het rijk; de vrijheid om zich overal in het rijk te mogen nederzetten, en daar huizen te bouwen; de vrijheid om te mogen komen en gaan naar hun goedvinden; de ontheffing van alle belasting op de koopmanschappen, reeds aangebragt, of in het vervolg nog aan te brengen; de ontheffing van het doen der hofreize; de bepaling, dat de Japansche wetten geen bedwang zouden hebben over der Engelschen personen en goederen, en dergelijke meer, die misschien nog nimmer in eenig land aan vreemdelingen zijn toegestaan.

Wat den brief aangaat, door den Keizer van Japan

Japan aan den Koning van Engeland geschreven, zal ik alleen aanmerken, dat zoo dezelve wezenlijk is geschreven geworden, dit eene eer is, die, mijns wetens, aan geen Europeesch Monarch nog is te beurt gevallen.

De mogelijkheid voor het een en ander bestaat echter, en het is even zoo mogelijk, dat in den tijd, waarvan wij spreken, de genegenheid van den Keizer niet alleen ten aanzien van de Engelschen, maar ook van de Nederlanders grooter geweest is, dan waarvan de rijksraden en andere uitvoerders der keizerlijke bevelen hebben goedgedacht, de uitwerking aan deze begunstigde natien te doen ondervinden. Dit echter is eene bedenking, welke ik thans slechts ter loops aanhaal, doch waarop ik in het vervolg zal terugkomen, met al den ernst en al den aandrang, dien dezelve naar mijn inzien verdient.

Wat intusschen hiervan zijn moge, meer zeker is het, dat de Engelschen nimmer het genot van die uitgestrekte voorregten gehad hebben, gelijk het volgende overzigt ons zal doen zien.

Bij zijne terugkomst te Firando, vond John Saris slechts weinig van zijne medegebragte goederen verkocht, en deze nog ondershands of ter sluik, omdat, zegt onze schrijver, het aan geene vreemdelingen werd toegelaten, om eenige koopwaren ter verkoop aan te bieden, buiten eene uitdrukkelijke toestemming van den Keizer. Ook waren de Japanners thans minder begeerig naar

Eu-

Europische lakenen, omdat, vervolgt onze schrijver, zij zagen, dat de Engelschen van zijden kleederen zich bedienden, en zij geen vertrouwen stelden in eene koopwaar, van welke de aanbrengers zelve geen gebruik schenen te willen maken.

Vervolgens ontstonden er vele onaangenaamheden wegens de twisten, die onder de schepelingen voorvielen, en die zij, naar den aard der matrozen, wilden beslechten, door aan land te gaan vechten. JOHN SARIS had vele moeiten, om deze gevechten voor te komen, doch slaagde daarin; gelukkig, zegt hij; want de Vorst van Firando had hem ronduit verklaard, dat hij de eerste Engelschen, die aan wal gingen om te vechten, en aldaar bloed vergoten, zou laten in stukken kappen; alzoo hij in vreemdelingen het plegen van eene daad niet dulden kon, die aan zijn eigene onderdanen zoo scherpelijk was verboden.

Niettegenstaande dit ongunstig begin, besloot JOHN SARIS eene Engelsche faktorij achter te laten, aanvankelijk bestaande uit acht Engelschen, drie Japansche tolken, en twee dienaars. RICHARD COCKS werd tot Opperhoofd van dezelve aangesteld, en WILLIAM ADAMS, van wien wij meermalen hebben melding gemaakt, hem als tweede in rang toegevoegd. JOHN SARIS vertrok daarop, den 4den December van het gemelde jaar, naar Engeland, alwaar hij gelukkig aankwam, en berigt van zijne reize gaf, en eene lijst inleverde

der

der koopmanschappen, die hij dacht voor de Japansche markt geschikt te zijn; waaronder hij voornamelijk stelde lakenen, greinen en sergies, zijden en fluwelen stoffen, Indische chitzen, goudleer, schilderijen, kwikzilver, glaswerken van allerlei soort, suiker, poeder en kandij, ruwe zijde, medicamenten, enz. enz.

De Engelsche factorij dus opgerigt zijnde, zaten de bedienden derzelve niet ledig; zij kochten jonken, met welke zij handel dreven op Siam en andere plaatsen; dan dat hun alles niet naar wensch gelukte, blijkt uit eenen brief, onder dagteekening van den 10den December 1614, door RICHARD COCKS aan JOHN SARIS geschreven, in welken hij, onder anderen, zegt, dat de bepaling, volgens welke de Engelschen bevrijd waren ten Hove te gaan, niet werd nagekomen, alzoo van elk schip, dat aankwam, een geschenk aan den Keizer moest gebragt worden, bij wijze van belasting (*). Dat zij geen jonk mogten uitzenden zonder eene pas van den Keizer te hebben verkregen, alzoo het aan elk Japanner, buiten dezelve, op straffe des doods verboden was, het rijk te verlaten: Alleen onze schepen uit Engeland, voegt hij er bij, mogen komen en gaan, wanneer zij verkiezen, en niemand durft daartegen iets te zeggen.

Gedurende de jaren 1615 en 1616 hielden de Engelschen

(*) In het Engelsch staat *custom*, waarschijnelijk hetgeen de Japanners noemen: *Jassak*, belasting, erkentenis.

gelschen hunnen handel staande, niet alleen op en in Japan, maar ook op Siam en de Liukiu-eilanden. De Engelsche Schrijver merkt aan, dat zij dit te danken hadden aan de bijzondere gunst van den Keizer, wiens bescherming zij bleven genieten, terwijl de Spanjaarden, Portugezen, en zelfs de Nederlanders met koelheid en minachting behandeld werden; maar hoe verre die bescherming gegaan is, blijkt nader uit eenen brief, in Februarij 1617 door het Engelsch Opperhoofd geschreven, waarin hij te kennen geeft, dat vele van hunne vooruitzigten verijdeld waren; zeggende onder anderen: « Wij zijn wederom » tot den Keizer toegelaten geweest, maar wij » kunnen geene meerdere voorregten verkrijgen; » onze handel is bepaald tot Firando en Na-» gazakij, en de Engelsche schepen mogen alleen » te Firando binnenloopen " (*p*).

Het blijkt mij, dat na dezen tijd de Nederlandsche en Engelsche faktorijen zich vereenigd, en voor gemeenschappelijke rekening in Japan hebben handel gedreven, zoo het mij toeschijnt, zeker ten gevolge van het verdrag, op den 2den Mei 1619, tusschen de Nederlandsche en Engelsche Oost-Indische Maatschappijen gesloten; door hetwelk, ofschoon slechts kortstondig, een einde werd gemaakt aan de hooggaande twisten en oneenigheden, tusschen de Nederlanders en En-

(*p*) Recollections of Japan; Introduction, pag. 11—36.

Engelschen omtrent de belangen van den Oost-Indischen handel gerezen, en in welken het bloed van weêrszijde reeds was vergoten. Dit verdrag hield onder anderen in: « dat aan beide kanten de » geledene ongelijken zouden vergeten en verge- » ven worden; dat de handel voor de Engelsche » Maatschappij zoo wel als voor de Nederland- » sche zou openstaan; dat beide de Maatschappijen » met gemeen overleg eenen vasten prijs zouden » stellen op de specerijen, zoowel in het inkoo- » pen als in het vertieren; dat in de Moluksche » Eilanden, op Banda en op Amboina de handel » zóó zou worden geschikt, dat de Engelsche » Maatschappij één derde deel van den ganschen » handel zou genieten, en de Hollanders de twee » andere deelen;" en voorts andere bepalingen, omtrent het bestuur en de verdediging der wederzijdsche bezittingen in Indie (*r*).

Zoo blijkt mij verder uit het archief, dat te Desima bewaard wordt, dat bij eenen brief, gedagteekend den 8sten September 1620, gerigt aan Zijne Keizerlijke Majesteit van Japan, de bedienden der Nederlandsche en Engelsche faktorijen te Firando kennis geven, dat de differenten, tot dus verre tusschen de Nederlanders en Engelschen bestaan hebbende, gelukkig waren beslecht, en dat zij zich vereenigd hadden, om aan den Koning

(*r*) Cérisier, Geschiedenis der Nederlanden, 5de deel, pag. 535.

ning van Spanje, en zijne adherenten den grootst mogelijken afbreuk toe te brengen, verzoekende dus ook, door Zijne Majesteit gelijkelijk te mogen worden beschermd; terwijl eindelijk mij voorkomt, dat de resolutien, afgesloten tot op donderdag den 27sten Mei 1621, zijn onderteekend, aan de eene zijde, voor de Nederlandsche faktorij door Jacques Specx, Leonard Camps, Willem Cornelis Enkhuizen; en aan de andere zijde, voor de Engelsche faktorij, door Ric. Cocks William Eaton, Jo. Osterwik (*s*).

Hoe lang deze gemeenschappelijke handel heeft aangehouden, weet ik niet juist te bepalen; doch dat dezelve van geen langen duur geweest is, blijkt genoegzaam uit het verder verhaal van den Engelschen Schijver, dat ik thans wederom opneem.

In het laatst van het jaar 1622 schreef Richard Cocks aan John Saris, hem meldende, dat groote inlandsche beroerten, en eene gevaarlijke zamenzwering tegen den Keizer in Japan hadden plaats gehad, welke zeer nadeelig aan het belang der Engelschen waren geweest, ten gevolge van het vooroordeel, daardoor tegen alle vreemdelingen in het algemeen opgevat; besluitende dus zijnen brief: « Zoo veel heb ik noo-
» dig geacht, U van den staat der zaken in Ja-
» pan te doen weten, die zeer veel veranderd is,
» se-

(*s*) Resolutie-boek van Augustus 1620 tot November 1623. M. S.

» sedert Gij hier waart; het overige hoop ik U » mondelings te kunnen mededeelen bij mijne te- » rugkomst in Engeland, die ik hoop, dat in het » aanstaande jaar zijn zal, indien God mij het » leven en mijne vrijheid sparen wil. » Hij volbragt dit zijn voornemen, en de berigten, welke hij bij zijne terugkomst in Engeland gaf, had de opbraak van de geheele faktorij der Engelschen ten gevolge, komende de Engelsche Oost-Indische Maatschappij in 1623 tot dat besluit, niet alleen uit aanmerking, dat hun hoofddoel, om ook in China eene faktorij op te rigten, mislukt was, door welke zij eenen voordeeligen handel uit Indie en China op Japan zouden hebben kunnen drijven, maar ook uit overweging van de zware verliezen, welke zij in den Japanschen handel geleden hadden, waaromtrent geene verbetering te verwachten was.

Het duurde tot den jare 1674, voor dat de Engelschen zich wederom in Japan vertoonden, met het voornemen, om hunne faktorij en hunnen handel aldaar te herstellen. Een schip, tot dat einde opzettelijk uit Engeland gezonden, met toestemming en onder goedkeuring van Koning Karel II, ankerde, na op Bantam te zijn aan geweest, in de maand Junij des gemelden jaars voor de stad Nagasakij, hebbende, als bestuurders over den handel, aan boord Simon Delboe, Hammond Gibben, en William Ramsden.

Zij gaven opening van hunne zending, en leiden tegelijk over, met de brieven van den Koning van Engeland, een afschrift van de acte, op welke zij bevorens tot den handel toegelaten waren geweest. Hierop werden zij aanvankelijk vriendelijk en beleefd ontvangen, doch niettemin werd hun alle gemeenschap met den wal ontzegd, totdat de beslissing op hun gedaan verzoek van den Keizer zou zijn gevraagd en ontvangen, terwijl zij verder onder de verpligting werden gebragt, om alle hunne wapenen, kruit en kogels onder de bewaring der Japanners af te geven.

Vervolgens werden zij aan een scherp onderzoek onderworpen, voornamelijk loopende over de vragen, waar hunne oorspronkelijke acte van toelating, voorzien met het zegel des Keizers, gebleven was? hoe het toekwam, dat zij sedert negen-en-veertig jaren waren weggebleven? of de Koning van Engeland gehuwd was, en met wie? of er kinderen uit dat huwelijk waren? welke godsdienst zij waren toegedaan? enz. Waarop zij in antwoord te kennen gaven, dat de oorspronkelijke pas naar het keizerlijk Hof was teruggezonden bij hunne opbraak van de faktorij; dat binnenlandsche onlusten in Engeland en tweemalen oorlog met de Nederlanders hen verhinderd hadden, naar Japan te komen; dat de Koning van Engeland gehuwd was met eene Prinses van Portugal, reeds sedert elf jaren, dan dat uit dit huwelijk geene kinderen

wa-

waren; dat zij, wat hunne godsdienst aanging, geene papisten waren, maar dezelfde Christenleer volgden, door de Nederlanders aangenomen, en dus ook verwachtende waren, gelijkelijk tot den handel te zullen worden toegelaten.

Veel moeite hadden zij ook wegens hunne vlag, waarin de Japanners vermeenden eenige overeenkomst te vinden met het Portugesche kruis, en uit dien hoofde het hijschen van dezelve verboden, vermits daardoor aanstoot aan de Regering en aan het volk gegeven werd.

Middelerwijl kwamen ook de Nederlandsche schepen van Batavia, de tijding medebrengende van den vernieuwden oorlog met de Engelschen, die zich met de Franschen tegen de Nederlanders verbonden hadden. Dit gaf aanleiding tot een nieuw onderzoek bij de Engelschen, wordende hun de vraag voorgesteld, hoe zij zich met de Franschen, die papisten waren, konden vereenigen, om de Nederlanders te beoorlogen, die zij hadden beleden, hunne geloofsgenooten in de Christenleer te zijn. De Engelschen beriepen zich op de staatkunde, welke in Europa van de zaken van godsdienst altijd werd afgescheiden, met welke oplossing de Japanners zich tevreden hielden.

Evenwel vorderde daarmede de zaak der Engelschen niet; zij werden als het ware aan boord van hun schip gevangen gehouden tot den 28sten Julij van het gemelde jaar, wanneer de secretarissen van den Gouverneur aan boord kwamen,

en

en hun bekend maakten de bevelen des Keizers, uit Jedo ontvangen, inhoudende, dat het verzoek van de Engelschen, om wederom ten handel toegelaten te worden, wel was overwogen, dan dat, aangezien de Koning van Engeland gehuwd was aan eene dochter van den Koning van Portugal, die een vijand was der Japanners, hun verzoek niet kon worden toegestaan, wordende hun daarenboven gelast, binnen den tijd van twintig dagen, de haven te verlaten en in zee te steken.

Van dit laatste bevel echter verkregen zij eenige verligting op hun betoog, dat zij aan de grootste gevaren der zee zouden blootgesteld zijn, indien zij verpligt werden te vertrekken voor de kentering der mousson, en het liep derhalve aan tot den 30sten Augustus, voordat zij de baai van Nagasakij verlieten, hebbende den dag bevorens hun geschut, kruit en andere wapenen terug erlangd, welke zij den Japanners in bewaring gegeven hadden.

Ook vorderde de Japansche Regering, zoo wel van de Engelsche als Nederlandsche Opperhoofden, eene schriftelijke belofte, dat, ofschoon hunne natiën thans in oorlog waren, echter hunne schepen tegen elkander geene vijandelijkheden zouden plegen, zoo lang zij zich in de Japansche wateren bevonden, verkrijgende bovendien de Engelschen de belofte, dat aan de Nederlandsche schepen het vertrekken niet zou worden toege-

staan-

staan, dan ten minste twee maanden na het vertrek van het Engelsche schip, ten einde alzoo aan hetzelve de gelegenheid te verschaffen, om buiten het bereik der Nederlandsche schepen te geraken, thans in Japan zich bevindende.

Dan alle andere verzoeken der Engelschen vonden volstrekt geenen ingang. Te vergeefs gaven zij zich moeite, om ten minste voor ditmaal toegelaten te worden, hunne aangebragte lading te verkoopen of te verruilen. De naauwgezetheid der Japanners in de uitvoering der keizerlijke bevelen ging zoo verre, dat zij geene andere dan Chinesche goederen van de Engelschen wilden aannemen, in voldoening der vertering, door hen gemaakt, en volstandig weigerden, tot dat einde Engelsche goederen te ontvangen, ofschoon bij herhaling aangeboden.

Eindelijk vroegen de Engelschen, of het hun toegestaan zou zijn, na den dood van hunne Koninginne terug te keeren? waarop zij tot bescheid ontvingen, dat daaromtrent niets stellig was bepaald, doch dat hun afgeraden werd, zulks te ondernemen, wordende hun te verstaan gegeven, dat de bevelen des Keizers onveranderlijk, en gelijk waren aan het zweet des menschelijken ligchaams, dat eenmaal uitgegaan zijnde, nimmer den weg tot hetzelve terug kan vinden.

Niettegenstaande deze mislukking liet echter de Engelsche Oost-Indische Maatschappij alle hoop niet varen, om hunne handelsbetrekkingen met Ja-

pan

pan wederom aan te knoopen. Met het inzigt, om zulks te verkrijgen, vestigden zij eene faktorij op het eiland Honan (*t*). Dan ook deze poging beantwoordde niet aan de verwachting, en deze faktorij werd in den jare 1682, na groote verliezen geleden te hebben, geheel en al opgebroken (*u*).

Het is mij niet voorgekomen, dat na dien tijd de Engelsche Regering of de Engelsche Oost-Indische Compagnie het voornemen heeft gehad, om den handel op Japan te herstellen, tenzij men daaronder zou willen begrijpen de uitzending in 1813 en 1814 van twee Engelsche schepen, tijdens het eiland Java onder het Britsch tusschenbestuur heeft gestaan. Dan daar deze uitzending is geschied onder Nederlandsche vlag, en de handel, toen gedreven, is beschouwd geworden voor Nederlandsche rekening te zijn, zoo moeten ook de bijzonderheden, hiertoe betrekkelijk, beschouwd worden te behooren tot het overzigt van den handel der Nederlanders.

Evenwel werd zulks, ofschoon geheel voor particuliere rekening, nog eenmaal beproefd, en wel in den jare 1803, door twee verschillende schepen. Het eerste schip kwam, op den 24sten Augustus van dat jaar, onder den Papenberg ten an-

(*t*) *Honan* staat in het Engelsche werk, dat wij volgen, doch waarschijnelijk moet het zijn *Haeÿnan*, een eiland op de Chinesche kust, zuid-west van Macao, tusschen de 18 en 20 graden, noorder-breedte. Atlas van MALTEBRUN.

(*u*) Recollections of Japan; Introduction, pag. 37—55.

anker, en werd gevoerd door WILLIAM ROBERT STEWARD, een Amerikaan, die eenige jaren vroeger met het schip The Eliza te Batavia was ingehuurd, en voor rekening van de Nederlanders met dat schip eene reize naar Japan gedaan had. Hij gaf op, te komen van New-York voor eigene rekening en risico, en verzocht tot den handel te mogen toegelaten worden. Het andere schip ankerde onder de Kavallos, op den 9den September daaraan; het was genaamd Friedrich, en werd gevoerd door Kapitein JAMES TORREY. Hij maakte zich bekend als een Engelschman, komende van Calcutta in Bengale, voor eigene rekening en risico, en deed insgelijks verzoek, om tot den handel te mogen worden toegelaten.

Op beide deze verzoeken liet de Gouverneur van Nagasakij het gevoelen innemen van het Opperhoofd van den Nederlandschen handel, die met veel omzigtigheid daarop te kennen gaf, dat hij genoegen zou nemen met elke beslissing, welke daarin door de Japansche Regering zou worden genomen, doch dat hij, in aanmerking nemende het regt, dat de Nederlanders verkregen hadden, om bij uitsluiting van alle andere Europesche natien in Japan te mogen handelen, hij, overeenkomstig zijnen pligt, tegen de toelating van elken anderen vreemdeling zou moeten protesteren.

Of dit antwoord van het Nederlandsche Opperhoofd van eenigen invloed is geweest, is voor mij

nog

nog zeer bedenkelijk; dan zonder hierop zelfs de bevelen van het Hof in Jedo te vragen, kwam de Gouverneur van Nagasakij tot de beslissing, dat beide schepen, zonder in de haven te mogen binnen komen, en zonder eenigen handel te mogen drijven, wederom moesten vertrekken, welk bevel aan het eerstgekomen schip, vijf dagen na deszelfs aankomst, of op den 29sten Augustus, werd bekend gemaakt, en nagekomen op den 2den September, en aan het andere schip, slechts twee dagen na deszelfs aankomst, of op den 11den September, wordende reeds des anderen daags daaraan door hetzelve voldaan.

Het is niet overbodig hier aan te teekenen, in de eerste plaats, dat, ofschoon het eerste schip zich opgaf van New-York te komen, zijdelingsche berigten echter verzekerden, dat hetzelve voor de reize naar Japan te Calcutta in Bengale was uitgerust, en dus hoogstwaarschijnelijk voor Engelsche rekening; ten andere, dat bij het onderzoek, op het tweede schip gehouden, bij hetwelk, zoo wel als op het eerste, het Nederlandsch Opperhoofd, op uitnoodiging van den Gouverneur van Nagasakij, is tegenwoordig geweest, de opperbanjosen noch de tolken nimmer hebben willen luisteren naar het woord Engelschman, veel minder daarvan aanteekening houden, ofschoon Kapitein Torrey bij herhaling te kennen gaf, dat hij een Engelschman, en zijn schip een Engelsch schip was; vergenoegende zich de op-

opperbanjosen en tolken, in hun verslag aan de Japansche Regering, bekend te stellen, dat het schip kwam van Calcutta in Bengale, eene plaats onder de verbodswetten der Japanners nog niet begrepen; eindelijk, dat beide de gemelde schepen, zoo wel als alle de vorigen, zich gewillig onderwerpen aan de bepaling, om hunne wapenen en oorlogsvoorraad aan de Japanners in bewaring te geven, zoo lang het hun vergund zou zijn, in Japan te mogen blijven (*v*).

Van eenen geheel anderen aard was in den jare 1808 de verschijning van het Engelsch oorlogsfregat de Phaeton, onder bevel van den Kapitein FLEETWOOD PELLEW. Dit schip kwam, op den 4den October van het gemelde jaar, onder Nederlandsche vlag, de baai van Nagasakij bin-

---

(*v*) Secreet Verslag of Dag-register van het jaar 1803, in het Archief te Desima.

In het voorbijgaan kan ik mij niet weêrhouden, hier nog te zeggen, dat geen mensch meer dan ik de vernederende bepalingen kan afkeuren, waaraan de vreemdelingen, die in Japan komen handel drijven, zich moeten onderwerpen; dan te gelijk kan ik niet, dan met een innig misnoegen, de aanmerkingen lezen, die daarover, als een blaam op het Nederlandsch karakter geworpen, door vreemde Schrijvers worden gemaakt. De Engelschen, en zoo als nader blijken zal, de Russen hebben zich daaraan onderworpen, en het kan dus alleen de spijt zijn, van, ondanks die vernedering, in hun voornemen niet te hebben kunnen slagen, om ook den handel te verkrijgen, welke hun thans met verachting daarvan doet spreken. Waren zij afgewezen geworden ten gevolge van hunne weigering, om deze bepalingen op te volgen, dan zouden zij regt hebben, om op deze wijze daarvan gewag te maken thans zouden zij, naar mijn oordeel, beter doen, zich het stilzwijgen op te leggen.

binnen zeilen, en dadelijk eene gewapende sloep uitzettende, werd daarmede het zoogenaamd gecommitteerd vaartuig, dat, volgens gebruik, aan het schip was te gemoet gezonden, om hetzelve te verkennen en de Gouvernements-papieren af te halen, overvallen, terwijl de daarin zich bevindende Nederlandsche Gecommitteerden met geweld werden verpligt, aan boord van het Engelsch oorlogsfregat over te gaan, alwaar zij werden gevangen gehouden.

De gevangene Gecommitteerden werden vervolgens scherpelijk, en onder bedreiging des doods, ondervraagd naar de Nederlandsche schepen; zij gaven naar waarheid ten antwoord, dat er in dit jaar geenen waren aangekomen; dan dit antwoord scheen den Engelschen Kapitein niet te hebben overtuigd. Hij liet verscheidene gewapende sloepen en booten uitzetten, en voer daarmede de gansche baai van Nagasakij om, waarschijnelijk, om zich van het niet aanwezen van Nederlandsche schepen te verzekeren, en kwam eerst laat in den avond aan boord van zijn schip terug.

Intusschen was de ontsteltenis en de verlegenheid in Nagasakij zeer groot. Op het eerste berigt, dat gewapende sloepen in de baai rond voeren, werden alle de Nederlanders, op het eiland Desima zich bevindende, verpligt, dat eiland te verlaten, en zich naar Nagasakij in het Gouvernements-huis te begeven, wordende het eiland,

zoo

zoo wel als de zoogenaamde Mosseltrap, die van den zeekant de ingang tot Nagasakij is, met gewapende Japansche soldaten en met geschut bezet.

De Gouverneur echter, geene genoegzame magt bijeen hebbende, om het geweld door de Engelschen gepleegd wordende, tegen te gaan, moest dit, ofschoon hij daarover den grootsten spijt gevoelde, met lijdzaamheid aanzien. Aan de beide opperbanjosen, die met het gecommitteerde vaartuig het Engelsch schip waren te gemoet gegaan, zond hij last, om te zorgen, dat de twee gevangene Nederlanders wederom werden uitgeleverd, doende hun daarbij weten, dat, zonder dezelven, zij zich nimmer meer levende bij het Gouvernement zouden vertoonen (*w*). Na veel overleg hieromtrent, waagde het één der tolken naar boord van het Engelsch schip te gaan, en het ontslag der gevangene Nederlanders te verzoeken, hetgeen de Engelsche Kapitein beloofde te zullen doen,

(*w*) Het is opmerkelijk, dat de eerste woorden, die de Gouverneur tegen het Nederlandsche Opperhoofd, toen hij uit Desima met zijne onderhebbenden in het Gouvernements-huis naar Nagasakij was overgebragt, sprak, deze waren: „ Hier Heeren! „ kunt gij gerust en veilig zijn, en ik beloof, dat de gevangene „ Hollanders u zullen terug gegeven worden.'' Niet minder opmerkelijk is de opoffering, waartoe de Gouverneur vervolgens besloot, om aan deze zijne belofte te kunnen voldoen, die aan het bekend trotsch karakter van den Japanner zeer veel moet hebben gekost. Ik weet daarvoor geene reden te vinden, tenzij het waar is, hetgeen ik elders heb aangeteekend gevonden,

doen, mits dat hem, zonder verwijl, water, brandhout, rundvee en anderen ververschingen, om welke hij verlegen was, werden aan boord bezorgd. De Gouverneur van Nagasakij stemde in alles toe, en aan den eisch van den Engelschen Kapitein volledig voldaan zijnde, leverde hij de Nederlandsche gevangenen wederom uit, met dezelven eenen brief, aan het Nederlandsch Opperhoofd gerigt, medegevende, waarin hij te kennen gaf, dat het ligtelijk was nategaan, dat hij eenlijk was herwaarts gekomen met het voornemen, om zich meester te maken van de Nederlandsche schepen, die hij vernomen had, dat jaarlijks hier kwamen handel drijven, dat, aangezien hij in deze verwachting was te leur gesteld, het verre van zijne meening was geweest, om eenige vijandelijkheden tegen de weerlooze faktorij te plegen; dat hij bejammerde, dat de verfoeijelijke staatkunde van BONAPARTE de belangen had verdeeld van twee natien, eenmaal zoo naauw aan elkanderen verbonden, als de Nederlandsche en de Engelsche, en ten slotte zijne dienst aanbiedende, om over China de bestelling te bezor-

---

vonden, dat de Nederlanders in Japan worden beschouwd, gijzelaars van den Keizer te zijn, die aan den Gouverneur van Nagazakij worden in bewaring gegeven, en dat het derhalve aan den Gouverneur is toegeschenen, dat er eene onuitwischbare vlek op de Japansche natie zou geworpen zijn, wanneer zij, indien éénmaal deze gijzelaars werden terug gevraagd, had moeten erkennen, dat dezelven uit zwakheid aan aden ijand waren overgegeven en in handen gelaten.

zorgen van zoodanige brieven, als hij Opperhoofd zou wenschen, hetzij naar Java hetzij naar Europa af te zenden.

De brief is gedagteekend den 6den October 1808, en in den namiddag van dien dag verliet het Engelsch fregat de baai van Nagasakij, zonder eenige verhindering te ondervinden, zijnde echter eene aanzienelijke magt der omliggende Landsheeren reeds in aantogt, om vijandelijk hetzelve aan te vallen, zoo deszelfs verblijf langer ware gerekt geworden.

Ik heb hierboven vergeten te zeggen, dat, toen, op den eersten eisch der Engelschen, de gevraagde ververschingen niet dadelijk volgden, de Kapitein de bedreiging deed, dat hij met zijn schip zou komen afzakken, en de Japansche barken en Chinesche jonken in brand steken; waarschijnelijk heeft deze bedreiging medegewerkt, om de toestemming van den Gouverneur tot het zenden dezer ververschingen te verkrijgen; dan, wat hier ook van zijn moge, zoo veel is waar, dat na de uitlevering der gevangene Gecommitteerden, en nadat het schip de baai van Nagasakij verlaten had, de Nederlanders verlof erlangden, om naar het eiland Desima terug te keeren; maar ook de eerste tijding, welke zij daar ontvingen, was, dat, in den morgenstond van den 7den October, de Gouverneur, door het buiksnijden, op de Japansche wijze, zich het leven benomen had, veel ligt te vreden, van de eer zijner natie gered te heb-

hebben, doch wanhopende aan zijne verantwoording wegens de toelating van een vreemd vijandelijk schip, zonder hetzelve vernield en verbrand te hebben, overeenkomstig de stellige bevelen des Keizers.

Verscheidene Bevelhebbers van de keizers-wachten volgden het voorbeeld van den Gouverneur, en benamen, door het buiksnijden, zich het leven, misschien met meer reden, daar zij tegen het geweld van het Engelsch schip geenen tegenstand geboden of beproefd hadden. Ook ten Hove werd deze zaak zeer ernstig opgenomen. Bij de komst van eenen nieuwen Gouverneur werden alle omstandigheden, hiertoe betrekkelijk, naauwkeurig onderzocht, en, op bekomen bevel van den Keizer, onderging de Landsheer van Fiseeng, door wiens volk de keizers-wachten waren bezet geweest, eene gevangenis van honderd dagen, mogende hij gedurende dien tijd zich niet scheren, terwijl door geheel zijn landschap aan de ingezetenen de verpligting werd opgelegd, gedurende die honderd dagen hunne huizen gesloten te houden. Aan de tolken, die met de Gecommitteerden in het vaartuig zich bevonden hadden, werd eene gelijke gevangenisstraf opgelegd, eenigen voor honderd, anderen voor vijftig dagen, wordende alleen aan den tolk, die het gewaagd had, naar boord te varen, om het ontslag der gevangenen te vragen, eene belooning toegekend. Hij werd van vice-ondertolk,

tot effectief ondertolk bevorderd, en verkreeg voor zijne nazaten het voorregt, dat zij terstond verkiesbaar zouden zijn tot den post van vice-ondertolk, zonder gehouden te zijn, alvorens den graad van leerling door te loopen. Eindelijk vind ik nog aangeteekend, dat de zoon van den Gouverneur, wiens leven dit voorval gekost had, door den Keizer in gunst werd aangenomen, wordende tot den rang van keizerlijke Kamerheer verheven.

Deze gebeurtenis had verder ten gevolge, dat de maatregelen tegen de aankomst van vreemde schepen meer dan verdubbeld werden, zoo als wij nader op zijne plaats dit nog vermelden zullen. Het is wijders ligtelijk na te gaan, dat de hoon, die aan de Japanners door dit alles was aangedaan, hun eenen doodelijken haat inboezemde tegen alles, wat den naam van Engelschman draagt, en het is niet vermoedelijk, dat, zoo lang het geheugen daarvan bewaard zal blijven, het immer aan de Engelschen gelukken zal, om goedschiks den toegang tot het rijk van Japan te verkrijgen (x).

(x) Archief te Desima, afgaande secrete brieven van 1807 tot 1810.

DERDE

DERDE AFDEELING.

Poging der Russen, om tot den handel in Japan te worden toegelaten.

Bij de taak, welke ik heb onder handen genomen, kan het niet onbelangrijk zijn, om ook een overzigt te nemen van de poging, door de Russen aangewend, om in Japan tot den handel toegelaten te worden; want ofschoon zij in hun oogmerk niet geslaagd zijn, zal dit echter kunnen dienen, om ons met de betrekkingen, welke de Europezen met Japan hebben gehad, van nader bij bekend te maken.

De eerste onderneming der Russen tot dat einde had plaats in den jare 1792, wanneer, op bevel van de Keizerinne CATHARINA II, de Gezant LAXMAN werd afgezonden, met den last, om voor de Russen den handel op Japan te openen. De Gezant werd tegen verwachting wel onthaald, en, ofschoon afgewezen wordende, dacht hij echter in Rusland eene schriftelijke vergunning terug te brengen, dat jaarlijks een Russisch schip naar Nagasakij komen mogt, om aldaar koophandel te doen; maar alleen naar Nagasakij, en ongewapend, indien het niet als vijandelijk wilde beschouwd worden (*y*).

In-

(*y*) De Japanners hebben aan deze voorgewende vergunning eene andere uitlegging gegeven, zoo als nader zal blijken.

Intusschen schreef men het niet volkomen slagen van deze zending in Rusland toe aan eenige misslagen, en wel voornamelijk aan de weinige pracht, met welke het gezantschap zich had vertoond. De brief aan den Keizer van Japan was niet door de Keizerin zelve, maar door haren Stedehouder in Siberie geschreven geweest, hetgeen den trotschen Monarch van Japan zeer gestoten had, verwachtende zeker meer beleefdheid van hare Keizerlijke Majesteit in het Noorden. Daarenboven was men niet in Nagasakij binnen geloopen, hoewel de eenigste haven van het Japansche rijk zijnde, in welke vreemde schepen worden toegelaten; maar in eene haven aan de kust van Jesso. Eindelijk de Gezant LAXMAN was geen Hoveling, en daarbij van te lagen rang en van te eenvoudige manieren, om bij eene achterdochtige natie, die naar het oordeel der Europeers meer op uitwendige vertooning dan op innerlijke waarde ziet, eenen levendigen indruk te maken (*z*).

Men dacht echter om deze zaak niet meer, dan tien of elf jaren later, toen, in den jare 1803, de Russische Scheepskapitein KRUSENSTERN, op bevel van den Keizer ALEXANDER I, bestemd werd, om met twee schepen, de Nadeschda en de Newa, de reize om de wereld te doen. Men besloot, met het eerstgemelde dezer sche-

(*z*) KRUSENSTERN, Reize om de wereld; naar de Nederlandsche vertaling, Ide Deel, Iste Hoofddeel. pag. 44.

schepen een' tweeden Gezant naar den Keizer van Japan te zenden, met denzelfden last, vroeger aan LAXMAN gegeven. Tot Gezant werd verkozen de Heer VAN RESANOFF, een voornaam deelhebber in, en medebestuurder van de Russische Amerikaansche Maatschappij; en om aan zijne zending meer luister te geven, bekwam de Heer VAN RESANOFF niet alleen het kruis van de St. Andries orde, maar hij werd daarenboven met den titel van Kamerheer van zijne Keizerlijke Majesteit vereerd.

Prachtige geschenken werden tevens in gereedheid gebragt, om de gunst van den Japanschen Monarch en van zijne Ministers te winnen; en om daarin nog beter te slagen, werden eenige van de Japanners, die in het jaar 1796 op de Aluitische eilanden gestrand waren, en zich sedert 1797 te Irkutsch bevonden, in het gevolg van den Gezant medegegeven, ten einde den Keizer van Japan aangeboden te worden. Deze Japanners waren vier uit de dertien, die, staande hun verblijf in Rusland, de Christelijke Godsdienst niet omhelsd hadden, en hun verlangen te kennen gaven, om naar hun geboorteland te worden teruggevoerd (*aa*).

Op den 9den October des jaars 1804, ankerde de Nadeschda onder den Papenberg, het bovengemeld gezantschap aan boord hebbende. Dadelijk bij deszelfs verschijning begaf het Nederlandsch

(*aa*) KRUSENSTERN, ibid. pag. 46.

landsch Opperhoofd, op uitnoodiging van den Gouverneur van Nagasakij, met eene commissie opperbanjosen zich aan boord van hetzelve, alwaar de Heer van Resanoff voorloopig opening van het oogmerk zijner zending gaf, doch afsloeg, om zijne brieven over te leveren, voordat hij in tegenwoordigheid van den Gouverneur van Nagasakij zou zijn toegelaten, waartoe hij aan de opperbanjosen het verzoek deed.

Vervolgens gingen de opperbanjosen over, om ook de vier Japanners te ondervragen, welke met het Russisch schip waren medegebragt; zij verklaarden, nu omtrent twaalf jaren geleden, zestien in getal zijnde, door storm op de kust van Kamschatka vervallen te zijn, en aldaar te hebben schipbreuk geleden; dat sedert drie van hunne medegezellen waren overleden zoo dat er dertien bij hun vertrek waren overgebleven, waarvan negen verkozen hadden, in Rusland te blijven, doch dat zij verlangd hadden, naar hun geboorteland terug te keeren.

Staande dit onderzoek vond de Russische Gezant gelegenheid, om het Nederlandsch Opperhoofd in het bijzonder te spreken, en maakte daarvan gebruik, om hem te overhandigen eenen aan hem gerigten brief, geschreven door den Heer Dirk van Hogendorp, destijds Gezant van de Bataviasche Republiek bij het Hof te Petersburg, zoo mede om hem inzage te geven van twee andere opene brieven, de een ge-

schre-

schreven door den voornoemden Gezant den Heer VAN HOGENDORP, en gerigt aan alle Gouverneurs, Kommandanten, burgerlijke en militaire Bevelhebbers, zoo in de Bataviasche Republiek, als in hare buitenlandsche bezittingen en kolonien, in de opene zee, of op de kusten en in de havens, enz. enz.; de andere was geschreven door den Raad der Aziatische bezittingen en etablissementen uit Amsterdam aan den Gouverneur Generaal en Raden van Indie te Batavia, en allen hoofdzakelijk inhoudende de kennisgave, dat aan boord van een schip van oorlog, onder bevel van den Kapitein KRUSENSTERN, stond te vertrekken de Heer VAN RESANOFF, benoemd Ambassadenr van den Keizer van Rusland aan het Hof van den Keizer van Japan, met aanschrijving, dat het de begeerte was van de Regering der Bataviasche Republiek, dat, gedurende het aanwezen en verblijf van dit schip in eenige van hare onderhoorige landen of bezittingen, de Ambassadeur voornoemd zou worden ontvangen en onthaald met dat ontzag en die onderscheiding, welke het Gemeenebest ten allen tijde gewoon was te bewijzen aan Afgezanten van gekroonde Hoofden, vrienden en bondgenooten van den Staat, waardoor zijn verblijf in Indie veraangenaamd, en zijne oogmerken bevorderd zouden kunnen worden; wordende daarbij nog de waarschouwing gevoegd, dat deze aanschrijving van kracht zou blijven, al ware het ook, dat

eene

eene onverhoopte, en niet te verwachten vredebreuk tusschen de beide Mogenheden mogt zijn uitgebroken.

Op het verzoek des Opperhoofds werden hem wijders door den Gezant afschriften van de twee laatstgemelde brieven afgegeven.

Des anderen daags voer het Nederlandsch Opperhoofd, op uitnoodiging van den Gouverneur van Nagasakij, wederom naar boord van het Russisch schip, vergezellende eene commissie van hooge Japansche ambtenaren, welke derwaarts gezonden waren. Als tolk van die commissie vroeg hij den Gezant, wat de inhoud der brieven was, welke hij gezegd had, voor Zijne Majesteit, den Keizer van Japan, te hebben medegebragt; waarop de Gezant te kennen gaf, de inhoud dezer brieven te zijn, dat hij als Ambassadeur van den Keizer van Rusland aan den Keizer van Japan gezonden was, in de eerste plaats, om dank te zeggen voor het verlof, eenige jaren geleden verkregen, om met Russische schepen in Nagasakij te mogen komen handel drijven; dat hij geschenken voor Zijne Majesteit den Keizer had medegebragt, en wijders van eene volmagt voorzien was; om een tractaat van koophandel tusschen beide de Mogenheden te sluiten, herhalende zijn verzoek, om tot dat einde den Gouverneur van Nagasakij en den Keizer te mogen voorgesteld worden, doch weigerende, om deze zijne brieven aan de commissie af te geven, ofschoon

hij

hij daartoe van wege dezelve het verzoek ontving.

Vervolgens deed de Gezant het verzoek, dat het schip dieper binnen de baai mogt worden toegelaten, vermits de plaats, alwaar hetzelve thans lag, onveilig, en bij eenen opkomenden sterken wind gevaarlijk was. Na eenige beraadslaging werd zulks toegestaan, mits al het kruit en de wapenen aan de Japanners werden in bewaring gegeven. Hierin stemde de Gezant gereedelijk toe, bedingende echter, dat daaronder niet begrepen zouden worden de wapenen van het gering getal manschappen, dat zijne eerewacht uitmaakte, mitsgaders de degens der officieren, te zamen bestaande in zeven geweren en twaalf sabels of houwers; doch voor de jagtgeweren der officieren kon deze uitzondering niet worden verkregen.

De afgave der wapenen en van het kruit had daarop dadelijk plaats, en het schip kwam des avonds aan de buitenzijde van den Papenberg ten anker.

De Gezant noodigde het Nederlandsch Opperhoofd, om bij hem het avondmaal te blijven houden, hetgeen deze aannam; dan hiermede eindigde ook ten eenemaal alle regtstreeksche gemeenschap tusschen de Nederlanders en Russen, wordende zulks door de Japansche Regering aan beiden zeer streng verboden, terwijl het Russische schip van alle zijden door eene menigte van gewapende vaartuigen werd bewaakt, zoo wel om

op

op hetzelve acht te slaan, als om de uitvoering van het bovengemeld bevel te verzekeren. Op herhaalde verzoeken verkregen de Russische Gezant en het Nederlandsch Opperhoofd wel verlof, om elkander over en weder eenige geschenken te mogen zenden; dan hierin waren de Japanners nog zoo naauwgezet, dat zij niet wilden toestaan, dat door het Opperhoofd aan den Gezant eene met wol opgevulde kabaai werd gezonden, welke hij dacht, dat aan den Gezant aangenaam zou wezen, dewijl hij vernomen had, dat dezelve over de koude klaagde, terwijl de aard eener oppasselijkheid hem niet toeliet, het vuur te naderen, om zich te verwarmen. De Japansche Regering verontschuldigde deze weigering, alleen door te doen weten, dat de kabaai van Japansche stoffen was vervaardigd, en daarom onder het verlof niet kon begrepen worden.

Onder dit streng toezigt was het den Russen niet alleen niet toegelaten, om aan land te gaan, maar zelfs niet, om op eenen kleinen afstand rondom het schip te varen. Eene onderhandeling van ten minste zes weken was er noodig, eer dat er eene wandelplaats, niet verre van het schip, en wel nog uit overweging van eene voorgewende onpasselijkheid van den Gezant, werd afgeperkt.

Deze plaats was digt bij den oever der zee in eene afgeslotene bogt, en aan de landzijde met

eene hooge heg van bamboes-riet omheind. Derzelver lengte bedroeg niet veel meer dan honderd, en derzelver breedte ongeveer veertig schreden, en evenwel werden er in derzelver nabijheid twee wachthuizen geplaatst, terwijl verder de oever der zee, voor zoo verre die bij laag water droog liep, aan weêrskanten insgelijks met eene heg van bamboes-riet werd omstoken, zoodat de sloepen, van of naar boord varende, door deze heg moesten heên varen, wordende, zoodra zij deze heining verlaten hadden, dadelijk door ten minste twaalf of vijftien wachtvaartuigen omringd, die geen oogenblik dezelve uit het oog verloren.

Het duurde tot den 16den October, eerdat, na deze eerste vergunning, aan de Russen werd toegestaan, om met hun schip aan de binnen- of oostzijde van den Papenberg te komen ankeren; en eerst na den 8sten November, nadat de Nederlandsche schepen de gewone ankerplaats in het binnenste der baai, om hunne terugreize naar Batavia, verlaten hadden, werd het aan het Russisch schip veroorloofd, derzelver plaats aldaar te komen innemen, en nader toegelaten, om de herstelling, die hetzelve, na eene lange zeereize, noodzakelijk behoefde, te mogen bewerkstelligen; gaande echter elke dezer vergunningen gepaard met eene vermeerdering der Japansche wachten, zoo wel aan de zee-, als aan de landzijde.

Een voorval, dat in de maand Januarij 1805 plaats had, strekte geenszins, om het verblijf der Russen aangenamer te maken, dan hetzelve tot dus verre geweest was. Een der medegebragte Japanners stond zich zelven naar het leven, door zich eene diepe wonde met het scheermes in de keel toe te brengen, doch welke bleek niet doodelijk te zijn. Dit onderwierp de Russen aan een zeer lastig onderzoek van wege de Japansche Regering, ofschoon de ware reden, om welke dit mensch tot dezen wanhopenden stap was overgegaan, nimmer is bekend geworden of bekend gemaakt. Men heeft gegist, dat het verdriet van niet dadelijk aan zijne bloedverwanten te worden teruggegeven, hem daartoe gebragt heeft; anderen hebben gedacht, dat wroeging en berouw daartoe aanleiding gegeven hebben, en wel ter oorzake, dat hij dadelijk na zijne aankomst een geschrift aan de Japansche Regering zou overgeleverd hebben, waarin hij niet alleen klaagde over harde behandeling, aan de Japanners in Rusland aangedaan, maar tevens de Russen afschetste als dweepzieke Christenen, die verscheidene van de Japanners tot het omhelzen van de Christelijke Godsdienst hadden gedwongen, en waarin hij verder beweerde, dat zelfs het oogmerk van de komst der Russen was, om het Christendom in Japan weder in te voeren.

De laatstaangevoerde reden trek ik grootelijks in twijfel; want ware het der waarheid overeen-

kom-

komstig, dat een dergelijk beklag had plaats gehad, dan zeker zou de achterdochtige staatkunde van de Japansche Regering zich daaraan ten hoogste hebben laten gelegen liggen, en iets daarvan zou regtstreeks zijn bekend geworden, daar thans dit alles zich slechts tot eene bloote gissing bepaalt.

Meer waar is het, dat, terstond na de aankomst der Russen, de Gouverneur van Nagasakij den Gezant liet verzoeken, om hem de vier medegebragte Japanners uit te leveren; dan dewijl de Gezant hen aan den Keizer zelven wilde voorstellen, werd dit verzoek afgeslagen, gelijk, eenige weken daarna, nogmaals geschiedde, toen de Gouverneur op nieuw hetzelfde verzoek liet doen. Na het bovengemeld voorval verzocht de Gezant den Gouverneur, hem de Japanners af te nemen, maar kreeg thans ten antwoord, dat hij ze nu nog langer houden kon, daar hij hen niet had willen afgeven, toen de Gouverneur er tweëmalen om gevraagd had. Eerst op den dag van het vertrek der Russen, verlieten zij de woning van den Gezant, waarschijnelijk om in eene levenslangdurende gevangenis over te gaan.

Het Russich gezantschap, tot dus verre opgehouden, kreeg eerst den 19den Februarij berigt, dat door den Keizer een Gevolmagtigde, begeleid door acht voorname personen, uit Jedo was afgezonden, om met hetzelve in onderhandeling te treden. Ofschoon uit deze zending reeds zeker genoeg op te maken was, dat het aan den Russischen Gezant niet zou toegestaan worden, om ten

ge-

gehoore bij den Keizer van Japan te worden toegelaten, verzwegen echter de Japanners dit zorgvuldig, en lieten den Gezant zich met de hoop vleijen, dat hij dit zijn voornaam oogmerk nog zou kunnen bereiken. Op den 12den Maart echter werd hem officieel aangekondigd, dat hij niet naar Jedo mogt reizen, en dat alle zaken door den verwacht wordende Gevolmagtigde in Nagasakij zouden worden afgehandeld.

Den 30sten Maart verscheen de Japansche Gevolmagtigde in Nagasakij, en den 3den April namen de onderhandelingen over het in acht te nemen ceremonieel eenen aanvang, die aan weêrszijden met zeer veel hevigheid gevoerd werden. Ofschoon de Gezant verkreeg, dat hij voor den Vertegenwoordiger des Keizers een Europisch, en geen Japansch compliment zou maken, moest hij echter zich laten welgevallen, om zonder degen en zonder schoenen te verschijnen; ook wilde men hem geenen stoel of zitplaats naar de Europische manier toestaan, maar hij moest tegen over den Gouverneur en den Gevolmagtigde op zijne hurken op den vloer zitten. Daarentegen eischte de Gezant, dat hij met zijne eerewacht gewapend aan land zou stappen, en hoewel men alles aanwendde, om hem daarvan af te brengen, bleef hij daarop onverzettelijk staan(*bb*); de Japanners gaven ten laatste hieraan toe, maar

(*bb*) KRUSENSTERN merkt te regt op, dat de Russische Gezant juist bleef staan op iets, dat onredelijk was. Immers het is voor

maar zij wisten tevens deze kleine zegepraal, op hen behaald, den Russen wel te vergelden. Gedurende de twee dagen, die dienden, om den Gezant ten gehoore te ontvangen, werden niet alleen de poorten der straten van Nagasakij zorgvuldig gesloten gehouden, maar ook de bijwegen of stegen met houten beschotten betimmerd, terwijl aan de ingezetenen verboden werd, zich op de straten te vertoonen, door welke de Gezant gaan moest, om zich naar het Gouvernementshuis te begeven, en dus doende, werd zijne vertooning van gewapende soldaten geheel en al ijdel gemaakt. Daarenboven had men andere, nog veel meer ernstige voorzorgen genomen. Niet minder dan drie Landsheeren waren naar Nagasakij opgekomen, en niet alleen in de baai bevonden zich eene menigte van oorlogsvaartuigen, maar de omliggende bergen waren met krijgslieden bezet, gereed, om elken aanval te beginnen of af te weren. Men wil, dat de bovengemelde Landsheeren stipten last hadden, om bij de minste beleedigende houding, welke de Russen zouden hebben aangenomen, op een daartoe te geven teeken, hun schip te overvallen, hetzelve in de asch te leggen, en niet te gedoogen, dat iemand der Russen in leven overbleef. Men wil ook, dat hiervan in het geheim aan den Gezant werd ken-

eenen Gezant geene vernederiug, indien hij zonder gewapende soldaten aan het Hof verschijnt, waarheên hij gezonden is. Ook is dit, voor zoo veel ik weet, nooit en nergens in gebruik geweest.

kennis gegeven, en dat deze waarschuwing gestrekt heeft, om hem de bevelen, welke hem nader van het Japansche Hof gegeven werden, zoo gereedelijk te doen aannemen (*cc*).

Onder deze voorzorgen had de eerste gehoorgeving op den 4den April plaats. In dezelve werden slechts complimenten gewisseld, en eenige vragen gedaan, omtrent welke het alleen belangrijk is aan te teekenen, dat, toen de Russische Gezant zich beriep op het verlof, tien of twaalf jaren vroeger aan den Gezant LAXMAN verleend, de Japansche Gevolmagtigde dit verlof wederlegde, door te kennen te geven, dat het geschrift, aan den Gezant LAXMAN medegegeven, kwalijk was begrepen; dat hetzelve inhield, dat, wanneer de Russen eenige belangen aan het Japansche Hof hadden voor te dragen, zij zulks moesten doen te Nagasakij, als de eenigste haven van het rijk, in welke vreemdelingen mogten worden toegelaten, doch geenszins eene vergunning, om jaarlijks een schip ten handel naar Nagasakij te zenden, gelijk de Gezant zulks had te verstaan gegeven.

De tweede en laatste gehoorgeving werd den daarop volgenden dag verleend. In dezelve werden alle zaken afgedaan, en aan den Gezant eenige geschriften ter hand gesteld, die een verbod behelsden voor alle Russische schepen, om ooit

(*) Het Nederlandsch Opperhoofd CARON heeft zich eens in eene gelijke ongelegenheid bevonden, gelijk wij nader zien zullen.

ooit ten eenigen dage weder naar Japan te komen. Daarenboven werden niet alleen de medegebragte geschenken voor den Keizer van Japan, maar ook de brief van den Keizer van Rusland afgewezen, wordende als beweegredenen daartoe aangegeven, dat, indien de Keizer van Japan dezelven aannam, hij, beleefdheidshalve, onder de verpligting zou komen, om gelijke geschenken en een gelijk gezantschap te zenden aan den Keizer van Rusland, iets dat, volgens de onveranderlijke wetten des rijks, geene plaats mogt hebben. Vervolgens werd nog aan den Gezant te kennen gegeven, dat, indien er ooit weder Japanners op de kusten van Rusland mogten geworpen worden, dezelven als dan aan de Hollanders moesten worden afgegeven, die hen over Batavia naar Nagasakij zouden kunnen zenden. Ook werd verboden, iets voor geld te koopen, of aan iemand een geschenk te geven. Daarentegen werd verklaard, dat het herstellen van het schip en de gebruikte voorraad voor keizerlijke rekening zouden blijven; dat het schip daarenboven voor twee maanden van levensmiddelen voorzien zou worden; en eindelijk, dat de Keizer twee duizend zakken zout, ieder van dertig ponden, en honderd zakken rijst, elk van honderd en vijftig ponden, benevens twee duizend stukken kapok of zijden watten, het eerste tot een geschenk voor de manschap, en het laatste voor de officieren, bestemd had.

 Dus

Dus eindigde een gezantschap, van hetwelk de Russen zich een veel voordeeliger uitslag beloofd hadden, en met het vertrek van het schip Nadeschda, dat daarop den 19den April 1805 de haven van Nagasakij verliet, verloren zij de hoop, van immer in Japan wederom te zullen worden toegelaten (*cc*).

De verwijdering tusschen de Russen en Japanners nam vervolgens nog meer toe door het volgend voorval, van hetwelk ik nu in het kort zal melding maken.

De Russische Gezant, de Heer VAN RESANOFF, ten uiterste gebelgd over den slechten uitslag, dien zijne zending gehad had, was bedacht op middelen, om de Japanners de gevolgen van zijn misnoegen te doen ondervinden. In de haven van St. Pieter en Paulus het schip Nadeschda, dat aldaar in de maand Mei 1805 aangekomen was, verlaten hebbende, trof hij in deze haven aan de Heeren CHWOSTOFF en DAWIDOFF, twee officieren van de Russisch- Keizerlijke marine, die met verlof in dienst van de Rus-Amerikaansche Maatschappij waren getreden, en, voor rekening van die Maatschappij, reeds verscheidene reizen naar de kusten van Russisch Amerika gedaan hadden. De Heer VAN RESANOFF liet twee schepen uitrusten, waarover hij het bevel aan deze twee of-

(*cc*) KRUSENSTERN, ibid. IIde deel, 12de hoofddeel, pag. 55-101, vergeleken met de secrete dagregisters van den 9den October 1804 tot den 19den April 1805, in het archief te Desima.

officieren toevertrouwde, met last, om op het eiland Sagaleen de Japansche bezetting te overvallen, de Japanners van daar te verdrijven, en de inboorlingen te verklaren tot onderdanen van Zijne Russisch-Keizerlijke Majesteit. CHWOSTOFF alleen volbragt dit bevel in zoo verre, dat hij met zijne onderhebbende manschappen werkelijk eene landing op het gemelde eiland deed, sommige huizen in den brand stak, en eenige Japanners gevankelijk wegvoerde.

De Japanners hadden deze beleediging, hun aangedaan, nog versch in het geheugen, toen in de maand Juli des jaars 1811 het Russisch schip Diana, onder bevel aan den Kapitein W. GOLOWNIN, voor het eiland Kunaschier verscheen, derwaarts gezonden met een veel edeler oogmerk, namelijk, om de nog onbekende kusten der Kurilische eilanden naauwkeurig op te nemen. Het schip voor Russisch door de Japanners erkend zijnde, werd eene sloep, in welke de Kapitein GOLOWNIN zelf met twee zijner officieren en vier man van zijne equipagie gezeten waren, naar land gelokt, en aldaar vijandelijk overvallen. Alle opvarenden vielen den Japanners in handen, en werden gevankelijk naar Matsmai weggevoerd.

De gevangene Russen ondergingen een streng onderzoek, wegens de gewelddadigheden, door CHWOSTOFF op de kust van Sagaleen gepleegd. Hunne plegtige verklaring, dat dezelven waren bedreven op eigen gezag van dien Officier, en bui-

buiten last van den Keizer van Rusland, vond weinig of geen ingang, doch bewerkte echter zoo veel, dat er van Jedo een keizerlijke Gemagtigde naar Matsmai gezonden werd, om van die zaak nader kennis te nemen.

Ondertusschen zat de Kapitein-luitenant RIKORD, op wien, na het gevangen nemen van Kapitein GOLOWNIN, het bevel over het schip de Diana was overgegaan, niet onledig, om van het lot der gevangene Russen kennis te erlangen, en, des mogelijk, hunne in vrijheid stelling te bewerken. Drie reizen echter van Ochotzk naar de Japansche kusten waren er noodig, om dit zijn oogmerk te bereiken. Op de eerste maakte hij zich meester van eene groote Japansche bark, gevoerd door TAKATAÏ KACHI, een vermogend Japansch koopman, die nader bleek, veel invloed op zijne landgenooten te bezitten, en met de Diana de reize naar Rusland deed. Op de tweede opende Kapitein RIKORD, door middel van TAKATAÏ KACHI, zich den weg tot eene onderhandeling, eerst met den Bevelhebber te Kunaschiz, en vervolgens met den Gouverneur van Matsmai. Eindelijk op de derde gelukte het hem, de vrijheid der gevangene Russen te verkrijgen, op begeerte der Japansche Regering medebrengende eene door den Gouverneur van Irkutzk geteekende en verzegelde verklaring, inhoudende, dat CHWOSTOFF, geheel buiten weten van zijne Regering, onwettige daden op de Kurilische eilanden en te Sagaleen.

leen gepleegd had. Dit had plaats in de maand October 1813, en de Russen werden dus ontslagen, na eene gevangenis van twee jaren en drie maanden (*dd*).

De Japansche Regering liet daarenboven, door middel van het Nederlandsch Opperhoofd, onderzoek in Europa doen, wat aanleiding gegeven kon hebben tot den vijandelijken aanval van den Luitenant CHWOSTOFF, en verscheidene jaren achtereen werd daarover aan de Hooge Regering te Batavia geschreven, en op een antwoord aangedrongen. De toenmalige staatkundige gesteldheid van Europa belette echter, dat daaraan vroeger is kunnen voldaan worden, dan in den jare 1818, wanneer het gemelde Opperhoofd aan den Gouverneur van Nagasakij, op last van zijn Gouvernement, officieel bekend maakte, dat uit de berigten, door den Nederlandschen Gezant in Petersburg hieromtrent ingewonnen, het ten volle bleek, dat de zending van den Luitenant CHWOSTOFF niet alleen buiten den last van den Keizer van Rusland was geschied, maar ook dat de door hem gepleegde daden van geweld door Zijne Kei-

(*dd*) De nieuwsgierige lezer zal eene breedvoerige beschrijving van dit alles kunnen vinden in The Account of the Voyages of Mssrs. CHWOSTOFF en DAWIDOFF, gevoegd achter the Recollections of Japan, reeds aangehaald; voorts bij GOLOWNIN, Mijne Lotgevallen enz bij de Japanners, naar de vertaling van STEENBERGEN VAN GOOR, in 1818 te Dordrecht uitgegeven; mitsgaders in het Verhaal van Kapitein RIKORD, achter het tweede Deel van het laatstgenoemde werk gevoegd.

Keizerlijke Majesteit ten hoogste waren afgekeurd (*ee*). Dit heeft gestrekt, om de Japansche Regering eenigzins gerust te stellen, doch niet om dezelve met de Russen geheel en al te bevredigen, op wie, zoo wel als op de Engelschen, zij steeds een wantrouwend oog gevestigd houdt.

VIERDE AFDEELING.

Handel der Nederlanders.

EERSTE TIJDPERK.

Vestiging en faktorij der Nederlanders op Firando.

De eerste bekende Nederlander, die in Japan geweest is, was JAN HUIGEN VAN LINSCHOTEN, die in dienst der Portugezen, in den jare 1583, derwaarts kwam; doch zijn verblijf aldaar heeft niets bijgedragen, om den handel van de Nederlanders op dat land te openen.

Bij het overzigt van den handel der Engelschen heb-

(*ee*) Secrete Stukken van 1818 tot 1821, in het archief te Desima.

hebben wij hierboven reeds gezien, hoe de Erasmus, behoorende tot de vloot van den Zeevoogd Jacques Mahu, in den jare 1600, door storm op de Japansche kust gedreven, het eerste Nederlandsche schip was, hetwelk zich aldaar heeft doen kennen.

De weinige ongelukkige opvarenden, van dat schip overgebleven, werden door de Japanners met medelijden opgenomen, en menschlievend behandeld; doch zij stonden ten doel aan de vervolgzucht en den laster van de Portugezen, toen in Japan gezeten, en destijds de verklaarde vijanden van de Nederlanders, zoo wel uit hunne staatkundige als koophandel drijvende betrekking, waarbij men nog voegen kan den haat tegen de godsdienst, welke de Nederlanders beleden.

Aangespoord door deze drie beweegoorzaken, spaarden de Portugezen geene wegen of middelen, om de Nederlanders uit te krijten als het schuim van alle natien, zwervers en zeeroovers, die geen vast verblijf hadden, en als zijnde afvalligen van hunnen God en van hunnen wettigen Opperheer.

Deze aantijgingen vonden aanvankelijk zoo veel ingang, dat de geredde Nederlanders onmiddelijk in eenen staat van gevangenschap gesteld werden, en tot het ondergaan van een scherp onderzoek, tot zelfs voor den Keizer in Jedo verschijnen moesten.

Zij verdeedigden zich door te zeggen, dat de Portugezen hunne vijanden waren, en dat al het-

hetgeen door hen ten hunnen nadeele werd ingebragt, als loutere uitvloeiselen van die vijandschap moest beschouwd worden; dat hetgeen de Portugezen eenen afval noemden, niets meer was dan een opstand tegen de dwingelandij van den Koning van Spanje, die hun de Roomsch-Katholijke Godsdienst, van welke zij afkeerig waren, wilde opdringen; dat zij een vast verblijf hadden, Nederland genaamd; dat zij geene zeeroovers waren, maar eenen uitgebreiden handel dreven in alle de deelen der wereld, en inzonderheid in Oost-Indie; en eindelijk, dat zij wettige Overheden hadden, die waren de Staten Generaal en de Prins van Oranje.

Dit betoog verzwakte wel aanmerkelijk het geloof, dat aan het berigt der Portugezen ten aanzien van de Nederlanders gegeven was; maar de argwaan, eenmaal bij den Keizer gaande gemaakt, en door den invloed der Portugezen gaande gehouden, kon zoo ligt niet worden uitgewischt. Ofschoon dus ook de toestand der schipbreukelingen aanmerkelijk werd verzacht, en zij niet alleen uit hunne gevangenis ontslagen, maar ook in zekere opzigten bij den Keizer in gunst werden aangenomen, nam dit echter niet weg, dat zij nog steeds onder een zeer naauw toezigt verbleven, en in de eerste jaren hun aanhoudend verzoek, om naar hun geboorteland te mogen terugkeeren, hun werd van de hand gewezen.

Onder deze schipbreukelingen zijn bekend gebleven

bleven WILLIAM ADAMS of WILLEM ADAMSZOON, JAN of JAKOB QUAKERNAAK en MELCHIOR SANDVOORT. Van WILLIAM ADAMS hebben wij reeds in het breede gesproken; van QUAKERNAAK en SANDVOORT zullen wij nader melding maken.

Eerst in den jare 1605 kreeg alleen QUAKERNAAK verlof, om Japan te verlaten, en deed aan den Keizer de belofte, dat, bijaldien zijne landslieden eene gunstige toelating in het Japansche rijk vonden, zij weldra aldaar ten handel zouden verschijnen.

QUAKERNAAK vertrok daarop met eene jonk, en geraakte, na eene lange en verdrietige reize, in het jaar 1606 eerst te Patani, en vervolgens in de vloot van den Zeevoogd MATELIEF, die destijds voor Djohor en Malaka, om den Spanjaarden en Portugezen afbreuk te doen, kruisende was.

QUAKERNAAK bekwam in deze vloot het bevel over een schip, mede Erasmus genaamd, doch sneuvelde kort daarna in een gevegt tegen de Portugezen voor Malaka.

Intusschen waren de narigten en inlichtingen, welke hij aan den Admiraal MATELIEF omtrent den Japanschen handel gegeven had, genoegzaam, om dezen Vlootvoogd te bewegen, om, zoodra de gelegenheid zich daartoe zou aanbieden, eenige schepen voor rekening van de Nederlandsch-Oost-Indische Compagnie, ten handel naar dit rijk te zenden.

Hier-

Hiertoe viel de keuze op het jagt de Roode Leeuw met pijlen, en de Griffioen, twee schepen uit de vloot van den Zeevoogd Pieter Willemszoon Verhoeven, over welken het bevel werd toevertrouwd aan Reinier Dirkszoon van Nimwegen, terwijl het bestuur over de zaken van den handel was opgedragen aan de Kooplieden Abraham van den Broek en Jacques Puik, mitsgaders aan den Onderkoopman Jacques Specx.

Deze twee schepen, in den jare 1609 uitgerust, kwamen den 2den Juli van dat jaar behouden voor Firando ten anker, en de Nederlanders werden aldaar met beleefdheid en vriendelijkheid door de Japanners ontvangen.

Zij troffen daar aan dien Melchior Sandvoort van wien wij hierboven hebben gesproken, en die, gedurende zijn negenjarig verblijf in Japan, niet alleen de achting der Japanners zich had weten te verwerven, maar ook, zoo het schijnt, de vrijheid, om voor zijne afzonderlijke rekening handel te drijven, daar het blijkt, dat hij, sedert het vertrek van Jacob Quakernaak, verscheidene reizen van Japan naar Siam en van daar terug naar Japan gedaan heeft.

Het blijkt ook, dat hij de eerste ondernemingen der Nederlanders zeer behulpzaam is geweest, ofschoon het mij niet voorkomt, dat hij toen ter tijd wederom in dienst van de Oost-Indische Maatschappij getreden is, maar veeleer, dat hij voor zijne eigene afzonderlijke rekening in Japan is blijven handel drijven.

De Nederlanders verkregen dadelijk bij hunne aankomst verlof, om een gezantschap naar Jedo te zenden, hetwelk SANDVOORT derwaarts vergezelde. Door den Keizer vriendelijk ontvangen, werd hun spoedig voorloopig het voorregt toegestaan, om in het Japansche rijk vrij te mogen handelen.

Ik zeg: voorloopig, omdat de schriftelijke oorkonde daartoe eerst gezegeld en afgegeven werd in het jaar 1611, bij gelegenheid van de tweede hofreis, door JACQUES SPECX in dat jaar gedaan, gelijk wij nader zien zullen.

De voormelde schepen, van eene terugglading voorzien zijnde, vertrokken wederom den 3den October van hetzelfde jaar 1609, wordende tot het bestuur en de verdere regeling van den handel in Japan achtergelaten de hierboven genoemde JACQUES SPECX, met den titel van Opperhoofd, en den rang van Opperkoopman, in dienst der Nederlandsche Oost-Indische Maatschappij.

Het blijkt niet, dat in de daaropvolgende jaren 1610 en 1611 er eenige Nederlandsche schepen dadelijk ten handel in Japan gekomen zijn, maar wel dat het Opperhoofd JACQUES SPECX zelf eene reize deed naar Patani (*ee*) van waar hij

(*ee*) Patani is een rijk, gelegen op de oostkust van het schiereiland Malaka, op hetwelk destijds voornamelijk door de Chinezen een sterke handel gedreven werd.

in den beginne van het jaar 1611 te Firando met het jagt de Bark terugkwam, vergezeld van zekeren PIETER SEGERSZOON, en van eenige adsistenten, waaronder genoemd worden HANS VERSTREEPEN, CORNELIS LAURENSZOON van Alkmaar, en JAN CORNELISZOON van Enkhuizen.

In hetzelfde jaar 1611 deed het Opperhoofd JACQUES SPECX, met den voornoemden PIETER SEGERSZOON, de tweede reize naar het Japansche keizerlijke Hof, hetwelk zich toen ophield in het kasteel van Surunga; en na een beleefd onthaal verkregen zij, op hun verzoek, van den Keizer AGOSSCHIO SAMA dien pas, welke den grond legde tot den Nederlandschen handel in Japan en gedagteekend is den 30sten Augustus 1611.

Na het verkrijgen van dezen pas hield het Opperhoofd JACQUES SPECX zich onledig met het bouwen van eene vaste loge op Firando, en bestuurde vervolgens de zaken van den handel, eerst tot het jaar 1614, wanneer hij werd vervangen door het Opperhoofd HENDRIK BROUWER blijvende deze twee Opperhoofden daarna bij afwisseling in het bestuur tot in het jaar 1621, wanneer wij het Opperhoofd J. SPECX voor het laatst in Japan aantreffen.

He Opperhoofd JACQUES SPECX is algemeen en te regt beschouwd geworden, de eerste grondlegger te zijn geweest van den Nederlandschen handel in Japan, en om die reden alleen is het

wel

wel der moeite waard, een oogenblik te blijven stilstaan bij een onderzoek omtrent de betrekking, in welke de Nederlanders met het Japansche Hof stonden, op het tijdstip, dat de voornoemde JACQUES SPECX ophield, eenen onmiddelijken invloed op het bestuur van den Japanschen handel uit te oefenen.

Vooraf echter moet ik aanmerken, dat men zich zeer vergissen zou, indien men wilde aannemen, dat de eerste voorregten, door de Nederlanders verkregen, onbepaald door hen genoten zijn, of dat zij, zelfs in de eerste tijden, niet onderworpen waren aan die beperkingen, welke uit de oorzaken, welke wij reeds hebben aangewezen, den Portugezen van tijd tot tijd werden opgelegd, en over welke wij de Engelschen, die bijna gelijktijdig met de Nederlanders in Japan kwamen handel drijven, zoo luide hebben hooren klagen.

Even zeer zou men zich bedriegen, wanneer men geloofde, dat de aanvankelijke winsten, op den Japanschen handel door de Nederlanders behaald, van zoo groot aanbelang waren, dat zij de offers zijn waardig geweest, die men hen sedert heeft zien brengen, of zelfs om de kosten van den omslag goed te maken, welke tot het aanhouden van dezen handel werden vereischt.

Omtrent dit laatste zal ik slechts aanhalen, dat reeds in den jare 1616 de Bewindhebberen der Oost-Indische Maatschappij, op het verslag,

dat

dat hun van den Japanschen handel gegeven was, aan de Hooge Regering in Indie den stelligen last zonden, om de faktorij te Firando op te breken en te verlaten, als niet beantwoordende aan de verwachting, welke men van dezelve zich gevormd had.

De Hooge Regering begreep dit anders, vermeenende, dat de Japansche handel van de hoogste aangelegenheid voor de Oost-Indische Maatschappij zou worden, wanneer zij eenmaal kon slagen in haar oogmerk, om zich op dezelfde wijze den handel op China te openen, en door dat middel alle de voordeelen van den Japanschen handel te trekken, waartoe hij het vooruitzigt gaf. Wij hebben gezien, dat hetzelfde oogmerk de Engelschen aanspoorde, om hunnen handel op Japan langer te blijven voortzetten, dan zij daartoe aanmoediging vonden in de winsten, welke zij van denzelven trokken, en dat zij, hunne verliezen moede, na eenige jaren, dien handel opgaven, wenschende denzelven wederom aan te knoopen, toen het reeds te laat was.

Het is niet onwaarschijnelijk, dat de vertoogen van het Opperhoofd J. SPECX van zeer veel invloed zijn geweest op dit besluit van de Hooge Regering; doch wat hier ook van zijn moge, vast gaat het, dat de Nederlanders, meer standvastig dan de Engelschen, toch eenmaal het doel bereikt hebben hetwelk zij zich hadden voorgesteld.

Om

Om een juist denkbeeld te hebben, waarom China van zoo veel belang in den Japanschen handel werd beschouwd, moet men weten, dat in het tijdvak, waarvan wij spreken, ruwe zijde en zijden stoffen, uit China getrokken, de voornaamste handelsartikelen in Japan waren, en zich herinneren, dat, voor de Tartaarsche overheering, omtrent de helft van de zeventiende eeuw, de Nederlanders en Engelschen vergeefsche pogingen hadden aangewend, om de vrijheid van handel in het Chinesche rijk te verkrijgen, terwijl de Portugezen, eene faktorij hebbende op Macao, zich in de gelegenheid bevonden, de voormelde handelsartikelen zich te bezorgen, door welke het grootste gedeelte van de voordeelen van den Japanschen handel hun toeviel, terwijl de Engelschen en Nederlanders toen nog daarvan waren verstoken.

Dan, om nu het overzigt van de staatkundige betrekking van de Nederlanders tot de Japansche Regering te vervolgen, leze men eerst den pas, in het jaar 1611, zoo als wij gezien hebben, aan het Opperhoofd J. Specx verleend. Dezelve was vervat in nagenoeg de volgende bewoordingen:

« Alle Nederlandsche schepen, die in mijn rijk
» van Japan komen, op welke plaats of in welke
» haven zij inloopen, willen en bevelen wij aan
» elk en een iegelijk van onze onderdanen, de-
» zelven niet te beleedigen op eenigerlei wijze,
» nooit hen ergens in te beletten, maar integen-

deel,

» deel, hun op alle manieren bij te springen, te
» begunstigen en te helpen. Elk een zal acht
» geven, om de vriendschap te onderhouden, in
» welke verzekering, het ons goedgedacht heeft,
» Ons keizerlijk woord aan deze natie te geven,
» en elk een zal zorg dragen, dat mijne bevelen
» en beloften onschendbaar onderhouden wor-
» den. »

Even als de Engelschen, vonden de Nederlanders welhaast reden, zich te beklagen over het gering genot, hetwelk zij van deze toegezegde voorregten hadden. Indien wij de naaste oorzaken daarvan opsporen, komt alles wel terug op het wantrouwen, hetwelk, na het gedrag der Portugezen, aan de Japansche Regering was ingeboezemd, omtrent allen, die den naam van Christen droegen, en op de vrijheid, die de uitvoerders der keizerlijke bevelen vermeenen, zich te mogen aanmatigen, om aan de uitvoering dier bevelen die strekking te geven, welke met hun eigenbelang, of met hunne neiging het meest overeenkomt; maar aan den anderen kant is het niet minder waar, dat de Nederlanders meestal zelve de gelegenheid gegeven hebben, om, tot hun nadeel, aan de geheime staatkunde der Japanners zich bloot te geven.

Het eerste, wat ik van dezen aard aantref, is de stap, welken, in 1616, het Opperhoofd Henrik Brouwer vermeende te moeten doen, om bij het overlijden van den Keizer, die in 1611 de

eerste

eersten zoogenaamden pas aan de Nederlanders verleend had, de vernieuwing van denzelven aan zijnen Opvolger, den toen regerenden Keizer te vragen, hetzij hij zulks gedaan heeft uit eigene beweging, dan wel op aanraden der Japansche ambtenaren, met welke hij in aanraking stond. Wat hier ook van zijn moge, zeker is het, dat deze stap moet beschouwd worden als eene groote staatkundige fout, alzoo de Japanners daaruit aanleiding namen, te beweren, dat de Nederlanders zelve aannamen, dat de aan hen toegekende voorregten vervallen waren door den dood van den Keizer, die dezelve verleend had, en door hun nieuw verzoek, als het ware, hadden afstand gedaan van de beloften, hun door den overleden Keizer gegeven, dezelve niet als verbindende voor zijne Opvolgers beschouwende.

Het is ligtelijk na te gaan, van hoeveel gewigt deze uitvlugt was bij een volk, dat reeds berouw scheen te hebben over de toelating van eene andere Europesche natie, na de onheilen, die de toelating der Portugezen had te weeg gebragt, doch van den anderen kant het beginsel aankleeft, dat een keizerlijk bevel gelijk is aan het zweet des menschelijken ligchaams, hetwelk, eenmaal uitgegaan zijnde, naar deszelfs oorsprong niet kan terugkeeren.

Ondanks dit berouw, waren echter de Japanners te verstandig, om niet in te zien, dat het verblijf der Nederlanders in hun rijk een tegenwigt

stelde aan den nog behouden invloed der Portugezen, toenmaals hunne meest geduchte vijanden, en met dit inzigt was ook hun besluit genomen, om de Nederlanders niet geheel en al te laten varen.

Dus werd het verzoek van het Opperhoofd H. Brouwer gunstig verhoord, en hij verkreeg eenen tweeden keizerlijken pas; maar in de bewoordingen waren het niet meer de Nederlanders, die uit vriendschap opgenomen, het keizerlijk woord en bescherming hadden, maar de Nederlanders, die uit keizerlijke gunst werden toegelaten, en geduld zouden worden in zijn rijk te komen, en aldaar hun verblijf te houden.

Eene andere opmerking, die ik thans maken moet, is, dat in beide deze passen geene melding wordt gemaakt van eene vrijheid van handel, aan de Nederlanders toegestaan, maar enkel een verlof, om in het Japansche rijk te komen, en aldaar veilig te verblijven. Deze opmerking zal dienen, om begrijpelijk te maken, hoe de Japanners hebben gemeend, vrijheid te hebben, om van tijd tot tijd den handel der Nederlanders te beperken, en bijna alle waarde daaraan te ontnemen, zonder beschuldigd te kunnen worden, van aan het keizerlijk woord eenige krenking te hebben toegebragt, alzoo in den pas van eene vrijheid van handel niet gesproken wordt. Deze uitlegging zal in het vervolg van ons overzigt nog duidelijker worden.

Welke

Welke uitwerkselen dit een en ander intusschen reeds had, gedurende de eerste jaren van de vestiging der Nederlanders in Japan, zullen wij best kunnen zien uit eene memorie, door het Opperhoofd J. Specx in 1621 overgeven, bij de onder te melden gelegenheid.

Het blijkt, dat dit Opperhoofd, hetzij te regt hetzij te onregt, bij de Hooge Regering, toen reeds te Batavia gevestigd, in verdenking was gevallen, van te zeer zijn eigen voordeel, en niet dat van de Oost-Indische Maatschappij te zoeken, bij zijn langer verblijf in Japan. Onder deze verdenking werd, in het gemelde jaar 1621, de Zeevoogd Willem Janszoon naar Japan gezonden, om hiervan kennis te nemen, en, behalve zijne verdeediging, gaf het Opperhoofd J. Specx aan den Admiraal het volgende verslag over van de bevelen, in dit jaar van het Japansche Hof ontvangen:

Eerstelijk. Geene Japansche onderdanen, hetzij gehuurd of gekocht, mogten, zonder pas van Zijne Majesteit, met de Nederlandsche of Engelsche schepen, dan wel met de jonken worden uitgevoerd;

Ten andere: Insgelijks mogten niet uitgevoerd worden korte sabels, korte of eenige andere geweren, en oorlogsbehoeften, van welken aard ook;

Ten derde: De Nederlanders of Engelschen mogten omtrent Japan op zee niet rooven;

Ten vierde: Te Nagasakij moeten die van het

groote schip, zoo wel als andere schepen van buiten 's lands, hunne handeling doen, overeenkomstig de order, daargesteld ten tijde van ONGOSCHIO SAMA, zonder iets te veranderen.

Eindelijk, ten vijfde, werd een strikt onderzoek bevolen omtrent een schip, door de Nederlanders genomen, en in Japan opgebragt, dat men zeide, toe te behooren aan eenige kooplieden te Nagasakij, namelijk, of aan boord van dat schip papen (Roomsch-Katholieke priesters) al dan niet zich bevonden hadden.

Het eerste dezer bevelen was voor de Nederlanders zeer nadeelig, alzoo het hun de gelegenheid benam, om voortaan de werving van Japanners voor hunne legermagt in Indie voort te zetten, daar de ondervinding had geleerd, dat de Japansche landaard zeer goede en stoutmoedige soldaten uitleverde, om welke de Oost-Indische Maatschappij toenmaals zeer verlegen was, tot voortzetting van hunne overwinningen op de Portugezen en Spanjaarden, en bijzonder tot aanhouding van den oorlog, welken zij in de Moluksche eilanden verpligt waren, te voeren, om aldaar hunnen zetel te bevestigen.

Het tweede bevel is op zich zelf van geene aangelegenheid, maar in verband beschouwd met het derde, toont het duidelijk genoeg, hoe naijverig de Japanners waren geworden op het gebruik van wapenen door vreemden, hetzij op hun grondgebied, hetzij daar buiten; terwijl het

woord van *rooven*. in het derde bevel gebezigd, niet minder doet zien, welken invloed de Portugezen, zelfs bij den ten val hellenden staat hunnes handels, nog hadden behouden, door dit woord, bij hunne klagten en beschuldigingen tegen de Nederlanders en Engelschen, als roof doende voorkomen de veroveringen, welke in eenen wettigen oorlog door die beide natien op hen gemaakt werden. Boven hebben wij gezien, dat, bij den wederom uitgebroken oorlog tusschen de Nederlanders en Engelschen, de Japansche Regering van beide de Opperhoofden eene schriftelijke verbintenis afvorderde, dat de schepen van beide natien elkanderen geen letsel zouden toebrengen, zoo lang zij zich in de Japansche zeeën bevinden zouden.

Omtrent het vierde bevel vinde ik door het Opperhoofd JACQUES SPECX wel aangemerkt, dat hetzelve alleen de Portugezen betrof; dan daar dit bevel van het Japansche Hof onmiddelijk aan de Nederlanders en Engelschen gezonden was, zoo mag daaruit veilig genoeg afgeleid worden, dat toen reeds de Japansche Regering den toeleg had, om beide de voormelde natien, ten aanzien van hunnen handel in Japan, onder dezelfde beperkingen te brengen, onder welke, van tijd tot tijd, de Portugezen reeds waren gelegd, en de opgevolgde tijden zullen genoegzaam doen zien, dat deze toeleg niet geheel en al vreemd van de Japansche staatkunde was.

Ein-

Eindelijk wat het vijfde bevel aangaat, meer dan waarschijnelijk ziet dit op een Portugeesch schip, door de Nederlanders in de Japansche zee veroverd, omtrent hetwelk de Portugezen eenige Nagasakische kooplieden hadden weten te bewegen, om hetzelve als hun eigendom terug te eischen, om aldus den naam van roovers te meer op de Nederlanders te doen hechten, terwijl de Nederlanders hunne verontschuldiging daartegen schijnen gezocht te hebben in de omstandigheid, dat aan boord van dit schip Roomsche priesters, papen genaamd, zich bevonden, wier aankomst in Japan reeds streng verboden was; wel wetende, dat hun beroep op de Europische wetten en gebruiken van den oorlog weinig ingang bij de Japansche Regering zou gevonden hebben.

Dus eindigde het bestuur van het Opperhoofd Jacques Specx in Japan, die tot opvolgers had de Opperhoofden Leonard Camps, en Cornelis van Nyenrode. Onder het bestuur van den eersten schijnt weinig van belang te zijn voorgevallen, maar onder dat van den tweeden had eene gebeurtenis plaats, die veel bijdroeg, om het aanzien der Nederlanders in Japan te verminderen.

Ik bedoel hier de zending naar Japan van den Raad van Indie Pieter Nuijts, en de omstandigheden, door welke deze zending merkwaardig genoeg is, om hier kortelijk te worden bijgebragt.

Se-

Sedert het jaar 1624 had de Nederlandsche Oost-Indische Maatschappij een kantoor gevestigd te Taijouan op het eiland Formosa. De ligging van deze plaats maakte dezelve van groot aanbelang in den Japanschen handel, terwijl dezelve ook het vooruitzigt gaf, om van daar den lang begeerden handel op China te zullen kunnen openen.

Uit hoofde van dit aanbelang werden, van den eersten aanleg af aan, de bekwaamste en kundigste dienaren der Maatschappij derwaarts gezonden, om, onder den titel van Landvoogd, dit kantoor te besturen.

Om de onkosten van deze bezitting des te beter te bestrijden, was er door de Landvoogden, op last der Hooge Indische Regering, eene belasting gelegd op de inkomende en uitgaande koopmanschappen, aan bijzondere kooplieden toebehoorende, en de Japansche jonken, welke, met passen van den Keizer, op Formosa kwamen handel drijven, werden even als andere vaartuigen daaraan onderworpen.

Dit had reeds aanleiding gegeven tot verscheidene klagten en moeijelijkheden in Japan, doordien de Japansche kooplieden zich weigerachtig betoonden, deze belasting te dragen; doch, ondanks de vertoogen der Japansche Opperhoofden, vond de Hooge Indische Regering het geraden, aan de Landvoogden van Formosa eenen last te zenden, om op deze belasting, ook ten

aan-

aanzien der Japansche jonken, te blijven staan; waarover de Japansche Regering niet ongevoelig schijnt geweest te zijn.

Dus stonden de zaken, toen, in het jaar 1627, de Heer P. NUIJTS, als Raad van Indie, uit Nederland te Batavia aankwam, en bijna gelijktijdig ontving hij van den toen regerenden Gouverneur Generaal PIETER DE CARPENTIER zijne aanstelling tot Landvoogd van Formosa, met last tevens, om als buitengewoon Gezant naar het Hof te Jedo te reizen, en aldaar het ongenoegen te bevredigen, hetwelk door hetzelve wegens de bovengemelde belasting, op de klagten der Japansche kooplieden, was opgevat.

Bij zijne aankomst te Formosa in de maand Juni 1627, vond de Landvoogd P. NUIJTS een berigt van het Opperhoofd CORNELIS VAN NIJENRODE, daarbij kennis gevende, dat hij vernomen had, dat de Japansche kooplieden besloten hadden, om door geweld van wapenen die vrijheid voor hunnen handel op Formosa te verkrijgen, welke hun, op hunne tot hiertoe gedane vertoogen, geweigerd was, mitsdien de bedienden der Maatschappij waarschouwende, wel op hunne hoede te zijn, indien er meerdere jonken dan gewonelijk, en gewapend, uit Japan te Formosa mogten aankomen.

Het is onbekend gebleven, of de Japansche kooplieden werkelijk zulk een voornemen hadden; dan bij de verschijning der Japansche jon-

ken,

ken, die in dit jaar te Formosa aankwamen, gebruikte de Landvoogd de voorzorg, dat hij dezelve onder de wacht stelde der Nederlandsche schepen, toen aldaar zich bevindende, vervolgens deze jonken naauwkeurig deed onderzoeken; en bevindende, dat dezelve meer dan gewonelijk gewapend waren, gaf hij verder last, dat deze wapenen, geen uitgezonderd, zouden worden aan wal gebragt en in bewaring gehouden, tot op den tijd van derzelver vertrek, intusschen dezelfde regten vorderende, die op de inkomende en uitgaande koopmanschappen bevorens gelegd waren.

De Japanners waren over deze behandeling ten uiterste gebelgd, en bedreigden den Landvoogd, dat zij daarover niet alleen hunne klagten bij het Japansch keizerlijke Hof inbrengen, maar ook hunne bijzondere wraak nemen zouden.

Ofschoon de Landvoogd deze bedreiging in den wind sloeg, ondervond hij echter maar al te spoedig, dat dezelve niet geheel en al ijdel was gedaan; want in datzelfde jaar nog naar Japan gestevend, en naar Jedo gereisd zijnde, om van zijn gezantschap zich te kwijten, vond hij zich daar door de nieuwe klagten der Japansche kooplieden voorgekomen, met het gevolg, dat hem elk gehoor bij den Keizer werd afgeslagen, zoodat hij in de verpligting zich bevond, onverrigter zake, naar ziju landvoogdijschap te Taijouan terug te keeren.

De Japanners, wel verre van hiermede nog te vre-

vrede te zijn over den hoon, welken zij vermeenden, hun te zijn aangedaan, kwamen in 1628 naar Formosa terug, doch zoo weinig uitgerust, dat de Landvoogd het onnoodig oordeelde, ditmaal eenige voorzorg omtrent hen te nemen.

Het schijnt ondertusschen, dat ook eenige inboorlingen en Chinezen tegen de heffing van inkomende en uitgaande regten zich verzet hadden, en daarover waren in hechtenis geraakt, terwijl de Landvoogd P. Nuijts aanleiding schijnt gehad te hebben, om het vertrek der Japansche jonken tegen den wil der Japanners te vertragen, ofschoon ik de reden daarvan niet vinde aangeteekend; doch, zoo het geoorloofd is, hieromtrent eene gissing te maken, is het niet onwaarschijnelijk, dat de tegenstand, welken de Landvoogd van de zijde der Chinezen en inboorlingen ondervonden had, door hem werd toegeschreven aan den raad en de inblazingen der Japanners, en dat hij hun vertrek niet wilde toestaan, voor hij zich van dezen argwaan verzekerd had.

Hoe dit zijn moge, in den morgenstond van den 29sten Juni 1628 lieten zich eenige Japanners bij den Landvoogd aandienen, die zich toen alleen met zijn zoontje, nog een kind, in eene kamer bevond; zij eischten van hem onmiddelijke toestemming tot hun vertrek, en op het weigerend antwoord, hetwelk zij ontvingen, overvielen zij den Landvoogd en zijn zoontje, en bon-

bonden hun aan handen en voeten, terwijl onmiddelijk daarop eene andere troep Japanners, thans te zamen een geheel van 150 man uitmakende, kwam toeschieten, die zich van alle toegangen tot het verblijf des Landvoogds meester maakten, verdrijvende bij den eersten aanval de aldaar gestelde wachten, die geen geweld vermoedende, ligtelijk te overrompelen waren.

De bezetting trok bijeen, het voornemen hebbende, om met geweld den Landvoogd wederom te ontzetten, dien zij echter vooraf deed opeischen. De Japanners zwoeren, dat zij zich tot sterven voordereid haddeu, doch dat de eerste aanval, die op hen gedaan zon worden, het zeker teeken zou zijn van den dood van den Landvoogd en van zijnen zoon, die zij met uitgestrekt blank geweer bleven bewaken.

De Japanners eischten nu van den Landvoogd niet alleen hun onvoorwaardelijk vrij vertrek, maar ook de loslating der inboorlingen en Chinezen, die wij boven gezien hebben, dat in hechtenis genomen waren, mitsgaders de teruggave van een honderd en vijftig pikols zijde, die zij meenden, door de schuld der Nederlanders kwijt geraakt te zijn.

De onderhandelingen hierover duurden zeven volle dagen, te weten, van den 29sten Juni tot den 5den Juli. De Landvoogd P. NUIJTS, gedurende al dien tijd in doodsangst gezeten hebbende, stemde ten laatste in alles toe, echter onder goedkeuring van den Raad, bestaande

de uit de overige Hoofdambtenaren van de Maatschappij toen te Formosa aanwezig, die gedurende de gevangenis van den Landvoogd het oppergezag op zich genomen hadden, en magt genoeg hadden, om eenen verderen aanval der Japanners niet te vreezen.

De Raad overwegende, dat met elken maatregel van geweld het leven van den Landvoogd en zijnen zoon onfeilbaar verloren waren, mitsgaders dat eene dusdanige maatregel daarenboven van eene allerdroevigste terugwerking zou kunnen zijn op de bedienden der Maatschappij, welke zich in Japan bevonden, en op het belang, dat de Maatschappij had, om den handel in die streken te blijven aanhouden, sloeg van zijne zijde ook tot het zachte gevoelen over, en bekrachtigde de overeenkomst, welke tusschen den gevangen Landvoogd en de oproerige Japanners gesloten was.

Van weêrszijde werden er gijzelaars gegeven tot verzekering van de getrouwe nakoming van deze overeenkomst, onder welke gijzelaars, van den kant der Nederlanders, de zoon van den Landvoogd zich bevond; vervolgens werden de Formosasche en Chinesche gevangenen in vrijheid gesteld, aan de Japanners werden de honderd en vijftig pikols zijde, gedeeltelijk in natura, gedeeltelijk in geld, volgens eene bepaalde waarde, toegewogen, en hiermede trokken zij in vrede naar Japan terug, alwaar de uitwisseling der wederzijdsche gij-

gijzelaars plaats vond, doch waarmede deze treurige geschiedenis nog niet ten einde was afgeloopen.

De Japanners, van Formosa teruggekomen, droegen zorg, om hunne zaak op de gunstigste wijze bij het keizerlijk Hof te doen voorkomen, en vonden middel, om eene goedkeuring van hun gedrag, en eene afkeuring van dat van den Landvoogd P. NUIJTS bij hetzelve te bewerken. Maar hoe ongunstig deze zaak bij het Japansche Hof ook mag zijn beschouwd geworden, niet minder euvel werd dezelve opgenomen bij de Hooge Regering te Batavia. Toen daarover werd beraadslaagd, was de Gouverneur Generaal DE CARPENTIER vervangen door den Gouverneur Generaal JAN PIETERZOON KOEN, voor de tweede maal in die waardigheid te Batavia aangekomen. In den eerstgenoemden verloor de Heer NUIJTS een groot en magtig beschermer, terwijl aan den anderen kant het scheen, dat de nieuwe Gouverneur Generaal geenszins genegen was, om aan alle de maatregelen van zijnen Voorganger in het bestuur zijne goedkeuring te hechten.

Sommige historieschrijvers hebben gewild, dat het ongenoegen der Hooge Indische Regering tegen den Heer NUIJTS zelfs zoo verre is gegaan, dat zij hem gevankelijk naar Japan hebben laten terugvoeren, om, als een offer van Staat, ter bescheidenheid der Japansche Regering

ring

ring gesteld te worden; dan het verdichtsel, hetwelk overgenomen is uit *Le Recueil de Voyages au Nord*, wordt stellig tegengesproken door alle echte bescheiden en oorkonden van dien tijd. Intusschen is het waar, dat de Heer NUIJTS, van Formosa naar Batavia opontboden, geen zeer eervol ontslag bekwam, niet alleen van zijn ambt als Landvoogd, maar ook van zijne waardigheid als Raad van Indie; dat hij daarna in den jare 1632 wederom naar Japan is vertrokken, niet gedwongen, maar uit eigene beweging, omdat zijne vijanden voorgaven, dat er vele zaken ten zijnen laste in Japan voor den dag kwamen, en hij zeide, niet beschroomd te zijn, om zijne zaak, die hij voor regtvaardig hield, ook in dat land te gaan verdeedigen; dat hij vervolgens, bij zijne aankomst te Firando, dadelijk op last van de Japansche Regering is in hechtenis genomen, zonder tot eenig verhoor of gehoor te worden toegelaten; en eindelijk, dat na zijne gevangenneming de Opperhoofden, op herhaalde aanschrijvingen der Hooge Regering, niets hebben onbeproefd gelaten, om deszelfs ontslag te bewerken, daartoe geene vertoogen, geen geld, en geene geschenken sparende, doch welk ontslag niet vroeger is kunnen verkregen worden, dan in de maand Juli 1636. Zoo vele kosten en zoo vele zorgen van de zijde der Hooge Regering, om het onslag van den Heer NUIJTS uit Japan te verkrijgen, bewijzen genoegzaam, dat hij niet

als

als een Staatsoffer derwaarts is gezonden geweest, hoeveel redenen van ongenoegen de Hooge Regering anders tegen den gemelden Heer moge gehad hebben.

Deze onaangenaamheden, hoe hoogloopende ook, waren eehter de eenigen niet, met welke de Nederlanders te kampen hadden. Om zich een juist denkbeeld van dezelve te maken, moet men uit het overzigt van den handel der Portugezen zich herinneren, dat deze oneenigheden met de Japansche Regering voorvielen in het tijdstip, dat de vervolging tegen de Christenen op haar hoogst was, en de uitroeijing derzelven reeds vastelijk was besloten. Ofschoon de Nederlanders niet hadden geaarseld te betuigen, dat zij eenen afkeer hadden van de Godsdienst, welke door de Portngezen beleden werd, waren zij er echter verre van af, van immer den naam van Christenen te hebben verloochend, en deze naam was genoeg, om den argwaam der Japanners tegen hen gaande te houden, en hen te doen begrijpen onder vele maatregelen, oorspronkelijk alleen tegen de Portugezen genomen. De Japansche Regering vreesde altijd, dat die harer onderdanen, welke zich Christenen noemden, en die zij besloten had te verdelgen, eenen steun mogten vinden in de Nederlanders, die insgelijks zich Christenen noemden, gelijk zij gevonden hadden en nog vonden in de Portugezen. Wij zullen welhaast zien, welke proef de Japanners

van

van de Nederlanders vergden, om zich daaromtrent gerust te stellen, doch ook hoe weinig de uitkomst aan de Nederlanders heeft mogen baten

Het Opperhoofd CORNELIS VAN NIJENRODE overleed te Firando den 2den Februari 1633, en werd voorloopig vervangen door het Opperhoofd PIETER VAN SANTEN, die slechts één jaar in het bewind bleef, wordende in 1634 opgevolgd door NIKOLAAS KOEKEBAKKER, die met eene aanstelling van de Hooge Regering met de schepen van dat jaar te Firando aankwam.

Behalve den gedurigen strijd tegen de afgunst der Portugezen, en tegen den argwaan en het mistrouwen der Japanners, levert het bestuur van dit Opperhoofd weinig merkwaardigs op, voor in het laatst des jaars 1637, wanneer de beruchte opstand in het landschap Arima uitbrak.

De tijding daarvan kwam den 17den December des gemelden jaars te Firando, met het berigt, dat de landbouwers van het landschap Arima gewapend zich vereenigd hadden en opgetrokken waren, niet alleen tegen hunne Hoofden, maar tegen alle Edellieden zonder uitzondering; dat zij de huizen dezer Edellieden geplunderd en verbrand, en verscheidenen derzelven om het leven gebragt hadden, terwijl de ontsnapten eene schuilplaats in het kasteel te Arima waren gaan zoeken.

Op dit berigt bragten de Landsheeren der omliggende provintien al de magt, waarover zij te ge-

gebieden hadden, onder de wapens, en sneden alle gemeenschap af met het landschap, dat in opstand was; dan, alvorens eenige vijandelijkheden te beginnen, lieten zij daaromtrent de bevelen vragen van het Hof te Jedo.

Intusschen vernam men, dat de oorzaak tot dezen opstand gelegen was in de volgende omstandigheden.

Eenige jaren geleden was de Landsheer van Arima door eenen anderen Landsheer vervangen, en liet hij zijn vertrek de meeste zijner soldaten en dienaren achter, terwijl de aankomende Landsheer de zijnen medebragt. De achtergeblevene soldaten werden uit de voordeelen en inkomsten gesloten, welke zij tot hiertoe genoten hadden, om aan de nieuw aangekomenen tot hun onderhoud gegeven te worden. De achtergeblevene soldaten vonden geen ander middel, om in hun bestaan te voorzien, dan zich tot den landbouw te begeven, hetgeen zij deden, en waarschijnelijk zouden zij stille en nuttige ingezetenen geworden zijn, had men hen in rust de vruchten van hunnen arbeid laten genieten.

Dan hetzij er bij den nieuwen Landsheer en zijne Edellieden eene geheime veete tegen deze oude soldaten bestond, dan wel dat zij, in het algemeen, in het heffen van belastingen misbruik van hun gezag maakten, de landbouwers gezamenlijk, doch deze oude soldaten in het bijzonder, werden aan zulke zware belastingen on-

derworpen, dat die hun vermogen te boven gingen, en hun zelfs geen schamel bestaan met hunne huisgezinnen, overlieten, terwijl diegenen, welke uit onwil of uit onvermogen achterlijk bleven in het opbrengen dezelve, aan de wreedste en moorddadigste vervolgingen werden overgegeven.

Hunne straf bestond gewonelijk daarin, dat hun, de handen sterk om het ligchaam gebonden, een kleed of hemd, uit riet gevlochten, werd aangetrokken, in hetwelk men vervolgens den brand stak, en zoo werden deze menschen op de pijnelijkste wijze ter dood gebragt. De vrouwen dezer ongelukkigen waren onder de veroordeeling mede begrepen; deze werden, geheel naakt, aan hare voeten opgehangen, en stierven onder de schandelijke smaadheden, die haar verder werden aangedaan.

Het kleed of het hemd, van hetwelk wij gesproken hebben, wordt in de Japansche taal *Mino* genaamd, en de dood, welken men onder hetzelve ondergaat, wordt met eene wreede toespeling bestempeld met den naam van *Minosdans*.

De landbouwers van Arima, door deze gruwelen tot het uiterste gebragt, namen hunne laatste toevlugt tot de wapenen, de behandeling van welke de oude soldaten nog niet vergeten waren, en sloegen over tot die buitensporigheden, die wij hierboven hebben aangeteekend.

De landbouwers van het eiland en landschap Amaksa meenden gelijke redenen van bezwaar te-

tegen hunne Overheden te hebben; en op het voorbeeld van die van Arima, namen zij insgelijks hunne toevlugt tot de wapenen, en voegden zich bij den opstand; maar degenen, die welhaast bijdroegen, om deze partij geducht en sterk te maken, waren de Japansche Christenen, die thans bleken, in groot getal nog te zijn overgebleven. Sedert jaren lang versmaad en vervolgd, meenden zij in dezen opstand de mogelijkheid te zien, om zich tegen de nog voortdurende vervolgingen te kunnen beveiligen; hunne aangebodene hulp was niet te verwerpen, en zij werden dus door de opstandelingen van Arima en Amaksa met opene armen ontvangen. Met hen bevonden zij zich in de eerste dagen van de maand Januarij des jaars 1638 reeds elfduizend man sterk, en hun getal groeide dagelijks nog aan.

De Japansche Christenen dus met de opstandelingen vereenigd, namen hunne bedrijven welhaast de gedaante van eenen religie-oorlog aan; het teeken des Christendoms, het heilige Kruis, werd hun standaard, en de tempels, aan de Japansche afgoden toegewijd, welke onder hun bereik vielen, bezweken onder het vuur, dat in dezelve werd aangestoken.

Dus stonden de zaken, toen drie voorname Rijksraden, als Gevolmagtigden des Keizers, uit Jedo te Firando aankwamen, om den opstand te dempen, en de schuldigen te straffen. Zij kregen het bevel over een leger van ruim veertig dui-

duizend man sterk, behalve eene meenigte oorlogsvaartuigen. De voorschriften, die zij overigens van den Keizer ontvingen, zijn merkwaardig, en waren de volgenden:

«Gij zult ''zeide de Keizer» aan de Landsheeren «van Arima en Amaksa bevel geven, om met de «Edellieden en soldaten, die hun zijn getrouw gebleven, tegen de opstandelingen op te trekken, en «hen tot onderwerping te brengen. Zij zullen dit «onder het oog van uw leger volvoeren; doch het «is U verboden, hun daarbij eenige hulp, hoe ook «genaamd, te verleenen. Gij zult de wapenen, die «U zijn aanvertrouwd, tegen de opstandelingen «niet wenden, dan in het geval, dat gij zelve door «hen mogt worden aangevallen, dan wel, dat de «Landsheeren van Arima en Amaksa bezweken «zullen zijn, zonder het bevel, dat gij hun geven «zult, te hebben uitgevoerd; want" vervolgt de Keizer: « indien de gemelde Landsheeren slagen «in de vervulling van deze hunne verpligting, dan «zullen zij eenigzins vergoed hebben het ongeluk, «door hunne schuld over het land gebragt, en komen zij in deze onderneming om, dan zal hen «niet meer dan eene regtmatige straf getroffen «hebben wegens het slecht bestuur over de landen, die hun waren aanvertrouwd."

Het blijkt echter niet, dat de keizerlijke Gevolmagtigden achtervolgens dit plan tegen de opstandelingen zijn te werk gegaan, hetzij dat zij hebben geoordeeld, dat de opstand reeds eene

te

te dreigende gedaante had aangenomen, om het op de pogingen der beide Landsheeren van Arima en Amaksa alleen te laten aankomen, hetzij dat het keizerlijk leger het eerst door de opstandelingen is aangevallen, in welk geval het, volgens de keizerlijke voorschriften, geoorloofd was, onmiddelijk van het leger tegen de opstandelingen gebruik te maken.

Voordat het leger, waarover de keizerlijke Gevolmagtigden het bevel hadden, was bijeen getrokken, hadden in de maand Januari de opstandelingen eenen storm op het kasteel van Arima gewaagd, in hetwelk, gelijk wij gezien hebben, de overgeblevene Edellieden zich geborgen hadden; doch zij waren met een verlies van drie honderd man teruggeslagen.

Na dezen mislukten aanslag bepaalden de werkzaamheden der opstandelingen zich tot het doen van strooppartijen, waaronder de rustige ingezetenen veel te lijden hadden, en tot het leveren van afzonderlijke gevechten, die dan eens voordeelig, dan eens nadeelig uitvielen, zijnde tot hiertoe bij hoopen in de landschappen Arima en Amaksa verspreid gebleven; maar toen zij in het laatst van de maand Januari door de vereenigde magt der keizerlijke Gevolmagtigden werden bedreigd, begrepen zij de noodzakelijkheid, om zich insgelijks te vereenigen. Zij verlieten dien ten gevolge het landschap Arima, en trokken in dat van Amaksa bijeen, alwaar zij in een

oud

oud vervallen kasteel, Simabara genaamd, zich zoodanig versterkten, dat zij nu meenden, de magt des keizerlijken legers te kunnen weêrstaan.

Vooraf echter hadden zij eene poging gedaan, om in gunst te worden aangenomen. Zij lieten aan de Gevolmagtigden weten, dat zij getrouwe onderdanen des Keizers, en bereid waren, de wapenen neder te leggen, indien zij als zoodanig werden erkend en aangenomen. Zij erkenden zich zelve schuldig wegens de gewelddadigheden, door hen gepleegd, en boden aan, indien de Keizer daarover hunne straf begeerde, alsdan gewillig daartoe hunne halzen voor hem te zullen buigen; doch dat indien men verlangde, dat zij onder de gehoorzaamheid van hunne Landsheeren zouden terugkeeren, zij dan vast besloten hadden, zich tot den laatsten man te verdeedigen.

Het stond niet in de magt der keizerlijke Gevolmagtigden, hieraan gehoor te geven, want de Keizer had bevolen, dat de opstandelingen tot den laatsten man zouden worden verdelgd, en naar de Japansche begrippen was dit bevel onherroepelijk.

Inmiddels hadden de opstandelingen zich in hun kasteel zoodanig versterkt, dat er niet minder dan eene regelmatige belegering werd noodzakelijk geoordeeld, om dit bevel des Keizers ten uitvoer te brengen, en door den honger te laten vergaan die genen, die door het vuur en door het zwaard niet konden worden omgebragt.

Het

Het lijdt geen twijfel, of met de magt, die de keizerlijke Gevolmagtigden reeds bijeen hadden, en met die, waarover zij nog konden beschikken, hadden zij hun doel volkomen kunnen bereiken, zonder nog daartoe de zwakke hulp noodig te hebben, welke hun de Nederlanders in dit oogenblik konden verleenen; dan er lag hun te veel aan gelegen, of liever hunne argwaan spoorde hen aan, om de ware gezindheid der Nederlanders omtrent de Japansche Christenen te leeren kennen.

De Gevolmagtigden besloten derhalve, om de hulp der Nederlanders in te roepen. Hun eerste verzoek was om kruit, hetwelk zij op den 27ten Januari aan het Opperhoofd NICOLAAS KOEKEBAKKER lieten doen. Het Opperhoofd poogde zich daaraan te onttrekken, door bij te brengen, dat de grootste schepen, die het meeste kruit hadden, reeds waren vertrokken, en dat de twee kleinen, welke nog overbleven, naauwelijks zoo veel daarvan hadden, om in hunne eigene behoefte bij het aanstaand vertrek naar Batavia te kunnen voorzien. De Gevolmagtigden namen daarmede geen genoegen, maar bleven bij hun verzoek staan, latende zeggen, dat het kruit slechts ter leen begeerd werd, en dat bij het vertrek der schepen zij in staat zouden zijn, hetzelve aan de Nederlanders te doen teruggeven. Hierop werd dit verzoek door de aflevering van eenige vaatjes kruit ingewilligd.

Welhaast volgde een tweede verzoek, namelijk,

om

om geschut, ten einde eene batterij tegen het belegerde kasteel op te werpen. Het Opperhoofd beproefde nogmaals eene verschooning, bijbrengende, dat de overgeblevene schepen maar schaars van geschut voorzien waren, en hetzelve niet konden missen, zonder hunne eigene veiligheid in gevaar te brengen. Dit mogt niet helpen; de Gevolmagtigden bleven aandringen, en vijf stukken geschut, uit het fluitschip De Rijp, werden op den 10 Februari aan de Japanners overgegeven.

Het Opperhoofd voorziende, of in het geheim verwittigd, dat meer zulke verzoeken hem stonden gedaan te worden, en wenschende, zoo veel mogelijk, zich daaraan te onttrekken, haastte zich, om een der schepen zeilvaardig te maken, en liet hetzelve naar Batavia vertrekken, blijvende nu alleen het fluitschip De Rijp over.

Des daags na dit vertrek, zijnde den 19den Februari, lieten de keizerlijke Gevolmagtigden om alle de Nederlandsche schepen vragen, welke zich voor Firando zouden bevinden. Het Opperhoofd bood nu aan, om in persoon met het eenig nog overblijvend schip zich voor de belegerde plaats te begeven, hetgeen werd aangenomen. Hij vertrok van Firando den 21sten Februari, en kwam den 23sten daaraanvolgende voor Arima, wordende den 24sten gevolgd door vier Chinesche jonken, welke de keizerlijke Gevolmagtigden insgelijks hadden laten opontbieden.

Het Nederlandsche schip werd nu gebezigd, om ge-

dagelijks de belegerde vesting te beschieten, hetgeen insgelijks geschiedde van de aan land opgerigte batterijen. Indien men eenen uitval uitzondert, welken de belegerden omtrent het midden van de maand Februari hadden gedaan, doch waarbij zij met een zwaar verlies van volk waren teruggedreven, was dit beschieten bijna het eenige merkwaardige, dat bij deze belegering voorviel, tot op den 12den Maart, wanneer de keizerlijke Gevolmagtigden het Opperhoofd lieten aanzeggen, dat zij thans zijne hulp niet meer noodig hadden, en dat hij met het schip naar Firando kon terugkeeren. Hij werd echter verpligt, al het geschut van hetzelve achter te laten, zonder dat hij door zijne vertoogen daartegen iets kon uitwerken.

Het nadeel, dat door het Nederlandsche schip aan de opstandelingen was toegebragt, kan niet zeer groot zijn geweest, waarvoor men eene voorname reden vinden kan in den slechten staat van het geschut op het fluitschip De Rijp, van hetwelk eenigen reeds in de eerste dagen van het gebruik sprongen of onbekwaam raakten. Hoe dit zij, de opstandelingen stonden na het vertrek van het schip nog eene volle maand het beleg uit. Op den 12den April, den dag tot eenen algemeenen aanval bepaald, werd het kasteel Simabara stormenderhand ingenomen, en de opstandelingen bezweken. De slagting moet afgrijselijk zijn geweest; niets bleef gespaard, en dus eindigde

de

de beruchte opstand van Arima, welke men berekent, dat aan vijf en dertig duizend menschen het leven gekost heeft.

Het Opperhoofd N. KOEKEBAKKER, te Firando teruggekeerd, was inmiddels de gewone jaarlijksche Hofreis gaan doen; hij werd aldaar maar flaauwelijk bedankt voor de door hem bewezene diensten; aan de Portugezen, die men vermoedde, dat onder den opstand gescholen hadden, werd ten eeuwigen dage het land ontzegd, gelijk wij in de eerste afdeeling reeds gezien hebben.

Sommige Historieschrijvers hebben het gedrag, door de Nederlanders bij deze gelegenheid gehouden, scherpelijk gelaakt en afgekeurd. Zij doen het als onedelmoedig en als wreed voorkomen, dat eene natie, die den naam van Christen draagt, hare wapenen heeft geleend, om een klein getal verdrukte Christenen in een vreemd land te helpen verdelgen; anderen hebben er bijgevoegd, dat de Japanners zelve op dit gedrag met afkeer en minachting hebben neêrgezien, en dat het hun een nog grooter wantrouwen dan immer te voren tegen de Nederlanders heeft ingeboezemd. Indien de Nederlanders, zoo laten zij de Japanners spreken, indien de Nederlanders in staat zijn, zoo te handelen omtrent menschen, die zij, uit kracht van hunne Godsdienst, ofschoon geene geloofsgenooten, toch broeders noemen, hoe zullen zij dan handelen omtrent vreemden, met welke zij in zoo eene naauwe betrekking niet staan?

Het

Het is dus eene natie, tegen welke men niet genoeg op zijne hoede kan zijn.

Of de Japanners werkelijk deze sluitreden gemaakt hebben, durf ik niet te bepalen; doch zeker is het, dat zij daarna maar altezeer overeenkomstig dezelve gehandeld hebben. Ik zal ook niet onderzoeken, of het Opperhoofd N. Koekebakker goed of kwalijk gehandeld heeft, door de wapenen der Oost-Indische Maatschappij tegen de opstandelingen van Arima en Amaksa te gebruiken, aan elk een, voor zoo veel dit met de Godsdienst in verband staat, overlatende, te denken wat hij goedvindt; maar dit mag ik niet verzwijgen, dat in de gegevene omstandigheden het Opperhoofd, naar mijn oordeel, te veel of te weinig gedaan heeft.

Te veel, doordien hij, een dadelijk deel in de vijandelijkheden nemende, te veel grond gaf aan het verwijt, dat hij de laatste spranken van het Christendom in Japan heeft helpen uitroeijen, daar hij, indien de zaak door hem uit een godsdienstig oogpunt ware beschouwd geworden, meer eer zou ingelegd hebben door eene manmoedige weigering, om tegen de Christenen zijn zwaard te trekken. Aan den anderen kant te weinig, doordien hij telkens niet dan schoorvoetende tot de hulp kwam, door de Japanners van hem gevraagd, en dus grootendeels het regt op die erkentenis verloor, welke deze daad, uit een staatkundig oogpunt beschouwd, bij de Japanners

ners moest verdienen, indien zij den schijn van ongedwongenheid gehad had.

Hoe dit zijn moge, de Japanners waren niet erkentelijk; doch hunne eerste zorg was, om tegen het Christendom nog meer scherpe maatregelen te nemen, dan tot hiertoe geschied was, staande verbaasd over de diepe sporen, die zij bij den opstand van Arima en Amaksa van hetzelve nog ontdekt hadden. Zie hier de nieuwe bevelen, welke van wege den Keizer deswege werden uitgegeven.

« Tot hiertoe zijn alle vijf huisgezinnen aan « elkanderen verbonden geweest, en opdat het « een op het ander naarstig zou acht geven, was « er bevolen, dat, zoo in een der vijf huisge- « zinnen, die tot elkanderen behooren, een Chris- « ten bevonden werd, de andere vier huisgezin- « nen, om den wil van dat eene huisgezin, in « hetwelk de misdadige bevonden werd, alle « sterven moesten. Thans wordt dit bevel « nog scherper gemaakt, te weten, ieder mensch, « groot of klein, jong of oud, vrouw of man, « hoog of laag, geene levende ziel uitgezonderd, « die maar zoo groot is, dat hij met verstand « spreken kan, moet ieder voor zijn hoofd twee « borgen stellen, dat hij geen Christen, maar « eene Japansche Godsdienst is toegedaan; hij « moet daarenboven door een schriftelijk getui- « genis doen blijken, welke Geestelijke zijn pries- « ter, en welke tempel zijn offer- en afgods-

« huis

« huis is. Wie zulk een getuigenis niet bij-
« brengen kan, moet wijken of vlugten; en daar
« dit gebod van het eene einde van het land
« tot het andere gaat, zoo zal het aan velen het
« leven kosten.

Dan het regtstreeksch ongenoegen der Japansche Regering bleek eerst in het daaraanvolgende jaar 1639, toen het Opperhoofd KOEKEBAKKER door het Opperhoofd FRANÇOIS CARON was vervangen.

Zij begon met een naauwkeurig onderzoek te gelasten naar alle kinderen, door de Nederlanders en Engelschen bij Japansche vrouwen verwekt, en den 17den Juni kwam het bevel, dat alle deze kinderen met hunne moeders met de eerst vertrekkende schepen naar Batavia zouden gezonden worden, met verder verbod, dat geene Japansche vrouwen zich voortaan aan de Nederlanders zouden mogen verbinden, of met dezelve eenigen omgang houden.

Daarna in het jaar 1640, nam de Japansche Regering aanleiding uit een gebouw, hetwelk het Opperhoofd F. CARON had doen stichten, om van haar verder ongenoegen tegen de Nederlanders te doen blijken. Dat gebouw was opgetrokken van steen, hoog en ruim, als moetende dienen tot woning voor het Opperhoofd en tevens tot pakhuis voor de goederen der Maatschappij. In den gevel stond het jaargetal 1640 uitgehouwen.

Dit gebouw stond de Japanners geweldig tegen. Men wil, dat omtrent dezen tijd, terwijl de

de Nederlanders bezig waren met het lossen van een hunner schepen, en de goederen te bergen in het nieuw gebouwde pakhuis, het gebeurd is, dat eene groote kist losrakende, daaruit een koperen stuk kanon, in stede van koopwaren gevallen is, en dat men daaruit het besluit getrokken heeft, dat de Nederlanders het voormelde gebouw hadden bestemd tot eene vesting, om zich tegen de Japanners sterk te maken.

Het is bekend genoeg, dat zulk een voornemen nimmer bij de Nederlanders heeft bestaan, en zoo men hun daarvan den naam bij het keizerlijk Hof gegeven heeft, dan is het een verdichtsel, om die scherpe en strenge bevelen te verkrijgen, welke wij aanstonds zien zullen.

Meer overeenkomstig der waarheid is het, dat het grootsch en trotsch gedrag van het Opperhoofd F. CARON veel heeft bijgedragen, om het misnoegen, reeds tegen de Nederlanders opgevat, nog meer gaande te maken. Een dusdanig gedrag kunnen de Japansche Grooten in koopliedden niet lijden, die door hen beschouwd worden tot de vierde, en eene der geringste klassen van het menschdom; maar zulk een gedrag moest vooral opvallen in het Opperhoofd CARON, dien men had gekend, de geringste bedieningen waarnemende, zijnde hij als koksmaat met een der Nederlandsche schepen in Japan gekomen. De Opperregter van Miako, die toen ter tijd het bewind had over de buitenlandsche zaken, vond zich

zich onder anderen over de trotschheid van het Opperhoofd CARON zoodanig gestoord, dat, toen in het gemelde jaar 1640 dit Opperhoofd de gewone Hofreis deed, en te Miako doortrok, de Opperregter niet alleen weigerde, om hem gehoor te verleenen, maar ook om de gewone geschenken van de Maatschappij van hem aan te nemen; en zeker is het, dat de vijandschap van dezen Japanschen Groote veel tot nadeel van de Nederlanders heeft uitgewerkt.

Hoe dit zijn moge, op den 9den November verscheen een keizerlijke Gevolmagtigde, vergezeld van de beide Gouverneurs van Nagasakij en een groot gevolg van officieren en ambtenaren, in de Nederlandsche faktorij, die aanvankelijk alle de woningen der Nederlanders zeer naauwkeurig liet onderzoeken, om te ontwaren, of in dezelve ook eenige sieraden tot de Roomsch-Katholike Godsdienst bewaard werden, en deed daarna, tot verbazing van het Opperhoofd, en van de overige Nederlandsche ambtenaren, het volgende bevel afkondigen:

« Zijne keizerlijke Majesteit is zekerlijk geinformeerd, dat gij allen, als de Portugezen, Christenen zijt. Gij onderhoudt den zondag; gij schrijft den datum van de geboorte Christi boven op den top in den gevel uwer huizen, in het gezigt en voor de oogen onzer geheele landnatie; gij hebt de tien geboden, het Vader onzer, het geloof, den doop, en de deeling van het brood,

» Bij-

» Bijbel, Testament, Mozes, Propheten en Apos-
» telen, in somma een werk, zoo als principaal
» blijkt, De verschillen tusschen beiden achten wij
» klein. Dat gij Christenen zijt, is lang voor
» dezen geweten, doch wij hebben gemeend, dat het
» een andere Christus was. Zijne voorgemelde
» Majesteit laat U dus door mij gelasten, alle
» uwe woningen, geene uitgezonderd, waar de
» datum heeft opgestaan, af te breken, beginnende
» van de noordzijde, welke jongst is gebouwd,
» en zoo voorts tot het einde toe."

» Uwen zondag willen wij niet gedoogen, dat
» gij openbaar houden zult, opdat de gedachte-
» nis van dien naam ten einde kome."

» De Kapitein of het Opperhoofd van uwe na-
» tie zal voortaan niet meer dan één jaar in Japan
» overblijven, en jaarlijks verwisselen, als bij
» die van Macao gebruikelijk is geweest, opdat
» langer alliantie met de natie houdende, de leere
» niet worde uitgebreid; want het contrarie geene
» verzekering geven kan. Het volgende waarnaar
» gij U zult hebben te reguleren, zal U na de-
» zen door de Firandosche Regenten worden
» aangediend. »

Op dit bevel gaf het Opperhoofd met eerbied ten antwoord: « Al wat zijne Keizerlijke Maje-
» steit gelieft te gebieden, zullen wij stiptelijk
» nakomen. »

Ik vinde aangeteekend, dat de keizerlijke Gevolmagtigde over dit bescheiden antwoord van het

het Opperhoofd zijne tevredenheid betuigd heeft, alzoo hij daardoor van veel moeite en bloedvergieten bevrijd was, hebbende hij in last, om bij den minsten tegenstand allereerst het Opperhoofd, en vervolgens alle de Nederlanders te doen om het leven brengen, terwijl er eene groote magt van de Landsheeren van Fingo, Tjikingo en Arima op de omliggende eilanden gereed lag, om zich van de Nederlandsche schepen op de reede meester te maken. Men voegt er bij, dat het Opperhoofd van dit voornemen en van de daartoe genomene maatregelen vooraf in het geheim is onderrigt geweest, en dat dit tot zijne gereede onderwerping veel heeft bijgedragen.

Hij liet ook met het afbreken der gebouwen een begin maken; dan toen de keizerlijke Commissaris vermeende, dat dit te traag geschiedde, liet hij het Opperhoofd aanzeggen, dat men hiermede een grooter spoed maken moest, of dat hij anders acht of tien van de voornaamste Nederlanders zou laten dooden. Deze bedreiging had insgelijks hare uitwerking; want dadelijk werden er twee honderd buitengewone werklieden in dienst genomen, die welhaast van de schoonste gebouwen eenen puinhoop maakten.

Meer gevoelig voor den handel was de last, die in de maand Januari van het daaraanvolgende jaar nog aan de Opperhoofden werd gezonden. Hij behelsde, dat alle de koopmanschappen van de Oost-Indische Maatschappij in hetzelfde

jaar, dat dezelve werden aangebragt, moesten worden verkocht, en niet tot een volgend jaar mogten blijven overliggen.

Door dit bevel werd de handel der Nederlanders genoegzaam geheel ter bescheidenheid gesteld van de Japansche kooplieden, die slim genoeg waren, om dadelijk daarvan gebruik te maken, doende thans voor de koopwaren een zoo laag bod, dat dezelve niet zonder verlies konden worden van de hand gezet. Het Opperhoofd, om daartegen, zoo veel mogelijk, zich te dekken, kwam wel tot het besluit, om de onverkochte koopwaren wederom naar Batavia te laten terugvoeren; maar dit werd hem geweigerd, omdat in het bevel des Keizers deze vrijheid aan de Nederlanders niet gelaten was; en al hadden zij deze vrijheid gehad, gelijk zij die naderhand verkregen hebben, dit kon hun weinig baten, in aanmerking genomen, dat de teruggevoerde koopwaren nu werden bezwaard met de vracht heên en weêr van Batavia, en met dubbelde administratie-onkosten, zoodat dezelve altijd een zeker verlies moesten aanbrengen, behalve nog dat vele dezer koopmanschappen bijna uitsluitend alleen voor de Japansche markt geschikt waren.

Men moet hierbij verder in aanmerking nemen, dat door dezen maatregel de Nederlanders werden verstoken van de gelegenheid, welke zij voorheen gehad hadden, om hunne koopwaren bij kleine gedeelten, en aan alle kooplieden zonder on-

onderscheid uit te venten, waartoe hun de tijd gelaten was, en hetwelk hun de hoogste verkoopsprijzen deed verkrijgen, terwijl zij nu, in den tijd zoo naauw beperkt zijnde, dezelfde koopwaren op eens en in groote gedeelten moesten ter markt brengen, en daardoor zich ook in de verpligting zagen gebragt, om alleen met groote en vermogende kooplieden te handelen, die elkanderen genoeg verstonden, om, als het ware, een stelsel van monopolie in te voeren, en tegen de Nederlanders te doen werken.

Omtrent dezen tijd werd ook, op straffe des doods, het slagten van rundvee aan de Nederlanders verboden, een verbod, dat, wel is waar, ook tegen de ingezetenen des lands bestond, doch dat nu als hard voor de Nederlanders mogt beschouwd worden, omdat bevorens daarop niet gezien, en hun stilzwijgend de vrijheid tot het slagten van allerlei vee was gelaten geweest. Zij werden vervolgens vermaand, zich stil en bescheiden te gedragen, en vooral zich te onthouden van het dragen of medevoeren van eenige teekenen, uit welke het voeren van eenig gezag kon worden afgeleid, gelijk daar zijn wapens, pieken, vaandels en dergelijken, met bijvoeging, dat zulks geenen kooplieden, maar alleen den adel voegde en toekwam. Andere kleine verdrietelijkheden en vernederingen, den Nederlanderen aangedaan, ga ik met stilzwijgen voorbij, om mij tot het slot van dit tijdperk te spoeden.

In de maand Februari 1641 werd F. Caron door Maximiliaan Le Maire als Opperhoofd vervangen. Zoodra het gezag door hem aanvaard was, ondernam hij de reize naar het Hof te Jedo, ten einde de jaarlijksche geschenken der Oost-Indische Maatschappij den Keizer en Rijksgrooten aan te bieden. Hij werd aldaar in schijn vriendelijk en beleefd ontvangen; ik zeg in schijn, want naauwelijks was hij in de maand Mei van daar te Firando teruggekeerd, of een keizerlijk bevel werd hem aangekondigd, inhoudende, dat hij met den geheelen omslag der Nederlandsche faktorij Firando verlaten moest, met vrijheid echter, om zich op het eilandje Desima te mogen nederzetten, met bijgevoegde bepaling, dat voortaan alleen de haven van Nagasakij voor de Nederlandsche schepen zou openstaan « alzoo " dus luidde verder het keizerlijk bevel « Zijne Majesteit » in andere plaatsen van zijn rijk geene vreem- » delingen toelaten wil, zullende, ofschoon Japan » met den handel van vreemden weinig gediend is, » dezelve aldaar, uit bijzondere toegevenheid en » genade des Keizers, nog worden geduid. "

Het is moeijelijk te bepalen, welke de onmiddelijk aanleidende oorzaak van dezen nieuwen maatregel tegen de Nederlanders geweest is. Sommigen hebben gewild, dat om dezen tijd de Japansche Regering het verblijf der Nederlanders werkelijk moede was, en den handel, welke zij dreven, met leede oogen aanzag; dat de kwellingen,

van

van tijd tot tijd den Nederlanders aangedaan, met het oogmerk geschiedde, om hunnen weêrzin zoo verre te drijven, dat zij uit eigen beweging tot het besluit zouden komen, om Japan te verlaten, en hunnen handel op dat rijk te laten varen; doch dat zij bemerkende, dat de Nederlanders daartoe niet gebragt konden worden, een laatste sprank van eerbied voor de keizerlijke passen, vroeger aan de Nederlanders verleend, de Japansche Regering terughield, om hun den toegang tot het rijk geheel en al te ontzeggen, en dat dit haar overhaalde tot den stap, om de Nederlanders tot eene plaats te verwijzen, alwaar zij hunnen handel konden blijven voortzetten, doch op welke zij tevens van alle gemeenschap met het land en met de ingezetenen, als het ware, geheel en al werden afgesneden. Anderen hebben beweerd, dat de opgemelde oorzaak niet verder gezocht moet worden, dan in de vijandschap van den Opperregter van Miako, van welken wij reeds hebben melding gemaakt. Wat mij zelven aangaat, ik zal het wagen, hieromtrent ook een oordeel bij te brengen, waartoe ik in het vervolg van dit overzigt eene betere gelegenheid dan nu aantreffen zal. Intusschen hebben wij gezien, hoe verre de Nederlanders het gebragt hadden na een verblijf van twee en dertig jaren in het rijk van Japan.

VIJFDE

VIJFDE AFDEELING.

Tweede tijdperk van den Nederlandschen handel, van 1641 tot 1685.

Reeds den 21sten Mei des jaars 1641 brak, ingevolge het keizerlijk bevel, den 11den bevorens ontvangen, het Opperhoofd M. le Maire met de ambtenaren en den verderen omslag van de Oost-Indische Maatschappij van Firando op, om zich te begeven naar Desima, een opgeworpen eilandje voor de stad Nagasakij, hetwelk in de laatste tijden, en wel bijzonder tot den jare 1639, den Portugezen tot verblijf, of liever tot gevangenis gediend had.

In zeker opzigt werd aan de Nederlanders, door hunne verhuizing naar Desima, geen ondienst aangedaan; de groote, schoone en veilige haven van Nagasakij, de stad zelve, in welke toen reeds vele kooplieden gezeten waren, en naar welke jaarlijks eene groote menigte van kooplieden uit de andere keizerlijke rijkssteden, als Jedo, Miako en Osakka, kwamen toevloeijen, boden voor hunnen handel voordeelen aan, die de faktorij, te Firando gevestigd, niet had opgeleverd. In een breedvoerig verslag, te dier tijd deswege aan de Hooge Indische Regering gedaan, vind

vind ik aangeteekend, dat deze verhuizing eerder als een voordeel dan wel als een nadeel voor den handel der Nederlanders beschouwd moest worden, wordende toen geloofd, dat de reden van deze verhuizing alleen te zoeken was in den naijver, door den Keizer tegen den Landsheer van Firando opgevat, wegens de groote voordeelen, die deze van den handel der Nederlanders trok, voordeelen, die hij liever aan de rijksstad Nagasakij, als van hem onmiddelijk afhankelijk, gunde, terwijl hij daardoor tevens de magt en het aanzien van den gemelden Landsheer zoo veel fnuikte, als hij meende, voor zijne gerustheid noodig te hebben.

Dan bij deze schoone zijde, welke men van de verhuizing naar Desima liet zien, was verondersteld, dat de Nederlanders te Nagasakij die vrijheid van handel zouden blijven behouden, welke zij te Firando genoten hadden; of liever, dat zij met opzigt daartoe onder geene naauwere beperking zouden gebragt worden, dan onder welke zij daar waren gesteld geweest. Trouwens de Nederlanders mogten zich wel vleijen, dat, bijaldien zij al geene herstelling van hunne vroegere voorregten verkregen, zij echter geene mindere inbindingen te wachten hadden. Maar welhaast vonden zij zich in deze hoop maar al te zeer bedrogen.

Naauwelijks waren de Nederlanders te Desima aangekomen, of bij de komst van den Gouver-

verneur SABROSEMONDONNO werden zij onder strenger bewaking gesteld en gehouden, dan immer aan de verdrevene Portugezen, als gevangenen, gedaan was. De poorten van het eiland werden aan den zeekant gesloten, en aan de landzijde met eene sterke wacht bezet, wordende niet gedoogd, dat zonder bijzonder verlof zich iemand van hetzelve begaf; de schepen, van Batavia gekomen, werden, zoodra zij geankerd waren, op het naauwst doorzocht, en bij het lossen derzelve stonden de Nederlanders bloot aan allerlei geweld, zoo door het openen der goederen, als door het slaan en stooten van het volk, dat ondernam daarover te klagen; alle oorlogsvoorraad, kruit en lood, kanonnen en musketten, pieken en sabels werden aan land gebragt en in bewaring gehouden. Hetzelfde had plaats met de roers der schepen, en de sloepen en booten werden in de rivier gehaald, en onder bewaking gesteld, ten einde alzoo alle gemeenschap van de schepen met het land te beletten. Verder, aan de gestorvenen werd de begravenis ontzegd, en men moest gedoogen, dat die, vier of vijf mijlen buiten de baai, met eenige zwaarte voorzien, in zee geworpen werden, wordende tot reden gegeven, dat een Christen de Japansche aarde niet waardig was, ofschoon men nader gewild heeft, dat zulks geschiedde, omdat de heimelijk nog overgeblevene Christenen de Christen-lijken opgroeven, en derzelver beenderen bewaar-

waarden als heilige overblijfselen. Eindelijk werd er eene vaste verordening gemaakt, dat de schepen bepaaldelijk moesten vertrekken op den 20sten dag van de 9de Japansche maand, en dat alle Nederlanders, aan het eiland komende of van daar gaande, aan hun ligchaam zouden worden betast, om te onderzoeken, of zij eenige verbodene goederen bij zich hadden, van welke bepaling echter, als eene bijzondere gunst, toen nog werden uitgezonderd de Opperhoofden en de Kapiteins der schepen.

Om zich verder een juist denkbeeld te kunnen maken van het verblijf der Nederlanders op Desima, leze men de volgende waarschouwing, toen, en sedert altijd, bij de landpoort aangeplakt:

« Hoeren alleen, en geene andere vrouwlieden « zal men laten ingaan;"

« De geestelijken van den berg Koja alleen « (*ff*) zullen toegelaten worden; alle andere « priesters en alle Jamabos (*gg*) zullen daarvan « uitgesloten blijven;"

« Alle bedelaars, en die van aalmoezen leven, « zal men niet laten ingaan;"

« Niemand zal zich onderwinden, met eenig

» schip

(*ff*) De geestelijken van den berg Koja maken eene orde van munniken uit, die naar zeer losse regels leven. Zij houden hun verblijf op den genoemden berg, die een vrijplaats voor misdadigers is.

(*gg*) Jamabos beteekent Bergpriesters.

« schip of schuit binnen de palissaden van Desi-
« ma te komen; niemand zal zich verstouten, met
« eenig schip of schuit onder de brug van Desi-
« ma heên te varen;"

« Het zal aan geen' Nederlander toegelaten wor-
« den, uit te komen, als om gewigtige redenen;"

« Alle de voorgenoemde bevelen zullen stipte-
« lijk nagekomen worden."

Daarenboven moeten alle Japansche ambtenaren, die iets te zeggen hebben in het bestuur van het eiland Desima, en in de zaken daartoe behoorende, zelfs de bedienden en knechts niet uitgesloten, alvorens zij hunne aanstelling erlangen, bij plegtigen eede zich verbinden:

« 1°. Den Nederlanderen niet ten dienst te
« staan als bij dag; zich niet in te laten in eenig
« gesprek of verkeering, hoe zij zijn mogt, ra-
« kende de verbodene secte der Christenen; niets
« te doen, strijdig met eenige wetten of bevelen,
« betrekking hebbende tot het eiland Desima, en
« om voorzigtig te zullen zijn bij het ontstaan
« van brand;" (*hh*)

» 2°. Zich niet in te laten in eenige gemeen-
zaam-

(*hh*) Bij het ontstaan van brand, op Desima moeten, wanneer de schepen zich aldaar bevinden, de Nederlanders naar boord van dezelve zich begeven, en wanneer de schepen mogten zijn weggezeild, dan moeten zij door wachtschuiten vervoerd worden naar Nomotomiban, of de huizen der verspiedwachten op den berg Nomo. Dat is een keizerlijk bevel, gegeven in het 5de jaar van het tijdperk Jempo.

« zaamheid of afzonderlijke gesprekken met de
« Nederlanders, over welk onderwerp het ook
« zijn mogt; indien eenig Japanner mogt ver-
« zoeken, eenig geld of goed naar Desima, of
« van hetzelve eiland te brengen, zulk ver-
« zoek te zullen afslaan, geene Gotsiosimono, of
« verbodene goederen te verkoopen, veel min
« eenige geschenken van dezelve te doen aan
» iemand, hij zij wie hij zij;"

» 3°. Indien eenig Nederlander mogt vragen,
« iets voor hem in de stad Nagasakij te koopen,
« of het op Desima over te brengen, hetzelve niet
« te doen, noch hetzelve te koopen, noch bekwa-
« me middelen met hen te beramen, hoe zij eenige
« dergelijke waar zouden kunnen verbergen, noch
« het over den muur, welke om het eiland heên
« is, te werpen, noch het te verbergen in den boe-
« zem, noch toe te laten, dat eenige zoodanige
« goederen ingepakt en aan boord gevoerd wor-
« den, ten tijde, wanneer de Nederlandsche sche-
« pen op hun vertrek staan, noch ook toe te laten,
« dat iets, hetgeen aan eenen Nederlander behoort,
« in de stad worde gebragt en daar verkocht,
« maar integendeel, indien zij van eenige derge-
« lijke verzoekingen of pogingen mogten weten,
« dezelve op staande voet te zullen bekend
« maken;"

Eindelijk, om de maat vol te maken, werd aan de Nederlanders uitdrukkelijk verboden, om tegen alle deze bevelen eenig verzoek te doen.

Dan

Dan, niettegenstaande dit verbod, valt het ligtelijk na te gaan, dat zulke inbindingen, en zulke scherpe, om niet te zeggen vernederende, bepalingen de luide klagten moesten verwekken van de opgevolgde Opperhoofden na MAXIMILIAAN LE MAIRE, als in het jaar 1642 JAN VAN ELSERACQ, in 1643 PIETER ANTHONIJ OVERTWATER, in 1644 wederom J. VAN ELSERACQ, in 1645 wederom P. A. OVERTWATER, in 1646 REGNIER VAN TZUM en in 1647 WILLEM VERSTEEGEN.

Deze klagten schenen ook ten laatste eenig verhoor gekregen te hebben, alzoo jaarlijks eenige verzachtingen werden aangebragt, toen in het gemelde jaar 1647 een zamenloop van eenige omstandigheden medewerkte, om het verblijf der Nederlanders in Japan meer onaangenaam te maken.

De Japansche Regering had niet zonder ongenoegen kunnen vernemen het verdrag van vrede, dat tusschen de Republiek der Vereenigde Nederlanden en de kroon van Portugal gesloten was, nadat dit land, onder de heerschappij van het Huis van Braganza, zich wederom tot een onafhankelijk koningrijk gevormd had. Dit ongenoegen, ofschoon het veel bijgedragen kan hebben, om de Nederlanders zoo naauw te beperken, als wij reeds hebben gezien, had zij echter verkropt; althans zij had daarvan niet openlijk doen blijken. Thans kwam haar ter oore, dat de Nederlanders aan een Portugeesch schip eenen stuurman

man en eenig varend volk hadden bijgezet, en dat dit schip bestemd was, om naar Japan te komen (*ii*). De daadzaak was, dat een Portugeesch schip, door zeenood en gebrek aan volk gedrongen, werkelijk te Batavia was aangeweest, en aldaar van eenen stuurman en eenige matrozen zich voorzien had; doch deszelfs bestemming naar Japan was geheel en al verdicht. De argwanende Regering geloofde echter gaarne het ergste, en dit berigt werd zoo euvel opgenomen, dat, voordat de Nederlanders hem deswege voldoening zouden gegeven hebben, de Keizer weigerde, de Nederlandsche geschenken te ontvangen, zoodat het Opperhoofd WILLEM VERSTEEGEN genoodzaakt was, met veel kleinachting en onverrigter zake, uit Jedo terug te keeren, bekomende tevens last, om bij de komst der schepen met den aanvang van den handel te wachten tot op nader uitdrukkelijk bevel van het Hof.

De Japansche Regering voegde bij dit alles het verwijt, dat de Nederlanders aan den Keizer hunne dankbaarheid nog niet betuigd hadden wegens de verlossing van tien gevangene Nederlanders, en beschuldigde hen deswege van de grootste ondankbaarheid.

Om de gebeurtenis met deze tien gevangene Neder-

(*ii*) Dit onwaar berigt werd gegeven door de Portugesche ambassade, welke wij, op het laatst der eerste Afdeeling, gezien hebben, dat in Japan aankwam, doch werd afgewezen.

derlanders te kennen, moeten wij eenige jaren terugtreden, namelijk tot het jaar 1643.

Op den 10den September van dat jaar werd te Nagasakij het berigt aangebragt, dat een Nederlandsch schip in de provincie Okio voor de stad Nambo ten anker was gekomen, en na het ankeren eenige kanonschoten had gedaan; dat zulks veel opschudding en vrees in dat land had veroorzaakt, in het opgevat vermoeden, dat het een Spaansch schip was, waarom de Heer van dat land had getracht, al het volk van boord te krijgen, en hetzelve gevankelijk naar Jedo op te voeren; dat echter op de gegevene verzekering, dat het een Nederlandsch schip was, de Landsheer zich had te vrede gesteld, door slechts den Schipper en den Koopman, met acht andere opvarenden van hetzelve, op hun gedaan aanbod, gevangen te houden, latende daarna het schip ongemoeid vertrekken.

Op het verder berigt, dat deze tien Nederlanders naar Jedo waren gevoerd, en de zaak thans aldaar in onderzoek was, spoedde het Opperhoofd, overeenkomstig een tevens ontvangen opontbod, zich derwaarts, om insgelijks daarover te kunnen gehoord worden.

Het bleek spoedig, dat het bedoelde schip behoorde tot eene uitrusting van twee schepen, door de Hooge Indische Regering van Batavia afgezonden, om onderzoek te doen naar zekere stad Kathaija, welke, volgens bekomen berigt, moest lig-

liggen op de kust van Tartarije, en op welke door de Chinezen een sterke handel gedreven werd, met last verder, om, indien dit berigt der waarheid overeenkomstig mogt bevonden worden, alsdan te trachten, een deel van dien handel voor de Oost-Indische Maatschappij te verkrijgen; dat het gemelde schip, op de kust van Japan gekomen, had gewenscht, eenige ververschingen te erlangen; dan dat het den Schipper bewust zijnde, dat geen vreemd schip te Japan mogt binnenloopen, als in de baai van Nagasakij, hij opzettelijk had vermeden, eenig volk aan land te zenden, maar eenige seinschoten had gedaan, in de verwachting, dat hij door dit middel eenige ingezetenen aan boord zou krijgen, aan welke hij zijne behoefte kon te kennen geven. (*kk*)

Daar de inlichtingen en narigten, welke verder door het Opperhoofd gegeven werden, volmaakt overeenstemden met de verklaringen, van de tien gevangene Nederlanders afgenomen, werden zij dadelijk in vrijheid gesteld, en keerden met het Opperhoofd naar Desima terug, echter niet, dan nadat het Opperhoofd nog een verbandschrift had verleend, bij hetwelk hij zijnen persoon, mitsgaders de schepen en goederen der Oost-Indische Maatschappij, die jaarlijks te Nagasakij komen, te pand stelde, dat door het voormelde

(*kk*) De Schipper, van wien hier gesproken wordt, was genaamd HENRIK CORNELISZ SCHAAP, de Koopman WILLEM BIJLEVELD, en het schip CASTRICUM.

melde schip geene Roomsche Christenen, of iemand anders op Japanschen bodem waren aan land gezet.

Bij dit alles kwam nog, dat reeds sedert eenige jaren de Nederlandsche bezitting op Formosa veel overlast had ondervonden van de Chinesche zeeroovers, hetgeen had aanleiding gegeven tot eenen last aan de Bevelhebbers van de schepen der Oost-Indische Maatschappij, om de Chinesche jonken op zee aan te houden en te onderzoeken, en bij bevinding, dat het zeeroovers waren, dezelve te nemen. De uitvoering van dit bevel gaf natuurlijk veel aanstoot, en reeds hadden de Chinesche kooplieden, die te Nagasakij kwamen handel drijven, daarover aan de Japansche Regering geklaagd, verzoekende, om van de Nederlanders op zee niet aangehouden of genomen te worden. De Opperhoofden hadden deze klagten telkens door beloften gestild, en zij waren dus buiten gevolg gebleven; doch thans kwam de Japansche Regering ook hierop weder terug, en wilde, om dit alles, niet toestaan in 1649, dat naar gewoonte de Nederlanders met de geschenken der Maatschappij in Jedo verschijnen zouden.

Op het verslag, dat van dit alles aan de Hooge Indische Regering gedaan werd, besloot dezelve, in het gemeld jaar 1649, een statig gezantschap naar Japan te zenden, om daardoor, ware het mogelijk, den Keizer genoegen te geven. De keuze hiertoe viel op den Heere Mr. Pieter

Blok-

Blokhovius, aan wien werd toegevoegd de Heer Andries Frisius. In hetzelfde jaar van Batavia vertrokken, overleed de Heer Blokhovius op de reize, waardoor zijn last verviel op den Heer Frisius, bijgestaan door den Heer Anthonij van Bronkhorst, die tegelijk als Opperhoofd gezonden werd, om den Heer Dirk Snoek als zoodanig af te lossen, die in 1648 tot voorganger had gehad den Heer Frederik Coijett.

Den 19den September kwam het gezantschap te Nagasakij aan; doch de Japanners weigerden al aanstonds, om aan den Gezant meer eere te bewijzen, dan gewonelijk aan de Opperhoofden geschiedt. Om hierin, ware het mogelijk, eenige verandering te weeg te brengen, en dus doende aan het gezantschap meer waardigheid bij te zetten, gaf men te kennen, wel wetende, in welke kleinachting de klasse van kooplieden in Japan gehouden wordt, dat de overleden Gezant, de Heer Blokhovius, een Meester in de regten was geweest, die om zijne groote geleerdheid onmiddelijk uit Nederland gezonden was, om deze eervolle bezending waar te nemen, en dat de Heer Frisius een Lid van de Justitie, en Secretaris van het hoogste Geregtshof te Batavia was geweest, die door de Hooge Indische Regering was benoemd, om, bij versterf van den Heer Blokhovius, het gezantschap op zich te nemen. Op dit vertoog werd alleen de schampere aanmerking gemaakt,

dat het eene schande was, dat zulke voorname en aanzienelijke lieden uitgezonden werden aan boord van een schip, met koopmanschappen beladen; en de eerbewijzingen bleven op den eerstbepaalden voet.

Den 10den November ontving men narigt uit Jedo, dat het aan den Gezant, en aan het nieuw aangekomen Opperhoofd toegestaan was, ten Hove te komen, die diensvolgens, den 25sten daaraan, de reize derwaarts aannamen, zijnde het tot dus verre aan geen' Japanner vergund geworden, met den Gezant te spreken, ten welken einde hij met twee schildwachten aan zijne kamerdeur was bewaakt gebleven.

Den 31sten December kwam het gezantschap in Jedo aan, en den 18den Januari 1650 werd de Gezant en het Opperhoofd ontboden ten huize van den Commissaris der vreemdelingen, alwaar zij opening van hunne zending gaven, en ten antwoord ontvingen, dat Zijne Majesteit, de Keizer, wel genegen was, de aangedane beleedigingen te vergeven, en toe te staan, dat de Nederlanders even als voorheen in Japan bleven handel drijven, mits in het vervolg zich voorzigtiger gedragende.

Te vergeefs deed de Gezant vervolgens aanzoek, om in tegenwoordigheid van den Keizer toegelaten te worden; doch dit verzoek werd hem afgeslagen, hetzij wezenlijk, hetzij voorgewend, uithoofde de Keizer ziek was, en aan niemand verhoor gaf.

Nog

Nog altijd hopende, ten gehoore te zullen toegelaten worden, vertoefde het gezantschap tot den 7den April in Jedo, wanneer het zich eindelijk moest vergenoegen, om, namens den Keizer, voor de Rijksraden deszelfs afscheidsverhoor te nemen, en het keerde daarna, met eenige tegengeschenken begiftigd, naar Nagasakij terug.

Dus eindigde dit gezantschap, op welks verrigtingen overigens eerst in het volgend jaar 1651 een schriftelijk antwoord gegeven werd, onder de benaming van: *Order door Zijne Keizerlijke Majesteit tot een reglement aan 's Compagnie's Residenten ter hand gesteld.* Dit stuk is te merkwaardig, om niet in deszelfs geheel hier te worden overgenomen:

« Het is U, Nederlanderen! bekend, dat de voor-
« gaande Keizeren van Japan altijd eenen afschrik
« gehad hebben van het Christendom, en zoo
« ook deze tegenwoordige Keizer, erfgenaam van
« den overledenen, hebbende daarvan nog groo-
« teren afschrik dan zijn vader."

» Derhalve wordt U serieus gelast, geene Por-
» tugezen met uwe schepen herwaarts of in Japan
» te voeren, noch ook eenige vriendschap met de-
» zelve te maken; want zoo Zijne Majesteit zulks,
» hetzij door Chinezen of eenige andere vreem-
» delingen, komt te verstaan, zoo zal U zulks
» geen goed doen (*ll*)."

« Eenige

(*ll*) Naderhand is aan dit artikel de verklaring gegeven, dat het verbod, om vriendschap met de Portugezen te houden, niet [illegible] strekte,

» Eenige jaren verleden, heeft Zijne overledene » Majesteit verstaan gehad, dat eenige schepen » met der Portugezen Ambassadeur op Jakatra » in Batavia geweest zijn, die uw Generaal » met volk, en ook met eenen piloot geadsisteerd » heeft, om hunne reize daarmede herwaarts naar » Japan te doen, gelijk, hier gekomen zijnde, » zulks zelve hebben verklaard; over hetwelk de » voorgaande Kapiteins (Opperhoofden) COIJETT » en SNOEK zijn aangesproken, dewelke geant- » woord hebben, dat de zaak zoo niet was, » maar dat alleen de stuurman en het volk aan » hen voor zeker maandgeld was verhuurd ge- » weest, en niet uit vriendschap, om die voijagie » naar Japan te doen; doch aangezien Zijne » Majesteit (de Portugezen uit Japan vertrok- » ken zijnde) voornoemde Kapiteins mondeling » niet had kunnen tegen malkanderen confron- » teren laten, en dat door geene getuigen kon » bevestigd worden, of het waarheid was of niet, » zoo heeft Zijne Majesteit niet verder naar » die zaak willen vernemen, maar U hetzelve « gunstelijk, en uit genade vergeven, en heeft « zulks gerekend, even als of het onder de tien- « jarige treves of pais geschied was, te meer, om

---

strekte, om de Nederlanders te verpligten, den vrede, met deze natie gemaakt, te verbreken, maar alleen om de Nederlanders te bewegen, in zoo verre met de Portugezen zich niet te bemoeijen, dat zij eenige goederen voor hen in Japan inbragten, of met hen iets ondernamen ten nadeele van het rijk.

« omdat Gij Nederlanders voor dato goede dienst « aan het rijk van Japan gedaan hebt, en nog « eenen goeden wil betuigd, om dergelijken nog « meer te doen. Derhalve staat U deze tegenwoor- « dige Keizer ook toe, dat Gij uwen handel jaarlijks « vrij in Japan moogt doen, met uwe schepen, « naar uw believen, komen en vertrekken, gelijk « tot nog toe geschied is, en bij de voorgaande « Keizeren U is toegestaan. Dit zult Gij U heb- « ben te wachten, van geene Portugezen, noch « Roomsche Christenen, hetzij Chinezen, of eeni- « ge andere natie van die religie, noch iets, dat « naar het Roomsch geloof eenig aanzien heeft, « alhier te brengen; maar indien Gij te eeniger « tijd kennis krijgt, hetzij aan wat plaats het « ook zou mogen wezen, dat de Portugezen iets « op Japan voornemen te doen, hetzij met te « onderstaan, om hier weêr in Japan te komen, « of iets anders, en de Japansche Overheid door « U daarvan de eerste kennisse komt te krij- « gen, zoo zal den Keizer daaraan eene bijzonde- « re en groote dienst geschieden. »

« De Ambassadeur, ANDRIES FRISIUS, wan- « neer hij uit Japan vertrok, heeft Ons voor « zeker gezegd, dat geene jonken, hetzij uit « Kambodia, Quinam, of uit eenige andere plaat- « sen naar Japan willende, van uw volk zou- « den aangetast worden, hetwelk Gij mede zegt, « alzoo door uwen Generaal verboden te zijn. « Derhalve zult Gij bij uwen Generaal beharti-

gen,

» gen, dat zulks mag achtervolgd worden, alzoo
» Zijne Majesteit het contrarie zeer kwalijk ne-
» men zou; en zult Gij U naar dit bovenstaande
» prompt reguleren."

Deze reeks van opgevolgde bepalingen, de eene meer hard dan de andere, lezende, staat men in der daad in twijfel, waarover men zich het meest verwonderen moet, of over het taai geduld der Nederlanders, die zich dezelve lieten welgevallen, dan wel over de onbeschaamdheid der Japanners, die men gedurig met de woorden van vrijheid van handel ziet spelen, en telkens aan de Nederlanders de vernieuwing der voorregten vergunnen, in de jaren 1609 en 1611 door hunne Keizers toegestaan, terwijl in wezenlijkheid die handel, wel verre van eenigen schijn van vrijheid te hebben behouden, reeds aan zeer zware kluisters gelegd was, en die voorregten, wel verre van eenige beteekenis te hebben, in eene volslagene gevangenis waren verkeerd. Ook lees ik in eene Memorie, door den Heer Pieter Sterthemius, die in 1651 Opperhoofd was geweest, den 17den September 1652, aan Heeren XVIInen in Amsterdam overgegeven, dat blijkbaar de toeleg der Japanners was, om aan de Nederlanders hun verblijf in Japan zoo wars te maken, dat zij eindelijk tot den opbraak zouden moeten besluiten, en wel de bedenking mogt rijzen, of het niet beter ware, dit toen reeds dadelijk te doen, om, dus doende, nog aan de eere te blijven.

Dan

Dan de groote en aanzienelijke winsten, welke de Japansche handel toen nog afwierp, leverden eene tegenbedenking in, welke zoo ligt bij de Bewindhebbers der Oost-Indische Maatschappij, en bij de Hooge Indische Regering niet was te overkomen. Zelfs het jaar 1641, hetwelk wij gezien hebben, dat, met betrekking tot het huishoudelijke, voor de Nederlanders zoo ongunstig was geweest, was echter een der voordeeligsten met betrekking tot den handel. Van de in Japan aangebragte ladingen werd gemaakt eene somme van tachtig tonnen gouds of acht millioenen guldens, en de uitvoer bedroeg niet minder dan veertien-honderd kisten met baar-zilver (*mm*).

Deze voordeelen waren te groot, om lang te kunnen duren. Welhaast zullen wij zien, hoe vindingrijk de Japansche Regering op nieuw geweest is, om de Nederlanders, ten aanzien van hunnen handel, evenzeer te besnoeijen, als zij zulks met betrekking tot het huishoudelijke reeds waren. Vooraf echter moet ik melding maken van eenige bijzonderheden, die over het vervolg van ons Overzigt, zoo ik mij vleije, veel licht verspreiden zullen.

In de voorgaande Afdeeling hebben wij gezien, dat de Nederlanders onder de verpligting waren gebragt, om hunne ladingen van koopmanschappen van de hand te zetten in hetzelfde jaar van den

(*mm*) Elke kist zilver kan geschat worden te zijn waardig geweest Sp. matten 1,000, volgens KAEMPFER.

den aanbreng, en dat zij daardoor eene winstderving ondergingen. Om hieraan te gemoet te komen, begonnen zij hunne koopwaren heimelijk in te brengen, en die, met voorbijgang der kooplieden, alleen tot den handel geregtigd, onder de hand te verkoopen, ten welken einde zij zich met ingezetenen in dadelijke aanraking moesten stellen, iets hetgeen de Japansche Regering het minst wilde dulden, en waarop zij, met betrekking tot hare onderdanen, de doodstraffe had gesteld. Zie daar den oorsprong van dien verderfelijken smokkelhandel, om welken de Nederlanders sedert zoo vele verdrietelijkheden hebben moeten ondergaan, en van welke het vervelend zou zijn, alle de omstandigheden te lezen, waarom ik mij vergenoegen zal, om van tijd tot tijd de merkwaardigste voorvallen hieromtrent aan te halen, naarmate zich die zullen voordoen. Behoef ik intusschen wel aan te merken, dat deze verboden handel gedreven werd door de eerste ambtenaren der faktorij, in zulke goederen, welke onder de monopolie der Oost-Indische Maatschappij niet waren begrepen, en in welke zij aan hare dienaren de vrijheid liet, om voor hunne eigene rekening te mogen handelen, ofschoon alle de nadeelen, daaruit voortgevloeid, maar al te zeer op de Maatschappij zelve zijn nedergekomen?

Het kan in de eerste plaats niet missen, of de kleinachting, in welke algemeen de stand van

Koop-

Koopman in Japan gehouden wordt, moest, met betrekking tot de Nederlanders, welhaast tot verachting overslaan, toen de Japanners zagen, dat de Nederlanders, genoegzaam van den eersten tot den laatsten, op zich konden verkrijgen af te dalen tot allerlei wegen en middelen, listen en lagen, om, met overtreding van de wetten van het land, aan hun eigenbelang bot te vieren, terwijl zij eenige ongelukkige ingezetenen, die aan hunne verleiding bloot stonden, de slagtoffers van hunne baatzucht deden worden.

Maar hetgeen nog nadeeliger dan dit alles in de gevolgen werkte, was de afhankelijkheid, waarin zich de Nederlandsche ambtenaren door dit hun gedrag van de Japansche tolken stelden, die zij tot oogluiking of tot medepligtigheid moesten omkoopen, of misschien stonden de tolken zelve hun vrijwillig daarin ten dienst, ten einde een gezag te verkrijgen, dat zij maar altezeer tot hun voordeel hebben weten te gebruiken, zoo zij al niet slechts de werktuigen der hoogere Japansche ambtenaren geweest zijn. Hoe dit zijn moge, van dit oogenblik af aan zijn de dagregisters, zoo wel als de verslagen aan de Hooge Indische Regering onophoudelijk opgevuld met klagten en bezwaren over de aanmatigingen, de baatzucht, en zelfs de ontrouw der tolken, op welke sedert meest alle vertoogen, van de zijde der Nederlanders aan de Japansche Regering gedaan, hebben schipbreuk geleden.

Hoe-

Hoeveel dit gezag der tolken reeds in 1651 was toegenomen, toont ons de reeds aangehaalde Memorie van het Opperhoofd STERTHEMIUS, die, sprekende van hetgeen de Nederlanders in Japan hadden te verdragen, zich aldus doet hooren: « Hieronder spelen de tolken der E. Com-
« pagnie mede wakker hunne personage, zijnde
« hunne onredelijke vexatien en baatzucht bijna
« langer onverdragelijk, alzoo zij, onder schijn
« van des Gouverneurs order (die bij ons eene
« vaste wet is) hunne rol naar hun welgevallen
« zoodanig spelen, als zij zelve willen; terwijl
« wij bij denzelven (den Gouverneur) zonder hen
« niet kunnen komen. Ook monopolizeren zij,
« buiten kennis der Regenten, zoodanig met mal-
« kanderen, dat wij ten tijde der negotie niets,
« dan uit hunne handen, of die van hunne gun-
« stelingen kunnen bekomen, alzoo zij aan de koop-
« lieden verbieden, op het eiland, daar wij zijn,
« te komen, opdat zij hun oogwit niet zouden
« missen, zoodat wij dan alles aannemen moe-
« ten volgens den prijs, dien zij ergens op gesteld
« hebben, behalve dat de goederen dikwijls ook
« zeer slecht gesteld zijn, en dat wij echter al on-
« gemerkt moeten laten doorschieten. Ook die-
« nen deze tolken ons zeer trouweloos in het
« vertalen der zaken, door hunne superbe laat-
« dunkendheden, waardoor zij ons veel hoon en
« smaad aandoen, dat voor de achtbaarheid van
« onze natie onlijdelijk is."

Dus-

Dusdanig reeds vernederd, daalden de Nederlanders nog meer in de achting der Japanners door het verlies van Formosa, hetgeen in den jare 1661 plaats had. Tot dus verre hadden de Japanners tegen de Nederlanders wel gesproken als willekeurige meesters in hun land; evenwel zoolang de laatsten meester waren van Formosa, en daardoor van de vaart in de Chinesche en Japansche zeeën, boezemde dit aan de Japanners nog eene soort van vrees in, die hen, als het ware, in toom hield; maar, na het verlies van dit eiland, lieten zij die vrees, van aangerand te kunnen worden, varen, en gaven toen den vollen teugel aan alles, wat hunne vooringenomenheid, en vooral hunne trotschheid den Nederlanderen, misschien sedert lang reeds, toegedacht hadden.

Onder dezen indruk moet men de verdere veranderingen, in den handel der Nederlanders op Japan voorgevallen, van nu af aan beschouwen, welke thans van tijd tot tijd meer en meer zal afnemen.

Aanvankelijk hadden de terugladingen uit Japan hoofdzakelijk bestaan in zilver en koper. Van het zilver waren er twee soorten; het eerste of beste *zoma* genaamd, en het andere of slechtste baar-zilver, meer onderscheiden onder den naam van zwaar en ligt geld. In het eerst werden beide deze soorten van zilver zonder onderscheid te boek gesteld tegen de waarde van twee-en-zestig en een halven stuivers de teil, doch

na een genomen essaai het baar-zilver gesteld op slechts zeven-en-vijftig stuivers. Dit deed ontdekken, dat een gedeelte der winsten, zoo als de boeken die aantoonden, slechts denkbeeldig waren geweest, en daar de grootste uitvoer bestond in baar-zilver, en de prijs van hetzelve in Japan dezelfde bleef, zoo verloor dit metaal, als koopmanschap beschouwd, veel van deszelfs waarde. Intusschen was de uitvoer van koper in 1637 door de Japansche Regering verboden; doch, na lang aanhouden, werd zulks in 1646 wederom toegestaan, en het koper schijnt toen, en in het vervolg, eene zoo voordeelige handelwaar te hebben uitgemaakt, dat ik vinde aangeteekend, dat daarop eene winst van negentig tot vijf-en-negentig ten honderd werd behaald, terwijl er jaarlijks eene hoeveelheid van twintig tot vijf-en-twintig duizend pikols van dat metaal met de Nederlandsche schepen werden uitgevoerd.

Sedert 1640 hadden de Nederlanders ook bebegonnen met den uitvoer van goud, Obangs en Kobangs, tot een bedragen van tien tot twaalf maal honderd duizend guldens. Het goud, na gemunt te zijn, bleek mede eene zeer voordeelige handelwaar te wezen, kunnende tot eenen matigen prijs ingekocht worden. De kobang gold in den beginne zes teil acht maas, en zes teil zeven maas, en in de jaren 1669, 1670 en 1671 kon die verkregen worden zoo laag als Sp. matten 5 : 8, en 5 : 6. Gedurende twee van deze jaren werden

er

er meer dan eenmaalhonderd duizend stuks kobangs uitgevoerd, die men berekent, dat eene winst afwierpen van een millioen guldens (*nn*); maar ook hiermede loopt, met betrekking tot den Japanschen handel, de voorspoed der Nederlanders ten einde.

In 1671 verbood de Japansche Regering den uitvoer van zilver; doch aan dit verbod kreunden de Nederlanders zich weinig, alzoo de winsten op het goud en het koper de grootste, en aanzienelijk genoeg waren, om zich over het gemis van zilver niet te beklagen. Intusschen echter trok een ander onweêr over hun hoofd te zamen, dat maar al te spoedig losbarstte. Zie hier, wat men vermeent, dat daartoe de aanleidende oorzaak geweest is.

Ettelijke jaren geleden hadden de Nederlanders aan den Keizer ten geschenke gezonden eene fraaije koperen kerklamp of kroon, die aan Zijne Majesteit ten hoogste welgevallig was geweest, en die dezelve bestemd had, om tot versiersel te dienen in de grafplaats zijner voorouderen. SNABA MINO, eerste Staatsdienaar en een groot gunsteling van den toenmaals regerenden Keizer, wenschte aan zijnen Meester een gelijk geschenk te doen, als voormaals door de Nederlanders aan een der Voorzaten van den Keizer gedaan was. Dien-

---

(*nn*) Ik behoef niet aan te merken, dat dit nog de deugdzame kobangs waren, en niet de vervalschten, zoo als die naderhand zijn ingevoerd.

Diensvolgends werd, op het te kennen gegeven verlangen van Snaba Mino, eene dergelijke lamp of kroon uit Nederland ontboden, die in den jare 1666 te Nagasakij werd aangebragt; dan, in stede van gevoegd te worden bij de geschenken, die aan den Raadsheer Snaba Mino stonden gezonden te worden, werd dezelve, hetzij door misverstand, hetzij opzettelijk, geschikt, om een gedeelte der geschenken aan den Keizer zelven uit te maken. Snaba Mino, dus voorbijgegaan, en in zijnen wensch te leur gesteld, nam dit zeer euvel op, en beloofde daarover zich op de Nederlanders te zullen wreken.

Hij schortte nogtans die wraak op tot den jare 1672, toen hij het ambt van Gouverneur van Nagasakij verwierf voor Usjingomi Tjuseiemon, een van zijne naaste bloedvrienden en van hem afhankelijk, dien hij, met goede voorschriften voorzien, heênzond, om zijn nieuw ambt te gaan aanvaarden.

Bij de aankomst der Nederlandsche schepen in het gemelde jaar, liet de nieuwe Gouverneur zich stalen en monsters geven van de aangebragte ladingen met eene juiste opgave van de hoeveelheid. Hij ontbood vervolgens de kooplieden bij zich, met welke hij op deze stalen en monsters een verdrag aanging, verkoopende het geheel der aangebragte goederen, zonder te dulden, dat de Nederlanders er bij tegenwoordig waren, of er iets in te zeggen zouden hebben. Het verdrag dus ge-

gesloten, en de goederen volgens hetzelve verkocht zijnde, tegen een' veel lager prijs, dan de Nederlanders tot hiertoe voor dezelve hadden erlangd, liet de Gouverneur hiervan aan het Opperhoofd kennis geven, het alleen in zijne keuze latende, om de koopmanschappen voor de prijzen, daarop gesteld, af te staan, dan wel dezelve naar Batavia terug te voeren.

Deze wijze van de ladingen om te zetten, die den naam van *taxatiehandel* verkregen heeft, benam niet alleen elken schijn van de nog overgeblevene vrijheid, maar vernietigde elk denkbeeld daarvan. Evenwel lieten de Nederlanders zich dezelve welgevallen, liever te vrede zijnde met eene kleine winst, dan genoodzaakt te zijn, hunne aangebragte koopwaren met een zeker verlies wederom uit te voeren; dan toen van jaar tot jaar de gestelde prijzen al minder en minder werden, was de Hooge Indische Regering ernstig bedacht, om daartegen hare bezwaren bij de Japansche Regering in te brengen.

Tot dat einde werd een brief opgesteld, en in 1682 in Chinesche karakters geschreven, (*oo*) op last van den Directeur Generaal van den handel in Nederlandsch Indie, aan den Gouverneur van Nagasakij overgeleverd.

Deze bezwaren vonden, ofschoon langzaam, ingang ten Hove, hetzij de haat van SNABA MI-

(*oo*) Om in de vertaling van de tolken niet afhankelijk te zijn.

MINO door het reeds aangebragte nadeel thans verkoeld was, hetzij hij zijnen invloed bij den Keizer verloren had. Hoe dit zij, na drie jaren wachtens kwam een keizerlijk bevel te Nagasakij aan, dat de Nederlanders zouden worden hersteld in de vrijheid van hunnen handel, overeenkomstig de vroegere voorregten, aan hen door de Keizers zijne Voorzaten verleend.

Van dit bevel, zoo stellig in hun voordeel, genoten echter de Nederlanders nimmer de uitwerking. Het is ligtelijk na te gaan, dat hetzelve niet welgevallig was aan de keizerlijke ambtenaren in Nagasakij, alzoo zij daardoor zich verstoken zagen van de ruime voordeelen, welke zij zich uit den handel der Nederlanders hadden weten toe te eigenen; maar hoezeer dan ook tot tegenwerking genegen, hadden zij waarschijnelijk in de aanwending daarvan niet kunnen slagen, indien zij niet een gereed middel daartoe gezocht en gevonden hadden in den hand over hand toegenomen smokkelhandel, welken de ambtenaren der Nederlandsche factorij niet aflieten te blijven drijven.

De Nederlandsche schepen, in 1685 aangekomen, waren naauwelijks aan het lossen, of de aanhaling werd gedaan van eene groote menigte te sluik ingevoerde goederen. Twee onderkooplieden (*pp*) en negen-en-dertig Japansche tol-

(*pp*) De naam van den eenen onderkoopman was JOHANNES BARMENTELO; die van den anderen is onbekend.

tolken werden daarop, volgens bevel van den Gouverneur van Nagasakij, als halsmisdadigen gevangen gezet, en over hunne zaak werd een streng onderzoek gehouden. Bij dit onderzoek bleek het welhaast, dat de Heer ANDRIES CLEIJER, die in dit jaar als Opperhoofd was uitgekomen, en reeds eenmaal in 1683 dit ambt bekleed had, in dezen verboden handel diep was betrokken. Volgens uitspraak van het Japansche vonnis, dat op dit onderzoek volgde, werd het gemelde Opperhoofd voor altijd op levensstraffe uit Japan gebannen. Aan de beide Onderkooplieden werd, uit bijzondere genade des Keizers, het leven geschonken, omdat (zoo luidt het keizerlijke geschrift) zij de wetten van Zijner Majesteits land en zijne gestrengheid zoo wel niet als de Japanners hadden gekend, en zij kwamen met een gelijk banvonnis, als tegen het Opperhoofd CLEIJER was uitgesproken, vrij; doch alle de negen en dertig tolken ondergingen de doodstraf, voor zoo veel zij zich daaraan niet hadden onttrokken, door reeds zich zelven het leven te benemen. Voorts werden alle bijzondere koopmanschappen, in Japan onverkocht gebleven, ten behoeve van het rijk prijs verklaard.

Na deze gebeurtenis, die zeer veel opzien moet hebben gemaakt, was de Keizer ligtelijk te bewegen, om van het jongste besluit, ten voordeele van de Nederlanders genomen, terug te komen.

 Even-

Evenwel, om althans nog in schijn getrouw te blijven aan het beginsel, dat de Keizer een eenmaal gegeven bevel niet wederom kan intrekken, besloot hij de reeds vergunde voorregten aan de Nederlanders nogmaals te bekrachtigen, volgens welke zij vrijheid zouden hebben, om hunne goederen vrij te mogen verkoopen aan de meestbiedenden, en om aan te brengen, welke goederen zij wilden, mitsgaders in welke hoeveelheid het hun goeddacht, maar dat zij in zoo verre zouden bedwongen worden in de verkooping, dat dezelve niet hooger zou mogen beloopen, dan eene somma van driemaal honderd duizend teil jaarlijks (*rr*), en dat de onverkochte goederen zouden opgelegd worden in de pakhuizen, tegen de verkooping van het volgende jaar.

Dus viel de herstelde vrijheid van den handel voor de Nederlanders schadelijker uit, dan de *taxatiehandel*, in 1672 ingevoerd; want het gaf meer voordeel, eene kleine winst te behalen op vele goederen, dan eene groote winst op de kleine en geringe ladingen, welke nu konden worden aangebragt.

En hiermede eindigt hetgeen ik het tweede tijdperk van den Nederlandschen handel heb genoemd, en een tijdvak beslaat van vier-en-veertig jaren.

ZESDE

(*rr*) Naar de berekening van dien tijd, omtrent een millioen Nederlandsche guldens.

ZESDE AFDEELING.

Derde tijdperk van den Nederlandschen handel van 1686 tot 1743.

Indien aan de eene zijde de beperking van den handel tot eene somma van driemaal honderd duizend teilen, waarbij nader in 1689 nog de bepaling werd gevoegd, dat de aan te brengen koopmanschappen zouden moeten bestaan, voor twee derde gedeelten van de gemelde som in stuk- en pond-goederen, en voor het overblijvende een derde in zijde, voor de Nederlanders hoogst schadelijk was, zoo was aan den anderen kant de afschaffing van den taxatiehandel alles behalve welgevallig aan de Nagasakische Regenten en ambtenaren, die zich daardoor verstoken zagen van de ruime inkomsten, welke zij uit denzelven zich hadden weten te verschaffen. Geen wonder dus, dat deze Regenten en ambtenaren aan den eenen kant al hun vermogen in het werk stelden, om deze wijze van handelen wederom te hebben ingevoerd, terwijl de Nederlanders, die niets zoo hatelijk als dezen taxatiehandel vonden, van hunne zijde niets onbeproefd lieten, om de afschaffing van denzelven te behouden. In dezen strijd gelukte het den eersten,

sten, in 1698 nog eens de herstelling van den taxatiehandel te verkrijgen, maar niet langer dan tot in het volgende jaar, wanneer dezelve wederom werd afgeschaft. Den Nagasakischen Regenten ontbrak het aan geene middelen, om zich deswege schadeloos te stellen.

Maar vooraf was een ander belang te regelen geweest, dat overeengebragt moest worden met de nieuw gegeven keizerlijke bevelen; en daar dit belang aan beide de handelende partijen evenzeer ter harte scheen te gaan, was deze zaak ook spoedig genoeg gevonden. Ik bedoel den particulieren of bijzonderen handel, dat is, den handel in die artikelen, onder de monopolie der Oost-Indische Maatschappij niet begrepen, en in welke de dienaren der Maatschappij voor hunne eigene rekening mogten handel drijven.

Het besluit des Keizers bragt, gelijk wij gezien hebben, mede, dat door de Nederlanders niet meer aan koopmanschappen mogt worden omgezet, dan voor de waarde van driemaal honderd duizend teilen, hetwelk in alles bedroeg 50,000 kobangs in goud, de kobang gerekend tegen zes teilen, of zestig mazen, hetgeen ter dier tijd de hoogste prijs was, voor welken de kobang in Japan was gangbaar gesteld. Om nu aan degenen, die tot den particulieren handel geregtigd waren, een aandeel te geven in de driemaal honderd duizend teilen, zonder dat het bleek, dat er op die som voor den handel van de

de Oost-Indische Maatschappij iets gekort werd, bepaalde de Japansche Regering, dat de kobang aan de Maatschappij zoude worden in rekening gebragt tegen acht en zestig mazen, en voorts dat alles in goud zou worden betaald.

Door deze bepaling behield de Maatschappij in schijn de meermelde som van driemaal honderd duizend teilen, om in den handel besteed te worden, terwijl zij werkelijk niet meer omzette, dan de waarde van tweemaal honderd zestig duizend teilen, en de overblijvende veertig duizend teilen maakten een fonds uit voor den particulieren of zoogenaamden *kambanghandel*, waarin de Opperhoofden, de Scheepskapiteins, en de verdere ambtenaren der Maatschappij, tot de faktorij te Desima behoorende, elk een aandeel verkregen, naar mate van hunnen rang, of de hoogere of lagere bedieningen, welke zij bekleedende waren. Dit is de oorsprong, voor zoo verre ik dien heb kunnen nagaan, van het zoogenaamde *Comp^s.-* of *Compagni's-geld*, in tegenoverstelling van het zoogenaamde *kambanggeld*, van welke in het vervolg altijd afzonderlijke rekeningen zijn gehouden, en over welke wij in de gelegenheid zullen komen, nader te spreken.

Dan om nu weder te keeren tot het middel, hetwelk de Nagasakische Regenten bezigden, om zich wegens het verlies van den afgeschaften taxatiehandel schadeloos te stellen, zij vonden dit door aan de kooplieden eene belasting op te leggen, per-

cents

centsgewijze geregeld, naar de hoeveelheid en naar de hoedanigheid der goederen, welke zij van de door de Nederlanders aangebragte ladingen kochten; en het is duidelijk, dat de prijzen, welke de kooplieden voor deze goederen konden besteden, zoo veel minder werden, als de belasting bedroeg, welke zij moesten opbrengen.

Deze belasting werd dadelijk ingevoerd in 1685, na de afschaffing van den taxatiehandel, en in 1689, na de tweede afschaffing van dien handel, nog verhoogd. Hoeveel echter dezelve bedragen heeft, dit is voor de Nederlanders, voor zoo verre den handel van de Oost-Indische Maatschappij aanging, steeds geheim gehouden, en de gissingen, daaromtrent te maken, zouden alleen kunnen berusten op eene berekening der steeds gedaalde prijzen, voor welke de Nederlandsche koopwaren aan de Japansche kooplieden zijn afgestaan moeten worden; en deze berekening zou nog onzeker zijn, omdat de belasting, op de verschillende soorten van goederen gelegd, van jaar tot jaar veranderde, drukkende, bij voorbeeld, het eene jaar meer op de suiker, het tweede op de lakenen, het derde op de lijnwaden, en zoo vervolgens, naar mate een of meer dezer artikelen, in het jaar van den aanbreng, meer benoodigd of in aftrek waren.

Anders was het met eene gelijke belasting, gelegd op de goederen van den particulieren of kambanghandel. Deze werd openlijk bekend ge-

maakt,

maakt, en niet van de kooplieden, maar van de verkoopers geheven. Het bedrag van die belasting heeft meermalen verschild; thans, terwijl ik dit schrijf, bedraagt dezelve acht-en-dertig ten honderd op alle koopwaren zonder onderscheid.

Men meent te weten, dat het bedrag van deze belastingen, aan welke men den naam van *directe* zou kunnen geven, door de Nagasakische Regenten wordt aangewend, om uit dezelve de Japansche ambtenaren, en andere bedienden, die om den handel der Nederlanders eenige moeite hebben, of zich geven moeten, te beloonen, mitsgaders om de armen en de hulpbehoevende klasse der Nagasakische ingezetenen te gemoet te komen. Van daar dat de Japanners deze belastingen bestempelen met den naam van *kosen*, of *kosengin*, beteekenende zoo veel als *beloonings-geld*, terwijl het bij de uitdeeling den naam erlangt van *hannagin*, dat zeggen wil *bloem-* of *bloeigeld*, om aan te duiden, dat het vloeit uit den buitenlandschen handel, tot onderhoud en voordeel van de arme inwoners van de stad Nagasakij.

Minder is men bekend met de aanwending van hetgeen eene andere belasting, op de Nederlandsche koopwaren gelegd, oplevert, en die eigenaardig den naam van *indirecte* verdient. Deze belasting noemen de Nederlanders *Ligting*, en bestaat daarin, dat de kooplieden worden verpligt, een zeker, en wel het beste en uitgezocht-

ste

ste gedeelte van elke sortering-goederen, welke zij koopen, *in natura* af te staan, tegen den prijs, dien de geheele sortering door elkanderen heeft gehaald, derhalve reeds gedrukt door de belasting van het *Kosengin* of belooningsgeld. Bij voorbeeld: een koopman kocht eenhonderd stukken chits, voor welke hij betaalde twintig teilen het stuk, dan moest hij tien stukken van de schoonste en meest gewilde patronen uit die sortering, tegen denzelfden prijs van twintig teilen het stuk, overdoen aan de genen, die daartoe geregtigd waren. Hieruit volgde natuurlijk, dat de koopman zijnen prijs maakte slechts op de minder schoone en minder gewilde stukken uit de sortering, als zeker zijnde alleen die te zullen behouden, en deze belasting moest dus den prijs der Nederlandsche koopwaren wederom aanmerkelijk drukken.

Het is zeer vermoedelijk, dat uit deze belasting zich de Nagasakische Regenten een ruim inkomen hebben verschaft, alzoo zij de aldus goedkoop ingekochte goederen wederom met zeer veel voordeel konden laten van de hand zetten. Deze belasting is in latere tijden wel eenigzins van aard veranderd, maar is niet minder bezwarende voor de Nederlanders gebleven, gelijk wij op zijne plaats zien zullen.

Den juisten tijd, op welken deze zoogenaamde *Ligting* is in zwang geraakt, heb ik niet kunnen vinden, maar dat dezelve reeds vroeg dagteekent,

hier-

hiervan heb ik mij overtuigd uit eenen brief, door de Opperhoofden en Raad van Japan, in den jare 1707, aan de Hooge Indische Regering geschreven. De gemelde ambtenaren, over het verval van den handel sprekende, en over de redenen daarvan, laten onder anderen zich aldus hooren: « Hieronder mag ook wel gesteld worden het « schadelijk uitzoeken der goederen, nadat die « verkocht zijn, hetgeen de kooplieden moeten « gedoogen, en hetwelk niet dan tot merkelijk « nadeel van de E. Compagnie, door den tijd « en eene alte groote toegevendheid, is inge-« kropen, eerst met kleinigheden, op den naam « der Gouverneurs en Stadsburgermeesters; « naderhand en nu nog in het algemeen voor de « Ottona's (*ss*), Dwarskijkers, tolken, leerlingen « en schrijvers incluis."

« Wij hebben nu sedert drie jaren wel getracht, « dat kwaad gebruik af te brengen, en het zelve « met het sorteren der goederen, en ieder naar « zijne deugd en waarde apart te laten verkoo-« pen, te beletten; doch dat wil, zoo het schijnt, « weinig helpen; want hetgeen wij voor het « beste en gewildste gesorteerd hadden, heeft « bij verkoop dit jaar minder dan het slechtste « opgebragt, omdat op het eerste de uitzoek « was gesteld, dat niet voor te komen is.

Dat

(*ss*) Ottona's zijn zoo veel als Wijkmeesters; een Dwarskijker zoo veel als Opziener, die opletten moet, dat alles overeenkomstig de gegevene bevelen wordt nagekomen.

Dat deze zamenvoeging van belastingen en bezwaren den sluikhandel zoo sterk moest aanmoedigen, zal wel geen betoog behoeven, als uit den aard der zaak zelve voortvloeijende. Ook geeft KAEMPFER op, dat, gedurende zijn verblijf van omtrent twee jaren in Japan; meer dan vijftig smokkelaars zijn om het leven geraakt, van welke sommigen in hechtenis zich zelve ombragten, anderen openlijk op het schavot, en anderen weder in stilte in de gevangenis werden ter dood gebragt, en hij brengt voorts een merkwaardig geval bij van twee Japanners, die in den jare 1691 over het sluiken met de Nederlanders ter dood veroordeeld waren. De Gouverneur bepaalde namelijk Desima voor de plaats, alwaar het vonnis zou worden uitgevoerd, en verpligtte het Opperhoofd, met al de overige ambtenaren der faktorij, bij de voltrekking van hetzelve tegenwoordig te zijn. Na die voltrekking verzocht het Opperhoofd de Japansche officieren, die over de uitvoering van het vonnis het bestel gehad hadden, om zich ten zijnen huize te komen ververschen, doch ontving op zijne vriendelijke uitnoodiging geen ander bescheid, dan eene scherpe bestraffing, en tevens eene vermaning, om zorg te dragen voor zijne onderhoorigen, dat in het toekomende zulke ongevallen niet meer gebeurden. Dit was de eerste maal, dat er op eene dusdanige wijze bloed op het eiland Desima vergoten werd, hetgeen evenwel in de gevolgen weinig heeft kunnen baten.

On-

Onder alle deze wederwaardigheden bleven echter de Nederlanders hunnen handel op Japan sterk voortzetten. In de jaren 1692, 1693, en vervolgens, werden nog zeer rijke ladingen derwaarts gezonden, welke tamelijke winsten afwierpen, en het kapitaal, daarvan gekomen, werd aangelegd tot den inkoop van eene groote hoeveelheid koper, waarvan men vindt, dat tot dertig duizend pikols, in één jaar, uit Japan aangebragt werden, die wederom op eene voordeelige wijze op de vaste kust van Indie, en elders werden van de hand gezet; en hetgeen men aan koper of andere zulke voordeelige terugladingen niet kon aanleggen, werd aan de Oost-Indische Maatschappij te goed gedaan in gouden kobangs, die, zelfs tegen den verhoogden prijs van acht-en-zestig mazen, bij vermunting een redelijk voordeel opleverden.

Dan de Japanners gunden den Nederlanders deze winsten en voordeelen niet zeer lang. Zie hier, het geen de Raad van Indie, Jakob van der Waaijen, die vroeger Opperhoofd in Japan was geweest, daarvan zegt in eene Memorie, den 8sten December 1756, in Rade van Indie overgelegd:

« Hetzij dat de gangbaarheid van den kobang
« tot zoo veel meerder dan de ontvangst en
« aanrekening in Japan te dezer plaatse (*tt*)
» den

(*tt*) De kobang was op Batavia gangbaar verklaard voor *f* 30 ligt-geld.

« den Japanners de oogen geopend heeft; het-
« zij dat de lange verkeering met Europeërs hun
« heeft doen zien, dat zij wel wat meer op hun
« eigen interest bedacht konden zijn; of wel, dat
« de Chinezen, arglistig genoeg, zoo in het uit-
« vinden van bedriegerijen, als behendig in het
« werk der munt, hun deze finesse hebben aan
« de hand gegeven; of hetzij, eindelijk dat
« onze groote toegevendheid omtrent de reeds
« ingevoerde nadeelige orders, of kapittels, ge-
« lijk zij het noemen, hun, na het verlies van
« Formosa, alle beduchting voor onze Natie heeft
« doen afleggen, en de hoop gegeven heeft, dat
« zij onze vriendschap wel wat beter koop zou-
« den kunnen behouden: dit is zeker, dat in den
« jare 1696 te voorschijn werd gebragt eene nieu-
« we soort van kobangs, *een derde minder in*
« *gehalte dan de oude*, die men ons tegen den-
« zelfden prijs (68 mazen) wilde opdringen, en
« ook effectief in het vervolg opgedrongen heeft."

Deze kobang essaijeerde slechts dertien karaat, zes à zeven grein, terwijl de vorige twintig karaat, acht en een half à negen grein halen kon. In gewigt was hij gelijk aan den onvervalschten kobang; doch, in stede, dat deze kobang bij vermunting nog 25 percent winst had gegeven, gaf thans de nieuw ingevoerde een verlies van vijftien of zestien ten honderd.

Toen de Japansche Regering bemerkte, dat de Nederlanders huiverig waren, om deze nieuwe ko-

kobangs tegen den ouden prijs van 68 mazen te ontvangen, nam zij daartegen dien maatregel, dat de uitvoer van koper werd bepaald tot niet meer dan vijf-en-twintig duizend pikols in het jaar, hetgeen de Nederlanders in het vervolg wel verpligtte, om bij mangel van andere artikelen van uitvoer, het batig slot van hunne rekening in Japan te ontvangen in deze, in waarde verminderde munt.

« Dan" zegt de Heer VAN DER WAAIJEN in zijne opgemelde Memorie « deze bepaling kon ons « niet veel hinderen, omdat men boven de vijf-en-« twintig duizend pikols of kisten, door eenige « geschenken aan de Gouverneurs en hunne be-« dienden, nog voor tachtig duizend teilen aan « koper, zijnde zes à zeven duizend pikols, wist « te verkrijgen uit den taks van 500,000 teilen « aan koper, welke de Keizer aan de stad Na-« gasakij toestaat, jaarlijks om te zetten." En dus doende, bleef men nog jaarlijks 31 à 32,000 pikols koper uitvoeren, waardoor het batig slot der rekening, dat in kobangs aangezuiverd werd, van geene zeer groote beteekenis bleef.

Het bleef hier echter niet bij. Om de Nederlanders in den uitvoer van het koper te beperken, werd in den jare 1700 het bevel gegeven, dat niet meer dan vier of vijf schepen jaarlijks ten handel zouden worden toegelaten.

In 1710 bragten de Japanners daarop eene derde soort van kobang te voorschijn, die in tegen-

stel-

stelling van den nieuwen, in 1696 ingevoerd, den naam verkreeg van den *kleinen* kobang.

Deze kleine kobang assaaijeerde iets meerder, dan de helft van den eersten, namelijk den onvervalschten, en nogtans werden de Nederlanders verpligt, dien even als de overige kobangs, tegen de waarde van 68 mazen, aan te nemen.

Om dit te beter door te dringen, werden in 1714 de Nederlanders beperkt tot den uitvoer van slechts vijftien duizend pikols koper, en in 1717, om slechts met twee schepen te mogen ten handel komen, en nu en dan met een derde, indien de voorraad van het onafgehaalde koper, op den taks van vijftien duizend pikols 's jaars, dit mogt noodzakelijk maken.

Intusschen waren de Japanners nog niet ten einde van hun muntstelsel gekomen: « want " zegt de Heer VAN DER WAAIJEN, « de Japanners, den « smaak van het veranderen der munt eens weg- « gekregen, en gezien hebbende, dat, ofschoon « onder vele protestatien, dit echter door ons « nog al goedschiks verdragen werd, wendden het « nu met de munt over eenen anderen boeg; « zij probeerden het in de zwaarte, het gehalte « hetzelfde latende, maar met zoo veel impuden- « tie, dat het bijna de helft in het gewigt ver- « schilde met den kobang, de *kleine* genaamd, « welke zeven-en-veertig condorijn woog, ter- « wijl deze laatste nieuwe niet meer dan vijf-en- « twintig condorijn zwaarte had; deze laatste nieu-

« we

« we kobang (dien men de vierde soort kan « noemen) gaf in vergelijking tot den eersten nieu- « wen (die van 1696) bij vermunting wederom « een verlies van vier-en-dertig tot zes-en-der- « tig ten honderd, en evenwel moest dezelve te- « gen de waarde van 68 mazen worden aangeno- « men, waardoor dan ook de kleine kobangs « van minder gehalte (die van 1710) nog pro- « fijtelijker werden, en van 1710 tot 1720 met « de laatstgenoemde nieuwe of vierde soort te « gelijk doorgingen."

De Japanners, naar het door hen aangenomen plan voortgaande, beperkten den uitvoer van koper, in 1721, tot tien duizend pikols, en deze hoeveelheid kon dikwijls niet dan met zeer veel moeite verkregen worden; en hiertegen, maar bijzonder tegen de telkens verminderde waarde der kobangs, werden thans de klagten der Nederlanders meer luide dan immer te voren. Geen gehoor werd daaraan gegeven, en toen men ten laatste dit scheen te doen, was de maatregel, die daarop in 1730 genomen werd, voor de Nederlanders schadelijker, dan alle de overige maatregelen nog geweest waren, even als wilden de Japanners de Nederlanders nu openlijk bespotten.

De oude onvervalschte kobang werd wederom te voorschijn gebragt, doch de Japanners gaven thans aan denzelven den naam van *dubbelde*, en bragten dien den Nederlanders in rekening

voor Sp. Matten 13: 6, dat is eens zoo veel, als van ouds daarvan de gangbare waarde geweest was. Door deze aanrekening werd deze oude onvervalschte kobang nog nadeeliger dan de laatste nieuwe kobang (de vierde soort), van welke 2,000 stuks zes-en-zeventig mark wogen, terwijl een duizend stuks van de oude onvervalschten slechts twee-en-zeventig mark zwaar waren, dus de eersten door hun meerder gewigt het mindere in de gehalte van vijf tot zes grein meer dan vergoedden. De vierde soort kobang gaf, gelijk wij gezien hebben, bij vermunting een verlies uiterlijk van zes-en-dertig ten honderd. Op den ouden onvervalschten kobang, toen dezelve tegen de dubbelde waarde van een honderd zes-en-dertig mazen moest aangenomen worden, beliep dat verlies van zeven-en-dertig tot zeven-en-dertig, zeven achtste ten honderd.

Eindelijk toen de Nederlanders zich dit ook schenen te hebben laten getroosten, werd hun in 1743 een keizerlijk bevel aangekondigd, medebrengende, dat zij voortaan slechts met één schip mogten ten handel komen, en dat de uitvoer van koper boven de vijf of zes duizend pikols 's jaars hun niet zou worden toegestaan.

Niets is moeijelijker, dan de ware en wezenlijke redenen of oorzakeu op te sporen van dit spoedig verval van den handel der Nederlanders in Japan. Het diep stilzwijgen, hetwelk de Japanners daaromtrent gehouden hebben, en waarschij-

schijnelijk altijd houden zullen, sluit den eenigsten weg, die open zou zijn, om met zekerheid hiervan iets te weten. Al hetgeen derhalve hieromtrent gezegd kan worden of reeds gezegd is, komt neder op bloote gissingen en veronderstellingen, in welke men, als het ware, zich verliest. Moet dit verval worden toegeschreven aan de drukkende, harde en vernederende bepalingen, den Nederlanderen van tijd tot tijd opgelegd, en hebben de Japanners dit gedaan, met het oogmerk, om den Nederlanderen zoo groot eenen afkeer voor Japan in te boezemen, dat zij van lieverlede gebragt zouden worden, dit land en den handel op hetzelve te verlaten? Is het niet eerder te onderstellen, dat eene natie, die in alle opzigten zoo trotsch en heerschzuchtig jegens vreemden handelt, zeer ligt het banvonnis zou uitspreken, indien het haar wezenlijk ernst ware, deze vreemden geheel en al van zich te weren? Is het de onderwerping en lijdzaamheid van de Nederlanders, die de Japanners aangemoedigd hebben, van stap tot stap verder te gaan, en zouden ernstige vertoogen daartegen, en mindere buigzaamheid daaraan iets hebben kunnen verhelpen? Ontdekt men niet verder een stelselmatig plan, naar hetwelk de Japanners, althans sedert 1641, zijn te werk gegaan, om de Nederlanders tot het punt te brengen, tot hetwelk zij gekomen zijn, en zouden dus alle vertoogen daartegen, hoe ernstig ook,

 niet

niet nutteloos zijn aangewend geweest? Is het de haat tegen alle Christelijke godsdienst zonder onderscheid, die hier de drijfveer der Japanners geweest is? Is het niet misschien uit overtuiging, dat het rijk van Japan uit deszelfs eigen boezem alles trekken kan, wat tot het onbezorgd bestaan van alle deszelfs ingezetenen noodig is; dat door vreemden hun niets dan het overtollige, leidende tot weelde, kan worden aangebragt, en dat hun staatkundig stelsel medebrengt, om aan het volk geene weelde te leeren kennen? Of kan het ook zijn, dat de nalatigheid der Nederlanders, hetzij uit onvermogen, hetzij uit achteloosheid of onverschilligheid, om bepaaldelijk aan de zoogenaamde eischen van goederen te voldoen, de koelheid der Japanners jegens hen heeft gaande gemaakt; en dat, ziende, dat zij het nut, hetwelk zij van deze vreemdelingen verwacht hadden, niet trokken, ook bedacht zijn geworden, om de voorregten, vroeger aan hen verleend, weder in te trekken? Hebben bepaaldelijk de veranderingen in de munt, en de beperkingen op het uitvoeren van koper wel ten oogmerk gehad, om een onbillijk voordeel op de Nederlanders te behalen, en dus doende aan de baatzucht van eenige Japansche Regenten te voldoen? Of laat het zich niet beter verklaren, dat de ontzaggelijke schatten aan goud en zilver, eerst door de Portugezen, en vervolgens door de Nederlanders uit Japan gevoerd, veroorzaakt

heb-

hebben, *dat in* dit rijk eerst het gebrek aan zilver, en vervolgens dat aan goud zich heeft doen gevoelen, en dat, als een gevolg van dat gebrek, ook het koper aanmerkelijk in waarde is gestegen, zoodat de veranderingen en beperkingen, hier bedoeld, maatregelen zijn, tot welke de Japansche Regering, uit den drang der omstandigheden, is genoodzaakt geworden, om een, aan de behoefte van het rijk voldoend, *circulerend medium* te behouden? Kan men gelooven, dat de Keizer kennis draagt van alle die beperkingen en vernederende bepalingen, onder welke de Nederlanders gebragt zijn? En hoe zal men dan overeenbrengen den inhoud van de keizerlijke bevelen, die altijd nog van vrijheid van handel en van vorige voorregten spraken, met de daadzaak, dat van die vrijheid en van die voorregten sedert lang niets meer bestond? Mag men zeker stellen, dat de Nederlanders geheel ter bescheidenheid gelaten, en afhankelijk zijn van de Nagasakische Regenten, die van de keizerlijke bevelen slechts zoo veel uitvoeren, als het hun goeddunkt, en die de klagten en bezwaren van de Nederlanders weten terug te houden, zoodat dezelve het oor van den Keizer niet kunnen bereiken? Zijn de middelen en wegen, waartoe de Nederlandsche ambtenaren afgedaald zijn, om eenen, voor het rijk hoogst schadelijken, sluikhandel te drijven, terwijl zij aan den anderen kant in eene verkwistende en aanstootelijke over-

daad

daad leefden (de goeden, die er onder zijn geweest, niet tena gesproken) niet de redenen, om welke de Nederlanders algemeen in minachting zijn geraakt, en zijn het niet tevens de redenen, om welke de Nagasakische Regenten de Nederlanders van alle vrijheid en alle gemeenschap uitsluiten? Eindelijk, is de Japansche Regering aan het behoud der Nederlanders in haar rijk zoo veel nog gelegen, dat zij geneigd zou zijn, daartoe eenige opofferingen te doen, en geheel of gedeeltelijk terug te komen van het staatkundig stelsel, hetwelk zij thans tegen de Nederlanders laten werken? Dit alle zijn vragen, die ter oplossing nog overig blijven, doch in welke ik mij thans niet zal verdiepen, om de verdere gebeurtenissen niet vooruit te loopen, Intusschen zal ik nog aanmerken, dat het verlies van vele schepen en rijke ladingen, de minder behaalde winsten, en de vermeerderde omslag en onkosten, het tijdperk, hetwelk wij overzien hebben, een der nadeeligsten hebben doen zijn, die de Nederlanders in hunnen handel op Japan gehad hebben, en hetwelk ik thans met den jare 1743 besluit.

ZEVEN-

ZEVENDE AFDEELING.

Vierde tijdperk van den Nederlandschen handel van 1744 tot 1790.

Men zal zich niet verwonderen, dat, toen het berigt van het laatste keizerlijke bevel te Batavia werd aangebragt, de Hooge Indische Regering in ernstige overweging nam, of het in de gegevene omstandigheden niet geraden ware, den handel op dat rijk op te geven, en de faktorij te Desima te verlaten. Die handel, welke voorheen zoo rijk en voordeelig was geweest, scheen thans een stellig verlies voor de Oost-Indische Maatschappij op te leveren, en algemeen was men dus ook van gevoelen, dat op den tegenwoordigen voet de zaken niet blijven konden. Om de beraadslagingen van de Hooge Regering voor te lichten, stelde de Gouverneur Generaal, Baron VAN IMHOFF, eene memorie in over den Japanschen handel, welke hij, onder dagteekening van den 16den Juni 1744, in Rade van Indie overleide. Naar aanleiding van deze memorie, was men geneigd, te gelooven, dat veel van het verval van den handel was toe te schrijven aan de verkeerde handelingen en gedragingen der dienaren van de Maatschappij in Japan; aan de zorgeloosheid in het algemeen, met welke men in de laatste jaren

ren de belangen van den Japanschen handel had gade geslagen; aan de weinige oplettendheid, die men gehad had, om de veranderingen, in de munt voorgevallen, bij de boeken te volgen, waaruit vele verwarringen en misrekeningen waren ontstaan; aan den inderdaad lagen prijs, dien de Nederlanders in Japan voor het koper betaalden, als zijnde het ligt te berekenen, dat tegen dien prijs de mijnen onmogelijk konden bewerkt worden; en eindelijk, doch wel voornamelijk, aan de buigzaamheid en lijdzaamheid, met welke alle de vroegere beperkingen en bepalingen waren aangenomen en gevolgd, zonder dat daartegen iets meer dan vruchtelooze vertoogen waren aangewend geworden.

Het besluit, op deze beraadslagingen gevallen, hield hoofdzakelijk in, dat men den teil, die tot hiertoe bij de boeken had voortgeloopen tegen de waarde van zeventig stuivers, voortaan zou stellen op veertig stuivers zwaar-geld, en dat aan de Opperhoofden en den Raad in Japan, van wege de Hooge Regering, zoude worden aangeschreven, om met meer vrijheid tegen de Japanners de belangen van den handel voor te staan, vooreerst afwachtende, of hierdoor geene verandering ten goede zou kunnen worden te weeg gebragt.

Aleer ik de uitwerking, die dit besluit had, doe kennen, zal ik vooraf melding maken van eene verandering in het drijven van den handel, welke het mij toeschijnt, dat omtrent dezen tijd, en

en misschien reeds vroeger, moet zijn ingevoerd, en in het vervolg eenen grooten invloed op de handelsbetrekkingen der Nederlanders gehad heeft. Ik bedoel het verkoopen op *contract* van de ladingen der Oost-Indische Maatschappij aan de keizerlijke geldkamer, in Nagasakij gevestigd, hebbende ik den juisten tijd, op welken deze wijze van den handel te drijven eenen aanvang heeft genomen, nog niet kunnen opsporen.

Volgens deze nieuwe instelling, welke thans nog voortduurt, maakte de geldkamer, door middel van de tolken, jaarlijks eenen eisch op van goederen, welke de Nederlanders aannamen te zullen leveren, tegen de vooraf bepaalde, en op elk derzelven gestelde prijzen; welke prijzen de geldkamer wederom aannam te betalen, mits de goederen, in het jaar daaraan volgende, overeenkomstig de gegevene monsters, en in de aangevraagde hoeveelheid, werden aangebragt, mitsgaders om aan de Nederlanders daarentegen te zullen leveren eene zekere hoeveelheid koper, tegen eenen, insgelijks vooraf daarop gestelden, prijs.

Indien men de strekking, die deze instelling had, eenigzins met aandacht inziet, zal men dadelijk ontwaren, dat van het oogenblik af aan, dat de Nederlanders met dezelve zich inlieten, zij ophielden, in den eigenlijken zin van het woord, kooplieden in Japan te zijn, en de hoedanigheid aannamen van bloote makelaars, leveranciers en commissionarissen van de keizerlijke geldkamer,

op-

opgevende alle voordeel, die door eene kansberekening in den handel kan verkregen worden, en die, als het ware, het eigendommelijke van denzelven uitmaakt, in welken men veel moet wagen, om veel te winnen.

Van nu af aan is het dan ook de keizerlijke geldkamer, die de kansen berekent, de ladingen bestelt, de goederen ontvangt, sorteert, omzet, en tegen de hoogste prijzen aan de kooplieden verkoopt, tot zich nemende de winsten, of zich getroostende de verliezen, daarop gevallen, in al hetwelk de Nederlanders niet de minste inzage hebben, wordende integendeel van alle inzage zorgvuldig uitgesloten; in een woord, het verblijf der Nederlanders op Desima verdient den naam van *faktorij* niet meer, tenzij men aanneemt, dat zij de factoors van de keizerlijke Japansche geldkamer geworden zijn.

De belastingen, door het *Kosengin*, en door de *Ligtingen* op de Nederlandsche koopwaren gelegd, hadden, naar mate die belastingen verhoogd en toegenomen waren, ook de prijzen dier koopwaren zoodanig gedrukt, dat de Nederlanders niet langer, dan met verlies, dezelve konden aanbrengen. Neemt men daarbij de onzekerheid, in welke zij verkeerden, tot hoe hoog deze belastingen nog zouden kunnen worden opgedreven, zonder vooruitzigt van met vrucht daartegen iets te kunnen doen, mitsgaders de gaande weg grooter wordende moeijelijkheden, welke zij ondervon-

den in het verkrijgen van eene terug lading koper, toenmaals bijna het eenigste artikel nog overgebleven, om met voordeel te kunnen worden vervoerd, dan was het zeker een voorzigtige stap van de Nederlanders, dat zij de verkoop hunner ladingen op contract bewerkten, of tot deze nieuwe instelling toetraden, aangezien zij nu wel niet het vooruitzigt hadden op groote winsten, maar daarentegen zich beveiligden tegen de verliezen, waaraan zij gedurende de laatste jaren hadden blootgestaan, zoo het anders hun mogt gebeuren, van groote zeeschaden bevrijd te blijven.

Maar dit is de schoone zijde van het tafereel; want keert men hetzelve om, dan ontdekt men spoedig de kluisters, die de Nederlanders zich zelven hadden aangelegd, van welke zij zich niet weder hebben kunnen ontdoen.

Om niet terug te komen op het verlies der kansrekening, waarvan ik reeds gesproken heb, zal ik slechts ééne aanmerking maken, doch die op zich zelve, mijns oordeels, gewigtig genoeg is, om alle anderen te kunnen ontberen. Deze aanmerking is, dat door het aannemen van den handel op *contract*, de Nederlanders zich alle regt uit handen gaven, om te spreken, te klagen, of om op eenigerlei wijze op de vroeger door hen bezeten geweest zijnde voorregten terug te komen.

Spraken zij van eene prijsverhooging: eene bloote weigering moest hun voldoende zijn; want

zij

zij hadden geen regt, om die te vorderen; verkregen zij dezelve, dan was het gunst. Klaagden zij, dat de prijs van sommige artikelen zelfs de Europische prijzen niet evenaarde: het antwoord der geldkamer was gereed: „wij ook leveren U het ko-
«per tegen eenen minderen prijs, dan hetzelve ons
«bij inkoop kost.” Eindelijk veroorloofden zij zich eenige aanmerking over de voortduring van het *kosengin*, de *ligtingen*, of andere gebruiken, of misbruiken, gewettigd of ongewettigd: eene bestraffing was het antwoord, dat dit zaken waren, bestaande of niet bestaande, die de Nederlanders niet aangingen; dat zij voor hunne goederen den bedongen prijs, en ook hunnen taks koper erlangden, en dat zij, over hetgeen met deze goederen verder voorviel, als vreemdelingen zich niet mogten bemoeijen.

En, inderdaad, het vervolg van ons Overzigt zal thans niet veel meer worden, dan eene dorre reeks van verdrietige kibbelingen, dan eens om wat hoogere prijzen te erlangen, dan eens om wat meerder koper te bekomen, en eindelijk over het al of niet aannemen van eenige goederen, die men oordeelde, aan het monster niet te beantwoorden, of die boven de aangevraagde hoeveelheid waren aangebragt.

Het is noodig hier te zeggen, dat de nieuwe inrigting van den handel alleen betrof de goederen van de Oost-Indische Maatschappij, en niet den particulieren of kambanghandel, welke op den

den ouden voet is blijven voortduren, dat is, dat de goederen openbaar worden verkocht, voor rekening van de aanbrengers, ontvangende daarvan den vollen verkoopsprijs, na aftrek alleen van de vijf-en-dertig ten honderd, als belasting of als een inkomend regt.

Na deze noodzakelijke uitweiding, keer ik terug tot het boven aangehaald besluit der Hooge Indische Regering.

De Heer Jakob van der Waeijen vertrok, van hetzelve voorzien, naar Japan, om het bestuur van den handel aldaar, als Opperhoofd, op zich te nemen. Bij zijne aankomst bevond hij, dat de zaken een' gunstiger keer hadden genomen, dan men zulks had kunnen verwachten. Door het bestel van den Heer David Brouwer, het toenmalig Opperhoofd, was men zoo verre gekomen, dat men voor het jaar 1744, niettegenstaande het bevel van het voorgaande jaar, den uitvoer van 8,000 pikols koper had toegestaan, terwijl, zoo als het mij toeschijnt, boven de bedongene prijzen nog eene *toegift* gegeven was.

Eene *toegift* kan men in de Japansche beteekenis beschouwen te zijn eene soort van premie, die verleend wordt, wanneer de aangebragte goederen buitengemeen goed hebben voldaan, of ook, wanneer de goederen aan het monster niet hebben beantwoord, en dus de gewone bedongene prijzen daarvoor niet kunnen worden besteed, en is dan geene premie, maar, als het ware, eene

te-

tegemoetkoming in het verlies van de aanbrengers, door de geldkamer uit gunst gegeven.

Om nu verder de uitwerking te doen zien van het gezegd besluit der Hooge Indische Regering, en om tevens den geest te doen kennen, in welken men destijds te werk ging, zal ik best doen, den Heer VAN DER WAEIJEN zelven te laten spreken, daartoe overnemende de woorden uit zijne boven gemelde memorie, den 8sten December 1756 in Rade van Indie overgelegd.

Gelijk reeds gezegd is, men schreef het verval in den handel voornamelijk toe aan de groote bereidwilligheid der Nederlanders, om zich aan de willekeurige begeerten der Japanners te onderwerpen; en daar de Heer VAN DER WAEIJEN ook in die gedachten stond, laat hij zich dus hooren:

« Men heeft nu en dan wel eenige middelen
« bedacht, om de Japanners tot reden te bren-
« gen, ja zelfs, speciaal in Ao. 1734 en 1735, onze
« bedienden gelast, om, in gevalle die natie eeni-
« ge verdere nadeelige conditien voor 's Compag-
« nies handel mogte willen doordringen, alsdan
« de *mine* te maken, om, zonder eenige nego-
« tie te doen, van daar met de schepen en hun-
« ne volle ladingen terug te keeren; doch de or-
« ders te dien opzigte zijn telkens zoo naauw
« bepaald geweest, dat de Japansche bedienden
« zulks voor hunne verantwoording niet hebben

dnr-

« durven nemen, ofschoon ik altijd van gedachten « ben geweest, dat dit het eenigste middel was, « en moest zijn, om de Japanners tot reden te « noodzaken."

« Dat ik mij hierin ook niet vergist heb, heeft « de ondervinding in het vervolg doen zien; « want in den jare 1745 als Opperhoofd in Ja- « pan zijnde, en ziende, dat de Compagnie door « hare groote toegevendheid geheel in het on- « derspit stond te geraken, heb ik, mij eenig- « zins gesterkt vindende door de aanschrijving « dezer Regering, namelijk, dat haar toescheen, « dat de Japanner met nadruk diende aange- « sproken te worden, ook met meerder ernst « op de voldoening der bevorens geleverde kist- « jes (pikols) koper, die men geenszins af- « staan wilde, blijven urgeren, te meer, naar- « dien mij ten volle bekend was, dat de Heeren « Nagasakische Gouverneurs met de orders van « het Hof naar hun welgevallen zoodanig kwa- « men om te springen, als het best in hunne « kraam te passe, en met hunne belangen het « meest overeenkwam; ten dien einde, tegen het « aloud gebruik, daar twee en eene halve maand « langer vertoevende, dan de gewone tijd, « tot het vertrek bepaald; hetwelk van dien uit- « slag was, dat ik ook die quantiteit koper niet « alleen eindelijk erlangde, maar ook, 's jaars « daaraan, nog één duizend kistjes bovendien, « en dus elf duizend in het geheel bemagtigde;

het

« hetwelk enkel en alleen mag worden toege-
« schreven aan de ernstige instantien, welke ik
« ter vermeerdering van het koper heb gedaan,
« en door mijnen Vervanger DE WIN hervat zijn,
« zoodat hieruit consteert, dat de gedachte
« Heeren Gouverneurs, de verdeeling van het
« koper naar hun welgevallen schikkende, zich
« altijd daarvan bedienen, naar mate dat zulks
« met hun voordeel en interest best overeenkomt,
« en het is zeker, dat, de Chinezen daarvoor
« meerder betalende dan de Compagnie, ook
« daardoor aan hen de preferentie wordt gege-
« ven, hetgeen gevolgelijk het aandeel van de
« Compagnie doet verminderen."

« Ten andere wordt dit mijn gevoelen nog
« nader bevestigd door den uitslag van de, in
« den jare 1752 bij brief van den 26sten Mei ver-
« leende, order naar Japan, uit krachte van de,
« op den 14den April bevorens ter dezer verga-
« dering gehoudene, serieuse besoigne over den
« staat van dat kantoor en deszelfs handel, na-
« melijk, om, indien, na het aanwenden van alle
« uitdenkelijke middelen, de Japanner niet ge-
« negen mogt zijn, de Compagnie op een' zach-
« ter en voordeeliger voet te behandelen, de be-
« reids voorlange vruchteloos bedreigde terug-
« keering der schepen, met hunne volle ladingen,
« absoluut werkstellig te maken, als zijnde van
« dat gevolg geweest, dat onze bedienden, naar
« mate van de toenmalige gesteldheid van za-
ken,

« ken, een zeer redelijk accoord met de Japanners
« omtrent den handel aangegaan en gesloten
« hebben, ten principale behelzende:"

« 1°. Dat de Compagnie voortaan niet meer
« dan 250,000 teilen uitkoops aan koopman-
« schappen (de daaroverblijvende restanten,
« buiten de hoofsche geschenken, daaronder be-
« grepen) zal behoeven aan te brengen;"

« 2°. Dat daarentegen de Japanners gehouden
« zullen zijn, de oude prijzen voor 's Compag-
« nies goederen, benevens de zes duizend teilen
« opgeld (toegift) te geven; en eindelijk,"

« 3°. Dat zij, tegen den ouden prijs van twaalf
« teil, drie maas, vijf conderijn, zijnde *f* 24 : 14
« de pikol van eenhonderd en twintig ponden,
« aan de Compagnie zullen moeten leveren elf
« duizend pikols staafkoper."

Door dit verdrag scheen de handel der Oost-Indische Maatschappij in Japan op eenen eenigzins vasteren en voordeeligeren voet gebragt te zijn; doch het opmerkelijkste in hetzelve is, dat de Nederlanders, die op het einde van hetgeen ik het tweede tijdperk van hunnen handel genoemd heb, als eene groote hardigheid, hun aangedaan, beperkt werden tot de som van Sp. Matten 300,000, nu, als het ware, als eene gunst bedingen, om geene meerdere koopmanschappen aan te brengen, dan ter waarde van Sp. Matten 250,000, en dus vijftig duizend teilen minder dan aan het einde van het genoemd tweede tijdperk.

De reden echter is klaarblijkelijk, wanneer men

weet,

weet, dat men omtrent dezen tijd den uitvoer van goud begon te beletten, even als men in 1671 den uitvoer van het zilver gedaan had. Na dit beletsel was er voor de Nederlandsche schepen geene andere terugglading van eenige merkelijke waarde, dan alleen het staafkoper; en daar zij in den uitvoer daarvan bepaald waren tot 11,000 pikols, kon het belang der Oost-Indische Maatschappij niet medebrengen, om een grooter fonds in Japan te hebben, dan zij noodig had, om deze 11,000 pikols koper te betalen, en verder de lasten en onkosten der faktorij te bestrijden.

Wel is waar, dat onder den gunstigen keer, welken de zaken in Japan schenen genomen te hebben, bij het sluiten van den handel in den jare 1749, men was overeengekomen, dat de groote of oude onvervalschte kobang, die tot dien tijd toe was aangerekend tegen Sp. Matten 13 : 6 voortaan aan de Maatschappij niet hooger zou worden in rekening gebragt, dan tegen Sp. Matten 12 of *f* 24, hetgeen zijne wezenlijke of overeenkomstige waarde was, nadat de teil was gesteld op veertig stuivers; dan deze overeenkomst, die voor de Nederlanders nog al gunstig zou zijn geweest, indien, als van ouds, het batig slot van hunne rekeningen in kobangs hun ware toegeteld geworden, werd thans geheel ijdel gemaakt door het spoedig daarop gevolgd volstrekt verbod, om eenig goud, hoe ook genaamd, uit te voeren.

Behalve dit verbod, poogden de Japanners, dadelijk na het gemeld verdrag van 1752, wederom

derom inbreuken op hetzelve te maken; doch van eenig gewigt onderging het vooreerst geene verandering. Het is belangrijk genoeg, hieromtrent nog eens den Heer VAN DER WAEIJEN te hooren:

« De Japanners" zegt deze Heer « hebben « vervolgens, nu en dan, al eens weder geprobeerd, omtrent den inhoud (van het bovengemeld verdrag) eenige infractie te maken, het« geen onze bedienden gepermoveerd heeft tot « het verzoek, om jaarlijks de vernieuwing der « voorgemelde order tot het vertrek der sche« pen te mogen erlangen, ingevalle de Japan« ners eenige nadeelige verandering omtrent den « handel wilden maken; die men hun tot nu toe « heeft verleend, speciaal uit hoofde zij, bij hun« ne successive brieven, hebben betuigd, dat « door deze resolute orders de Japanner vrij « wat gedweeër is gemaakt, en van de vroeger « gepleegde vexatien heeft afgezien, eenelijk, « dewijl zij thans bemerken, dat het den onzen « ernst, en het hun niet geraden is, onze be« dienden door eene onheusche behandeling te « noodzaken, van, zonder handel te drijven, de « schepen te laten vertrekken; eensdeels, omdat « hun belang te veel daarin gemeleerd is, en « ten andere, omdat zulks een al te groot éclat « aan het Hof zou geven, waardoor zij zeker hun « bederf en ruine zich op den hals zouden halen, « even en in dier voege, als dat heeft plaats gehad

« omtrent den in Ao. 1751 en 1752 geregeerd « hebbende Gouverneur van Nagasakij, MATSU-« RA KAWATSIJ NO KAMI SAMA, die, aan de « Compagnie in haren handel te dier tijd zeer veel « nadeel toegebragt hebbende, daarover in on-« gunst van het Hof, en vervolgens met zijne « adherenten ten val geraakt is, naar het diens-« wege vermelde bij brief der bedienden van den « jare 1753."

« Om alle welke redenen ik van gedachten « ben, dat deze bedienden telkens dienen gelast « te worden, om bij de minste voorvallende ver-« andering ten nadeele van 's Compagnies handel, « van die order gebruik te maken, en de sche-« pen liever, zonder lading te breken, te laten « vertrekken, dan door eene al te gewillige toe-« gevendheid zich te laten benemen het weinige « voordeel, dat op dien handel nog over-« schiet."

Dit voordeel geeft de Heer VAN DER WAEIJEN op, bij een' doorslag van 10 boekjaren, te weten van 174⅘ tot 175⅘, 's jaars te hebben bedragen:

De winsten in Japan op de uitladingen	*f* 178,783:-8:-8:—
Idem op de terugladingen uit Japan	- 714,353:- 3:-8:—
Te zamen	*f* 893,136.-12:—:-
Transportere	*f* 893,136.-12:-:-

per

Per transport *f* 893,136.-12:-.-

Waarvan af:

De algemeene lasten van het kantoor.	*f* 141,813:-6:-8	
De soldijen der ambtenaren. . . -	7,776:- -	
De ongelden der schepen. . -	65,896:-1:-8	
		f 215,485:-8:-

Blijft aan winsten 's jaars. . . *f* 677,651:-4:-

Deze winsten waren belangrijk en aanlokkende genoeg, om de Hooge Indische Regering dadelijk te doen bedacht zijn, om den handel op Japan uit te breiden, en daardoor, ware het mogelijk, deze winsten te vermeerderen. Dientengevolge ontvingen de ambtenaren van Japan aanschrijving, om te bewerken, dat er jaarlijks, of ten minste om het tweede jaar, nog een derde schip in dat rijk werd toegelaten, waarop zij, bij hunnen brief van den jare 1756, ten antwoord gaven, dat zij hiertoe onder de hand het voorstel hadden gedaan, doch dat het van geene uitwerking was geweest, als hebbende de Nagasakische regering hun doen verstaan, dat zij volstrekt daartoe geene toestemming kon geven, dewijl het aanzenden van slechts twee schepen in het jaar een order van het Hof was, en dat, buitendien, door de aankomst van twee schepen, het rijk voldoende van Europische voortbrengselen kon geriefd worden, voegende de voornoemde ambtenaren er bij, dat zij bemerkten, dat het een stelsel aan het Hof was, om den handel der

der Nederlanders niet verder te doen uitdeijen, als die thans was, die aan den anderen kant ook voldoende werd beschouwd, om de Nederlanders in het rijk te behouden; voorts, dat de inwoners des lands zich sterk begonnen toe te leggen op het maken van allerlei inlandsche stoffen, van welke er eenigen al redelijk goed waren, hetgeen ten gevolge had, dat de Nederlandsche goederen niet meer zoo veel aftrek als te voren hadden; dat de Japanners de suiker, het sappanhout, en verdere pondgoederen in geene grootere hoeveelheden begeerden, dan thans werd aangebragt, dewijl zij er niet op gesteld waren, dat het gebruik daarvan zich verder dan tot de gegoedste lieden zou uitstrekken; bovendien, zeggen de gemelde ambtenaren verder, de betaling zou niet in geld kunnen geschieden, ook niet in staafkoper, dewijl het eerste volstrekt, en het andere in grootere hoeveelheid, dan thans vervoerd werd, (11,000 pikols) door het Hof op het scherpste verboden was.

Niettegenstaande deze bedenkingen van de Opperhoofden tegen de mogelijkheid, om aan den Japanschen handel eene grootere uitgebreidheid te geven, toonden zij echter aan den anderen kant eene groote tevredenheid over de billijkheid en inschikkelijkheid, welke zij thans in alle zaken van den handel van de Japanners ondervonden, hetgeen zij toeschreven aan het jaarlijks vernieuwd wordend stellig bevel van de Hooge Re-

Regering, om, bijaldien de Japanners iets mogten begeeren, strekkende tot verkorting van den handel op den thans beraamden voet, alsdan de schepen, zonder lading te breken, te laten terugkeeren, een bevel, omtrent hetwelk de Japanners jaarlijks onder de hand lieten vernemen, of hetzelve wederom was aangekomen, waarvan alsdan door de Opperhoofden, gaarne genoeg, de verzekering werd gegeven. Inzonderheid roemden de Opperhoofden de inschikkelijkheid der Japanners, omtrent de jaarlijks mindere aanbrengst van Bengaalsche zijden stoffen, eene waar, van welke, volgens de bepaling van 1685, jaarlijks ter waarde van een derde van het handelskapitaal moest aangebragt worden, doch welke aanbrengst van jaar tot jaar was verminderd, omdat de Maatschappij op deze stoffen, telkens bij den volledigen aanvoer, een verlies van ruim *f* 10,000 leed, hebbende de Opperhoofden, om den verminderden aanvoer te verschoonen, bijgebragt de ontstane onlusten in Bengale, sedert de Engelschen waren begonnen, hun ontwerp van veroveringen op de vaste kust van Indie in werking te brengen, waarmede de Japansche regering had genoegen genomen niet alleen, maar zij heeft daaruit, schrijven de Opperhoofden in hunnen brief van 1758, aanleiding genomen, te denken, dat de Bengalezen den dwang, hun door de Engelschen opgelegd, aan zich zelven te danken hebben, omdat zij aan zoo

vele

vele natien voet in hun eigen land gegeven hebben, die hun nu als de wetten willen stellen, daar integendeel, waren zij bij de Nederlanders alleen gebleven, zij zulks niet hadden te verwachten gehad; in welke gevoelens, vervolgen de Opperhoofden, wij hun gansch niet tegenspreken, maar vergelijken daarbij hunne eigene veiligheid, die door geene vreemde natien wordt ontrust, hetgeen zij inderdaad in het aanhouden van onzen handel vermeenen gelegen te zijn, waarom zij bij dat sijstema meer en meer trachten te volharden.

Toen in het jaar 1758 het schip Stadwijk niet was aangekomen, hetwelk nader bleek, geheel verongelukt te zijn, en dus de handel in dit jaar slechts met één schip had moeten gedreven worden, oordeelden de Opperhoofden het nu meer noodzakelijk, om, al ware het slechts voor het aanstaande jaar, de vergunning te erlangen, om met een derde schip ten handel te komen, door hetwelk de achtergeblevene lading koper, voor het schip Stadwijk bestemd geweest, zou kunnen worden afgehaald, en, dusdoende, het verlies, met dat schip geleden, zoo veel mogelijk te herstellen. De tolken. die zij daarover raadpleegden, gaven voor hun gevoelen te kennen, dat het onraadzaam zou zijn, om tot de toelating van een derde schip een verzoek aan de Nagasakische regering te rigten, omdat zulk een verzoek, in overeenstemming met de bevelen

van

van het Hof, niet zou kunnen worden ingewilligd, en dus eene regtstreeksche weigering ten gevolge zou hebben, maar dat zij, desniettemin, in het aanzenden van een derde schip geene zwarigheid zagen, zich sterk makende, wanneer eenmaal het derde schip was aangekomen, en daarvoor zulke goede redenen konden gegeven worden, als uit het verongelukken van het schip Stadwijk te trekken, alleen de toelating van hetzelve gemakkelijk te zullen kunnen bewerken.

De ondervinding bewees, dat de tolken zich niet misrekend hadden; want op het schijven der Opperhoofden, de Hooge Regering tot het zenden van drie schepen besloten hebbende, kwamen in het jaar 1759 de schepen Leijmuiden, de Drie Papegaaijen, en Zuidbeveland, in Japan ten handel aan, en werden aldaar toegelaten, vervoerende met den taks van dit jaar, ook het koper, dat van het vorige jaar nog was overgebleven; dan, na deze toelating, vorderde niettemin de Japansche regering, waarschijnelijk op een ontvangen bevel uit Jedo, van de Opperhoofden eene schriftelijke verbintenis, dat voortaan geene schepen, boven het getal van twee, zouden gezonden worden, welke verbintenis de Opperhoofden ook aangingen, nogtans onder voorbehouding, dat daarop niet zou worden gezien, ingevalle de Hooge Regering onverhoopt, door het blijven van een harer schepen op den togt naar Japan, in de onaangename noodzakelijkheid mogt gebragt

wor-

worden, om ter afhaal van het overgebleven koper, een derde schip derwaarts te zenden.

Intusschen was de Hooge Indische Regering nog steeds blijven hechten aan het denkbeeld, om aan den handel op Japan eene grootere uitbreiding te geven, en schreven met dit inzigt in 1760 de Opperhoofden aan, om een naauwkeurig onderzoek te doen, of de beperking, onder welke de Nederlanders met betrekking tot het vervoeren van koper waren gebragt, geloofd kon worden voort te spruiten uit de mindere opbrengst, sedert eenige jaren, van de Japansche kopermijnen, gelijk men dit, van tijd tot tijd, had te verstaan gegeven, dan wel of het daarvoor moest gehouden worden, dat het van de zijde der Japansche regering slechts een voorwendsel was, waaronder zij haar stellig voornemen bedekte, om den Nederlandschen handel binnen de palen te houden, welke aan denzelven thans waren voorgeschreven.

De Opperhoofden gaven, bij hunnen brief van 1761, te kennen, dat zij, ondanks hunnen ijver en goeden wil, vreesden, niet dan zeer gebrekkig aan het verlangen der Hooge Indische Regering te zullen kunnen voldoen, omdat de afzondering, waarin zij gehouden werden, zoowel als de uitsluiting van alle gemeenschap met de Japanners, behalve met de tolken alleen, hen buiten de mogelijkheid stelde, om met zekerheid iets omtrent de gezindheid van de Japansche regering te kunnen onderscheppen; dat de tolken hunne

eenig-

eenigste vraagbaken waren, doch dat deze tolken, op hunne beurt, onder zoodanige afhankelijkheid gehouden werden, en onder zulke strenge beloften en verbintenissen lagen, om niets, wat tot den staat of de regering van het rijk eenige betrekking had, aan de Nederlanders kenbaar te maken, dat al hetgeen zij daarvan, als het ware, om de Opperhoofden te believen, zeiden, met de uiterste omzigtigheid moest worden aangenomen, en ter naauwernood eenig vertrouwen verdiende, gelijk het dan te meermalen reeds was gebleken, dat hetgeen door de tolken was verzekerd, eene daadzaak te zijn, nader bij toevallige ontdekking was bevonden, geen' schijn van waarheid te hebben.

De Opperhoofden nogtans gaven de volgende aantooning, welke zij ontvangen hadden van zulke tolken, die zij meenden, het beste onderrigt te wezen, en op wie zij tevens het meeste vertrouwen konden stellen.

De mijnen van Japan leverden jaarlijks uit omtrent 36 à 40,000 pikols geraffineerd koper, waarvan:

11,000 pikols werden afgestaan aan de Nederlanders;

900 pikols, zijnde een emolument van de Gouverneurs, aan particulieren;

15,000 pikols aan de Chinezen; terwijl

10,000 à 13,000 diende tot eigen binnenlandsch gebruik.

Zij

Zij stelden verder bekend, dat de kamfer meestal door de Nederlanders werd uitgevoerd, weinig door de Chinezen, en dat, bijaldien de aanbesteding een jaar te voren geschiedde, er mogelijkheid was, jaarlijks eene hoeveelheid van 125,000 katjes of 1,250 pikols van deze handelwaar voor den uitvoer te verkrijgen. (*)

De Opperhoofden gaven deze aantooningen, voor hetgeen zij waren, zonder voor de naauwkeurigheid of echtheid derzelven te willen instaan; integendeel zij sloegen daaraan zoo weinig geloof, dat zij, ondanks dezelve, bleven volharden bij hun, reeds eenige jaren vroeger geuit gevoelen, dat het gebrek aan koper slechts een voorwendsel was van de Japansche regering, en niet de oorzaak van den beperkten uitvoer, aan de Nederlanders toegestaan.

Op dit gevoelen afgaande, schreef de Hooge Indische Regering de Japansche Opperhoofden op nieuw aan, om hunne pogingen tot het uitbreiden van den handel aan te wenden, gevende niet onduidelijk te kennen, dat, om meer ongemerkt tot dit doel te geraken, het haar voorkwam, dat men vooreerst op het toelaten van een derde schip moest aandringen, en dat, eenmaal hiertoe de vergunning erlangd zijnde, men dan met te meer klem op het vermeerderen van den kopertaks zou kunnen aanhouden, dewijl de billijkheid als dan zou medebrengen, den kopertaks zoo hoog te stellen, dat daarmede drie schepen konden afgeladen worden. Ter-

(*) Eén pikol is 100 katjes; één katje is $1\frac{1}{4}$ pond.

Terwijl de Hooge Indische Regering dus werkzaam was, om aan den Japanschen handel eene meerdere uitbreiding te geven, droeg dit echter de goedkeuring niet weg van Heeren Bewindhebberen in Nederland. Bij hun schrijven van den 29sten September 1763, gaven zij aan de Hooge Regering voornoemd te kennen, dat de ondervinding had doen zien, dat de Japansche handel zijne palen had, en dat zij derhalve zeer vele zwarigheden vonden in het ontwerp, om jaarlijks met meer dan twee schepen derwaarts te varen, en de ladingen naar dit rijk te vergrooten; ja zelfs, dat zij in het begrip stonden, al deed de Japansche regering het aanbod, om, boven de thans toegestane 11,000 pikols, nog meerder koper te leveren, het belang van de Maatschappij zou medebrengen, om zulks van de hand te wijzen.

De redenen, die Heeren Bewindhebberen daarvoor gaven, komen kortelijk hierop neder: dat het koper het voornaamste, zoo niet het eenigste artikel was, waaruit de voordeelen van den Japanschen handel moesten voortvloeijen; dat het mitsdien van zelf sprak, dat, wanneer men overging, jaarlijks een derde schip derwaarts te zenden, de onkosten, daarop vallende, zouden worden goedgemaakt uit eenen meerderen aanbreng van koper; dat het intusschen nu reeds was gebleken, dat de verkregen wordende 11,000 pikols te veel waren voor het vertier, dat de Maat-

Maatschappij van dit artikel, tegen den vastgestelden prijs, zich kon bezorgen, gelijk dan ook die prijs reeds had moeten verminderd worden, om het vertier eenigzins ruimer te maken, en niet met groote restanten te blijven zitten, die als zoo vele doode kapitalen waren aan te merken; dat derhalve het welbegrepen belang der Maatschappij medebragt, om tusschen den aanbreng en het vertier die evenredigheid te bewaren, door welke de oude prijzen konden worden staande gehouden, dewijl anders eene noodzakelijke vermindering van prijs daarvan het gevolg zou zijn, en bij slot van rekening bevonden worden, dat, bij een' veel grooter omslag en gevaar, de Maatschappij geene meerdere voordeelen trok, dan die, welke zij thans, met minder gevaar en met minder omslag, behalen kon.

Ik weet niet, of de Hooge Indische Regering heeft getracht, haar ontwerp tot uitbreiding van den Japanschen handel, tegen deze bijgebragte redenen van Heeren Bewindhebberen, te verdeedigen; maar zeker is het, dat de Japansche regering welhaast elke tegenbedenking, die daartegen had kunnen aangevoerd worden, onnoodig maakte, en elke beduchting deed verdwijnen voor het nadeel, dat de Maatschappij, naar het gevoelen van Heeren Bewindhebberen, uit een' te grooten aanbreng van koper te vreezen had, alzoo de rustige jaren, die men sedert 1752 gehad had, nu voorbij waren, in welke de Opperhoofden

den stof hadden gevonden, hunne tevredenheid te doen blijken over de billijkheid en inschikkelijkheid der Japansche regering, het zij dan dat men van die billijkheid en inschikkelijkheid te veel had gevergd, dan wel, dat men geene vrees meer had voor de bedreiging, om, zonder lading te breken, de schepen terug te zenden.

Hoe dit zijn moge, de eerste oneenigheid ontstond, in den jare 1762, over eenen bovenmatigen aanbreng van suiker. Niettegenstaande de sterkste vertoogen der Opperhoofden, weigerde de geldkamer meer aan te nemen, dan 1,149,000 ponden; en toen de Opperhoofden nog bleven aandringen, verklaarde de geldkamer stellig, voortaan niet meer, dan 1,300,000 te zullen ontvangen.

In het volgende jaar 1763, rees het ongenoegen hooger, bij gelegenheid dat, de Kroonprins des rijks, zijne mondige jaren bereikt hebbende, de Japansche regering vorderde, dat aan hem, even als aan den Keizer, en aan de Rijksgrooten van wege de Oost-Indische Maatschappij, geschenken zouden aangeboden worden. De Opperhoofden wezen dit van de hand, zulks beschouwende als eenen nieuwen last, op den handel gelegd, waartegen de Gouverneur liet vertoonen, dat de Opperhoofden zeer oneigenaardig als eenen last beschouwden, iets hetgeen als een teeken van onderscheiding aan de Maatschappij werd toegedacht; dat alle de Landsheeren des rijks jaarlijks hunne geschenken aan den Kroonprins brag-

bragten; en dat, aangezien de Maatschappij tot hiertoe op den voet van een Landsheer behandeld was, en daarom ook de Opperhoofden, bij het doen der Hofreize, dezelfde onderscheiding als een Landsheer genoten, het diensvolgens de Maatschappij betaamde, om in het doen van hare geschenken, de Landsheeren te volgen en gelijk te blijven. Deze uitlegging voldeed den Opperhoofden niet, die bij hunne weigering bleven volharden, hetgeen de Gouverneur zoo euvel opnam, dat hij liet weigeren, den handel te beginnen, voordat aan zijne vordering voldaan zou zijn, hetgeen nu ook de Opperhoofden gereedelijk deden.

Indien men het gedrag, door de Opperhoofden in dit geval gehouden, met onpartijdigheid nagaat, dan ontdekt men, althans ik, met smart, dat men niet tot het besluit komen kan, om het gelijk geheel aan hunne zijde te vinden. Immers gold het hier den Kroonprins des rijks, aan wiens vriendschap de Maatschappij veel moest gelegen liggen; en al ware ook het gevorderde geschenk zoo groot geweest, dat hetzelve, zonder wezenlijk bezwaar door de Maatschappij, niet kon gedragen worden, dan had, zoo niet de staatkunde en voorzigtigheid, ten minste de welvoegelijkheid gevorderd, de weigering zoodanig in te rigten, dat daardoor geen aanstoot aan het trotsch gemoed der Japanners werd gegeven, hetgeen dezelve nu doen moest, alzoo men daaraan openlijk al den schijn liet van eene kwalijk

lijk geplaatste karigheid. Deze overweging doet ons vergeten, dat mischien nu het oogenblik dàår was, dat men met vrucht had kunnen gebruik maken van het aanbevolen middel, om de schepen, zonder lading te breken, te laten teruggaan.

Intusschen had de toegevendheid der Opperhoofden in dit geval eene zwakheid verraden, van welke de Japansche regering niet verzuimde gebruik te maken; want, dadelijk bij de aankomst der schepen in 1764, deed de Gouverneur uit de aangebragte ladingen eenen eisch van lakenen, het is waar tegen betaling, dan, daar de betaling geschiedde in kambanggeld, zoo bleef het bedragen daarvan buiten het handelfonds, en de Nederlanders konden dus daarvoor geen koper erlangen. Echter was dit nadeel gering te achten tegen dat, hetwelk voortvloeide uit een bevelschrift, kort daarop gevolgd, medebrengende, dat voortaan de Nederlanders niet meer zouden mogen uitvoeren dan 8,000 pikols koper 's jaars, tot reden waarvan gegeven werd de uitgeputten staat der kopermijnen van Akita, terwijl dat bevelschrift verder inhield, dat het aan de keuze der Nederlanders overgelaten werd, van om de twee jaren slechts eenmaal de Hofreize te doen, onder deze bepaling nogtans, dat, de Hofreize gedaan wordende of niet, evenwel de gewone geschenken den Keizer, den Kroonprins, en den verderen Rijksgrooten zouden moeten aangeboden wor-

worden, doch zouden de Opperhoofden kunnen volstaan, in het jaar buiten de Hofreize, die aanbieding te doen aan den Gouverneur in Nagasakij.

De Opperhoofden en de Raad van Desima, raadplegende over dit nieuw bevel, bij hen ontvangen, en voor zich hebbende de aanschrijving van Heeren Bewindhebberen, hierboven aangehaald, waarbij gezegd was, dat een te groote aanbreng van koper moest beschouwd worden nadeelig te zijn aan het belang der Oost-Indische Maatschappij, oordeelden, op grond daarvan, in hetzelve te moeten berusten; terwijl zij verder in overweging nemende, dat, bijaldien aangenomen werd, om de Hofreize om de twee jaren slechts éénmaal te doen, op den voet, zoo als zulks was voorgesteld, daardoor alleen uitgewonnen zouden worden de geringe omkosten, op het vervoer der geschenken van Nagasakij naar Jedo vallende, onkosten, die bij hen niet opwogen tegen de voordeelen, die het doen der Hofreize nog gaf, zoo besloten zij daarop, bij het oud gebruik te blijven, en mitsdien te bepalen, dat de Hofreize alle jaar zou gedaan worden, tot welk besluit zij te eerder overgingen, omdat de Opperhoofden niet buiten vermoeden waren, dat met het opgemeld voorstel de Gouverneur van Nagasakij het geheim inzigt had, om de Nederlanders zoo veel mogelijk van het Hof verwijderende, hen daardoor ook minder in de ge-

gelegenheid te stellen, hunne klagten te doen hooren tegen de willekeurigheden, die deze Gouverneur zich veroorloofde, zijnde zij bovendien stellig van gedachten, dat de uitgeputte staat der kopermijnen van Akita slechts een gezocht voorwendsel was, gelijk zij dit in hunnen brief van dit jaar aan de Hooge Indische Regering nader te kennen gaven, het bijna buiten twijfel stellende, dat alleen het eigenbelang van den Gouverneur, die in hooge gunst bij het Hof stond, de drijveer was van den nieuwen keer, dien de zaken, tot nadeel van de Maatschappij (want zoo dachten de Opperhoofden) in Japan gekregen hadden.

Om dit verder te betoogen, lieten de Opperhoofden nog blijken, niet vreemd van het begrip te zijn, dat de bedoeling van den Gouverneur was, om eene hoogere betaling voor het koper te erlangen, dan hij, ingevolge het verdrag van 1752, kon vorderen; dat hij, daartoe geen middel ziende, den uitweg nam, om den kopertaks te verminderen, waardoor hij de Nederlanders noodzaakte, om ook minder koopmanschappen aan te brengen. Oppervlakkig (zeggen de Opperhoofden) zou het schijnen, dat dit tegen het belang van den Gouverneur streed; maar daar hij de monopolie aan zich heeft weten te trekken, weet hij zeer goed te berekenen, dat hoe minder Nederlandsche waren er worden aangebragt, hoe hooger de prijzen daarvoor stijgen zullen,

en deze hoogere prijzen zullen hem dubbeld schadeloos stellen.

De Hooge Indische Regering deelde in het gevoelen der Opperhoofden, dat de verminderde kopertaks schadelijk was aan de belangen der Oost-Indische Maatschappij, en vertrouwende, dat bij de komst van eenen nieuwen Gouverneur te Nagasakij, of anders door billijke vertoogen, daarin welligt nog eene verandering zou kunnen worden te weeg gebragt, schreef zij de Opperhoofden aan, om geene gepaste middelen onbeproefd te laten, om, ware het mogelijk, den uitvoer van koper wederom te brengen op de vorige bepaling van 11,000 pikols 's jaars.

Het verzoek, diensvolgens door de Opperhoofden gedaan, was vruchteloos niet alleen, maar de weigering ging vergezeld van eene vernedering, die de Nederlanders tot dus verre nog niet ondervonden hadden, latende de Gouverneur het verzoekschrift teruggeven, als geen antwoord waardig zijnde, doende daarbij zeggen, dat bijaldien de Nederlanders met acht of zes duizend pikols koper niet te vreden waren, zij vrijheid hadden, te vertrekken, aangezien de Japanners niet verlegen waren om de Nederlanders.

Toen de Opperhoofden spraken van de verbreking van het verdrag, verweet de Gouverneur hun openlijk, dat de Nederlanders de eerste verbrekers daarvan waren, alzoo de verpligting op hen lag, jaarlijks het derde deel der waarde van hunne

hunne ladingen te doen bestaan in zijden stoffen, iets hetgeen zij nimmer waren nagekomen. Hij noodzaakte voorts de Opperhoofden, de manufakturen van eene groene kleur (welke bij de Japanners het minste gewild zijn) tegen verminderde prijzen af te staan; eindelijk, toen hij meende, dat de suiker van eene mindere hoedanigheid was, dan die in vroegere jaren was aangebragt, uitte hij de bedreiging, dat indien de suiker in de volgende jaren wederom van die slechte hoedanigheid was, dezelve in het geheel niet zou worden aangenomen, doende daarbij zeggen: « wij geven « goed koper, en wij willen ook goede suiker « hebben."

In het berigt, dat de Opperhoofden in het jaar 1765 aan de Hooge Indische Regering gaven, zoeken zij de reden nader op te sporen van dit onbillijk gedrag van den Gouverneur, en weten die alleen te vinden in den haat, door hem opgevat, wegens de geringe geschenken, door hem van de Nederlanders ontvangen, in welk opzigt de Chinezen veel ruimer geweest waren, aan wie hij dan ook de voordeelen van het koper liever gunde. In verscheidene van zijne daden bespeuren zij wijders valstrikken, tegen welke zij niet genoeg op hunne hoede konden zijn. Van dien aard beschouwden zij te zijn het voorstel, in het verleden jaar omtrent de Hofreize gedaan. Hadden wij dit aangenomen, schrijven zij, dan had de Gouverneur de gezochte gelegenheid gevonden,

den, om aan den Keizer te vertoonen, hoe weinig de Nederlanders zich aan Z. M. laten gelegen liggen, daar zij, om slechts geringe onkosten te besparen, de eer opgeven, van jaarlijks aan Z. M. te worden voorgesteld. Dezelfde gedachten hadden zij van den eisch, dit jaar door den Gouverneur gedaan, om twee Persiaansche paarden voor den Keizer aan te brengen. Zij hielden den Gouverneur voor zeer wel onderrigt van de groote moeijelijkheden, met het voldoen aan dezen eisch verbonden, eerst omtrent het verkrijgen der paarden zelve, en vervolgens in het vervoeren van dezelve naar Nagasakij. Indien evenwel daaraan niet wordt voldaan, geven zij verder te kennen, dan stellen wij zeker, dat de Gouverneur den Keizer in het begrip zal brengen, dat de Nederlanders zulks nalaten, uit kleinachting van zijnen persoon.

Men kan, dit berigt gelezen hebbende, niet ontkennen, dat er bij den Nagasakischen Gouverneur inderdaad een groote haat tegen de Nederlanders moet bestaan hebben, om hem tot eene zoo harde behandeling jegens hen aan te drijven; dan eene omstandigheid in aanmerking nemende, welke ik nu zal bijbrengen, namelijk de komst in Nagasakij in 1764 van eenen keizerlijken Commissaris, om over den handel der Nederlanders en der Chinezen het opzigt te houden, doet mij niet, zoo ik meen, zonder grond denken, dat de Gouverneur niet handelde, geheel buiten

last

last van het Hof. Immers kan men niet veronderstellen, dat de aanstelling van eenen Commissaris buiten weten van den Keizer is geschied, en het opzigt, hetwelk hij had, moest den Gouverneur in den weg staan, indien hij geheel willekeurig en buiten bevel van den Keizer had gehandeld. De waarheid, die men uit het berigt der Opperhoofden trekken kan, schijnt dus te zijn, dat de Gouverneur, zijnen haat tegen de Nederlanders involgende, bij het Hof heeft weten te bewerken het ongunstig bevel, in 1764 gegeven, doch overigens, de hardheid uitgezonderd, met welke hij de uitvoering liet vergezeld gaan, niet dan in overeenkomst met hetzelve gehandeld heeft; en te eerder mag men dit aannemen, daar de opgevolgde Gouverneurs, die denzelfden haat tegen de Nederlanders niet koesterden, evenwel in denzelfden geest hebben gehandeld gehad.

De Hooge Indische Regering, het bovengemeld berigt ontvangen hebbende, besloot in den jare 1766, daar nu twee schepen jaarlijks tot het afhalen van het koper te veel waren, en tevens tot vermindering der onkosten, om het andere jaar maar twee schepen ten handel naar Japan te zenden, immers zoolang de taks van het koper op slechts acht duizend pikols zou blijven bestaan; doch schreef tegelijk de Opperhoofden aan, al het mogelijke in het werk te stellen, om eene verhooging van dien taks te krijgen, hen zelfs bij een secreet besluit magtigende, om, namens de Maat-

Maatschappij, buitengewone geschenken te besteden, indien zij vermeenden, dat dit middel tot het voorgesteld einde dienstig kon zijn.

De Opperhoofden namen dit middel te baat; dan alvorens daarvan de uitwerking te erlangen, hadden zij, in de jaren 1766 en 1767, bij aanhoudenheid oneenigheiden met de geldkamer, die, onder allerlei gezochte voorwendsels, telkens mindere prijzen voor de aangebragte goederen gaf, zoodat de verliezen daarop grooter dan immer te voren werden, terwijl ook de Hofreize, in het laatstgemelde jaar gedaan, hare onaangenaamheden had gehad, vermits, op last van den Keizer, een rekenmeester, twee dwarskijkers, en een groot aantal mindere bedienden in Osakka waren gekomen, speciaal belast, om tegen den sluikhandel te waken, en daarvan eenen overlast hadden, bevorens door de Opperhoofden niet ondervonden.

Evenwel in 1768 verkregen de Opperhoofden een keizerlijk bevel, volgens hetwelk de kopertaks werd verhoogd tot negen duizend pikols's jaars, wordende bij dat bevel te kennen gegeven, dat het Zijne Majesteit behaagd had, daartoe over te gaan, uit aanmerking, dat, niettegenstaande de vermindering van 1764, de Nederlanders nogtans waren blijven voortgaan, jaarlijks de Hofreize te doen, en de geschenken door het Opperhoofd in persoon te doen aanbieden, doch geenszins op de herhaalde verzoeken van de Opperhoofden, omdat, zoo lang de Japansche ko-

per-

permijnen in den tegenwoordigen uitgeputten staat bleven, en er geene nieuwen gevonden en geopend waren, geen verzoek om vermeerdering van koper zou aangenomen worden.

Behalve de opofferingen, welke de Maatschappij aan geschenken, die bedektelijk gegeven waren, had moeten doen, om dit gunstig besluit van den Keizer te verkrijgen, werd het genoegen daarover nog merkelijk getemperd door het niet aankomen, in het gemeld jaar 1768, van het schip Vredenhof, hetwelk, op de uitreize van Batavia, in volle zee verongelukte. Het andere schip moest dus worden afgezonden met eene lading van slechts 6,975 pikols koper, de zevenhonderd pikols particulier van de Opperhoofden daaronder begrepen.

Om den vervoer van het overgebleven koper voor het aanstaande jaar te verzekeren, deden de Opperhoofden aan den Gouverneur het verzoek, dat in dat jaar, even als zulks in 1759 had plaats gehad, drie schepen ten handel zouden mogen toegelaten worden. Aanvankelijk had de Gouverneur tegen het toelaten van drie schepen geene bedenking; doch naderhand tot inkeer komende, vorderde hij van de Opperhoofden eene schriftelijke belofte, dat in het aanstaande jaar niet meer dan twee schepen zouden gezonden worden.

De Gouverneur had daarenboven het verzoek van de Opperhoofden stellig afgeslagen, om, bijal-

aldien in het aanstaande jaar drie schepen mogten aankomen, zoo veel meer koper boven den toegestanen taks, en het overblijvende koper van dit jaar af te staan, als noodig zou zijn, om deze drie schepen van eene volle lading van dit metaal te voorzien.

Hierop berekenden de Opperhoofden, dat, naar den uitgestelden eisch, de koopmanschappen, door twee schepen aan te brengen, niet voldoende zouden zijn, om het fonds van den handel hoog genoeg te brengen, om daarmede het koper en de andere goederen, die in het aanstaande jaar te vervoeren zoude zijn, te betalen; en gingen, om hieraan te gemoet te komen, een verdrag met de geldkamer aan, waarbij deze zich verbond, het ontbrekende van het fonds te zullen aannemen in dukatons, berekend tegen de waarde van zes en negentig stuivers. Zonderlinge loop van den handel! Japan, dat vroeger het land was geweest, uit hetwelk een groot gedeelte zilver naar Europa getrokken werd, moet thans het land worden, naar hetwelk een gedeelte van het zilver van Europa weder heênvloeide.

Zoo even heb ik melding gemaakt van den vervoer van zeven honderd pikols koper, particulier door de Opperhoofden; en daar dit voor de eerste maal voorkomt, is het hier de plaats, daarvan den oorsprong aan te wijzen, te meer, omdat daarop, omtrent dezen tijd, ook de aandacht

dacht van Heeren Bewindhebberen in Nederland gevallen was, die begeerden te weten, hoe het eigenlijk hiermede gelegen was.

Aanvankelijk was aan Heeren Bewindhebberen bedeeld, dat, sedert lange jaren reeds, door den Gouverneur van Nagasakij particulier aan de Opperhoofden tegen betaling was afgestaan de uitvoer van zeven honderd pikols plaatkoper; dat naderhand het plaatkoper te hoog in prijs gestegen zijnde, de Opperhoofden hadden weten te bewerken, daarvoor eene gelijke hoeveelheid staafkoper in de plaats te verkrijgen, welke zij aan den Gouverneur betaalden tegen vier en twintig teil het pikol, doch onder de verpligting lagen, dit koper weder aan de Maatschappij af te staan tegen den prijs van zestig guldens de pikol, makende dit een gedeelte der inkomsten van de Opperhoofden uit.

Heeren Bewindhebberen merkten daartegen aan, met overwijzing tot vroegere berigten, dat de Opperhoofden, zoo lang zij een interest in het verzenden van plaatkoper hadden gehad, het hadden doen voorkomen, dat, tegen den wil van de Hooge Regering, dit plaatkoper van de Nagasakische Gouverneurs moest aangenomen worden; dat echter, zonderling genoeg, toen de prijs van dat koper in Japan was gestegen, en dus het belang, dat de Opperhoofden daarbij hadden gehad, ophield, men gemakkelijk middel had weten te vinden, om dat artikel te verschoo-

schoonen; maar, hetgeen nog meer te verwonderen was, dat, in plaats van dit plaatkoper, de Opperhoofden nu staafkoper erlangden, ofschoon zij bij herhaling stellig hadden geschreven, dat boven den toegestanen taks volstrekt niets aan staafkoper mogt uitgevoerd worden.

Deze aanmerking van Heeren Bewindhebberen had ten gevolge, dat de Opperhoofden, bij aanhoudenheid, jaarlijks last ontvingen, om met meer naauwkeurigheid, dan in 1761 was gedaan, te onderzoeken, welke de ware hoeveelheid koper was, dat Japan opleverde, en waarheên dit metaal eenen uitweg vond, als zijnde het voor de Maatschappij van het hoogste belang, dit juist te weten, ten einde met grond eene berekening te kunnen maken op het vertier van het staafkoper, dat door haar uit Japan getrokken werd. Intusschen gaven Bewindhebberen het stellig bevel, in Japan niet aan te dringen op vermeerdering van koper, althans daartoe geene opoffering te doen, tenzij, na genomene proef, mogt komen te blijken, dat de thans toegestane negen duizend pikols 's jaars niet genoegzaam waren voor het vertier der Maatschappij, tegen de bepaalde uitkoopsprijzen.

De berigten, die op het bovengemeld aanbevolen onderzoek, bij opvolging, van de Opperhoofden inkwamen, zijn zoo uiteen loopende, en verschillen onderling zoo veel van elkanderen, dat ik, om dezelve hier te vermelden, niet

niet alleen te wijdloopig zou moeten zijn, maar ook de gebeurtenissen, naar tijdsorde, te veel zou vooruitloopen. Ik bespaar dezelve dus tot eene meer geschikte gelegenheid, den draad der gebeurtenissen met het jaar 1769 nu weder opnemende.

In dit jaar rezen de geschillen met de geldkamer wederom zeer hoog, en wel eerst wegens de aangebragte dukatons. De Hooge Indische Regering, wenschende zoo veel mogelijk partij te trekken van het verdrag, in het verleden jaar omtrent dezelve met de geldkamer aangegaan, had eene aanmerkelijke som van die munt aangezonden, en daarentegen een groot gedeelte der verliesgevende manufacturen van den eisch verschoond. De geldkamer betoonde zich hierover ten hoogste misnoegd, en ofschoon zij zich voor dit jaar nog liet tevreden stellen, gaf zij echter te kennen, voortaan niet meer dan vijftien duizend dukatons jaarlijks te zullen aannemen.

De schaarschheid aan manufacturen kan echter daarvan de reden niet geweest zijn, want in dit jaar ontdekten de Opperhoofden, dat door de Chinesche jonken vele Europische manufacturen en zijden stoffen werden aangebragt, die bleken van Engelsche en Fransche fabriek te zijn. Zelfs werd, tegen het voorregt, dat de Chinezen, op Japan handelende, hadden, een jonk van Canton door den Gouverneur te Nagasakij toege-

la-

laten, omdat dezelve lakenen en perpetuanen aan boord had. Het is hieruit duidelijk genoeg, dat de geldkamer alleen beoogde, om aan de Hooge Indische Regering de bevoegdheid niet toe te kennen, om, naar goedvinden, goederen van de eischen te verschoonen, en anderen daarvoor in plaats te zenden, welk doel van de geldkamer zich nog nader zal doen kennen.

Bijzonder ongelukkig was voor de Maatschappij het daaraanvolgende jaar 1770. Van de twee schepen Burg en Ganzenhoef, in dit jaar uitgerust, was het eerste, door stormen zwaar beschadigd, verpligt in China binnen te loopen, en daar te verblijven, tot de gelegenheid toeliet, naar Batavia terug te keeren; de Ganzenhoef verongelukte op de terugreize uit Japan, met eene zeer rijke lading.

Door het niet aankomen van het schip Burg, was het koper, hetwelk dat schip had moeten vervoeren, in Japan overgebleven. Om een genoegzaam fonds aan handen te hebben, en om tevens aan de klagte, in 1769 door de geldkamer wegens den geringen aanbreng van manufacturen gedaan, te gemoet te komen, besloot de Hooge Indische Regering, in het jaar 1771 eene meerdere hoeveelheid manufacturen naar Japan te zenden, dan gewonelijk in de laatste jaren had plaats gehad, denkende, dat daarmede aan de geldkamer genoegen zou kunnen gegeven worden, of mischien met het oogmerk, om de manufactu-

ren

ren, welke men nu wist, dat door de Chinezen aangebragt werden, van de Japansche markt te weren; dan de geldkamer, geenen inbreuk op hare eischen velende, weigerde stellig, een gedeelte der aangebragte manufacturen aan te nemen, die dienvolgende moesten blijven overliggen, het geen als eene gunst verkregen werd.

Vervolgens was het jaar 1772 merkwaardig door het lot, het schip Burg wedervaren, hetzelfde, dat in 1770 in China was vervallen geweest. Dat schip, op de reize naar Japan gekomen zijnde op de hoogte van 31° Noorder-breedte, werd door eenen hevigen storm beloopen, in welken hetzelve lek geraakte, hebbende, bij het bedaren van den wind, negen voeten water in het ruim, waarop door aanhoudend pompen niets kon gewonnen worden. Daar men het schip in gevaar oordeelde, van elk oogenblik te zullen zinken, ging het Opperhoofd, die zich aan boord van hetzelve bevond, mitsgaders de Kapitein en alle de opvarenden, over aan boord van het schip de Vrouw Margaretha Maria, dat, te gelijk met het schip Burg, de reize naar Japan deed, en ofschoon in den storm veel geleden hebbende, echter zich nog in eenen vrij goeden staat bevond, zoo als hetzelve dan ook, eenige dagen daarna, voor Desima aankwam. Het schip Burg was den 1sten Augustus verlaten, en op den 24sten daaraan, ontving men te Nagasakij tijding, dat een groot Europisch schip, masteloos drijvend, door eenige

vis-

visschers, op de hoogte van de Gottos-Eilanden, ontdekt was. Op verzoek der Opperhoofden, verleende de Gouverneur van Nagasakij de noodige hulp, om dat schip op te zoeken, en den 11den October daaraan de baai van Nagasakij binnen geboegseerd wordende, werd hetzelve erkend, het op den 1sten Augustus verlaten schip Burg te zijn. De Opperhoofden lieten wederom bezit van hetzelve nemen, maar onherstelbaar bevonden zijnde, werd het wrak voor rekening der Maatschappij verkocht. Ook een gedeelte der lading, hoewel zwaar beschadigd, werd gered; doch men bevond, dat de kisten en kasten, die meer voor de hand hadden gestaan, waren opengebroken, en de goederen daaruit genomen.

Dit is het berigt, dat de Opperhoofden wegens dit schip aan de Hooge Indische Regering gaven, en meer niet, ofschoon men zeker mag stellen, dat men toen reeds vermoeden kon hebben, dat, bij het bezitnemen van het schip, de Japanners ontdekkingen gedaan hadden, die waarschijnelijk niet buiten gevolg zouden blijven.

Deze gevolgen openbaarden zich eerst in den jare 1775 door nieuwe keizerlijke bevelen tegen den sluikhandel, veel strenger, dan die immer te voren nog geweest waren. De Opperhoofden en de Kapiteins der schepen werden aan de betasting van hun ligchaam onderworpen, waarvan zij tot nu toe waren verschoond geweest. De

Ka-

Kapiteins daarenboven moesten zich verklaren, of zij aan boord van hunne schepen, of aan land zich ophouden wilden. In het laatste geval was het hun niet vergund, naar boord hunner schepen terug te keeren, dan om hoog noodzakelijke redenen, en op bijzonder verlof van den Gouverneur. Eindelijk werd aan de Opperhoofden kennis gegeven, dat, ingevalle de Maatschappij aan het verboden handelen van hare ambtenaren de hand niet hield, zij daarover zou gestraft worden met eene vermindering van den kopertaks.

Opmerkelijk is het, dat van deze bevelen, zoo belangrijk op zich zelve, in het verslag, dit jaar door de Opperhoofden aan de Hooge Indische Regering gedaan, geen woord wordt gerept, hetgeen maar al te zeer doet vermoeden, dat zij en de Kapiteins der schepen aan het drijven van verboden handel zich niet geheel onschuldig hebben gekend. Het schijnt ook uit latere stukken, dat de Hooge Regering geene kennis kreeg,.dan door de aanklagte van een harer leden, die waarschijnelijk van ter zijde daarvan was onderrigt, en het bleek nu verder, dat het lossen van het schip Burg gelegenheid had gegeven, dat de Japanners de praktijken ontdekten, die de ambtenaren der Maatschappij, de Opperhoofden en de Kapiteins der schepen niet uitgesloten, tot het drijven van den sluikhandel bezigden.

Het eenige gevolg, mij bekend, daarvan was, dat de Hooge Indische Regering tegen het drij-

ven

ven van den sluikhandel in Japan strenge plakkaten deed uitgaan, die thans nog jaarlijks aan boord der schepen, ten overstaan van Japansche officieren, worden afgekondigd en aangeplakt.

Bijna tegelijk vaardigde de Hooge Indische Regering plakkaten uit tegen den particulieren aanbreng van staafkoper en kamfer uit Japan, daarop stellende verbeurtverklaring, en eene geldboete van de vierdubbelde waarde, ontzetting van ambt en kwaliteit, en opzending naar Nederland.

Met betrekking tot den handel, deed voorts, in dit jaar 1775, de geldkamer de waarschouwing, dat voortaan de prijzen geregeld zouden worden naar de deugdzaamheid der goederen, dus ter zijde stellende alle vroegere bedingingen van prijzen, en als het ware aan zich behoudende, om de deugdzaamheid der aangevoerde goederen te bepalen. Om eindelijk het onspoedige van dit jaar te bekroonen, had de Maätschappij het verlies te beklagen van het niet aankomen van het schip Blijdenburg, dat op de uitreize naar Japan, door stormen beloopen, eene schuilplaats moest zoeken te Macao, van waar hetzelve naar Batavia terugkeerde.

De vervelende reeks van oneenigheden en twisten, in eenige volgende jaren met de geldkamer voorgevallen, zal ik met stilzwijgen voorbijgaan, omdat de vermelding daarvan genoegzaam niets belangrijks zou opleveren; even-

evenwel moet ik een paar omstandigheden, omdat dezelve nieuw zijn, hier aanteekenen.

Men herinnert zich, dat, na de vermindering van den kopertaks in 1764, de Hooge Indische Regering tot het besluit was gekomen, van om het andere jaar twee, en in de tusschenvallende jaren slechts één schip ten handel naar Japan te zenden. Ofschoon dit besluit de hoogste goedkeuring van Heeren Bewindhebberen had weggedragen, die belast hadden, daarvan niet af te gaan, zoo had echter de Hooge Regering, bij voortduring, de hand daaraan niet kunnen houden, eensdeels, om het verlies van schepen op de uitreize, of het terugkeeren derzelven, zonder de plaatsen van hunne bestemming te hebben kunnen bereiken, waardoor alsdan eene grootere hoeveelheid koper in Japan achterbleef, dan door een enkel schip, in het volgende jaar, kon worden vervoerd, anderdeels, omdat in het jaar, wanneer er slechts één schip gezonden werd, uit de met hetzelve aangebragte lading maar zeldzaam een genoegzaam fonds kon bijeen verzameld worden, om de terugladinge te betalen; welk laatste geval ook wel gebeurde, zelfs bij de aankomst van twee schepen, namelijk dan, wanneer er achterstallen op het fonds van vroegere jaren aan te zuiveren waren.

In zulke gevallen had de geldkamer altijd de inschikkelijheid gehad, in betaling aan te nemen het kambanggeld, dat de ambtenaren der Maat-

schappij, en inzonderheid de Opperhoofden te goed hadden, wegens den verkoop hunner particuliere goederen, welk voorschot hun alsdan uit de kas te Batavia werd terugbetaald; of wel, de geldkamer zelve deed dit voorschot, waarvoor zij eene schulderkentenis der Opperhoofden, bekrachtigd met het zegel der Maatschappij, aannam, welk voorschot alsdan, uit den aanbreng van het volgende jaar, met koopmanschappen of met geld werd aangezuiverd.

Dit een en ander weigerde de geldkamer in 1779 voor de eerste maal, het eerste volstrekt, doch het andere onder de verklaring, dat bij de aankomst van een enkel schip, veroorzaakt, doordien het andere gebleven ware, of anders door zeenood de reize niet had kunnen volbrengen, de geldkamer met hare inschikkelijkheid tot het doen van voorschotten zou voortgaan, als oordeelende, dat in zulke ongelukkige gevallen de Maatschappij aanspraak op eene tegemoetkoming had, doch dat bij behoudene aankomst van twee schepen zulks van haar niet gevergd kon worden.

Deze weigering was eene der oorzaken, dat, van jaar tot jaar de terugladingen uit Japan minder werden; en voegt men daarbij de gedurig mindere prijzen, die de geldkamer onder allerlei gezochte voorwendsels gaf, het verongelukken van verscheidene schepen in een kort getal jaren, eindelijk het gedurig meerder eischen van geschenken voor nieuwe Rijksraden en

Tem-

Tempelheeren, tot een aanmerkelijk bezwaar van den handel, zonder dat de vertoogen, daartegen gedaan, eenigen ingang vonden, dan zal men zich zeer ligt kunnen overtuigen, dat, omstreeks dezen tijd, de Japansche handel niet dan met groote en zware verliezen door de Maatschappij is gaande gehouden.

Het kan alleen de hoop zijn geweest op eenen beteren keer van zaken, die de Hooge Indische Regering tot die volharding aanspoorde; maar hetgeen daartoe veel mag hebben bijgedragen, was de gelukkige keuze, in 1779 op den Heer Mr. Isaac Titsingh gevallen, tot Opperhoofd van den Japanschen handel, wiens onvermoeide werkzaamheden, gedurende den tijd van zes jaren, te weeg bragten, dat de zaken der Maatschappij in Japan dat herstel verkregen, waarvoor dezelve naar de toenmalige omstandigheden vatbaar waren. Een man zijnde, die bij zeer vele kundigheden een goed doorzigt, en bij eene groote innemelijkheid tevens een vast karakter bezat, zoo was hij voor deze taak ook uitmuntend berekend.

Twee moeijelijkheden stonden hem voornamelijk in den weg, de verregaande baatzucht van een' der Gouverneurs van Nagasakij, en de ontrouw der tolken, die geheel naar hunnen zin de zaken van den handel voordroegen en afmaakten, zonder zich aan de vertoogen der Opperhoofden veel te bekreunen, vindende altijd ligte-

lijk

lijk een zoogenaamd bevel van den Gouverneur, wanneer zij eenen te sterken tegenstand van de zijde van de ambtenaren der Maatschappij ondervonden.

Deze moeijelijkheden zouden misschien ook onoverkomelijk geweest zijn, had niet eene onverwachte omstandigheid zich voorgedaan, door welke de Heer TITSINGH meer vrijheid bekwam, om te handelen. Ik bedoel het niet aankomen van schepen in den jare 1782. De oorlog met Engeland, en gebrek aan schepen en volk had de Hooge Regering in dit jaar buiten staat gesteld, de gewone uitrusting naar Japan te doen.

Dit veroorzaakte, dat, ten gevolge van eenen last van het Hof, de Japansche ambtenaren, die voornamelijk uit den handel der Nederlanders hun bestaan vonden, eene korting ondergingen van twee vijfde gedeelten van hun inkomen, hetgeen, gelijk natuurlijk na te gaan is, een groot misnoegen verwekte; en daar men het niet aankomen der schepen toeschreef aan de inhaligheid en de harde behandeling van den Gouverneur jegens de Nederlanders, werden de klagten daarover zoo luide, dat die tot aan het Hof doordrongen. Daarover in ongenade vervallen, wisten de vrienden van den Gouverneur te bewerken, dat hij van het buiksnijden bevrijd bleef; doch twee derde gedeelten van zijne bijeenverzamelde schatten werden tot zijne straf verbeurd verklaard.

De Vervanger van dezen Gouverneur was KOESE TANGO NO KAMI SAMA, dien de Heer TIT-

SINGH

SINGH in zijne schriften den *braven* Gouverneur TANGO noemt. Dadelijk bij zijne aankomst liet hij van het Opperhoofd de vermoedelijke reden van het wegblijven der schepen vragen. Het Opperhoofd antwoordde, dat het mogelijk kon zijn, dat de schepen verongelukt waren, gelijk in 1719 had plaats gehad, toen er drie schepen van Batavia gezonden zijnde, er echter geen één was te regt gekomen; dat hij Opperhoofd het echter ook niet buiten waarschijnelijkheid stelde, dat de Hooge Indische Regering, ten laatste de zware verliezen en de willekeurige behandeling der geldkamer moede, in ernstige overweging had genomen, om van den Japanschen handel af te zien; dat eene zaak van dat gewigt langdurige overwegingen vorderde, en dat inmiddels de Hooge Regering kon hebben besloten, hare schepen elders meer voordeelig te gebruiken, in afwachting van het eindelijk besluit, dat zij hieromtrent nemen zou.

Alvorens verder te gaan, moet ik hier aanteekenen, dat de Heer TITSINGH eenen leerlingtolk had gewonnen, die, met voorkennis van den Gouverneur, gebezigd werd, om de briefwisseling, die door middel der tolken gehouden werd, andermaal te vertalen en over te leveren, ten einde aldus het mogelijk bedrog der tolken in de vertaling voor te komen. (*uu*)

Na

(*uu*) Ik vind in den afgaanden brief der Opperhoofden van het jaar 1787 vermeld, dat deze dienst door den leerlingtolk, NANSABRO of MOSABRO genaamd, aan het Opperhoofd bewezen, ter

Na het ontvangen van het bovengemeld antwoord, kwam de Gouverneur tot verdere vragen, waaruit het Opperhoofd aanleiding nam, in te stellen, en onder dagteekening van den 10den December 1782 in te leveren eene vrij wijdloopige memorie, in welke hij, tot verbetering der zaken van de Maatschappij, in overweging gaf: 1°. het verkrijgen van eene meerdere hoeveelheid staafkoper; 2°. het verkrijgen van verhoogde prijzen voor de aangebragt wordende goederen, en 3°. eene verandering in het voldoen van de eischen der geldkamer; en voorts, na te hebben opengelegd, hoeveel de Maatschappij had geleden sedert de verhuizing der faktorij van Firando naar Desima, door den opgedrongen taxatiehandel, door het verminderen van het gehalte der kobangs, door den bepaalden vervoer van staafkoper, door de verlaging der prijzen harer goederen, willekeurig door de zoogenaamde keizerlijke geldkamer, alle bezwaren, van welke de papieren sedert 1641 maar al te zeer gewaagden, eindelijk voorstelde de vijf volgende punten van overeenkomst:

1°. Dat de geldkamer eene prijsverhooging zou geven op alle de aangebragt wordende goe-

ter kennisse van de opper- en ondertolken kwam, ten minste dat zij hem daarvan hebben verdacht gehouden. Het jong mensch, zeggen de Opperhoofden, stierf kort daarna, niet zonder verdacht, van door vergif te zijn omgekomen.

goederen, tevens jaarlijks 20,000 katjes of 200 pikols kruidnagelen aannemende; waartegen de Maatschappij zich zou verbinden, zoo veel suiker, tin, sappanhout, dukatons, lood en andere goederen aan te brengen, als de behoefte der geldkamer zou medebrengen;

2°. Dat de vervoer van staafkoper zou worden vermeerderd en voor altijd op eenen vasten voet bepaald, zonder dat de komst van meerder Chinesche jonken, of een voorwendsel van schaarschheid daarin eenige vermindering zou mogen te weeg brengen;

3°. Dat de goederen, die de geldkamer bij het vertrek der schepen zou eischen, voor zoo verre het Indie betrof, en dezelve op Batavia niet aan handen waren, in het tweede, en de vaderlandschen in het derde jaar zouden worden aangebragt, ten einde aan de Maatschappij gelegenheid te geven, dezelve van eene deugdzame hoedanigheid en in de vereischte hoeveelheid te kunnen aanbrengen;

4°. Dat ingevalle het mogt gebeuren, dat de Maatschappij, zoo door het verongelukken harer schepen, of door andere voorvallen, die niet konden voorzien worden, eenige der geeischte goederen in het jaar, hetzij geheel, hetzij ten deele, niet kon aanbrengen, en zij gegronde redenen gaf, waardoor dit was veroorzaakt, zulks geene de minste verandering zou te weeg brengen in den bepaalden vervoer van staaf-

staafkoper, mits het ontbrekende in een ander der gewildste artikelen werd voldaan;

5°. Dat de geldkamer niet zou vermogen, de prijzen van eenige goederen te verminderen, onder voorwendsel van ondeugdzaamheid, tenzij het Opperhoofd van de waarheid daarvan overtuigd was, waaromtrent aan de geldkamer altijd genoegen zou gegeven worden, behoudens nogtans, dat het aan het Opperhoofd zou vrijstaan, in de gebodene prijzen te bewilligen, of de goederen in kwestie naar Batavia te doen terugvoeren; en behoudens verder, dat, bij naderen aanbreng van gelijke soort goederen van de vereischte deugdzaamheid, de vroeger daarop gestelde prijzen zouden stand houden,

Dit voorstel, hetwelk ik in zijn geheel heb opgegeven, omdat het de bezwaren, die de Nederlanders hadden, nog van nader bij doet kennen, dit voorstel, zeg ik, bleef vooreerst buiten eenig gevolg, waarom het Opperhoofd, in 1783, na de aankomst van het schip Trompenburg, zich nader in geschrifte aan den Gouverneur vervoegde, daarbij te kennen gevende, dat hij last van zijne regering had ontvangen, om, bijaldien de Gouverneur de redenen begeerde te weten, van het niet zenden van schepen in het verleden jaar, daarop met vrijmoedigheid te antwoorden, dat die redenen waren de groote verliezen, die de Maatschappij in haren handel onderging door de lage prijzen, die men in Ja-

pan

pan voor hare goederen gaf; ten andere, de groote restanten koper, die in hare pakhuizen overbleven, ten gevolge van den ruimen aanvoer van dat metaal uit Europa naar Indie; en ten derde, de zware oorlog, in welken Nederland met Engeland gewikkeld was; om welke redenen de Gouverneur Generaal verkozen had, de schepen der Maatschappij op andere kantoren te gebruiken, waar zij op hare aangebragte koopmanschappen behoorlijke winsten trok; dat de Gouverneur Generaal echter, in hope, dat de Gouverneur van Nagasakij eene behoorlijke aandacht zou geslagen hebben op de vertoogen, die hij zeker stelde, dat door het achtergebleven Opperhoofd hem gedaan waren, en om het rijk niet ten eenenmale te ontrieven van vele goederen, die aldaar gezocht worden, besloten had, dit jaar één schip met de noodige koopmanschappen te zenden, ten einde de Japansche regering te doen zien, dat de Gouverneur Generaal nog genegen blijft, de vaart op dit rijk aan te houden, indien de Maatschappij op hare goederen de prijzen van vorige tijden weder mogt erlangen; dat hij Opperhoofd verder gelast was, daarom met allen nadruk te verzoeken; zoo mede, dat de Opperhoofden in het vervolg mogten ontslagen worden van de schande, hun in het betasten hunner personen aangedaan wordende, daar zulks eenen smaad op de Hooge Indische Regering terugstoot.

De Gouverneur verontschuldigde zich, met te la-

laten zeggen, dat het inwilligen dezer verzoeken niet in zijne magt stond. Hiermede hield het Opperhoofd zich niet tevreden, maar bezigde de bedreiging, dat, ingevalle zijne verzoeken geen gehoor verkregen, in het aanstaande jaar geene schepen zouden gezonden worden. Dit had ten gevolge, dat, behalve eene dadelijke vermindering van één teil in den inkoopsprijs van het pikol kamfer, aan de Maatschappij voor het jaar 1783, boven het gewone opgeld van 6,000 Sp. Matten, nog vergund werd eene som van 10,000 Sp. Matten, om den handel te gemoet te komen, terwijl de Gouverneur aannam, om bij zijne komst te Jedo te bewerken, dat op de meeste der door de Maatschappij aangebragt wordende goederen eene billijke prijsverhooging werd toegestaan.

Toen de Heer Titsingh, die in dit jaar naar Batavia was overgevaren, na eene zeer onspoedige reize, met het schip Ouwerkerk, in het jaar 1784, in Japan terugkwam, terwijl het tweede schip Everhardina, dat hem vergezelde, op die reize verongelukte, was er van de beloften van den Gouverneur nog niets gekomen. Hij herhaalde dus zijne verzoeken en zijne bedreigingen, waarop men eindelijk, den 3den September, in onderhandeling trad, met het gevolg, dat de geldkamer, voor den tijd van vijftien jaren, eene prijsverhooging op de meeste goederen toestond, en beloofde 12,000 ponden kruidnagelen jaarlijks

aan

aan te nemen, mits de Maatschappij jaarlijks twee schepen ten handel zenden zou. De beslissing omtrent het betasten der Opperhoofden bleef echter uitgesteld, omdat daaromtrent nog geene bevelen uit Jedo waren aangekomen.

Dit was de uitslag der pogingen van den Heer Titsingh, die oppervlakkig gering moet schijnen, indien men alleen in overweging neemt de gelegenheid en de middelen, die daartoe hebben moeten dienen; maar wanneer men daartegen zich herinnert den stelligen last van Heeren Bewindhebberen, om in Japan niet aan te dringen op eene vermeerdering van koper, en men verder weet, dat, bij eene vroegere gelegenheid reeds, Heeren Bewindhebberen hadden te kennen gegeven, in het begrip te staan, dat het beter ware, den Japanners wat toe te geven, liever dan uitvoering te geven aan het besluit, om met ongebrokene ladingen de schepen te laten teruggaan, gelijk nu ook, op het ontvangen berigt van den bovengemelden uitslag, Heeren Bewindhebberen te kennen gaven, dat zij de verkregene prijsverhooging, onder de verpligting van jaarlijks twee schepen te zenden, eerder nadeelig dan voordeelig beschouwden, dan zal men aan het Opperhoofd Titsingh het regt niet wederhouden, dat hij met handen, die zoodanig gebonden waren, evenwel veel heeft uitgerigt.

Ik zal thans de berigten wederom opvatten, die gedaan zijn over de zeven honderd pikols staaf-

staafkoper, waarvan de uitvoer aan de Opperhoofden particulier was afgestaan, mitsgaders over de vermoedelijke hoeveelheid koper, jaarlijks uit de Japansche mijnen getrokken wordende, omtrent welk een en ander wij gezien hebben, dat Heeren Bewindhebberen begeerden naauwkeurig onderrigt te zijn.

Omtrent het eerste herinnert men zich de scherpe aanmerking, door Heeren Bewindhebberen gemaakt, daaruit aanleiding nemende, te vermoeden, dat de uitvoer van koper in Japan zoo naauw niet bepaald was, als de Opperhoofden bij herhaling dat hadden opgegeven.

De Opperhoofden gaven tot opheldering, dat de Gouverneurs van Nagasakij uit de keizerlijke mijnen jaarlijks eene bepaalde hoeveelheid staafkoper ontvingen, om in den handel met de Nederlanders en de Chinezen te worden omgezet, welke hoeveelheid aan hen was afgeleverd met een zeker overwigt, en dat het uit dit overwigt was, dat de zeven honderd pikols in kwestie aan de Opperhoofden werden afgestaan, zijnde het zeer vermoedelijk, dat, op gelijke wijze, ook aan de Chinezen eenig koper te beurt viel boven den taks, hun door den Keizer toegestaan; dat overigens, wat den bepaalden uitvoer van koper aanging, daarop zoo naauwkeurig werd gelet, dat het kopergoed, als ketels, kastrollen en dergelijken, zoo voor huisgebruik op het eiland Desima, als het verzending naar Batavia, stuk

stuk voor stuk door de geldkamer werd nagewogen, als mogende het geheel de zwaarte van 2,500 katjes, of vijf en twintig pikols, niet tebovengaan.

Heeren Bewindhebberen merkten hiertegen weder aan, dat, hoedanig het dan ook met den bepaalden uitvoer gelegen mogt zijn, het hun echter voorkwam, dat de inkoop van zeven honderd pikols staafkoper particulier door de Opperhoofden, tegen eenen eenen zoo hoogen prijs als vier en twintig teilen de pikol, als eene der redenen moest beschouwd worden, waarom de Nagasakische Gouverneurs zwarigheid maakten, en steeds zouden maken, om den kopertaks der Maatschappij te verhoogen, maar veel meer bedacht zouden zijn op middelen, om dien nog meer te verminderen, aangezien men hen voor te doorslepen moest houden, om niet reeds bemerkt te hebben, dat de Maatschappij aan hare dienaren den inkoop van staafkoper op dien voet niet toestond, dan alleen met het inzigt, om indirect, boven den bepaalden taks, nog meer van dat metaal te verkrijgen, en wijders om in te zien, dat een ruimer vervoer, aan de Maatschappij toegestaan, een einde zou maken aan dit verlof, den Opperhoofden gegeven; eindelijk, dat zij dus ook te veel nadenken hadden, om niet te vreezen, dat, de oorzaak van dien particulieren inkoop ophoudende, die inkoop zelf zoude ophouden, en daarmede het voordeel, hetwelk zij daaruit thans genoten.

De

De Opperhoofden toonden nu aan, dat de Chinezen het staafkoper betaalden tegen den prijs van vier en twintig teilen de pikol, en tegen dien prijs greetig zouden aannemen al het koper, dat zij boven hunnen taks zouden kunnen magtig worden, en dat zij Opperhoofden mitsdien te volle verzekerd waren, dat, indien men eenmaal van dezen particulieren verkoop afzag, en dat koper door de Gouverneurs den Chinezen werd vergund, er naderhand nimmer gelegenheid zou zijn, hetzelve weder voor de Opperhoofden te verkrijgen. Hierin schijnen ten laatste Heeren Bewindhebberen berust te hebben.

En wat nu aangaat de vermoedelijke opbrengst der kopermijnen, hieromtrent schreven de Opperhoofden, na hun eerste berigt in 1761 gegeven, in 1766 nader, dat de vroeger gedane opgave omtrent het aandeel koper, dat de Chinezen erlangen, eene misleiding was van de tolken. Het was thans den Opperhoofden voorgekomen, dat de Chinezen veel meer koper vervoerden, waarmede de baatzucht der Gouverneurs maar al te zeer was gediend, alzoo de Chinezen het koper veel duurder dan de Nederlanders betaalden, en zij besloten daaruit, dat Japan veel meer koper moest voortbrengen, dan de gissingen daaromtrent tot hiertoe gemaakt. Evenwel schreven zij weder in 1768, dus slechts twee jaren later, dat het maar al te waarschijnelijk werd, dat de uitgeputte staat der mijnen

de

de wezenlijke oorzaak van den in 1764 verminderden kopertaks was, alzoo de Japansche regering in de noodzakelijkheid was gebragt, om, bij gebrek aan koper, pittjes (*vv*) van ijzer te laten slaan, en in 1769 bevestigden zij dit nader door het berigt, dat, om die oorzaak, de Chinesche jonken, in Japan toegelaten, volstrekt waren bepaald op het getal van dertien, en dat aan elk de uitvoer was toegestaan van niet meer dan duizend of twaalf honderd pikols koper (*ww*), naar gelang van de grootere of mindere ladingen, door dezelve aangebragt; kunnende het niet gedacht worden, dat alleen uit grilligheid de Japansche regering telkens aan de Nederlanders minder koper gaven, en ook de Chinezen in hunnen taks minder stelden, daar, althans in het laatste geval, de regering tegen haar eigen voordeel aan handelen zou.

Dus en nog meer liepen de opvolgende berigten der Opperhoofden uit elkanderen, tot laatstelijk, in 1780, de Heeren FEITH en TITSINGH vermeenden, op betere gronden hunne inlichtingen te hebben verkregen, en het verslag hetwelk zij daarvan gaven, is in verscheidene opzigten zoo belangrijk, en verspreid zoo veel licht over de

(*vv*) *Pittjes*, eene soort van ronde, met vierkante gaten doorboorde duiten, de kleinste scheidemunt In Japan, waarvan er te Nagasakij 960 stuks op eene teil gaan.

(*ww*) Dit zou uitmaken 13 à 15,600 pikols in het geheel, hetgeen nagenoeg overeenkomt met de opgave der tolken in 1761.

de verhouding van den Keizer tot de Landsheeren, en over den handel der Chinezen in Japan, dat ik niet nalaten mag, de eigene woorden van deze Opperhoofden hier over te nemen:

« Het bemagtigen" dus schrijven de Opperhoofden aan de Hooge Indische Regering (*xx*), « van eene grootere kwantiteit staafkoper het « voornaamste artikel zijnde, dat bij Uw Hoog-« Edele Groot-Achtbarens gerespecteerde letteren, « sedert eene reeks van jaren, met allen nadruk is « aangedrongen, doch waarin de successive Op-« perhoofden, in weerwil van alle gedane po-« gingen, door het voorgewend gebrek en « toenemende schaarschheid, niet naar genoegen « konden slagen, trachtte de eerst ondergetee-« kende (*yy*), na het vertrek der schepen, door « middel der tolken, die hem het meest gene-« gen schenen, zoo wegens het getal der mijnen, « die bewerkt werden, als de kwantiteit koper, « die zij afleverden, eene meer duidelijke onder-« rigting te erlangen. De nijd en afgunst, die onder « hen plaats heeft, verbeeldde hij zich, dat veel zou « toebrengen, om die genen, die het eerlijkst « voorkwamen, door een vriendelijk onthaal, « en eenige geringe geschenken, van hunne ge-« wone achterhoudenheid te doen afwijken,

« schoon

(*xx*) Men zal reeds hebben kunnen opmerken, dat omtrent het belang, om meerder koper uit Japan te trekken, de Hooge Indische Regering te Batavia niet eenstemmig dacht met Heeren Bewindhebberen in Nederland.

(*yy*) De Heer A. W. Feith.

« schoon ieder in het bijzonder geene zwarigheid « maakte, zijne vragen te beantwoorden, ver- « schilden hunne gezegden zoo zeer van den an- « deren, dat op geen derzelven eenige staat te « maken was, hetzij dit uit hunne onkunde « voortsproot, of uit beduchting voor de gevol- « gen, die uit die ontdekking in der tijd kon- « den voortvloeijen, wijl hun belang hen on- « derling schijnt te verbinden, om ons in het « onzekere te houden van alles, wat zoo hier, « als omtrent het bijzonder bestuur van Naga- « sakij eenige betrekking heeft."

« Hetgeen hunne achterhoudenheid verborg, « heeft een bijzonder voorval eenigzins opge- « helderd. Te Osakka, na het bezigtigen der « tempels en der komedie, ontving hij het be- « zoek van den koperleverancier. Tolken, zoo « wel als Banjosen, hadden zich dien dag « van de gelegenheid, om buiten hunne kosten « goede zier te maken, bediend, en lieten zich « weinig aan ons gelegen zijn. Een der opper- « dienaars (*zz*), die anders tot bespieder strek- « te, was door den drank spraakzamer dan « naar gewoonte. Hij (de ondergeteekende) « maakte van deze gelegenheid gebruik, en « hoorde, buiten verscheidene verhalen, tot de bij- « zonder slechte behandelingen onzer tolken en ban-

(zz) Door opperdienaars moet men hier verstaan degenen, die van wege den Keizer het opzigt over de mijnen hebben.

« banjosen betrekkelijk, dat er drie leveran-
« ciers waren, die het koper aan de keizerlijke
« geldkamer leverden; dat door hem in het
« landschap Aki twee mijnen, in het landschap
« Io één, en in dat van Osio één bewerkt wer-
« den; dat hij ieder jaar aan de Nagasakische en
« Osakkische geldkamers 37,000 pikols opbragt,
« doch de kwantiteit van de twee anderen uit de
« landschappen Kiesjo, Bungo, Nagats en Figo
« niet kon bepalen; dat de Gouverneurs van Na-
« gasakij hem, sedert 1772, jaarlijks 5,000 gouden
« kobangs hadden onthouden, waardoor hij, ten
« hoogste bezwaard, alle moeite had aangewend,
« om zijn volle geld te erlangen, tot hem in het
« jaar 1775 vijftien honderd gouden kobangs
« meer waren afgegeven; dus hij tot heden ver-
« kort was eene aanzienelijke som van 32,500
« kobangs. Hem voorhoudende, waarom hij zijne
« klagten, zoo bij de Gouverneurs van Osakka,
« als aan het Hof van Jedo niet voordroeg, ant-
« woordde hij, dit nimmer te durven onderstaan;
« dat de Gouverneur Bingo hooger in aanzien en
« magt ten Hove was, dan ooit te voren, en hij
« dit aan de Gouverneurs van Osakka mede niet
« durfde voorstellen, wijl het scheen, of een on-
« derling belang, uit hoofde van de Osakkasche
« geldkamer, hen aan elkander verbond, betui-
« gende de opperdienaar, dat hij van alle kanten
« met schulden beladen was; hetgeen in alle dee-
« len schijnt te beantwoorden aan het geposeerde
« door

« door den Heer Gouverneur Generaal GUSTAAF
« WILLEM Baron VAN IMHOFF (H. L. M.), bij
« Zijner Excellenties consideratien over den ziel-
« togenden handel in dit rijk, en bij brieven
« van Uw Hoog Edele Groot-Achtbarens, van
« den 19den Juni 1765, dat de Gouverneurs
« van Nagasakij en andere Hoofden er mogelijk
« zoo veel van nemen, dat het overschietende
« niet eens toereikt, om den mijnwerker de kost
« te geven, schoon de overweging, dat daardoor
« de leverancie van het koper als eene heeren-
« dienst werd, die zij, zoo veel mogelijk, zochten
« te verminderen, naar zijne opgaaf, daaraan niet
« is toe te schrijven, als verzekerende, dat de
« mijnen thans zoo diep waren uitgegraven, dat
« men door het opwellend water bezwaarlijk
« met het werk kon voortgaan; dat de erts, dien
« zij opleverden, niet dan met zware kosten kon
« worden opgehaald, en de groote menigte aarde,
« die buiten de opening verspreid lag, in het
« regensaisoen, door de hevige stortregens langs
« het gebergte afspoelde, en zich over de zaai-
« landen verspreidde; dat de boerenstand, daar-
« door bezwaard, reeds zijne klagten over het
« bederf zijner velden ten Hove had voorgedra-
« gen, waarop nog geen besluit gevallen was.
« Hem bij deze gelegenheid voorhoudende, door
« de Gouverneurs in het vorige jaar onderrigt
« te zijn, dat de Landsheer van Aki, in dat dis-
« trict, eene rijke kopermijn had ontdekt, en in
« stilte

« stilte geopend, waarover hij in eene boete
« was verwezen, en hem het bearbeiden voor den
« tijd van vier jaren ontzegd, betuigde hij, dit
« voor het eerst te hooren; dat hij wel wist, dat
« men sedert vele jaren naar nieuwe mijnen had
« gezocht, waartoe een *Genni* (*) was gebruikt,
« maar dat hij van derzelver ontdekking, buiten
« éene, die, voor zoo verre men nog kon nagaan,
« weinig beloofde, tot heden onbewust was.

« Schoon het ons ten hoogste leed is, dat Uw
« Hoog Edele Groot-Achtbaren, door het tegen-
« strijdige, dat in dit gezegde, en in het aange-
« schrevene bij onze jongste aparte brieven, ligt
« opgesloten, in Hoogstderzelver gevoelen, dat er
« op de waarheid der Japansche rapporten wei-
« nig staat te maken is, bevestigd worden, zijn
« wij niet vermogende, wegens de ware toedragt
« van zaken, in het algemeen, iets met zekerheid
« te kunnen bepalen, en wel verbonden, of tot
« een volkomen stilzwijgen, of, om hetgeen ons
« voorkomt, zoodanig voor te dragen, als het ons
« wordt opgegeven. Het eerste schijnt eene on-
« verschilligheid in de dienst aan te duiden; het
« laatste weinig opmerking te verdienen, wijl de
« ondervinding, sedert eene reeks van jaren, heeft
« geleerd, hoe slecht de uitkomst dikwijls aan
« de verwachting zou hebben beantwoord, indien
« men, daarop volkomen vertrouwende, maatre-
« ge-

(*) Waarschijnelijk de naam van een' ambtenaar, hiermede belast.

« gelen had beraamd, die de bereiking van het
« voornaamste doelwit onzes verblijfs, namelijk
« eene verbetering en opbeuring van den verval-
« len handel, het heilzaamst voorkwamen.''

« De bovengezegde leverancie van 37,000 pi-
« kols, buiten hetgeen door de twee andere
« koperraffineerders wordt geleverd, met de
« voorgewende schaarschheid van dat mineraal,
« en met het geposeerde bij der bedienden brief
« van den 30sten October 1761, als of Japan
« jaarlijks niet meer dan 36 à 40,000 pikols zou
« opleveren, strijdende, zoo spruit daaruit de
« bedenking voort, welken uitweg men er mede
« vindt, buiten hetgeen aan de Compagnie en
« aan de Chinezen wordt vergund.

« Het koper wordt gedeeltelijk te Osakka, ge-
« deeltelijk te Nagasakij, aan de geldkamer ge-
« leverd, van waar men het doorgaans uit Japan
« vervoert. Dat de slijt binnen 's lands aanmer-
« kelijk is, blijkt aan alle de gebouwen, zoo van
« de Grooten als van de burgers, die, tot voorko-
« ming van de schadelijke gevolgen, waaraan
« zij dagelijks door brand blootstaan, rondsom
« op vensters en deuren met koper worden be-
« slagen, en waartoe, volgens hetgeen men uit
« de beschouwing der woonhuizen van eenige
« Landsheeren en Rijksgrooten, en het kasteel
« tot Jedo kan opmaken, eene ongelooflijke
« kwantiteit vereischt wordt. De schrikkelijke
« verwoestingen, die de brand, in weerwil dezer

« voor-

« voorzorgen, jaarlijks aanrigt, doen die be-
« noodigdheid duurzaam zijn; echter vertrouwen
« wij, dat die zoo groot niet is, dat daarmede de
« geheele leverancie kan worden gesleten, en
« dat, hoe ruim de verstrekking aan bijzondere
« lieden ook zijn mag, de geldkamers, en de re-
« spective Gouverneurs, die als hare beschermers
« worden beschouwd, en naar vermogen hun
« eigen interest bevorderen, aan de Chinezen,
« die het koper, dat aan de Compagnie op Sp.
« Matten 12: 3. 5 te staan komt, tegen Sp.
« Matten 24 betalen, eene grootere kwantiteit dan
« 1000 kistjes (pikols) voor ieder jonk ver-
« gunnen, en met het resterende aan particu-
« liere kooplieden een' veel voordeliger uitweg
« weten; welke sustenu uit het volgende
« schijnt voort te vloeijen.

« De handel op de Liqueesche Eilanden, ge-
« deeltelijk aan China, gedeeltelijk aan dit rijk
« cijnsbaar, is van alle tijden, voornamelijk in
« de landschappen van Satsuma, Firando en
« Sikwiseen, sterk voortgezet. De Chinezen, die
« met hunne jonken herwaarts komen, hebben
« doorgaans het ongeluk, door zware winden,
« lekkage als anderzins, dáár in de Gottoo's, of
« eenige naburige landschappen van Japan, om
« dat oord gelegen, te vervallen, van waar zij
« door de barken van die daar het gezag voert,
« worden herwaarts gebragt. Indien dit eene
« enkele reize plaats had, zou het geene opmer-

« king

« king verdienen, wijl zij, schoon weinige dag-
« reizen van hier, door de onbestendigheid van
« het klimaat en de zware stormwinden, die men
« veelmaals in de golf heeft, nu en dan aan
« dergelijke desasters zijn blootgesteld; maar
« daar dit het lot is van meest alle jonken, en
« men aan de kiel, bij derzelver komst ter dezer
« reede, door de groene moet, die zich wel
« somtijds een voet boven water langs haar ge-
« heel vertoont, ten klaarste ziet, dat de jonk te-
« voren meer lading inhield, schijnt men daar-
« uit te moeten opmaken, dat zij middel weten,
« hunne verbodene waren op die plaatsen af te zet-
« ten, die door de ingezetenen met hunne bar-
« ken, ter sluik, door het geheele rijk worden
« verspreid, hetgeen men voornamelijk in het
« vorige jaar zou hebben ontdekt, toen er,
« kort voor het vertrek der schepen, een ge-
« rucht liep, dat, in de landschappen Firando en
« Satsuma, over de drie honderd kooplieden,
« met hunne boeken, op order van het Hof,
« waren opgeligt; doch welke zaak van geen
« gevolg geweest is, zoo omdat men bevond,
« dat de kooplieden door het geheele rijk er
« aan schuldig waren, als omdat het Hof tot
« eenig regard voor de beide landsheeren
« verbonden schijnt, die hunne landen niet als
« een leen van den Keizer, maar door de wa-
« penen hebben bemagtigd.

« Hetgeen de Chinezen voor hunne verbodene
« goe-

« goederen in betaling erlangen, is koper en
« kamfer, wijl niet kan verondersteld worden,
« dat zij daarvoor alleen gouden kobangs ver-
« voeren. Boven het sterk verbod tegen den
« uitvoer, zijn die niet dan met moeite te be-
« komen, en dit het middel niet is, waaruit zij
« de zware ongelden, voor het geleide van
« ieder jonk, op Sp. Matten 1000, of min-
« der, naar de nabijheid der plaats, bepaald,
« konden goedmaken. Ook bestaat de handel,
« tusschen de verschillende landschappen van
« Japan, eer in een troque van zoodanige goe-
« deren, die het een boven het ander oplevert,
« dan dat derzelver waarde in courante specien
« wordt voldaan. Hetgeen hiertegen schijnt te
« strijden, is, dat bij geene der opgaven, we-
« gens hetgeen zij van hier vervoeren, van
« kamfer wordt gewag gemaakt; maar, behalve
« dat die weinig geloof verdienen, en door de
« tolken, om aan onze instanten te voldoen, naar
« hun goedvinden, op het collegie worden ge-
« fabriceerd, wijl dus één jonk somtijds zoo
« veel inhoudt, als men naauwelijks in twee
« onzer schepen op dit vaarwater zou durven
« laden, hebben de particuliere rapporten der
« tolken, en het gezegde van den kamferleve-
« rancier in het verleden jaar, bij gelegenheid van
« ons gesprek over de minwigten, die men
« jaarlijks door het vervliegen, ofschoon in
« dubbelde balies vervoerd, ontwaarde, namelijk
« dat

« dat dit bij de Chinezen even groot zijn moest,
« doch waarover geene klagten kwamen, ons
« van het tegendeel overtuigd; en schoon, ten
« opzigte van het koper, in bedenking kan ko-
« men, hetgeen gevonden wordt bij het rapport
« der Chinesche carga's aan de Edele Hooge
« Indische Regering, wegens den gedreven han-
« del in dat rijk in het jaar 1749, dat een
« partij van dat mineraal niet hooger had kun-
« nen worden van de hand gezet, dan voor
« Sp. Matten 20, en dit nog in voldoening van
« goederen, en de Chinesche koopman het kort
« daarna weder had overgegeven voor Sp. Mat-
« ten 17, kan een bijzonder voorval niet tot eenen
« stokregel dienen, als of er geen hooger prijs
« voor betaald werd, schoon het zelfs voor deze
« 17 Sp. Matten, tegen 88 zware stuivers bere-
« kend, in vergelijking met den inkoopsprijs tot
« 24 Sp. Matten van 40 stuivers, nog eene winst
« van 55⅜ percent schaars zou afwerpen, en
« wij, op het geallegeerde bij hun rapport van
« den 31sten December 1767, dat, zoo er in dit
« jaar staafkoper gezonden was, het hunne ver-
« wachting niet zou hebben toegevallen, wijl de
« kooplieden voor hetgeen in het vorige jaar was
« aangebragt, hun geld nog niet terug hadden,
« in het onzekere zijn wegens den prijs, waarop
« het hun te staan kwam. Indien het Uw Hoog
« Edele Groot-Achtbaren gunstig mogt behagen,
« de Chinesche carga's aan te schrijven, een naauw-
« keu-

« keurig onderzoek te doen, wat ieder der jon-
« ken, die heden van hier vertrekken, op de
« plaatsen hunner destinatie, die wij bij ons dag-
« register hebben genoteerd, aanbragten, zou
« men daardoor in staat zijn, een beter denkbeeld
« van hunnen handel te vormen, wijl het ons on-
« begrijpelijk voorkomt, dat klipzuigers, zeege-
« was, en droogerijen de voornaamste artikelen
« in retour zullen zijn, en de daarop vallende
« winsten de drukkende lasten, waartoe zij hier
« zijn verbonden, konden goedmaken."

Dus eindigt dit verslag over het koper, en wij gaan nu weder tot het vermelden der gebeurtenissen over, die wij met het verkrijgen van eene prijsverhooging in 1784 hebben daargelaten.

De vier daaraanvolgende jaren leveren op zich zelve niets belangrijks op, dan dat in 1787 de Japansche regering het verzoek inwilligde, dat, even als voorheen, de Opperhoofden zouden bevrijd zijn van het onderzoek bij lijfsbetasting, en voorts, dat in dezelve de Opperhoofden zich bezig hielden, om de afschaffing te bewerken van de Nagasakische geschenken, mitsgaders, om een tegengeschenk te verkrijgen voor de laatst, op verzoek van den Keizer, aangebragte Persiaansche paarden.

De Nagasakische geschenken waren oorspronkelijk van de verzoeken, die de Gouverneurs en Burgemeesters dier stad, jaarlijks, gewoon waren te doen, dat deze of gene goederen, tot hun

hun particulier gebruik, mogten worden aangebragt. Naar mate men gewenscht had, hen te believen, of vermeende, hunne hulp noodig te hebben, waren die geschenken, van jaar tot jaar, ongevoelig aangegroeid tot eene hoogte, dat het bedrag daarvan in eene groote mate drukte op de voordeelen van den handel; en daar, door tijdsverloop, daarvan een vast gebruik, of een zoogenaamd Japansch kapittel gemaakt was, zoo was het zoo gemakkelijk niet, daarvan wederom ontslagen te geraken. Evenwel verkregen in 1788 de Opperhoofden de toezegging van den Gouverneur, dat in het aanstaande jaar daarin zou worden voorzien.

Wat de Persiaansche paarden aangaat, men herinnert zich, dat vroeger de Keizer zijn verlangen had te kennen gegeven, dat twee zulke paarden voor zijn gebruik mogten aangebragt worden. De Hooge Indische Regering had daaraan voldaan, zoo zeer ten genoegen van den Keizer, dat hij voor dezelve een tegengeschenk gaf van niet minder dan vijf honderd pikols koper, te gelijk aanvraag doende om nog twee anderen. Men behoeft niet te twijfelen aan de bereidwilligheid van de Hooge Regering, om andermaal aan de begeerte van Zijne Majesteit te beantwoorden; maar het tegengeschenk bleef ditmaal achter, vermoedelijk om de volgende redenen:

De Kroonprins, in het bereiden van één dezer paarden, stortte met hetzelve, en stierf aan de gevolgen van den val. De Keizer doodde met ei-

eigene handen den geen', die hem daarvan het eerste berigt bragt, en was over dit verlies ontroostbaar, te meer, daar deze Kroonprins zijn eenigste zoon, en hij door den ontijdigen dood van denzelven genoodzaakt was, den zoon zijns broeders aan te nemen, om de erfgenaam van zijnen troon te worden.

Ondanks dit ongelukkig toeval, lieten de Opperhoofden, op aanschrijven der Hooge Indische Regering, den Keizer aan de laatst gezondene paarden herinneren, ten einde een gelijk tegengeschenk te erlangen, als voor de vroeger gezondene paarden gegeven was, dat men inderdaad keizerlijk mogt noemen. Te vergeefs gaven de Opperhoofden hun gevoelen te kennen, dat dit eene te teedere zaak was, om veel aangevoerd te worden, en dat in dit geval het voorzigtig en raadzaam ware, alles op de bescheidenheid van den Keizer te laten aankomen; de Hooge Regering bleef, op last van Heeren Bewindhebberen, aandringen, dat de Opperhoofden daarvan hun werk maken zouden.

Het is ligtelijk na te gaan, dat het den Keizer verdrietig moest vallen, zoo dikwijls te worden herinnerd aan eene zaak, die hij als het grootste ongeluk zijns levens beschouwde; en zoo de Nederlanders geheime vijanden hadden, kon geene gelegenheid meer dienstig dan deze zijn, om het aanhouden om een tegengeschenk bij den Keizer af te schetsen, al een' trek van inhaligheid van de

zijde

zijde der Maatschappij, die haar zelfs den eerbied deed vergeten, die zij aan de droefheid van Zijne Majesteit verschuldigd was.

Of de Keizer werkelijk dus tegen de Nederlanders is ingenomen geweest, laat ik onbepaald; maar dus konden de zaken aan het Hof staan, toen te gelijker tijd, gelijk wij gezien hebben, de Opperhoofden werkzaam waren, om de afschaffing der Nagasakische geschenken te verkrijgen, iets, hetgeen den Gouverneurs en Burgemeesters, die zoo veel invloed op de zaken van den handel hadden, ofschoon daaraan toegevende, in het minst niet kan zijn welgevallig geweest.

Hoe dit zijn moge, de Opperhoofden konden, in het jaar 1789, aan de Hooge Indische Regering berigten, dat « het eischen van geschen-
« ken door de Nagasakische Regenten en tolken,
« in dit jaar, volgens de belofte des Gouver-
« neurs in het verleden jaar gedaan, geheel was
« afgeschaft, waardoor de Maatschappij van eenen
« lastpost, die in de laatste twee jaren ƒ 23,862
« bedragen had, ten eenen male ontslagen en ont-
« heven was.

Maar van den anderen kant vonden de Opperhoofden ook stof, niet alleen om kennis te geven van het koel onthaal, hetwelk het Opperhoofd, die in dit jaar de Hofreize had gedaan, in Jedo ontvangen had, alzoo geen der Japansche Grooten bij het Opperhoofd had omgen komen, hetgeen anders altijd het gebruik

was,

was, maar ook om te klagen over de moeijelijkheden, die zij in het drijven van den handel hadden ondervonden.

De geldkamer, wel verre van zich te houden aan het verdrag van 1784, wilde eene vermindering van prijzen opdringen; vervolgens zocht zij vele der aangebragte goederen te weren, onder voorwendsel, dat die aan het monster niet voldeden; eindelijk weigerde zij, de ducatons aan te nemen. De Opperhoofden verklaarden daartegen standvastig, dat zij liever den geheelen handel wilden staken, dan aan deze nieuwigheden toe te geven, en daarop zag de geldkamer van hare bezwaren af, waarin de Opperhoofden meenden, den toeleg te ontdekken, om door het klein houden van het fonds, de Nederlanders buiten staat te stellen, de betaling voor het uit te voeren koper te doen en dus doende dien uitvoer te verminderen. Dan, ofschoon de Opperhoofden door hunne tegenkanting dezen toeleg hadden weten te verijdelen, het mogt niet baten tegen het bevel van den Nagasakischen Gouverneur, dat daarop volgde, en die stellig weigerde, den uitvoer toe te laten van meer dan elf duizend drie honderd pikols, ofschoon de Nederlanders, wegens het, in vorige jaren, minder vervoerde dan de taks, eene groote hoeveelheid koper te vorderen hadden, en de scheepsruimte, thans aan handen, een' veel grooter vervoer toeliet.

Daar-

Daarentegen verbond zich de geldkamer, jaarlijks eene hoeveelheid van achttien duizend ponden kruidnagelen te zullen aannemen; maar dit gering voordeel kon het nadeel niet opwegen van de verandering, die de handel in het daaraanvolgende jaar onderging, waarvan wij nu nog kortelijk melding zullen maken, om daarmede dit lang uitgestrekt tijdperk te besluiten.

Den 13den October 1790 werden de Opperhoofden ontboden in het Gouvernementshuis, en hun aldaar voorlezing gedaan,

Eerstelijk, van eene aankondiging, dat de Maatschappij dit jaar niet meer dan vijf duizend acht honderd pikols kon erlangen; doch dat zij, voor het fonds, dat haar overbleef, andere, in dit land vallende producten, zou mogen inkoopen en vervoeren;

En ten andere, een keizerlijk bevel, onderteekend door den Rijksbestierder Matsdairie Setjon No Kami Sama, behelzende, dat de Maatschappij in den aanstaande niet meer zou kunnen bekomen, dan vijf duizend drie honderd pikols koper, buiten de zeven honderd pikols, die naar den gebruike, als eene bijzondere gunst, den Opperhoofden particulier te vervoeren waren toegestaan, dus te zamen zes duizend pikols, tot den afhaal waarvan de Maatschappij 's jaars maar één schip zou mogen zenden; dat alle aanzoek tot het verkrijgen van meerder koper zou worden ontzegd, alzoo, de mijnen

ver-

vervallen en van koper ontbloot zijnde, het daardoor onmogelijk was geworden, den handel op den ouden voet te laten voortgaan; dat de Keizer het dus nog geregeld had, minder om de waarde des koophandels, dan wel om de oude en langjarige vriendschap met de Nederlanders te onderhouden, waarom het Zijne Majesteit alleen te doen was; eindelijk, dat de Opperhoofden niet in gebreke moesten blijven, deze bevelen bij hunne Heeren en Meesters in een voordeelig daglicht voor te stellen, wijl de noodzakelijkheid alleen deze verandering gevorderd had. Wordende voorts nader nog bepaald, dat de Hofreize door de Opperhoofden maar eens om de vier jaren zou gedaan worden.

Of deze verandering wezenlijk door de noodzakelijkheid is gevorderd geworden, zal ik niet beslissen; alleen zal ik in bedenking geven, of dezelve geen gevolg kan zijn geweest van den gedwongen ijver, met welken de Opperhoofden, in de laatste jaren van dit tijdperk, werkzaam waren, om de afschaffing der Nagasakische geschenken, en een tegengeschenk voor de Persiaansche paarden te erlangen; waarbij ik ten slotte nog voegen zal, dat de Opperhoofden, bij hun verslag van dit jaar, te kennen gaven, dat het verkrijgen van een tegengeschenk voor de Persiaansche paarden was hopeloos geworden, alzoo de keizerlijke Zaakbezorger hun had doen verstaan, dat om deze zaak den Keizer niet meer gesproken mogt worden.

ACHTSTE

ACHTSTE AFDEELING.

Vijfde tijdperk van den Nederlandschen handel van 1791 tot 1820.

De bepalingen van het Hof, met de vermelding van welke wij het voorgaande tijdperk besloten hebben, bragt den handel der Nederlanders, die onder dezelve op Japan kon gedreven worden, genoegzaam tot niets. Eene onmiddelijke opbraak der faktorij, dan wel eene aanzienelijke vermindering in de onkosten en lasten, die de Oost-Indische Maatschappij tot hiertoe had gedragen gehad, moest daarvan het gevolg zijn, tenzij men zich had willen getroosten, met een stellig nadeel de vaart en den handel op Japan aan te houden. In de onzekerheid, tot welk van deze twee middelen de Hooge Indische Regering besluiten zou, nam echter het toenmalig Opperhoofd, de Heer CHASSÉ, zich voor, aan het laatste, namelijk aan eene vermindering der lasten, dadelijk de hand te leggen, alzoo dit aan eene opbraak der faktorij niet hinderlijk zou zijn, indien nader aan dit middel de voorkeur mogt gegeven worden.

De eerste bezuiniging, die verkregen werd, was eene vermindering tot op de helft van de

keizerlijke geschenken, en van de *fassak* aan de Nagasakische regenten; en deze, gevoegd bij andere bezuinigingen, bragt te wege, dat de algemeene lasten der faktorij, die, volgens de memorie van menage van wijlen den Gouverneur Generaal MOSSEL, waren gebragt op *f* 91,740 jaarlijks, doch welke som eerder altijd overschreden was geworden, door het voornoemd Opperhoofd, den Heer CHASSÉ, in den jare 1791 werden ingekrompen tot op *f* 38,275:-13, stellende dus eene besparing dáár van niet minder dan *f* 53,464:7; dan waartegen men moest genoegen nemen, dat de toegift, die bij het verdrag van 1752 was bepaald op 6,000 Sp. Matten 's jaars, insgelijks tot op de helft of tot 3,000 Sp. M. verminderd werd.

Intusschen verliep er een vrij geruime tijd, eer het gevoelen der Hooge Indische Regering, over de nieuwe beperking van den handel in Japan, kon kenbaar worden, alzoo het schip de Goede Trouwe, in 1791 uitgezonden, het ongeluk had, op de uitreize van Batavia te vergaan, en ook eerst op het nader berigt, in 1792 gegeven, antwoordde de Hooge Regering in 1793, dat het haar voorkwam, dat de Opperhoofden, bij de ontvangst van het bevel van 1790, zich al te onderwerpelijk gedragen en weinig standvastigheid hadden aan den dag gelegd, gelastende nu het Opperhoofd, aan den Gouverneur te doen blijken, dat de ingevoerde verandering niet dan

met

met de grootste ontevredenheid door haar vernomen was, en in de verwachting stond, dat een spoedig herstel daarop zou volgen. Het Opperhoofd voldeed aan dezen last, doch ontving daarop geen ander antwoord, dan dat bevelen van het Hof moesten gehoorzaamd worden, doch dat hij Gouverneur gaarne in het voordeel der Nederlanders zou spreken, gelijk hij nu reeds sedert twee jaren gedaan had, doch zonder eenige verbetering, die hij zich ook niet vleide te zullen verkrijgen.

In 1792 werden de dwarskijker KOZAK, de opperrapporteur ZUÏBIJ, en de onderrapporteur KITSBÉ, mitsgaders alle de opper- en ondertolken in staat van arrest gesteld, de drie eerstgenoemden in de gewone gevangenis, de overigen onder bewaring van de wijkmeesters. Bij onderzoek der zaak bleek hunne misdaad te zijn, dat zij in de vertaling van het bevel van 1790, zoodanig als die aan de Opperhoofden was overgeleverd, hadden weggelaten de aan het slot bijgevoegde bedreiging, dat, bijaldien de Nederlanders op het verkrijgen van meerder koper mogten aandringen, dit hun niet alleen zou geweigerd, maar dat de daarvoor aangebragte goederen zouden verbrand, en hun de handel geheel en al opgezegd worden. Zij werden vervolgens daarover gestraft, de gemelde drie eersten met ontzetting van hunne ambten, en eene gevangenis van vijf jaren; de overige opper- en ondertolken met een arrest van vijftig dagen.

De

De twee opperbanjosen, aan wie de zorg voor de uitvoering van dit vonnis was opgedragen, lieten zich echter door de bloedverwanten van de drie tot gevangenisstraf veroordeelden bewegen, om die straf te veranderen in een arrest onder bewaring van de wijkmeesters, en genoten daarvoor een geschenk van Sp. Matten 600. Dit aan het Hof bekend gemaakt zijnde, werden deze twee opperbanjosen gevankelijk naar Jedo gevoerd, en aldaar openlijk onthalst, terwijl de Gouverneur van Nagasakij zijn slecht toevoorzigt moest boeten met een arrest van honderd dagen, en door eene verplaatsing in eene veel mindere betrekking.

Indien aan de eene zijde dit voorval doet zien, hoe bepaaldelijk de Japansche regering zich had voorgenomen, bij het bevel van 1790 te volharden, zoo geraakt men aan den anderen kant wederom in twijfel, of niet de schaarschheid van koper de wezenlijke reden van hetzelve geweest zij, en geenszins een opgevat ongenoegen tegen de Nederlanders, uit de omstandigheid, dat tegelijk met de Nederlanders, ook de Chinezen eene vermindering in hunnen kopertaks ondergingen. Volgens de nieuwe berigten, hieromtrent ingewonnen, bleek het, dat tot hier toe aan de Chinezen was vergund de uitvoer van 10,000 pikols, voor rekening der reeders van de onderscheidene jonken, en 3,000 pikols particulier, voor rekening van de gezaghebbers

der-

derzelven, makende te zamen eenen uitvoer van 13,000 pikols. Op den taks van 10,000 pikols werden 3,000 pikols gekort, doch de particuliere taks onderging geene veranderingen, en er bleef dus voor de Chinezen in het geheel de vervoer over van 10,000 pikols koper in het jaar.

Deze vermindering is te meer opmerkelijk, aangezien in de laatste jaren de Chinezen meer ijverig dan ooit waren werkzaam geweest, om in den handel den Nederlanderen den voet te ligten, niet alleen door den aanbreng van Europische manufacturen, en eene groote hoeveelheid suiker, de twee meest gewilde artikelen voor de Japanners; maar ook door allerlei believingen, door welke zij beproefden, in hoogere gunst bij het Hof en bij de Nagasakische Regenten te geraken. Toen zij, onder anderen, vernamen, dat nu slechts om de vier jaren ééns de Hofreis door het Nederlandsch Opperhoofd zou gedaan worden, verzochten zij, dat in de invallende jaren hun die eer zou mogen toegekend worden, aannemende, daaraan veel grootere onkosten te besteden, dan immer de Nederlanders gedaan hadden, terwijl zij wijders, tot ondersteuning van de behoeftige ingezetenen van Nagasakij, een jaarlijksch geschenk aanboden van zeven duizend teilen waarde aan suiker. Men moet met het trotsch karakter der Japanners bekend zijn, om gereedelijk te gelooven, dat dit ver-

verzoek en dit aanbod geen ingang bij de Japansche regering vonden.

Maar indien gebrek aan koper de wezenlijke oorzaak van deze verminderingen niet geweest is, gelijk men van elders grond heeft te gelooven, dan rijst hieromtrent een ander vermoeden, dat door de opmerkingen van dezen tijd zeer veel waarschijnelijkheid verkrijgt. Het is zeker, dat de Japansche regering, sedert zij het stelsel van uitsluiting tegen alle vreemde natien heeft aangenomen, altijd bedacht is geweest, om het gebruik van vreemde goederen te bepalen alleen tot de Grooten en aanzienelijken van het rijk, niet gedoogende, dat dit gebruik zich zou uitstrekken tot de mindere klassen van ingezetenen. Van dáár hare strenge wetten op pracht en praal, haar verbod, dat geen Japanner eenige vreemde stoffen mag dragen, zoo hij daartoe het bijzonder voorregt niet verkregen heeft, en van dáár hare bezorgdheid, om alle onderhandsche verkoop van vreemde goederen voor te komen, door welke het gebruik daarvan meer algemeen zou kunnen worden verspreid. Dit in overweging nemende, is het ook wel mogelijk, dat de Japansche regering, bij ondervinding en van lieverlede gezien hebbende, dat alle deze maatregelen ontoereikende waren, om aan het vertier van vreemde goederen die beperking te stellen, welke hare staatkunde voor het belang van het rijk noodig acht, eindelijk, en

van

van tijd tot tijd meer, heeft gedacht, dit vermeend kwaad in den wortel te moeten aantasten, en wel berekenende, dat de aanbreng van vreemde goederen ontwijfelbaar den maatstaf moest volgen van het koper, dat daarvoor wordt in de plaats gegeven, de beperking der weelde in het telkens verminderen van den kopertaks van de Nederlanders en Chinezen gezocht heeft, van tijd tot tijd iets toegevende, naar mate zij bespeurde, dat, zonder gevaar, die band weder iets kon losgelaten worden, dan wel dat de klagten daartegen, voornamelijk door de Nederlanders ingebragt, te hoog liepen, en te billijk waren, om daaraan geen gehoor te geven, hen dus, voor een' tijd, wederom te vreden stellende.

Dan welke ook de wezenlijke reden van de opgemelde vermindering moge geweest zijn, de Hooge Indische Regering begreep thans, dat met den geringen taks van slechts 5,300 pikols koper, de handel op Japan onmogelijk kon worden aangehouden, en bij het verslag, hetwelk zij van die verandering aan Heeren Bewindhebberen in Nederland gaf, voegde zij het voorstel, om, bijaldien de Japansche regering tot geene billijker bepalingen ten aanzien van den handel wilde komen, aan de Opperhoofden den stelligen last te geven, om, zonder lading te breken, het schip, dat met dezen last derwaarts zou gaan, terug te zenden.

Heeren Bewindhebberen stonden over het nadeel

deel, dat de Japansche handel, op den toen bestaanden voet, aan de Maatschappij moest opleveren, met de Hooge Indische Regering in één begrip. « Immers" dus schreven zij bij hunnen brief van 2 Januari 1794 « wanneer men « nagaat de geringe winsten, die de Maatschappij « op de meeste en voornaamste artikelen in Ja- « pan behaalt; de aanhoudende weigering der « Japanners, om eene billijke prijsverhooging op « dezelve toe te staan, speciaal op de suiker, die « in eene groote kwantiteit wordt derwaarts gezon- « den, schoon dezelve elders, en voornamelijk hier « te lande, zeer importante en grootere voordeelen « voor de Maatschappij aanbrengt; voorts de steeds « blijvende hooge lasten van het kantoor; het « onderhoud der schepen, tot dezen handel be- « noodigd; de zeerampen en totale verliezen van « schip, volk en lading, die de Maatschappij zoo « dikwijls treffen; wanneer" zeggen zij « men « dit alles nagaat, en daarbij in aanmerking « neemt, dat alle die bezwaarpunten genoeg- « zaam alleen uit de winsten van het koper « moeten worden goedgemaakt, zoo zal het « geene groote becijfering noodig hebben, om « aanstonds te doen zien, dat de Maatschappij « met een jaarlijksch vervoer van maar 5,300 pi- « kols van dat mineraal, onmogelijk kan blij- « ven bestaan, of dien handel met eenige hoop « of apparentie van voordeel aanhouden."

Niettegenstaande dit betoog, waren echter Hee-

Heeren Bewindhebberen huiverig, hunne toestemming tot den gevraagden stelligen last aan de Opperhoofden te geven, de beslissing daaromtrent overlatende aan Heeren Commissarissen Generaal, kort te voren naar de Indiën vertrokken, die zij vermeenden, na het bekomen van nog meerdere inlichtingen te Batavia, beter dan zij, in staat te zullen zijn, om over de doelmatigheid van het gedaan voorstel te kunnen oordeelen, inmiddels echter goedkeurende de aanschrijving, die de Hooge Indische Regering aan het Opperhoofd in Japan had laten afgaan, om met behoorlijken ernst en bescheidenheid bij de Japansche regering aan te dringen op de intrekking van het bevel van 1790, en het weder toestaan van de te voren bepaalde koperleverancie.

Intusschen had het niet aankomen van een schip in 1791 den Gouverneur van Nagasakij reeds tot meerdere handelbaarheid bewogen, en in 1792 stond hij toe een buitengewoon vervoer van zeven honderd pikols koper, uitmakende, met de zeven honderd particulier van het Opperhoofd, te zamen 6,700 pikols; dan hij vorderde daartegen, dat de Maatschappij voor het vervolg zich zou verbinden, in den handel jaarlijks een fonds te besteden van 140,000 Sp. Matten, mitsgaders daarenboven nog 10,000 Sp. Matten waarde aan de gewildste goederen aan te brengen, dus te zamen voor 150,000 Sp. Matten.

Toen de Opperhoofden weigerden, deze verbinte-

tenis aan te gaan, volgde daarop een stellige en openlijke last van den Gouverneur, dat door de Maatschappij in den handel besteed zou moeten worden een fonds van 140,000 Sp. Matten aan waarde, met bijgevoegde bedreiging, dat hetgeen minder dan die waarde aan goederen werd aangebragt, op de leverancie van het koper, naar evenredigheid, gekort zou worden, waartegen de Opperhoofden hun stellig protest aan den Gouverneur te kennen gaven.

De Hooge Indische Regering keurde dit gedaan protest niet alleen zeer goed, maar liet hetzelve namens haar door het Opperhoofd herhalen; doch dit was van zoo weinig baat, dat niet alleen de Gouverneur op de volbrenging van zijne begeerte bleef aandringen, maar ook niet onduidelijk te kennen gaf, dat, zoolang daaraan niet werd voldaan, hij zich onttrekken zou aan zijne meermalen gedane beloften, om bij het Hof ten voordeele der Nederlanders te spreken, gelijk hij ook afsloeg het door het Opperhoofd gedaan verzoek, dat in die jaren, in welke de Hofreize niet werd gedaan, de keizerlijke geschenken, ter besparing van kosten, aan den Gouverneur in Nagasakij zouden mogen aangeboden worden.

Evenwel had de Hooge Regering, zonder zich tot iets te verbinden, door eene ruimere aanzending van goederen, den Gouverneur in de volgende jaren getracht genoegen te geven,

en

en daardoor was verkregen een buitengewoon vervoer van koper, in 1793 van 220 pikols, in 1794, even als in 1792, van 700 pikols, doch in 1795 niet meer dan 100 pikols, waarbij het waarschijnelijk zou gebleven zijn, zonder de onverwachte verandering, die zich wederom voordeed.

De omwenteling in Nederland, en de daarop gevolgde oorlog met Engeland stelde, in het jaar 1796, de Hooge Indische Regering buiten staat, om een schip ten handel naar Japan te zenden, of liever, zij had niet kunnen besluiten, om in dit hagchelijk tijdstip een harer schepen in den Japanschen handel te wagen. In het gemelde jaar dus geen schip in Japan aangekomen zijnde, liet de Gouverneur van Nagasakij deswege de gedachten van het Opperhoofd, den Heer Hemmij, vragen. Het Opperhoofd gaf hoofdzakelijk hetzelfde antwoord, als bij eene dergelijke gelegenheid, in den jare 1782, door het Opperhoofd, den Heer Titsingh, gegeven was, namelijk dat het schip in zee gebleven, of door den vijand genomen kon zijn, doch dat het ook niet onwaarschijnelijk was, dat de Hooge Regering wederom in ernstige overweging genomen had, of op den tegenwoordigen voet de handel op Japan wel kon worden aangehouden, en, alvorens daarop tot een besluit te zijn gekomen, geen schip had willen zenden.

Het Opperhoofd nam deze gelegenheid ook waar, om aan den Gouverneur een breedvoerig

ver-

vertoog over te leggen van de schaden en nadeelen, die thans voor de Nederlanders uit den Japanschen handel voortvloeiden, ten slotte daarbij verzoekende, 1°. Eene verhooging van den kopertaks; 2°. De bepaling van de toegift, als van ouds, op eene som van 6,000 Sp. Matten 's jaars; 3°. Eene verhooging van prijzen op de aangebragt wordende goederen; doch hij ontving daarop vooreerst niets dan goede beloften.

Inmiddels werd een der Gouverneurs van Nagasakij (§), NAKKA GAUWA FIDA NO KAMI SAMA, aangesteld tot tweede keizerlijke Rentmeester in Jedo. De goede inborst en regtvaardige denkwijze van dezen Heer, gevoegd bij de bekende toegevenheid voor de Nederlanders van den eersten keizerlijken Rentmeester TANGO NO KAMI SAMA, dezelfde, die in 1784 Gouverneur van Nagasakij geweest, en door het Opperhoofd TITSINGH de brave Gouverneur genoemd was, gaf aan het Opperhoofd HEMMIJ de grootste hoop op eenen gunstigen keer van zaken.

Deze hoop groeide nog meer aan, toen op het onverwachts een keizerlijke dwarskijker in Nagasakij verscheen, derwaarts gekomen onder schijn, om, op bevel van den Keizer, overal het rijstgewas te gaan opnemen, doch inderdaad, gelijk aan het Opperhoofd in het geheim berigt werd, om

(§) Voor Nagasakij zijn altijd twee Gouverneurs, waarvan de een in Nagasakij, en de ander in Jedo resideert, die jaarlijks elkanderen vervangen.

om kennis te nemen van de aangelegenheden van den handel der vreemden in Nagasakij.

Bij het bezoek, hetwelk deze dwarskijker aan het Opperhoofd op het eiland Desima bragt, verzuimde de laatste niet, de belangen van den Nederlandschen handel hem aan te bevelen, waarop hij wederom wel niet anders als goede beloften outving; dan de spoedige verandering van gedrag van den Gouverneur ten zijnen aanzien deed hem gelooven, dat ditmaal deze beloften niet buiten uitwerking zouden blijven, als wordende hij thans door den Gouverneur zelfs uitgenoodigd, om tot behoud van zijne gezondheid meer beweging, en wel buiten de stad, te gaan nemen, terwijl hem verder vele geringe beleefdheden werden aangedaan, die hij te voren niet had ondervonden.

In deze gesteldheid van zaken, kwam in 1797 het Noord-Amerikaansche scheepje the Eliza, Kapitein R. W. STEWARD, in de baai van Nagasakij ten anker, hetwelk door de Hooge Regering te Batavia was ingehuurd en naar Japan gezonden, met eene lading, die in hoeveelheid, zoo wel als in sortering, veel verschilde van de gewone ladingen, tot hiertoe derwaarts gebragt. De Gouverneur was niet alleen hierover zeer verwonderd, maar ook over de bemanning van het schip, zich geen denkbeeld kunnende maken, dat de Hooge Regering, onder Nederlandsche vlag, een schip zond, van hetwelk echter noch de Officieren, noch de andere opvarenden, niet de

Ne-

Nederduitsche, maar eene geheel vreemde taal spraken, en vorderde van het Opperhoofd, hem deswege eene duidelijke verklaring te geven.

Het Opperhoofd gaf hierop hoofdzakelijk ten antwoord, dat, uithoofde van den oorlog met Engeland, de Hooge Indische Regering was overgegaan tot het inhuren van een klein scheepje, aan eene onzijdige natie toebehoorende, daar zij, bij het stellig verlies, dat de Japansche handel thans voor haar opleverde, hare eigene groote kostbare schepen en ladingen, om op Japan te varen, niet kon wagen; dat zij dus dit middel, het zenden van een onzijdig scheepje, had te baat genomen, eerstelijk, uit toegenegenheid voor den persoon des Keizers; ten andere, uit overweging der oude vriendschap, die tusschen de Nederlanders en de Japanners bestond; ten derde, om de ambtenaren der faktorij niet langer in verlegenheid te laten blijven; maar ook voornamelijk, ten vierde, om te komen vernemen, of bij de Japansche regering ten voordeele van de Nederlanders iets beslist was, waardoor zij konden aangespoord worden, om, op den ouden voet, den handel te hervatten.

Het Opperhoofd herinnerde voorts zijn bovengemeld, in den verleden jare gediend, vertoog, en verzocht daarop eene gunstige beschikking.

De Gouverneur zond eenen buitengewonen bode naar Jedo, met een verslag van dit alles; en het van daar teruggebragte bevel behelsde

hoofd-

hoofdzakelijk, « dat de Maatschappij wederom « met twee schepen mogt ten handel komen, ter « afhaal van 8,520 pikols koper jaarlijks, gedu- « rende de vijf eerstkomende jaren; dat de hoof- « sche geschenken zouden blijven op de helft, « zoo als die, sedert 1790, bepaald waren, zul- « lende het Opperhoofd de Hofreize om de vier « jaren blijven doen; dat echter de *fassak* moest « worden vermeerderd met Sp. Matten 2088 « 's jaars, dat is, in evenredigheid gebragt met « de verhooging van den kopertaks; dat ten aan- « zien van de toegift geene verandering kon « gemaakt worden, en dat, wat aanging eene « prijsverhooging, zulks gelaten werd ter be- « oordeeling van de geldkamer." De geldkamer echter verklaarde, dat zij vooreerst tot geene prijsverhooging komen kon, niettegenstaande het Opperhoofd met allen ernst daarop bleef aandringen.

Het jaar 1798 was voor de faktorij één der rampspoedigsten. De ongelukken, die in hetzelve haar overkwamen, namen een' aanvang met eenen geweldigen brand, die in den nacht tusschen den 21sten en 22sten April uitbrak, en de helft der grootste en beste gebouwen van het eiland verteerde. Hierop volgde het berigt van het overlijden van het Opperhoofd, den Heer Hemmij, na eene ziekte, zoo als in het berigt gemeld werdt, van zeven maanden, op zijne terugreize van het Hof in Jedo.

De

De dood van dezen Heer gaf aanleiding tot zeer vele gissingen, van welke het wezenlijke echter, tot hiertoe, met eenen digten sluijer is bedekt gebleven. Men wil, dat hij in eene geheime verstandhouding was geraakt met den Landsheer van Satsuma, een der Vorsten, die bij het Hof het meeste gevreesd is, alzoo hij een afstammeling is van den wettigen wereldlijken Keizer TAIKO SAMA, terwijl de voorouders van den tegenwoordigen Keizer den troon niet dan bij overweldiging hebben verkregen (*), en voorts dat het Opperhoofd, verwittigd zijnde, dat deze verstandhouding bij het Hof was bekend gemaakt, zich zelven door vergif het leven benomen heeft. Deze gissingen werden hierdoor versterkt, dat, in den nacht voor den dood van den Heer HEMMIJ, men hem in zijn vertrek heeft bezig gehoord met het verscheuren van papieren, en dat twee Japansche dienaren, die hem vergezelden, de een in hechtenis geraakt en met den dood is gestraft geworden, terwijl de andere, die het had weten te ontvlugten, eene schuilplaats bij den Landsheer van Satsuma ook gevonden heeft; waarbij men nog zou kunnen voegen, dat de Heer HEMMIJ in Japan alleen eene schuld heeft achtergelaten van *f.* 70 tot *f.* 80,000, zonder dat men kan vermoeden, tot welk einde hij eene zoo groote som geld kan besteed hebben, zoo het niet geweest is aan ga-

(*) Zie hetgene hieromtrent is aangeteekend in de eerste Afdeeling, Handel der Portugezen.

gaven, die tot bereiking van zijn geheim oogmerk moesten dienen. Het Hof echter, wel verre van eenig ongenoegen tegen het overleden Opperhoofd te doen blijken, betuigde integendeel deszelfs leedwezen over zijnen dood, en de Keizer in het bijzonder vereerde zijne nagedachtenis met een geschenk van dertig pikols koper.

Door het overlijden van het Opperhoofd verviel het gezag over de faktorij op den pakhuismeester, voor wiens kunde en ondervinding deze post echter veel te zwaar schijnt geweest te zijn; althans het is blijkbaar, dat zoo wel in dit, als in het daaraanvolgende jaar 1799, het toezigt over den handel geheel is nedergekomen op de tolken, die buiten twijfel hun voordeel daarbij wel zullen gevonden hebben, hoewel, zonderling genoeg, in de gemelde twee jaren de geldkamer eene toegift van zes duizend teilen toestond, ofschoon de aangekomen schepen zeer klein, en de aangebragte ladingen van geene groote beteekenis waren; maar ik moet tot de gebeurtenissen, zoo als die elkanderen opgevolgd zijn, terugkeeren.

In 1798 kwam voor de tweede maal het scheepje, The Eliza, Kapitein STEWARD, hier aan, door de Hooge Regering te Batavia ingehuurd en afgezonden. Dit scheepje, tegen de toelating waarvan men geene zwarigheid meer maakte, voor de terugreize volladen zijnde, geraakte op eene klip bij den Papenberg, en in zoodanig

 ge-

gevaar, dat men, tot behoud der equipage en van een gedeelte der lading, verpligt was, de drie masten van hetzelve te kappen. Niettegenstaande deze voorzorg, zonk nogtans het schip op vier vademen water, en te vergeefs zocht de Kapitein hulp bij de Chinezen, om door middel van hunne jonken hetzelve weder te ligten. Hiertoe bood zich eindelijk van zelf aan een rijke visscher, uit het landschap Sowoo, die daarvoor geene andere belooning eischte, dan slechts twintig kanassers suiker tot geschenk aan zijne werklieden, en daarop in zijne onderneming ook volkomen slaagde. De visscher werd echter wegens deze daad door zijnen Landsheer beloond, die hem, met eenen hoogen rang, onder het getal zijner dienaren plaatste, waardoor hij, als eene vereerende onderscheiding, het voorregt verkreeg, om twee sabels, en het wapen van den Landsheer op zijnen rok te dragen.

Met veel moeite en kosten werd het scheepje, The Eliza, weder hersteld, en in staat gebragt, om zee te kiezen; dan toen hetzelve den 28sten Juni 1799 de baai verlaten had, ontving men den 15den Juli daaraan berigt, dat hetzelve onder Amaksa ten anker lag, hebbende in eenen storm twee masten verloren. Eenige dagen daarna kwam het naar Nagasakij terug, om voor de tweede maal hersteld te worden.

Inmiddels was The Franklin, een ander Noord-Amerikaansch scheepje, door de Hooge Regering

te

te Batavia voor de Japansche reize ingehuurd Den 18den Juli te Nagasakij aangekomen, en nadat de geringe lading van hetzelve was omgezet, vertrokken de beide gemelde scheepjes, The Eliza en The Franklin, het eerste, na twee nieuwe masten te hebben ingenomen, bijna gelijktijdig, in den loop van de maand November, met eene lading koper, het eerste van 3,000 en het laatste van 2,500 pikols.

Reeds heb ik gezegd, dat op de ladingen van de twee scheepjes door de geldkamer eene toegift, elk van 6,000 Sp. Matten, was toegestaan; doch tegelijk maakte zij bekend, dat, ingevalle de handel met twee schepen, of ten minste met één groot schip niet werd hervat, om eene toegift niet meer zou mogen verzocht worden.

In het jaar 1800, zond de Hooge Indische Regering naar Japan het daartoe ingehuurd Noord-Amerikaansch schip Massachusetts, Kapitein HUTCHINGS, hebbende aan boord als Opperhoofd den Heer WILLEM WARDENAAR, en als loots den Kapitein DITMAR SMIT, die te voren meermalen in Japan geweest was.

Het Opperhoofd WARDENAAR, met dit schip, in de maand Juli, in de baai van Nagasakij aankomende, vond aldaar, onder Nederlandsche vlag, geankerd liggen een brikje, genaamd The Emperor of Japan, gevoerd door WILLIAM ROBERT STEWARD, dezelfde, die in het verleden jaar, na twee malen met het schip, The Eliza, in

ver-

vertimmering te hebben gelegen, met hetzelve uit Japan vertrokken was. Het Opperhoofd, bij den gemelden Kapitein STEWARD onderzoek doende, wat van het schip The Eliza, en van deszelfs lading geworden was, mitsgaders wat hij voorhad, met dus, ongeregtigd, onder Nederlandsche vlag, weder in Japan te komen, ontving van denzelven ten antwoord, dat hij met The Eliza op het eiland Luconia, een der Manilla's, gestrand was, en schip en lading verloren had; dat hij hier terugkwam, om zijne, in de jaren 1798 en 1799 gemaakte, schulden te betalen, en dat hij de Nederlandsche vlag voerde, uit hoofde hij zich aan de Oost-Indische Maatschappij, door de charterpartij, wegens The Eliza aangegaan, nog verbonden rekende.

Reeds voor de aankomst van het Opperhoofd WARDENAAR, was dit berigt door den pakhuismeester, het gezag waarnemende, aan den Gouverneur van Nagasakij gegeven, die daarop geene zwarigheid gemaakt had, de gemelde brik toe te laten. Het Opperhoofd, die het gezag, dat door den pakhuismeester gevoerd was geweest, in het oog der Japansche regering niet wilde krenken, om geene gelegenheid te geven, dat immer de woorden van een Nederlandsch ambtenaar zouden kunnen worden in twijfel getrokken, vond zich daardoor gedrongen, het gemeld berigt te bevestigen, ofschoon hij liever gewenscht had, voor de waarheid uit te komen, en aan de Japansche

re-

regering bekend te maken, dat Kapitein STEWARD geene bevoegdheid hoegenaamd had gehad, om andermaal naar Japan te komen, daar hij, indien hij braaf handelde, zou zijn verpligt geweest, zich te begeven naar Batavia, ten einde zich bij de Hooge Regering, wegens het verlies van het schip The Eliza, en van deszelfs lading, te verantwoorden. Thans stemde het Opperhoofd dan ook toe, dat Kapitein STEWARD zijne aangebragte lading, bestaande in suiker, roggevellen, saffraan en eenige manufacturen, doch van welke de hoeveelheid gering en de hoedanigheid slecht was, verkocht, ten einde daaruit de betaling der door hem gemaakte onkosten te vinden, die anders toch ten laste van de Maatschappij zouden komen, als erkennende de geldkamer geenen anderen schuldenaar; voorts dat de gemelde brik, voor rekening van den Kapitein van het schip Massachusetts, en van Kapitein DITMAR SMIT, met particuliere goederen, als sooja, sakkie enz., werd afgeladen. Eindelijk nam het Opperhoofd het besluit, Kapitein STEWARD, met het schip Massachusetts, ter zijner verantwoording naar Batavia op te zenden, die gewillig hieraan zich onderwierp.

De brik, The Emperor of Japan, vertrok tegelijk met het schip The Massachusetts, doch stevende naar de Manilla's, in stede van naar Batavia. The Massachusetts kwam op de laatst-

laatstgemelde plaats behouden aan; dan of Kapitein STEWARD ook daar is aangeland, en hoedanig hij zich heeft verantwoord, is mij niet gebleken.

Merkwaardig in dit geval is nog, dat het Opperhoofd WARDENAAR eene acte vond, onderteekend door de voornaamste tolken, en met het zegel van het tolken-kollegie voorzien, bij welke aan Kapitein STEWARD de verzekering wordt gegeven, dat, bijaldien hij met één schip, om particulier te handelen, te Nagasakij kwam, hij aldaar zou worden toegelaten. De tolken, door het Opperhoofd hierover ondervraagd zijnde, gaven te kennen, dat zij deze acte verleend hadden, op verzoek van het overleden Opperhoofd HEMMIJ, die hun verzekerd had, dat zulks geschiedde op begeerte van de Hooge Indische Regering te Batavia.

Indien men deze laatstgemelde omstandigheid in verband beschouwd met de omstandigheden van den dood van het Opperhoofd HEMMIJ, en met de ongelukken, het schip The Eliza te beurt gevallen, dan zou men misschien daaruit kunnen opmaken, dat het geheim plan van het Opperhoofd geweest was, om eenen bedekten handel met het landschap Satsuma te openen, op dezelfde wijze, als men veronderstelt, dat zulks met de Chinesche jonken plaats vindt; doch dit kan niet meer dan eene bloote gissing zijn.

Ik keer thans terug tot den in dit jaar gedreven handel.

Ter zijde gesteld de gewone oneenigheden met de geldkamer over het prijsmaken der goederen, die thans hooger en hooger moesten loopen, naar mate de voortdurende oorlog met Engeland de Hooge Regering buiten staat stelde, om, zoo wel uit Nederland, als van de vaste kust van Indie eene geregelde ontbieding van goederen te doen, naar de sortering, smaak en maat, door de geldkamer opgegeven, terwijl de geldkamer, bij de minste afwijking daarvan, tot het geven der bedongene prijzen zich niet verbonden rekende; ik zeg, deze oneenigheden ter zijde gesteld, vond overigens het Opperhoofd niet alleen de Nagasakische regenten, maar ook de geldkamer over het algemeen zeer handelbaar.

Ofschoon hij dus verpligt was, sommige goederen tegen verminderde prijzen af te staan, en de geldkamer niet kon bewegen, om eenige, in dit jaar voor de eerste maal, voor rekening der Maatschappij aangebragte galanterie-waren, gelijk goud en zilverdraad, lovertjes enz., in koop aan te nemen, zoodanig dat het bedrag daarvan werd gebragt in het fonds van den handel, en wijders de geldkamer niet wilde overgaan, de aangebragte ruime hoeveelheid kruidnagelen in haar geheel aan te slaan, dan onder beding, dat in drie jaren geen aanvoer van dit artikel zou plaats hebben, zoo verkreeg hij echter van den anderen kant voordeelen, die daartegen eenigzins opwogen, gelijk daar waren:

Eer-

Eerstelijk, eene nieuwe verlenging van het verhoogde prijskontrakt van 1748, voor den tijd van tien jaren, onder het gewoon beding echter, dat de aan te brengen goederen in hoedanigheid, sortering en maat, aan de oude monsters zouden moeten beantwoorden;

Ten andere: eene vermindering in den prijs der kamfer, tot 18-4- Sp. Matten het pikol, waarvoor tot hiertoe 23 Sp. Matten betaald was;

Ten derde, uit aanmerking van de verliezen, met het schip The Eliza geleden, eene toegift van 10,000 Sp. Matten.

Waarbij men nog voegen kan, dat, toen bevonden werd, dat het fonds niet toereikende was, om de terugglading van het schip Massachusetts, bestaande in 7,000 pikols koper, en 1,000 pikols kamfer, in haar geheel af te betalen, de geldkamer gereedelijk tot het geven van een voorschot overging.

Eindelijk verkreeg het Opperhoofd van den Gouverneur de belofte, dat, bijaldien de Hooge Regering, in het aanstaande jaar, twee bekwame schepen ten handel zond, hij voor dezelve eene terugglading van dertien duizend pikols koper bezorgen zou.

Het Opperhoofd wijders, in den Gouverneur en in de tolken eene begeerte bespeurd hebbende, dat door het Opperhoofd weder, als van ouds, jaarlijks de Hofreize in persoon zou gedaan worden, bragt daartegen in bedenking de hooge ongel-

gelden, die daarop liepen. Om hieraan echter te gemoet te komen, maakte hij een ontwerp, hierop nederkomende, dat jaarlijks, boven de gewone lading voor het handelsfonds, apart zou aangezonden worden eene hoeveelheid van 120 à 150,000 ponden suiker, die, op kambang gedaan, door de geldkamer zou worden ingekocht, tegen eenen prijs zoo veel hooger dan de gewone kompagniesprijs, dat daaruit de ongelden voor de Hofreizen konden worden goedgemaakt, die dus schijnbaar buiten last van de Maatschappij blijven zouden. De Gouverneur van Nagasakij keurde voorloopig dit ontwerp goed; dan de Hooge Regering, die te regt begreep, dat de aparte aanzending van eene zoo groote hoeveelheid suiker door de plaats, die dezelve in de sehepen innam, de lading zou verminderen, die voor het handelsfonds moest worden aangebragt, en dat dus de handel middellijk daaronder zou lijden, maakte zwarigheid in hetzelve te treden, en deze zaak bleef dus buiten gevolg, tenzij het van invloed geweest is in de jaren 1805 en 1807, toen de Hooge Regering, bij nadere overweging, scheen in te zien, dat de Opperhoofden, jaarlijks de Hofreis doende, beter in staat waren, de belangen van den handel voor te staan, en mitsdien dezelve magtigden, daartoe het verzoek te doen, en dit verzoek beide malen werd afgeslagen.

Het vooruitzigt voor den handel in 1801 zou schoon geweest zijn, had de Hooge Indische Re-

gering kunnen voldoen aan het verzoek, in het verleden jaar door den Gouverneur van Nagasakij gedaan, om twee bekwame schepen ten handel te zenden; dan de blokkade van de reede van Batavia door een eskader Engelsche oorlogschepen, of het gevolg daarvan, was oorzaak, dat er in dit jaar alleen gezonden kon worden het Noord-Amerikaansch scheepje The Margareth, Kapitein DERBY.

De Gouverneur was ten uiterste onvergenoegd over deze teleurstelling, terwijl het gedurig zenden van vreemde schepen, hoewel onder Nederlandsche vlag, eindelijk het nadeelig vermoeden deed ontstaan, dat Batavia welligt niet langer in het bezit der Nederlanders was. Het Opperhoofd bragt, naar waarheid, wel ter verontschuldiging bij de geblokkeerde reede van Batavia; dan wel verre van hierdoor den Gouverneur te vrede te stellen, bragt dit het gemelijk antwoord te weeg, dat de Nederlanders in Japan waren toegelaten, om te handelen, en dat, ingevalle de Maatschappij, uit welke oorzaak dan ook, daartoe onvermogende was, de reden van het verblijf der Nederlanders daardoor dan ook vervallen moest. Intusschen vertrok het scheepje, The Margareth, met eene lading van 2,800 pikols koper en 300 pikols kamfer.

De preliminairen van den vrede van Amiens, in 1801 geteekend, gaven in 1802 aan de Hooge Regering ruimer handen. Zij zond dan ook nu,

om

om het ontstane ongenoegen weg te nemen, twee schepen, het een haar eigen, De Matilda Maria, en het ander het ingehuurd Amerikaansche schip Samuel Smith; dan de uitwerking, die dit ongenoegen reeds gehad had, kon niet worden hersteld. Een keizerlijke Rekenmeester, in het verleden jaar uit Jedo in Nagasakij aangekomen, was met de Chinezen in onderhandeling getreden, welke aangenomen hadden, jaarlijks met twee jonken Europische goederen, inzonderheid lakens, chitzen en andere lijnwaden te zullen aanbrengen, waartegen, boven de betaling, hun eene toegift van 400 pikols koper was toegezegd. Evenwel was dit van geenen merkbaren invloed op den handel van dit jaar, daar de beide schepen vertrokken met eene teruglading van 8,582 pikols koper en het Opperhoofd eene toelage van 10,000 teilen verkreeg.

In 1803 zond de Hooge Regering het Amerikaansch schip Rebekka, hetwelk, na twee zware stormen te hebben doorgestaan, zeer beschadigd in Japan aankwam, doch spoedig weder hersteld werd, om met eene lading van 8,000 pikols koper en 533 pikols kamfer te kunnen worden teruggezonden. Het was voorts in dit jaar, dat in Japan de twee Engelsche schepen uit Bengale verschenen, waarvan ik de bijzonderheden onder de tweede Afdeeling reeds beschreven heb.

De Japansche regering, die tot dus verre het drijven van den handel door de Nederlanders met

vreemde schepen onverschillig had aangezien, werd thans door deze verschijning daarop meer opmerkzaam. Bij het afscheid, hetwelk de Heer Wardenaar, die als Opperhoofd door den Heer Hendrik Doeff in dit jaar vervangen werd, van den Gouverneur van Nagasakij nam, liet deze hem schriftelijk bekend maken, dat de overlast, dien men van vreemde schepen geleden had, door hem Gouverneur werd toegeschreven aan het gebruik, dat sedert eenige jaren de Nederlanders van dusdanige schepen gemaakt hadden, om in Japan ten handel te komen, verwachtende dus, dat zulks in het vervolg zou worden nagelaten, daar anders het nadeel daarvan zeer ligt op de Maatschappij zou nederkomen. De Gouverneur stond echter, voor het vertrek van den Heer Wardenaar, nog toe eene verlenging van het verlof tot het vervoeren van 8520 pikols koper 's jaars, wederom voor den tijd van vijf jaren.

Met de aankomst in 1804 van twee Nederlandsche schepen, De Maria Susanna en De Gesina Antoinetta, was de Heer Doeff werkzaam, om eenige meerdere voordeelen voor den handel te verkrijgen. Hij slaagde daarin, voor zoo verre hij met de geldkamer eene overeenkomst aanging, waaruit die handel ontstaan is, aan welken men den naam van *aparte of nieuw geschikte* gegeven heeft.

Volgens die overeenkomst verbond zich de geldkamer, om tegen den aparten aanbreng van

van eene zekere hoeveelheid lood, kwikzilver, moernagelen en Siamsch sappanhout, tot een bedragen te zamen van 5,000 Sp. Matten komps of kompagniesgeld, de Maatschappij op kambang een credit te zullen openen van 10,000 Sp. Matten, en daarvoor te zullen leveren 434 $\frac{18}{23}$ pikol kamfer, tegen den prijs van 23 Sp. Matten kambanggeld het pikol.

Indien de Maatschappij deze 434 $\frac{18}{23}$ pikols kamfer tegen den bepaalden prijs van 18 teil 4 maas op komps had moeten inkoopen, dan zoude zij daarvoor 8,000 Sp. Matten hebben moeten besteden; en daar zij nu niet meer uitgaf dan 5,000 Sp. Matten komps, zoo maakte dit een verschil in haar voordeel van 3,000 Sp. Matten.

Niets ware eenvoudiger geweest, dan zulks aldus bij de boeken te verhandelen; dan, in stede daarvan, heeft men de gemelde hoeveelheid kamfer doen voorkomen, als op komps ingekocht, tegen den prijs van 18-4- Sp. Matten, dus te zamen voor 8,000 Sp. Matten, en daarentegen het verschil van 3,000 Sp. Matten doen voorkomen als eene extra-toegift, door de geldkamer toegestaan.

Ik moet verder hierbij melden, dat nader door eene inschikkelijkheid van de geldkamer is in gebruik geraakt, dat, wanneer een der bovengemelde artikelen van lood, kwikzilver, moernagelen, en Siamsch sappanhout in het geheel niet, of niet in de gevraagde hoeveelheid wordt aange-

ge-

gebragt, de aanvulling geschiedt door andere van de gewildste goederen uit de ladingen der schepen daarvoor in de plaats te geven.

De afloop van het Russische gezantschap, hetwelk zich in de jaren 1804 en 1805 hier ophield, elders reeds beschreven zijnde, zoo blijft daaromtrent niets te melden over. Alleen zal ik over 1805 nog aanteekenen, dat in dit jaar slechts één schip, De Resolutie, ten handel kwam, en voorts omtrent 1806 en 1807, dat, ten gevolge van den wederom uitgebroken oorlog met Engeland, de Hooge Regering nogmaals overging tot het inhuren van onzijdige schepen, gelijk daar waren, in 1806, het Amerikaansch schip Amerika, en het Hamburger schip Visurgus; en, in 1807, het Amerikaansch schip Mount Vernon, en het Deensche schip Susanna; waarbij ik nog voeg, dat in 1806 de prijs der kamfer werd verhoogd van 18-4- Sp. Matten komps, en 23 Sp. Matten kambang tot 21 Sp. Matten komps, en 25 Sp. Matten kambanggeld het pikol.

In 1808 zond de Hooge Regering geen schip, hetgeen de Japansche regering deed in bedenking nemen, om, even als zij in 1801 had gedaan, met de Chinezen nader in onderhandeling te treden tot het aanzenden van Europische goederen; doch dit bleef buiten gevolg, waarschijnelijk door de afwending, welke de komst van het Engelsch oorlogsfregat, de Phaëton, in dat jaar veroorzaakte. Die komst veroorzaakte nog de bepaling, dat voortaan

de

de aankomende schepen, ook de Nederlandschen, zouden moeten ankeren onder den Papenberg, ten einde aldaar verkend te worden, alvorens verlof tot het inzeilen van de baai te verkrijgen.

Met de komst, in 1809, van het schip, De Goede Trouw, kapitein VOORMAN, maakte, onder het andere Europische nieuws, het Opperhoofd thans ook bekend de verheffing van den prins LODEWIJK NAPOLÉON tot den troon van Holland, hetgeen hij, uit staatkundige redenen, had vermeend, tot hiertoe te moeten verzwijgen, doch hetwelk nu niet langer raadzaam was, vermits deze gebeurtenis in het verleden jaar reeds was ruchtbaar geworden uit de gesprekken, die de tolken met de equipage van het Engelsch oorlogsfregat gehad hadden. Het blijkt echter niet, dat de Japansche regering zich deze verandering in de regering van Holland in het minste aangetrokken heeft.

Behalve het schip, De Goede Trouw, was van Batavia nog afgezonden het Amerikaansch schip Rebekka, hebbende aan boord het benoemd Opperhoofd, den Heer HENDRIK TILLENIUS KRUITHOFF; doch dit schip in de Chinesche zee door de Engelschen genomen zijnde, en te Canton opgebragt, bereikte dus deszelfs bestemming niet.

In de nu volgende jaren, tot in 1813, bleef de faktorij geheel buiten eenig narigt, zoo wel uit Europa, als uit Indie. Men kan in de daad zonder aandoening niet lezen de aanteekeningen, door de Nederlandsche ambtenaren gedurende die

ja-

jaren gehouden, wanneer zij vermelden, hoe, onder het doorstaan van allerlei ontbeeringen, zij telken jare in hoop leefden op de komst van een schip, doch telkens die hoop wederom verloren, als de gewone tijd voor de aankomst der schepen was voorbijgegaan, zonder hun ongeduld bevredigd te zien, en zonder langer te kunnen gissen, wat van het Moederland, wat van de Nederlandsche bezittingen in Indie geworden was. Onder deze teleurstellingen roemen zij echter ten hoogste de edelmoedigheid, niet alleen van de Nagasakische Gouverneurs, maar van alle de Japanners in het algemeen, die ten hunnen aanzien hetzelfde gedrag bleven behouden, als in de jaren van voorspoed. Niet alleen deed de geldkamer aan de ambtenaren der faktorij de voorschotten tot den inkoop van hetgeen zij tot hun levensonderhoud noodig hadden, en het land opleverde, maar door de zorg der Gouverneurs erlangden zij ook suiker en perpetuaanen uit de ladingen der Chinesche jonken, van welk laatste zij zich kleederen lieten maken, tot dekking tegen de winterkoude.

Eindelijk vertoonden zich, tot hunne onuitsprekelijke vreugde, in het laatst der maand Juli 1813, twee schepen, aan welke het scheen, men niet behoefde te twijfelen, of het waren Nederlandschen. Behalve de vlag van die natie, lieten zij het secrete sein waaijen, in den jare 1809 het laatst medegegeven, en de eerste berigten hiel-

hielden in, dat aan boord van dezelve zich bevonden, als Commissaris, de Heer WILLEM WARDENAAR, dezelfde, die van 1800 tot 1804 Opperhoofd was geweest, en, als Opperhoofd, de Heer A. A. CASSA, terwijl daarenboven ook Kapitein VOORMAN zich aan boord bevond, dezelfde, die in 1809, met het schip De Goede Trouw, vertrokken, en aan wien het secrete sein was toevertrouwd geweest.

Toen deze schepen voor Desima geankerd lagen, en het Opperhoofd DOEFF den zich noemende Commissaris WARDENAAR was gaan afhalen, bleek het echter spoedig, dat het eiland Java in handen van de Engelschen gevallen was, en dat de gemelde schepen door de regering van dat eiland waren afgezonden, om, ware het mogelijk, ook den Japanschen handel voor de Engelschen te verkrijgen.

Het eenige stuk, dat de Heer DOEFF ontving, was een last, geteekend door den Luitenant Gouverneur THOMAS STAMFORT RAFFELS, om zich onder de orders van den Heer WARDENAAR te stellen.

De Heer DOEFF was niet genegen, om zich aan dezen last te onderwerpen, en gaf den Heer WARDENAAR te kennen, dat, daar hij zich nog verbonden rekende aan den eed, door hem aan het Nederlandsch Gouvernement gedaan, hij, zoo lang de Japansche regering toestond, dat de Nederlandsche vlag op Desima bleef waaijen, er nim-

 mer

mer toe zou overgaan, eenen Commissaris te erkennen, benoemd door een, voor hem geheel vreemd, Gouvernement, veel min de faktorij aan hem over te geven.

Alvorens echter tot het nemen van eenige maatregelen over te gaan, hield de Heer Doeff eene geheime bijeenkomst met de voornaamste tolken, aan welke hij den aard der zending van den Heer Wardenaar en Cassa openbaarde, zoo mede, welke schepen het waren, die hen hadden overgebragt. De tolken stonden daarover ten uiterste verbaasd, en gaven voor hun gevoelen te kennen, dat, bijaldien dit openlijk, of aan den zoogenaamden buitenkant, bij de Japansche regering bekend raakte, de beide schepen en alle de opvarenden onvermijdelijk verloren waren, alzoo, na het gebeurde in 1808 met het fregat De Phaëton, geen Engelschman op de inschikkelijkheid van de regering te rekenen had; doch zij beloofden, het aanvertrouwd geheim ongeschonden te zullen bewaren, indien het Opperhoofd een middel wist uit te vinden, waardoor dit gevaar van de schepen en voor zoo vele onschuldige menschen kon worden afgeweerd.

Van deze zijde gerust gesteld, maakte de Heer Doeff nu ook den Heer Wardenaar het gevaar bekend, waarin hij verkeerde, en stelde hem, als het eenigste middel, om dit te ontgaan, eene overeenkomst voor, volgens welke de aangekomene schepen op den voet van Nederlandsche

zou-

zouden worden behandeld, doch waartoe onvermijdelijk zou worden vereischt, eerstelijk, dat er eene diepe stilzwijgenheid werd in acht genomen omtrent den aard der zending, zoo wel van hem Heer Wardenaar, als van die van den Heer Cassa, en van den mede-Commissaris, den Heer W. Ainslij, die tot hiertoe alleen onder den naam van *Doctor* bekend stond; voorts dat de schepen doorgingen voor ingehuurde Amerikaansche; ten andere, dat het bestuur der zaken geheel bleef overgelaten aan hem Opperhoofd Doeff, zonder dat hij Heer Wardenaar noch de Heer Cassa daarin iets zouden te zeggen hebben, kunnende echter in schijn de titels behouden van Commissaris, en van aankomend Opperhoofd, vermits zij als zoodanig bij den Gouverneur van Nagasakij reeds waren bekend gemaakt; en ten derde, dat uit het verkoopsbedragen der ladingen eerst werd afgelost eene schuld van omtrent 80,270 Sp. Matten, welke de faktorij aan de geldkamer ten achteren was, tegen welk een en ander het Opperhoofd Doeff van zijne zijde zou aannemen, om voor het overschietende van het fonds aan de beide schepen eene terugglading koper te bezorgen.

Zonder veel tegenkanting nam de Heer Wardenaar in alles genoegen, en in den geest der bovengemelde artikelen werd eene acte van overeenkomst opgesteld, die vervolgens door den Heer Doeff aan de eene, en de Heeren Wardenaar en

en AINSLIJ aan de andere zijde onderteekend zijnde, daarop ten volle haar beslag bekwam, gevende de Heer CASSA, na het eindigen van den handel, aan den Gouverneur van Nagasakij te kennen, dat hij, uit hoofde van ziekte, als Opperhoofd in Japan niet overblijven, maar tot herstel van zijne gezondheid naar Batavia zou terugkeeren.

Intusschen had de Heer DOEFF al het voordeel ingezien, dat er in gelegen zou zijn, om op den thans begonnen voet eene gemeenschap met het eiland Java, en den handel tusschen hetzelve en Japan gaande te houden. Immers, door deze gemeenschap konden de ambtenaren hopen, in het vervolg bevrijd te zullen blijven van die onzekerheid en die ongerustheid, in welke zij de vier laatste jaren hadden doorgebragt, en door den handel zouden zij de middelen kunnen vinden, om in de behoefte der faktorij te voorzien, zonder op nieuw in schuld bij de geldkamer te geraken. De Heer DOEFF besloot derhalve, den pakhuismeester J. COCK BLOMHOFF met een der schepen naar Batavia te laten overgaan, behoorlijk gemagtigd, om, namens de Nederlandsche faktorij te Desima, met de regering van het eiland Java, of derzelver gemagtigden, in onderhandeling te treden, en een verdrag van koophandel te sluiten, dat stand zou houden, tot dat bij eenen algemeenen vrede over het lot van Europa en van de Indiën zou zijn beslist.

De

De Heer Blomhoff, te Batavia aangekomen zijnde, slaagde in het oogmerk zijner zending niet. De opening, die hij van zijnen last gaf, en het ontwerp van verdrag, hetwelk hij had opgesteld, werd door den Luitenant Gouverneur Raffels wel overgenomen, doch, zonder antwoord daarop, ontving hij alleen het aanbod van eene belooning van 15,000 Spaansche daalders, indien hij het beheer wilde op zich nemen van eene nieuwe expeditie, die het Gouvernement van Java voor Japan zoude uitrusten, en aannam, dadelijk onder de bevelen van dat Gouvernement te zullen handelen. Dit door den Heer Blomhoff afgeslagen zijnde, terwijl hij tevens op een besluit der regering, wegens het door hem ingeleverd ontwerp, bleef aandringen, gaf de Luitenant Gouverneur Raffels ten laatste zijne weigering te kennen, om met de ambtenaren der faktorij te Desima, beschouwd als onafhankelijk, in eenige onderhandeling te treden, voor reden gevende, dat bij de capitulatie van 1811 het eiland Java met al deszelfs onderhoorigheden aan de Britsche wapenen was overgegaan, en dat hij oordeelde, dat de faktorij te Desima onder deze onderhoorigheden begrepen was.

De Heer Blomhoff trachtte deze stelling te wederleggen, bewerende, dat de capitulatie van Java met de faktorij te Desima niets gemeen had, even zoo min als met de faktorij te Canton in China, waarop de Engelsche regering nimmer

eenige

eenige aanspraak had gemaakt; dan dit was niet voldoende, om den Luitenant Gouverneur RAFFELS van gedachte te doen veranderen, die voortging, een schip naar Japan te laten uitrusten, benoemende andermaal den Heer A. A. CASSA tot Opperhoofd van den handel aldaar, niettegenstaande bereids op Java de tijding ontvangen was van de afwerping van het Fransche gezag, de onafhankelijkheid van Nederland, de uitroeping van den Prins van Oranje tot Souvereinen Vorst, en het daarop gevolgd tractaat van vrede en vriendschap tusschen Nederland en Engeland; ook niet, ondanks het protest, dat de Heer BLOMHOFF tegen deze onderneming liet aanteekenen.

Het schip gereed zijnde te vertrekken, liet de Luitenant Gouverneur RAFFELS het secrete sein voor hetzelve van den Heer BLOMHOFF afvorderen; doch dit weigerde hij volstandig af te geven, waarop hij eerst in arrest buiten acces werd gesteld bij den Baljuw van Batavia, en vervolgens naar Engeland opgezonden, op den voet van eenen krijgsgevangene.

Intusschen kwam het afgezonden Engelsche schip in Japan aan, en zonder secreet sein, *op* den 8sten Augustus 1814, binnen de baai van Nagasakij ten anker. Het Opperhoofd DOEFF deed hieromtrent onderzoek, waarop de tolken hem te kennen gaven, dat hetzelfde schip herkend zijnde, hetwelk in het verleden jaar was aangekomen, zoo wel als de Heer CASSA en de

Ka-

Kapitein VOORMAN, op het secrete sein zoo zeer niet was gelet geworden, terwijl het daarenboven zoo sterk had gewaaid, dat het schip binnen was, alvorens men daarom had gedacht.

Uit de aan land gekomene pandslieden, zijnde de Kapitein VOORMAN en de Luitenant HUFFENREUTER, ontwaarde de Heer DOEFF verder, hoedanig het met de afzending van het thans aangekomen schip gelegen was, en hij schreef zich daarop denzelfden regel van gedrag voor, dien hij in het verleden jaar gehouden had, na alvorens wederom de voornaamste tolken het geheim te hebben medegedeeld.

Dien ten gevolge gaf hij kort en bondig den Heer CASSA te kiezen tusschen het aangaan van eene dergelijke overeenkomst, als in het voorleden jaar met den Heer WARDENAAR en AINSLIJ door hem gesloten was geweest, of tusschen het uiterste, van als een zendeling der Engelschen bij de Japansche regeriug te worden bekend gemaakt.

De Heer CASSA koos het eerste, en na den afloop des handels, keerde hij, even als in het verleden jaar, onder voorwendsel van ziekte, naar Batavia terug.

Thans hadden de ambtenaren der faktorij nog twee bange jaren door te staan, namelijk 1815 en 1816, in welke er geene schepen aankwamen; doch deze werden vergoed, in 1817, door de aankomst van twee Nederlandsche schepen, hebbende

aan

aan boord, als Opperhoofd, den Heer JAN COCK BLOMHOFF, dien wij, in 1814, op den voet van eenen krijsgevangene naar Engeland hebben zien vertrekken, en thans in dit afgelegen deel der wereld de heugelijke tijding medebrengende, niet alleen van den gevestigden algemeenen vrede in Europa, maar ook van het weder bezit nemen door de Nederlanders van hunne Oost-Indische bezittingen, welke tijdingen thans aller harten verheugden, en waarin men veilig gelooven mag, dat de Japanners een zoo levendig aandeel als de Nederlanders namen.

De Heer BLOMHOFF had met zich gebragt zijne vrouw, kind, en eene minne. De Gouverneur gaf voorloopig verlof tot derzelver verblijf; doch bij een ontvangen bevel van het Hof werd zulks afgekeurd, en Mevrouw BLOMHOFF, haar kind en de minne werden genoodzaakt, met de schepen van dit jaar de terugreize naar Batavia te doen.

Na den afloop des handels vertrok ook met dezelfde schepen de Heer DOEFF, na een achttienjarig verblijf in Japan, ontvangende van den Koning de schoonste goedkeuring op zijne daden, door zijne benoeming tot Ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw, welke eer den Heer BLOMHOFF nader ook te beurt viel.

De Heer DOEFF, op Batavia teruggekeerd zijnde, leverde aldaar in een ontwerp- reglement op het beleid van den Japanschen handel, hetwelk

welk vervolgens bij een besluit van Hunne Excellentien, de Commissarissen Generaal, van den 15den Mei 1818, werd goedgekeurd en vastgesteld, omtrent welk reglement ik hier alleen zeggen zal, dat de zeven honderd pikols koper, particulier aan de Opperhoofden toegekend geweest, daarbij worden getrokken aan den Lande, waartegen aan de Opperhoofden werd toegelegd één gulden op den vervoer van elk pikol koper boven den taks van zes duizend pikols.

De Hofreize, welke in 1818 de Heer Blomhoff deed, was voor hem wel zeer voldoende, doch aan de andere zijde even zoo moeijelijk als werkzaam. Niet minder dan twee en vijftig schriftelijke vragen werden hem in Jedo ter beantwoording voorgelegd, allen betrekking hebbende tot de zoo vele als gewigtige staatkundige gebeurtenissen in Europa en in Indie, sedert de laatste twintig jaren, en allen een wantrouwen verradende, dat uit zulke groote omwentelingen Nederland ten laatste nog zoo luisterrijk gered had kunnen worden. Evenwel slaagde hij, de opgevatte ongunstige indrukken genoegzaam weg te nemen, en de uitwerking daarvan was spoedig kenbaar.

De verhoogde kopertaks tot 8,520 pikols 's jaars, in 1797 verleend, en in 1804 voor den tijd van vijf jaren verlengd, was in 1810 vervallen. Het Opperhoofd Doeff had in der tijd wel het verzoek tot eene nieuwe verlen-

lenging gedaan, dan dit was geheel afgeslagen, zoodat de kopertaks wederom op de bepaling van 1790, namelijk van 6,000 pikols 's jaars was teruggebragt. Op het verzoek, thans door het Opperhoofd BLOMHOFF herhaald, stond de Japansche regering eenen vasten taks van 8,000 pikols toe, waartegen echter de *fassak* met een derde, of met iets meer dan 2,725 teilen moest worden verhoogd. Ook vernieuwde hij het verdrag omtrent den aparten, of nieuwgeschikten handel, voor den tijd van vijf jaren.

De kopertaks op de bepaling van 8,000 pikols 's jaars was echter te gering, om bij voortduring met twee schepen den handel te drijven. Dit bleek reeds in het daaraan volgende jaar 1819. Echter wist het Opperhoofd voor de toen aangekomen twee schepen eene terugslading van 10,000 pikols koper te verkrijgen, te weten, 8,000 van den taks, en 2,000 bij anticipatie op de leverancie van het aanstaande jaar; en dit jaar had dan ook, in vergelijk met vele voorgaande jaren, gunstig mogen genoemd worden, had niet het schip De Louisa Mathilda het ongeluk getroffen, van, op de terugreize naar Batavia, in volle zee te blijven.

Maar de Heer BLOMHOFF verdubbelde nu ook zijne pogingen, om van de Japansche regering meerdere voordeelen voor den handel te verkrijgen, inzonderheid daartoe gebruik makende

van

van de goede gezindheid van den Gouverneur van Nagasakij MAMIA TSIKOESEN NO KAMI SAMA, die de voorspraak verkreeg van zijnen broeder, den Rijksraad in werkelijke dienst, MITSMO DEWA NO KAMI SAMA, met dat gevolg, dat in 1820, voor den tijd van drie jaren, de kopertaks werd bepaald op 11,000 pikols 's jaars, met eene toegift van Sp. Matten 6,000, wordende dus, in dit opzigt, de handel hersteld op den voet van het verdrag van den jare 1752, dat stand gehouden had tot in 1764.

De Hofreize echter bleef bepaald, om de vier jaren ééns door het Opperhoofd te doen, terwijl de Jedosche, Nagasakische en andere geschenken, mitsgaders de *fassak* werden vastgesteld op den voet, zoo als die geweest waren voor den jare 1790, onder eenen kopertaks van slechts 2000 pikols, en dus naar evenredigheid minder, daar de kopertaks thans 11,000 pikols 's jaars bedroeg.

Het Opperhoofd verkreeg nog voor dit jaar 1820, uit aanmerking van het geleden verlies met het schip De Louisa Mathilda, een extravervoer van 3,000 pikols koper, hetgeen hem in staat stelde, om met de bepaalde leverancie van 11,000 pikols, na aftrek van de 2,000, in het verleden jaar bij anticipatie genoten, de in dit jaar aangekomen twee schepen te laten vertrekken met eene terugglading van 12,000 pikols koper, waarbij nog gevoegd waren 500 pikols kamfer.

Om

Om dit tijdperk, en het geheel geschiedkundig overzigt te besluiten, teeken ik hier nog aan, dat de bepalingen van 1820 sedert zijn verlengd geworden, eerst voor drie, en laatstelijk voor nog vijf jaren; gerekend van den jare 1826 tot en met den jare 1830 ingesloten.

NEGENDE AFDEELING.

Toepassing van het voorgaande overzigt.

De kennis der geschiedenis zou veel van haar belang, misschien alles van haar nut verliezen, indien dezelve dienen moest, alleen om aan eene bloote nieuwsgierigheid te voldoen, en niet beoefend werd met het inzigt, om de oorzaken en uitwerkselen te leeren kennen van de gebeurtenissen, die zij beschrijft, en dus daaruit eene onderrigting te trekken, door welke het oordeel over zaken en omstandigheden zich gemakkelijker laat bepalen.

Met dat bepaald oogmerk het voorgaande overzigt van den handel der Europezen op Japan genomen hebbende, zal ik mij echter niet vleijen, daarin volkomen geslaagd te zijn, maar ik mag hopen, eene getrouwe voorstelling van daadzaken gegeven te hebben, voor zoo veel de

de bronnen, waaruit ik putten kon, mij daartoe hebben in staat gesteld.

Nog minder mag ik mij vleijen, in de toepassing, welke ik thans daaruit trekken zal, niet te zullen dwalen, maar daarentegen mag ik weder hopen, dat het goede van mijn oogmerk de misslagen, waarin ik vervallen zal, gunstig zal doen over het hoofd zien.

Na het verdrijven der Portugezen uit Japan, na het verlaten van dat land door de Engelschen, en na de vruchtelooze pogingen door de Russen aangewend, om in hetzelve den handel voor zich te openen, zijn het, onder de Europesche natien, de Nederlanders alleen, welke in dit rijk toegelaten en geduld worden.

De voet, waarop zij die toelating genieten, verdeelt zich eigenaardig in twee onderwerpen, betrekking hebbende, het eerste, tot de zaken van den handel zelven, het ander, tot de bepalingen en beperkingen, op hun verblijf in dit rijk gesteld.

Wat het laatste aangaat, men behoeft slechts de verordeningen te lezen, die, kort na de verhuizing van Firando naar Desima, door de Japansche regering ten aanzien van de Nederlanders uitgevaardigd zijn, om ten volle overtuigd te worden, dat hun aanwezen aldaar den naam van verblijf niet verdient, maar eene opsluiting en gevangenis is op het eilandje Desima in de volstrekten zin van deze woorden, zoo als

dan

dan ook aan geen' Nederlander toegestaan wordt, een voet van dit eilandje af te zetten, zonder vooraf verkregene toestemming van den Gouverneur van Nagasakij, altijd onder bewaking van eene wacht policie-ambtenaren, en volstrekt niet als bij dag; ik zwijge van het vernederend onderzoek, dat hij, bij het heêngaan en terugkomen, daarenboven, het Opperhoofd alleen uitgezonderd, nog ondergaan moet.

En wat den handel betreft, nadat dezelve, gedurende een tijdvak van omtrent zestig jaren, vrij en onbelemmerd was gedreven geworden, ziet men dien in 1672 eerst onderwerpen aan eene willekeurige taxatie; vervolgens in 1685 beperken tot eene som van Sp. Matten 300,000, onder den verpligten aanbreng tevens van een gedeelte zijden stoffen; daarna drukken, zoo wel door belastingen, als door de bij opvolging verminderde waarde der kobangs; later ziet men de beperkingen toenemen door eene bepaling van den kopertaks, en van het getal der schepen, in den handel te bezigen; nog later den uitvoer van goud en zilver geheel verbieden, tot dat eindelijk in 1752 de handel op kontrakt een aanvang neemt. Van nu af aan gaat dezelve in eenen cirkel rond, dan eens onder eenen hoogeren, dan eens onder eenen lageren kopertaks, zoo dat men het jaar 1743 met het jaar 1790, en het jaar 1752 met het jaar 1820 ziet gelijk staan.

Maar

Maar in 1752 kan men nog berekenen, dat de Japansche handel, na aftrek van alle lasten, jaarlijks eene zuivere winst afwierp van *f* 677,651 : 4, gelijk dit in de memorie van den Heer Raad van Indie VAN DER WAEIJEN wordt aangetoond; doch dit kan men, helaas! thans niet meer, onder de bepalingen van 1820, ofschoon die dezelfde en in zekere opzigten nog voordeeliger zijn, dan de bepaling van 1752.

De reden hiervan, geloof ik, is niet ver te zoeken. Terwijl in Japan, met uitzondering van de verhooging in 1784 toegestaan, de prijzen dezelfde gebleven zijn, zoo zijn daarentegen, aan den eenen kant, de inkoopsprijzen der goederen, en de scheepsvrachten van jaar tot jaar hooger gestegen, en van dáár de aanrekeningen naar Japan grooter geworden; aan den anderen kant, zijn de tijden voorbij, in welke de voormalige Oost-Indische Maatschappij het Japansch koper op de vaste kust van Indie slijten kon, tegen den prijs van *f.* 90 het pikol.

Het is niet vermoedelijk, dat de scheepsvrachten, en de inkoopsprijzen der goederen veel zullen kunnen verminderd worden, noch ook, dat de uitkoopsprijzen van het koper wederom tot de vorige hoogte stijgen zullen, en om dus meerder voordeel te behalen, dan thans geschieden kan, schijnen de middelen daartoe in Japan zelf gezocht te moeten worden.

Deze middelen zouden, naar mijn oordeel, moe-

moeten bestaan in een van de drie volgenden:

1°. Eene verhooging van den kopertaks;

2°. Eene verhooging van prijzen op de aangebragt wordende goederen;

3°. Het herstel van eenen vrijen handel, zoo als die was, voor dat men den handel op kontrakt begonnen heeft.

Aan welk van deze drie middelen men ook oordeelen zal, de voorkeur te moeten geven, zeer zeker is het, dat geen derzelven zonder de grootste moeite, en zonder den hevigsten tegenstand te ontmoeten, zal kunnen bewerkt en doorgedrongen worden.

Wat men door bloote vertoogen gedaan kan krijgen, dit wijzen de rapporten der Opperhoofden, sedert eene zeer lange reeks van jaren, bijna op elke bladzijde uit, zoo het al eens gelukt, door eene bijzondere gunst van den Nagasakischen Gouverneur, die vertoogen te doen aannemen, en deze invloed bij het Hof genoeg heeft, om zelf aldaar gehoor te verkrijgen.

De grootste zwarigheden, die men steeds te overkomen heeft gehad, en die nog overkomen moeten worden, zijn gelegen in de zamenstelling der Japansche regering, van den Keizer af tot op de tolken toe; en in de verhouding, in welke de geldkamer te Nagasakij tot de regering aan de eene, en tot de vreemdelingen aan de andere zijde staat, waarbij men wijders het bijzonder belang van de Nagasakische regenten en van de leden der geldkamer veilig voegen mag.

Het blijft een moeijelijk vraagstuk, juist te bepalen, hoedanig de Japansche regering eigenlijk is te zamen gesteld; doch, voor zoo verre men daarover naar het uiterlijke oordeelen mag, dan wordt aan den wereldlijken Keizer, hoe onbepaald zijne magt anders ook zijn moge, maar weinig deel aan de eigenlijke regering van het rijk gelaten. In zijn paleis als het ware opgesloten, en aan de hofplegtigheden streng gebonden, kunnen er geene berigten als door zijne Rijksraden tot hem komen, en deze Rijksraden, die de onderscheidene takken van bestuur onder zich verdeelen, dragen wel zorg, geene andere of meerdere zaken ter zijner kennisse te brengen, dan zij, naar hun belang of naar hunne zinnelijkheid, noodig oordeelen, en zoo ook geven zij, in de uitvoering der keizerlijke bevelen, aan dezelve slechts die rigting, welke zij daaraan willen gegeven hebben, wel wetende, dat, zoo lang eene zaak niet zoo veel ruchtbaarheid verkrijgt, van, ondanks hen zelven, ter oore van den Vorst te komen, de gevolgen daarvan geheel bedekt blijven.

In dier voege gaat de Japansche regering, bij afdaling, van de Rijksraden op de Landsheeren en op de Gouverneurs der keizerlijke provincien en steden, van dezen op hunne eerste en tweede Secretarissen, van dezen wederom op de Burgemeesters, en zoo vervolgens misschien tot op de minste ambtenaren toe. Alle hebben eenen zoogenaamden binnen- en buitenkant, dat is eene on-

derhandsche en openlijke behandeling van zaken, en geene zaak wordt openlijk behandeld, dan die vooraf onder de hand is onderzocht geweest.

Deze opmerkingen zijn niet nieuw, maar te meermalen vroeger gemaakt, gelijk daarvan vele uittreksels uit de dagregisters zouden kunnen gegeven worden. Ik zal mij vergenoegen, alleen het volgende daaromtrent aan te halen.

Heeren Bewindhebberen, hun verlangen te kennen gegeven hebbende, dat de Opperhoofden in Japan, zoo veel mogelijk, trachten zouden, onderrigt te worden van hetgeen ten nutte en tot bevordering van het belang der Maatschappij in dit rijk zou kunnen strekken; voegden daar bij: « Wij zeggen: *zoo veel mogelijk*, niet omdat wij « geloof slaan aan de oude vertellingen van de « politie en van de precautien van de Japanners, « om aan de vreemdelingen te onthouden alle « kennis van hun land, gewoonten en regerings- « vorm, maar omdat wij ligtelijk kunnen be- « grijpen, dat 's Compagnies bedienden, de taal « van het land niet magtig zijnde, en zich niet, « met volkomene gerustheid, op de tolken kun- « nende vertrouwen, die benoodigde informatie « niet zonder moeite kunnen bekomen" enz.

De Opperhoofden gaven bij hunnen brief van den jare 1767 daarop dit antwoord: « Hoewel « wij niet ten eenen male onkundig zijn van « den regeringsvorm en de gewoonten in dit « land, voor zoo veel uit overeenstemmende be-

« rig

« rigten daarop staat gemaakt kan worden, zoo « vindt men echter in deze kennis oneindig meer « zwarigheden, dan wel te gelooven zijn. Wij stel- « len het geval, dat wij, in het belang der Maat- « schappij, eene zaak hebben voor te staan; dan « hebben wij, in de eerste plaats, geene andere « toevlugt, dan tot de hun eigenbelang bedoe- « lende tolken, die door sterke aansporing wel « aan de Stadsburgemeesters onze kwestie voor- « dragen; doch weinig crediet hebbende, zoo « wordt de zaak aan den Commissaris der nego- « tie gedefereerd, die mede te voren wel ge- « persuadeerd dient te zijn, of de voordragt den « Gouverneur aangenaam, en niet tegen deszelfs « interest strijdig is, welke Gouverneur weder- « om ten Hove zijne verantwoording doet aan « een' der Rijksraden, wiens beschrijving dit « district, en eenige aangrenzende landschappen « aangaat, en wiens creatuur hij is, durvende « zoo min een Japanner, als wij zelve, ons ver- « stouten, om, buiten de gemelde personen, de « zaken der Hollanders of der Chinezen voor te « dragen."

Men moet geloof geven aan het werkelijk bestaan van deze wijze van regeren, zal men kunnen verklaren, hoe het anders mogelijk is geweest, dat noch de Nederlanders noch de Engelschen immer het volle genot hebben gehad van de voorregten, bij de keizerlijke passen hun toegekend; want, ofschoon ik wel in twijfel heb getrokken,

dat

dat de pas, aan de Engelschen verleend, die bewoordingen heeft vervat, welke in de Engelsche vertaling, daarvan gegeven, gevonden worden (*) omdat de Japansche taal voor zulk eenen uiteengezetten schrijfstijl niet vatbaar is, zoo mag men echter veilig aannemen, dat de vergunningen van den Keizer veel ruimer geweest zijn, dan de uitvoerders van zijne bevelen goedgedacht hebben, aan de Engelschen te doen ondervinden; en ten aanzien der Nederlanders lijdt zulks hoegenaamd geen' twijfel.

Hetgeen tot bevestiging daarvan nog strekken kan, is het eenparig getuigenis, dat door de Opperhoofden en andere ambtenaren, die immer de Hofreize gedaan hebben, gegeven wordt, van de meerdere achting, die men aan de Nederlanders bewijst, en de onderscheiding, met welke zij door de voornaamsten des rijks ontvangen en behandeld worden, zoodra zij slechts het Nagasakische grondgebied achter zich hebben. Dus schrijven ook de Opperhoofden FEITH en TITSINGH in hunnen brief van den jare 1781. « Wij « houden ons ten volle overtuigd, dat men (aan « het Hof) onkundig is van de behandeling, die « men ons op Desima aandoet; dus het niet zon« der grond is, dat de Gouverneurs, uit beduch« ting, dat wij, op de eene of andere wijze, wel « eens middel zullen vinden, om onze klagten,

« zoo

(*) Zie hierboven de tweede Afdeeling.

« zoo over de vexatien in 's Compagnies handel,
« als hunne willekeurige schikkingen, van ter
« zijde, den Grooten voor te dragen, zoo oplettend
« zijn, om ons, gedurende ons verblijf in Jedo,
« alle gelegenheid, die hiertoe aanleiding kan ge-
» ven, te benemen. "

Wat de geldkamer in Nagasakij aangaat, het blijft eene zaak van grooten twijfel, of derzelver leden bloot zijn bewindsmannen van den handel met vreemdelingen, in naam en voor rekening onmiddelijk des Keizers, dan wel of dezelve pachters zijn, aan welke, tegen eene bepaalde recognitie, die handel bij uitsluiting is afgestaan.

Voor het eerste gevoelen schijnt te pleiten het toezigt, dat door den Gouverneur en de Commissarissen-Burgemeesters over alle de handelingen der geldkamer gehouden wordt; het laatste verkrijgt eenige waarschijnelijkheid uit de weinige magt, die de Gouverneur en de Commissarissen-Burgemeesters schijnen te hebben, omtrent hetgeen tot prijsmaking der goederen betrekking heeft. Zoo ziet men bij het bevelschrift, in 1797 uit Jedo ontvangen, wel eenen verhoogden kopertaks toegestaan, doch het verzoek omtrent eene prijsverhooging tot de geldkamer overgewezen, die verklaarde, daartoe niet te kunnen overgaan. Van daar ook, dat het steeds gemakkelijker is bevonden, om over de geheele lading, of over een gedeelte derzelve, eene toegift te verkrijgen, dan eene verandering in de prij-

prijzen, door de geldkamer geboden, en het is hoogst denkelijk, dat in die gevallen de toegift uit de keizerlijke schatkamer, onder bewaring van den rentmeester staande, en niet door de geldkamer gegeven wordt, terwijl wijders, reeds sedert 1786, eene verhooging op den prijs der suiker is toegestaan, welke de geldkamer bij het prijstarief niet erkent, en die dus waarschijnelijk insgelijks uit de keizerlijke schatkamer gegeven wordt.

Dan, wat hiervan zijn moge, dit is zeker, dat de geldkamer als de eenige koopman moet aangemerkt worden, met welke de vreemdelingen, Nederlanders en Chinezen, kunnen en mogen in aanraking komen, en dat zij op den wederverkoop der door de vreemdelingen aangebragte goederen zeer groote en aanzienelijke winsten behaalt, waartegen zij, wel is waar, ook het koper tegen eenen verminderden prijs levert, doch er zijn redenen, om te gelooven, dat het een met het ander in geene evenredigheid staat, al moesten die slechts gezocht worden in het verbod, om geene prijzen van goederen, die door de handen der geldkamer gaan, aan de Nederlanders of Chinezen bekend te maken.

Indien het nu uit dit alles hoogst vermoedelijk is, dat de Japansche regenten en de leden der Nagasakische geldkamer, er hun belang bij hebben, om den handel der vreemdelingen, en inzonderheid dien der Nederlanders, te doen blij-

ven

ven op den tegenwoordigen voet, en zulks ondanks den wil en de begeerte des Keizers, die daarvan wordt onwetende gehouden, en indien zij weten, de magt en de middelen te vinden, om de regtmatige klagten, die daartegen zouden kunnen ingebragt worden, af te weren, zoodat daaromtrent geen gehoor kan verkregen worden, dan doet van zelf zich de vraag voor: zijn er middelen, om deze zwarigheden te verwinnen? en welke zijn die?

Zeker mag men stellen, dat er zulke middelen zijn, daar er geene zaak is in de Japansche huishouding, waarover ten allen tijde de Opperhoofden meer eenstemmig hebben gedacht, en die ook van eene goede uitwerking zijn geweest, zoo dikwijls men dezelve heeft beproefd.

Reeds in den jare 1707, schreven hier omtrent de Japansche Opperhoofden:

« Om nu volgens order der Hooge Regering op « Batavia, en volgens het extract uit den brief « der Heeren XVII van den 23sten Julí 1706, « middelen uit te denken van redres, daartoe « vinden wij ons te zwak; echter zullen wij « die naar onze gedachten opgeven.

« Te klagen is hier geheel vruchteloos, en « dus ook iets te verzoeken, dat wij en onze « Voorzaten ondervonden hebben, gelijk dit de « Heeren DOUGLAS en DE VOS weten (*) bij « on-

(*) De Heeren DOUGLAS en DE VOS, gewezen Opperhoofden, sedert Leden der Hooge Regering geworden.

« ondervinding, dat, zoo daarmede iets was « te winnen geweest, Compagnies zaken hier « nooit tot dat verval zouden gekomen zijn."

« Hoe menigmaal heeft men aan de huizen der « Grooten te Jedo verzoek gedaan, waarop het « antwoord van den Secretaris was: hij zou het « zijnen Heer zeggen. Die van Nagasakij, gewoon « ons honig om den mond te smeren, beloo- « ven wel, doch bewerken niets ten beste."

« De tolken, die de regenten naar de oogen « zien, zullen nooit iets anders vertalen, dan « dat zij weten, dat niet mishagen zal, zoodat « zij voor alle onze klagten doof zijn en blijven.

« Met brieven iets te ondernemen, is almede « onnut, alzoo zij niet getrouw vertaald worden."

« Ook zullen zij nooit iets aan hunne meer- « deren te kennen geven, dat tegen hunne re- « putatie strijden kan. Brieven ook, zonder « voorkennis van die van Nagasakij, naar het « Hof te zenden, en over te leveren, zou alte- « veel gewaagd zijn; want al werd de Keizer « en de Grooten de kwade handelingen tegen ons « gewaar, zoo zouden zij daarover wel ge- « straft worden, doch dat zou ons bij hunne « opvolgers en vervangers eenen doodelijken haat « baren, zoo wel als bij de gansche natie (§), te « meer, alzoo zij altijd ook hunne groote vrien-

« den

(§) De uitwerking, die, in het verleden jaar 1826, de overlevering van eenen brief in Jedo met klagten gehad heeft, bewijst volkomen de juistheid van deze opmerking.

« den aan het Hof hebben, en lieden van groote « afkomst zijn, die door den Keizer tot Gou- « verneurs van Nagasakij verheven worden."

« Onze tanden te laten zien of geweld te ge- « bruiken, is geheel van den weg af, ten ware « wij hun land wilden verlaten, en er nooit we- « derkomen.

« Derhalve oordeelen wij, dat, zoo het met « de negotie nog erger gaan wilde, dan het, God « dank! dit jaar nog gegaan heeft, het dan best « was, Japan te verlaten, en dat er door Hunne « Edelheden één jaar te voren te kennen gegeven « werd, dat de tijding, uit Holland ontvangen, « medebragt, om de negotie hier, zoo die zoo « slecht bleef, te verlaten, en wij derhalve nu ge- « komen waren, om den Keizer en de Rijksgrooten « te bedanken voor de beleefdheid, van Zijne Ma- « jesteit en zijne Voorvaders tot nu toe genoten, « betuigende, dat wij met leedwezen uit zijn land « moeten scheiden, alleen om de zware ongelden, « slechte winsten enz. verzoekende derhalve, uit « naam Hunner Edelheden, om de hulp en den « wijzen raad van de Heeren Gouverneurs en Burge- « meesteren van Nagasakij in dezen, met aan- « bieding, zoo wij dan zouden moeten opbreken, « van jaarlijks een scheepje ten dienste van den « Keizer en van Japan te zenden, om tijding van « vreemde landen te brengen, en ook zulke goe- « deren, als Zijne Majesteit en de Prins gelie- « ven te ontbieden."

« Dit

« Dit behoorde, op de komst der schepen ten « eerste te geschieden, om op de kortheid des « tijds geene uitvlugt te kunnen nemen, en « daarom zou het goed zijn, de schepen wat « vroeger van Batavia te zenden."

« Ook zou men de tolken moeten bevelen, « alles wel te vertolken, of dat anders, als het te « laat zou zijn, het hun wel zou kunnen be- « rouwen, doch zoekende hunne vriendschap, « zoo veel mogelijk is."

« Komt er dan vóór het vertrek der schepen « geen antwoord, dan goede hoop; dan moet « er, in het jaar daaraan, maar één schip ko- « men, dat niet brengt als geschenken, en geen « negotie ter wereld, doch echter met een Op- « perhoofd, die zich aanbiedt, om den gewonen eer- « bied ten Hove te doen; want anders zouden « zij op de kwaliteit van den persoon weêr uit- « vlugten zoeken."

« Helpt dan dit alles niet, zoo en weten wij « ook geen ander middel."

Toen vervolgens, in 1744, de Hooge Indische Regering het besluit nam, de Opperhoofden te magtigen, de schepen, zonder lading te breken, terug te zenden, indien de Japansche regering tot geene billijkere voorwaarden ten aanzien van den handel komen wilde, had dit besluit dadelijk de gewenschte uitwerking, en uit de memorie van den Heer Raad van Indie VAN DER WAEIJEN blijkt, dat die Heer stellig van be-

begrip was, dat geen ander middel met vrucht gebezigd kon worden, om de Japanners tot redelijkheid te brengen en te houden.

Zoo ziet men nader de Japansche regering dadelijk toegeven, toen, in de jaren 1782 en 1796, er geene schepen waren aangekomen, en de Opperhoofden te kennen gaven, dat welligt de Hooge Indische Regering bedacht was, om den handel op Japan te laten varen, en, hangende de beraadslagingen daarover, waarschijnelijk goedgevonden had, geene schepen te zenden,

Belangrijk is het vooral, de algemeene verslagenheid te kennen, door het wegblijven van het schip in 1782 te weeg gebragt, welke de Heer TITSINGH bij zijne secrete aanteekening van het jaar 178$\frac{2}{3}$ aldus opgeeft:

« Ik had nimmer kunnen voorzien, dat het « gemis van het schip, dat om het andere jaar « alleen verzonden wordt, zulke nadeelige ge- « volgen voor alle de ingezetenen van Nagasa- « kij zou na zich slepen, als mij bij uitkomst is « gebleken. De bezorgdheid van den Gouver- « neur, eerst bij het naslaan onzer boeken, ver- « volgens uit het onophoudelijk bidden, gedu- « rende drie dagen in de tempels, en het toe- « zeggen van groote belooningen (waarschijne- « lijk aan de priesters), zoo hunne gebeden « bleken van effect te zijn, en wijders de ge- « heele stad met jammerklagten vervuld ziende, « spoorde dit mij aan, om hieruit eenige verbe-

« te-

« tering voor onzen handel te bewerken. Dit
« deed mij over het wegblijven onzer schepen
« zoodanig aan den Gouverneur antwoorden, als
« bij het dagregister van het jaar 1782, onder
« den 17den en 18den September en 23den October
« omstandig vermeld staat, verder aan alle Ja-
« panners, die toegang tot ons hebben, rond-
« borstig verhalende, dat de schade, die de Com-
« pagnie in dezen tijd op den handel lijdt, haar
« in de vaart op dit rijk weinig belang doet
« nemen, verzekerd, dat, dit in de stad rucht-
« baar wordende, den bedienden der Landshee-
« ren, hier woonachtig, zou ter ooren komen, het-
« geen als dan voor het Hof niet kon verbor-
« gen blijven, gelijk zulks door de uitkomst
« bevestigd is. Den 3den December kwam de
« onderrapporteur, uit naam van den Gouver-
« neur, mij zeggen, dat Zijn Ed. de Compagnie
« in het vervolg eene vermeerdering van koper
« wilde toestaan, enz."

Intusschen is het eene bedenking, die sterk opvallen moet, dat bij zulk eene gunstige gezindheid, als bij de opgemelde gelegenheden zich heeft voorgedaan, daarvan geen gebruik is gemaakt, om meer wezenlijke en gewigtige voordeelen voor den handel te bedingen, dan telkens slechts twee of drie duizend pikols koper meer, dan wel eene prijsverhooging, die zoo onvoldoende is voorgekomen, dat Heeren Bewindhebberen schreven, het voordeel daarvan niet in

te

te zien, en van begrip te zijn, dat die beschouwd moest worden, eerder tot nadeel dan tot voordeel van de Maatschappij te strekken, indien daaraan de verpligting verbonden was, om jaarlijks met twee schepen ten handel te komen.

Dan bij de beoordeeling daarvan moet men niet uit het oog verliezen eene opmerking, die ik reeds bij het overzigt gemaakt heb, namelijk, dat niets meer in het nadeel van de Nederlanders gewerkt heeft, dan het aannemen van den handel op kontrakt, alzoo, in den geest daarvan, al hun regt zich bepaalde tot het verkrijgen van eene zekere hoeveelheid koper, en van de prijzen, omtrent welke zij met de geldkamer waren overeengekomen.

In 1744 nu was deze wijze, van den handel te drijven, nog te versch ingevoerd, om met billijkheid daaromtrent eene verandering te kunnen vorderen, of, hetgeen waarschijnelijk is, de Opperhoofden van dien tijd hebben al het nadeel niet doorgezien, aan eenen handel op kontrakt verbonden; ten minste het verdrag van 1752, dat zij zoo greetig aangingen, lag de Oost-Indische Maatschappij nog vaster van banden, en sneed, als het ware, alle verdere vorderingen voor het vervolg geheel af.

In 1782 was diensvolgens eene prijsverhooging nog het eenigste, dat bedongen kon worden, te meer, wanneer men in aanmerking neemt, dat Heeren Bewindhebberen omtrent dezen tijd schreven,

ven, dat, al wilde de Japansche regering meer koper aanbieden, dan de toen bepaalde 8,000 pikols 's jaars, het belang van de Maatschappij niet zou medebrengen, zulks aan te nemen, daar dit voor de Opperhoofden een last moest zijn, om alle gedachten op de uitbreiding van den Japanschen handel te laten varen.

Eindelijk in 1796 waren de zaken der Maatschappij reeds zoodanig vervallen, dat men het zenden van een enkel schip 's jaars naauwelijks heeft kunnen gaande houden.

Doch eene andere bedenking blijft nu nog op te lossen, namelijk deze, of de aangehaalde vroegere voorbeelden nu nog wel dat vertrouwen verdienen, dat vóór veertig en vijftig jaren daaraan gehecht kon worden, nadat, in de laatste rampspoedige jaren tot in 1817 toe, de Japanners hebben geleerd, de Nederlandsche koopwaren te ontberen, en de ondervinding hen heeft doen zien, dat zij, door middel der Chinezen, in vele artikelen van hunne behoeften kunnen voorzien, die zij vroeger door de Nederlanders alleen konden erlangen.

Ik zal daartegen aanmerken, dat, zoo men uitzondert de jaren 1810, 1811 en 1812, en vervolgens de jaren 1815 en 1816, de vaart op Japan, onder de Nederlandsche vlag, nimmer heeft stilgestaan, en dat het juist, over het geheel genomen, die rampspoedige jaren zijn van 1796 tot 1817, die de Japanners hebben doen kennen, van welk

welk gewigt het geheel verlies van den Nederlandschen handel voor hen zijn zou, en hoe onvolkomen het daaruit te ontstaan ongerijf door de Chinezen zou kunnen worden aangevuld, zoodat daaruit het tegengesteld bewijs getrokken moet worden aan dat, hetwelk men, bij den eersten opslag, vermoeden zou, daarin gelegen te zijn.

Immers, indien men nagaat de inschikkelijkheid, welke de Japansche regering, of althans de Nagasakische Gouverneurs bezigden, in toe te staan, dat de Nederlanders van Amerikaansche en andere vreemde schepen, onder Nederlandsche vlag, gebruik maakten, om den handel gaande te houden, dezelfde inschikkelijkheid, die zij betoonde, om, bij het wegblijven zelfs van deze vreemde schepen, toe te laten, dat de Nederlanders op Desima gerust achterbleven, en een schuld aangingen van ruim 80,000 Sp. Matten, zonder vooruitzigt, dat die immer zou kunnen worden afgelost; de nog veel grootere toegevenheid in 1813 en 1814, om zelfs Engelsche schepen onder Nederlandsche vlag toe te laten; want dat ten minste de Gouverneur van Nagasakij dit geweten heeft, is iets, dat door niemand, die slechts eenigzins met den Japanschen regeringsvorm bekend is, zal worden in twijfel getrokken, daar de voorname tolken, aan welke dit door het Opperhoofd Doeff was medegedeeld, zich wel gewacht zullen hebben, dit gevaarlijk geheim voor zich zelve te houden; overweegt men eindelijk hierbij de zelf-

zelfopoffering in 1808 van den Gouverneur van Nagasakij, voor het terugerlangen van de twee Nederlanders, door het Engelsch fregat De Phaëton gevangen genomen, alleen om dat daaruit door de Nederlanders geen verwijt zou kunnen ontleend worden, door welke de opbraak der faktorij zou hebben kunnen gebillijkt worden, dan mag men veilig uit een en ander besluiten, dat aan het behouden der Nederlanders in hun land, en aan de voortzetting van den Nederlandschen handel, de Japansche regering wel zoo veel gelegen ligt, om, des noods, daartoe nog grootere opofferingen te doen, doch tevens, uit het geen vroeger gezegd is, ook dit, dat *cordate* besluiten, *met beleid* uitgevoerd, de eenige middelen zijn, door welke op de regering iets kan gewonnen worden.

Trouwens, na met eenige aandacht de geschiedenis van dien handel te hebben doorgeloopen, kan men niet langer voor zich verbergen, dat, ofschoon, van de eene zijde, de steeds toenemende willekeurige vorderingen van de Japansche regering de eerste aanleiding tot het verval van denzelven geweest zijn, echter, aan den anderen kant, de onbegrijpelijke toegevenheid en onderwerping der Nederlanders ook het meest bijgedragen heeft, om dat verval te verhaasten, en van stap tot stap te bevestigen.

Wat anders toch, dan deze toegevenheid en onderwerping, kan de Japansche regering hebben

ben doen besluiten, om, steeds verder en verder gaande, de voorregten, oorspronkelijk aan de Nederlanders verleend, zoo zeer te beperken en in te krimpen, als zij werkelijk gedaan heeft, zoo wel met betrekking tot hunne burgerlijke vrijheid, als tot de voordeelen van den handel?

Is het, met opzigt tot het eerste, de vrees voor het Christendom, door de Nederlanders beleden wordende? Zeker niet; want in niets minder, dan in dit, hebben immer de Nederlanders aan de Japanners aanstoot gegeven. Het jaargetal in den gevel van het huis, door het Opperhoofd Caron te Firando gesticht, kan niet meer dan een voorwendsel geweest zijn; want ten allen tijde en thans nog bezigen de Japanners de Christelijke tijdrekening in de officiele papieren, welke zij met de Nederlanders wisselen, en het jaar des Heeren 1808 staat in den gevel van het huis, door het Opperhoofd Doeff te Desima gebouwd.

Veel eer mag men aannemen, dat het de verderfelijke sluikhandel is geweest, met zoo veel stoutheid als schaamteloosheid door vele Nederlandsche ambtenaren gedreven, die de strenge maatregelen tot hunne bewaking heeft noodzakelijk gemaakt, en die gediend heeft, om deze maatregelen, indien dezelve bij het Hof te Jedo zijn bekend geraakt, door hetzelve te doen wettigen en goedkeuren.

En wat aangaat de voordeelen van den handel, het laat zich ligtelijk verklaren, dat na den ontzaggelijken uitvoer van goud en zilver, eerst

 door

door de Portugezen, en vervolgens door de Nederlanders, welke, volgens de berekening, door wijlen den Gouverneur Generaal Baron VAN IMHOFF (*a*) daarop gemaakt, in zeker tijdperk tien millioenen guldens aan waarde jaarlijks bedragen heeft, terwijl nader, toen de handel in handen der Nederlanders alleen geraakt was, de gewone jaarlijksche uitvoer heeft beloopen, eerst van één honderd tot één honderd en vijftig kisten zilver, en vervolgens niet minder dan van twee honderd kisten aan gemunt goud; zoodat, op eene gematigde berekening, gedurende zestig jaren, de geheele uitvoer gesteld kan worden, aan waarde, op eene som tusschen de driemaal honderd en zesmaal honderd millioenen guldens, zonder daaronder te begrijpen, hetgeen naar China of elders eenen uitweg kan gevonden hebben. Ik zeg: na zulk eenen ontzaggelijken uitvoer, laat het zich ligtelijk verklaren, dat eerst een gebrek aan zilver, en vervolgens een gelijk gebrek aan goud in het rijk zich heeft doen gevoelen, en dat uit dien hoofde de Japansche regering tot den maatregel is overgegaan, eerst om het allooi van hare munt te verminderen, en vervolgens den uitvoer van het goud en het zilver geheel te verbieden. Het laat zich wijders verklaren, dat de uitputting der goud- en zilvermijnen de Japansche regering heeft

---

(*a*) In zijne Memorie over den Japanschen handel van den jare 1744.

heeft doen vreezen, dat, bij eenen onbepaalden uitvoer van koper, dit ook het geval met hare kopermijnen kon worden, en daarom is bedacht geweest, om dit onheil voor te komen; maar het laat zich niet denken, dat deze maatregel van voorzigtigheid zoo verre is behoeven te gaan, om te zien op den jaarlijkschen meerderen of minderen uitvoer van vier of vijf duizend pikols van dat metaal.

De Rijksraad, die in 1790 de beperking van den handel bewerkte, en die voorzeker geen vriend van de Nederlanders geweest is, doet echter zulks voorkomen, als uit vriendschap jegens de Nederlanders te geschieden. Zijne redenering was de volgende: " de oorzaak van de « vriendschap met de Nederlanders is de handel, « en de handel wordt gaande gehouden door het « koper. Maar het koper vermindert van jaar tot « jaar, en zoo de mijnen eens uitgeput waren, « zou de vriendschap met de Nederlanders ten « einde zijn. Is het dus niet raadzaam, den Ne- « derlanders maar zoo veel koper te geven, als « de mijnen toereikende zijn, altijd te kunnen op- « leveren? Voorzeker ja; want dan zal onze vriend- « schap met de Nederlanders altijd aanhouden. Men « overwege, dat de mijnen niet gelijk zijn aan het « hoofd of de baard van een mensch, van « welke het haar, afgeschoren zijnde, wederom « aangroeit; maar dat die gelijk zijn aan de been- « deren van het menschelijk ligchaam, welke een-

« maal

« maal weggenomen zijnde, altijd wegblijven.
« Men overwege verder, dat, in den handel met
« de vreemdelingen, het koper het hoofd en de
« vreemdelingen de voeten zijn. Nu dan, wanneer
« het hoofd weg is, dan zullen de voeten alleen
« de magt en het bestuur hebben. "

Hetgeen in deze redenering opmerking verdient, is, in de eerste plaats, de speling met het woord vriendschap, waaruit men mag afleiden, dat wezenlijk de gezindheid van het Hof is, om altijd vriendschap met de Nederlanders te onderhouden, en dus, dat de Rijksraad, die hier sprak, deze wending heeft noodzakelijk geacht, om zijne voordragt smakelijk te maken, ofschoon dezelve diende, om het Hof tot het aannemen van eenen allezins onvriendelijken maatregel over te halen; en ten andere, de gedwongene overgang, welke op het slot gebezigd wordt, om een wantrouwen te doen ontstaan, als moest een meer ruime handel met de vreemdelingen leiden, om langzamerhand de magt van den Staat te ondermijnen.

Wanneer men daarbij in aanmerking neemt, dat de thans in Japan regerende wereldlijke dinastie de zuilen van haar gezag op wantrouwen en achterdocht gevestigd heeft, dan verwondert men zich niet, dat de onderwerpelijke voordragt van den Rijksraad eenen zoo gereeden ingang heeft kunnen vinden; maar indien het nu ook tevens waar was, dat de anders zoo magtige Keizer van Japan het verblijf der Nederlanders in

in zijn rijk beschouwde als één der schragen, welke zijnen troon ondersteunen, dan zou men het niet als onmogelijk aanzien, om dat wantrouwen en die achterdocht, bij een voorzigtig beleid, evenzeer ten voordeele van de Nederlanders te doen strekken, als dezelve in 1790, en misschien bij alle vorige gelegenheden, tot hun nadeel gewerkt hebben.

En nu schijnt in der daad alles te zamen te loopen, om te doen vermoeden, dat in zulk een daglicht, en in geen ander, het verblijf der Nederlanders in Japan door den Keizer wordt beschouwd.

Reeds in de zevende Afdeeling heb ik uit den brief der Opperhoofden van den jare 1758 aangeteekend het denkbeeld, door de Japansche regering aangenomen, dat de onderdrukking, welke de Bengalezen van de Engelschen ondervonden, daaraan moest worden toegeschreven, dat zij zich bij de Nederlanders alleen niet gehouden hadden, en dat zij daarom meer en meer bij haar sijsteem volhardde, om bij uitsluiting aan de Nederlanders alleen den toegang tot hun rijk te vergunnen. Wij hebben vervolgens gezien, hoe volstandig de Japansche regering is blijven weigeren, om aan de Engelschen en Russen den handel toe te staan; en welke gedachten de Opperhoofden Feith en Titsingh daarover hadden, blijkt uit hunnen brief van den jare 1781, waar zij over de Japansche regenten, en over het toe-

toenemend verval van den handel sprekende, zich aldus uiten : « men eindelijk genoodzaakt zij, « eene preuve te nemen, welk effect de executie « zal hebben van de zoo dikmaals voorgeslagene, « doch telkens om den wil van de advancen op « onzen meer en meer bepaalden handel gesur- « cheerde bedreiging, om met de schepen, zonder « handel te drijven, te vertrekken, welk middel « wij geene zwarigheid maken te verklaren, dat « het eenigste is, waaruit men zich met eenige ver- « betering vleijen mag, verzekerd zijnde, dat onze « komst hun ván te veel belang is, om ons tot zulk « een uiterste te noodzaken; en " zoo vervolgen zij een weinig lager « zij zijn door ons langdurig « verblijf en vredige inwoning zoo zeer aan ons « gewoon, dat het voordeel, om door ons van de « gebeurtenissen in Europa en in Indie onder- « rigting te erlangen, hun onze aanhouding nood- « zakelijk maakt, wijl zij door de verkeering met « ons, en door het lezen van onze boeken, te « veel kundigheden hebben verkregen, om niet « bedacht te zijn, dat in eenen tijd, waarin de « zeevaart door nieuwe ontdekkingen op vastere « gronden steunt, zij, bij ons vertrek, door an- « dere natien zullen worden bezocht, die zich zoo « gemakkelijk aan hun willekeurig bestuur en « tergende behandelingen niet zouden onderwer- « pen, het geen tot nieuwe onlusten in hun rijk « kon aanleiding geven, waarvan de herinnering « hun nog te versch in het geheugen ligt, en

« welke

« welke vreeze door de nabuurschap der Russen,
« en hunne pogingen, om in den noorder-archipel
« van Japan nieuwe ontdekkingen te doen, van
« jaar tot jaar toeneemt."

Gaven reeds de omstandigheden in 1781 aan zulke opmerkingen plaats, dan zijn dezelve thans van eene nog veel juistere toepassing. De weetgierigheid, de zucht, en ik mag er bij voegen, de vatbaarheid, die het meerdere beschaafde gedeelte der Japansche natie bezit, voor alles, wat kunsten en wetenschappen zijn, zoo wel als de verderingen, die zij daarin, sedert de laatste veertig of vijftig jaren, door behulp der boeken en instrumenten, van de Nederlanders erlangd, gemaakt heeft, gaan alle denkbeelden te boven, die men daarvan, zonder ondervinding, zich zou kunnen maken, wanneer men zulks beschouwt in vergelijk met de vorderingen, die de kunsten en wetenschappen bij andere Oostersche natien gemaakt hebben, de Chinesche zelfs niet uitgezonderd. Gesteld dus, de Japanners in het algemeen konden het gemis van de lakenen, en andere benoodigdheden, die de Nederlandsche schepen aanbrengen, zich getroosten, dan nog zou men, zonder vrees voor dwaling, gerust mogen aannemen, dat de zucht tot de wetenschappen voor hen eene behoefte geworden is, van welke zij zich niet kunnen ontdoen, en door welke zij, met een onwederstaanbaar geweld, steeds tot eene gemeenschap met de eene of andere Europische

na-

natie zullen gedrongen worden, en in de gedachten, dat de Nederlanders hen mogten verlaten, spelen hun geene andere volkeren, dan alleen de Engelschen en de Russen voor den geest.

En daar nu die twee natien voor hen de allervreesselijkste, en zij tevens in het denkbeeld verkeerende zijn, dat de Nederlanders, althans door het geven van tijdige berigten, hen tegen de verdere aanvallen van die natien, voor een groot gedeelte, kunnen beveiligen, zoo lijdt het geen' twijfel, of het behouden der Nederlanders in zijn rijk is aan den Keizer van Japan eene groote opoffering waardig.

Wat het geldelijk belang aangaat, dat de Keizer bij den Nederlandschen handel heeft, daarover zal ik nader spreken, en vooraf doen zien het belang, dat de Gouverneurs en de stad van Nagasakij, afgescheiden van elk staatkundig inzigt, bij de aanhouding van dien handel hebben.

Met betrekking tot de Gouverneurs, gelooft men algemeen, en zulks wordt door de tolken toegestemd, dat deze regenten, begunstigden van aanzienelijke Rijksgrooten, naar Nagasakij gezonden worden, om gedurende een bestuur van drie of vier jaren hun fortuin te maken. Zij worden jaarlijks, na de komst der schepen, de een door den anderen uit Jedo vervangen, genietende de afgaande, nevens de geldkamer, de voordeelen uit den verkoop der aangebragte ladingen, die het voornaamste gedeelte hunner inkomsten uitmaken,

ken, en geacht worden, eene vrij aanzienelijke som te bedragen.

Hieruit zou men mogen veronderstellen, dat dit de Gouverneurs moest aansporen, om, zoo veel mogelijk, tot de uitbreiding van den handel werkzaam te zijn, om alzoo hunne inkomsten te doen toenemen; doch wij hebben in tegendeel gezien, dat deze regenten, zoo zij zich daartegen al niet verzet, echter, vooral in de laatste jaren, daaromtrent de grootste onverschilligheid aan den dag gelegd hebben. Om deze schijnbare tegenstrijdigheid te verklaren, moet men geloof slaan aan de betuiging der tolken, dat de meeste goederen in het Japansche rijk het vorig vertier niet meer hebben, en bij eenen ruimeren aanbreng terstond in prijs dalen, zoodat de Gouverneurs uit een' geringer verkoop bijna dezelfde winsten trekken, als die, welke uit een' grooter hun te wachten staan, terwijl zij, aan den anderen kant, hun voordeel vinden door het koper, hetwelk, bij eenen geringen handel met de Nederlanders, ter hunner beschikking overblijft, hetzelve aan de Chinezen afstaande tegen den veel hoogeren prijs van 24 Sp. Matten de pikol.

Minder twijfelachtig zijn de voordeelen, die de Nederlandsche handel der stad Nagasakij aanbrengt, waarvan hare opkomst van een gering visschersdorpje tot eene aanzienelijke rijksstad tot een alles afdoend bewijs strekt. De kooplieden, die, na de komst der schepen, uit alle de oorden

van

van het rijk naar Nagasakij toevloeijen, dienen, door hunnen omslag en vertering, tot onderhoud der ingezetenen. Alle opper- en onderbanjozen, aan het Gouvernement bescheiden, alle tolken, ottona's, kasserissen en zoo vele anderen, zoodra zij tot het eilandje Desima maar de minste betrekking hebben, vinden uit de voordeelen, die de Nederlandsche ladingen afwerpen, hun bestaan. De regering leeft ten deele van de Nederlandsche geschenken, terwijl de mindere klasse van het volk gebezigd wordt tot *koelies* bij het lossen en laden der schepen, mitsgaders bij de aflevering der goederen aan de kooplieden. Voor alle deze menschen van hoogeren en lageren stand is de Nederlandsche handel dus van een te overwegend belang, om niet gewenscht en met graagte gezocht te worden. Wel is waar, dat de Chinesche handel tot de welvaart van de stad Nagasakij ook het zijne bijdraagt, maar hij heeft bij de ingezetenen in lange na die achting en dat aanzien niet, waarin de Nederlandsche handel door hen gehouden wordt.

Maar nu blijft nog de vraag overig, of de Japansche regering aan het stelselmatig plan, hetwelk zij schijnt te volgen, om, zoo veel mogelijk, alle artikelen van weelde uit het rijk te weren, althans tegen te gaan, dat die voor de mindere klasse van ingezetenen geene artikelen van behoefte worden, niet zoo zeer gehecht zal zijn, dat elke poging, om eene verandering in

den

den handel ten voordeele van de Nederlanders te bedingen, daarvoor zal moeten zwichten? Ik erken, dat deze bedenking gewigtig is, en onder de moeijelijkheden behoort, die men te overwinnen zal hebben; dan, indien het slechts waar is, dat de Keizer en zijne Rijksraden in het vast gevoelen staan, gelijk vele redenen, die ik bereids heb bijgebragt, dit doen vermoeden, dat zij den handel met de Nederlanders niet kunnen laten varen, zonder gevaar, van in de handen van eene andere Europische natie te vervallen; indien, zeg ik, dit slechts waar is, dan koester ik geene vrees, dat deze bedenking meer dan alle de anderen wegen zal, voornamelijk, indien men voorzigtig genoeg is, om in den beginne niets te dwingen, maar de grootere voordeelen, dan die, welke bij den eersten stap te verkrijgen zullen zijn, van den tijd en de gelegenheid met geduld blijft afwachten.

Geeft men daarenboven acht, dat, in vroegere tijden, in den handel op Japan, door de vreemdelingen, Portugezen, Nederlanders en Chinezen, jaarlijks is gebezigd geworden een kapitaal van tien millioenen guldens; dat dit kapitaal sedert is verminderd tot *f.* 3,150,000, waarin gedeeld hebben de Chinezen voor $\frac{2}{3}$ en de Nederlanders voor $\frac{1}{3}$ (*b*), en eindelijk, dat de fakturen sedert 1820 of het dus genaamd herstel van den han-

(*b*) Zie de Memorie van wijlen den Gouverneur Generaal Baron VAN IMHOFF, boven aangehaald.

handel, door de Nederlandsche schepen in Japan aangebragt, het eene jaar door het andere genomen, bedragen hebben nog geene som van *f.* 400,000 (*c*), dan schijnt er geene beduchting te ontstaan, dat de Japansche wetten op pracht en praal eenigen aanstoot zullen te lijden hebben, al werd dat kapitaal aanvankelijk reeds tot een bedrag van een half millioen guldens 's jaars vermeerderd, wanneer hetzelve nog de helft blijven zou beneden de berekening, in 1754 door den Gouverneur Generaal Baron VAN IMHOFF gemaakt.

Maar welke is nu, na dit alles, de verandering, die, ten voordeele van de Nederlanders, in den handel zou moeten bedongen worden, gesteld, dat de Japansche regering genegen ware, om naar de vertoogen te luisteren, tot dat einde te doen, en gebragt kon worden tot de noodzakelijk-

(*c*) De geldswaarde der facturen heeft badragen:

in	Anno	1820	.	c.	c.	*f* 352,900:—
„	„	1821	.	„	„	- 337,300:—
„	„	1822	.	„	„	- 460,100:—
„	„	1823	.	„	„	- 322,500:—
„	„	1824	.	„	„	- 476,600:—
„	„	1825	.	„	„	- 328,900:—
„	„	1826	.	„	„	- 514,700:—
					Te zamen	*f* 2,793,000:—

En die gemiddeld over den tijd van zeven jaren, komt voor één jaar . . . . . *f* 399,000:—

lijkheid, om van hare zijde in die verandering toe te stemmen.

Ik heb herhaaldelijk als mijn gevoelen reeds opgegeven, dat het aannemen van den handel op kontrakt als het grootste nadeel beschouwd moest worden, dat het belang van den Nederlandschen handel op Japan geleden heeft, alzoo daardoor, alle eigene speculatie weggenomen zijnde, de Nederlanders, in den eigenlijken zin van het woord, ophielden, kooplieden te zijn, om de makelaars of commissarissen van de geldkamer in Nagasakij te worden. Verlangt men derhalve een radicaal herstel, dan moet men trachten, dat nadeel te overkomen, om terug te keeren tot de hoogte, op welke men stond, voordat men tot het drijven van den handel op kontrakt, reeds vroeger, doch voornamelijk volgens het verdrag van 1752, is overgegaan.

En, inderdaad, beschouwt men den loop, dien de handel, op kontrakt gedreven, gehad heeft, dan vertoont dezelve niet dan eene reeks van vruchtelooze worstelingen tegen het eigenbelang en de eigenzinnigheid der geldkamer, die het middel, en, laat het ons erkennen, ook het regt in handen hebbende, om aan hare makelaars die orders te geven, welke haar nuttig en voordeelig toeschenen, altijd de meester blijven moest, zoo als dan ook, onder dit meesterschap, de handel van lieverlede is verminderd.

Wel is waar, dat vroeger, toen men den han-

handel nog vrij mogt noemen, dezelve niet altijd zonder storenis gebleven is, maar in tegendeel ook zijne bezwaren gehad heeft, die te meermalen de regtmatige klagten der Hooge Indische Regering hebben gaande gemaakt; dan toenmaals waren die bezwaren van eenen anderen aard; het waren inbreuken op den vrijen handel, tegen welke de Hooge Indische Regering ten minste het regt van klagen had, terwijl dat regt thans niet meer bestaat, en niet meer bestaan zal, zoo lang, met terugwijzing tot het verdrag van 1752, de bepaalde taks van koper geleverd, en de bedongene prijzen voor de goederen gegeven worden, behoudens altijd de captiën, die de geldkamer maken *kan* en *mag*, indien de goederen in de geeischte hoeveelheid niet zijn aangebragt, of oordeelt, dat dezelve in deugd of sortering aan het gegeven monster niet voldoen.

In één woord, men zoeke, zoo dikmaals men nog wil, het herstel in eene verhooging van den kopertaks, of in eene verhooging van prijzen, het groote kwaad, dat tegen de Nederlanders werkt, zal blijven bestaan, en de handel zal zich naar het eigenbelang of naar de eigenzinnigheid der geldkamer blijven regelen.

Heeft men integendeel eenmaal dit kwaad overwonnen, dan zal de deur wederom geopend zijn, door welke de handel kan voorwaarts treden, om weder op den weg te geraken tot

die

die voordeelen, welke vroeger de Japansche handel heeft opgeleverd, zoo niet in derzelver geheel, dan toch met een vooruitzigt op die winsten, welke een rijk en vruchtbaar land, met eene bevolking van 25 tot 30,000,000 zielen, den handel nog altijd zal blijven aanbieden.

Het is niet, dat ik mij vleije, dat deze winsten op stel en sprong gereed zullen liggen, bij de eerste meerdere vrijheid, die aan den handel gegeven zal worden. Ik houde in tegendeel mij overtuigd, in aanmerking nemende den regeringsvorm, en het heerschend staatkundig stelsel in dit rijk, dat de handel niet dan langzaam, en bij trappen, tot eene geheele verbetering kan worden gebragt, zoo als het ook meer dan waarschijnelijk is, dat eene poging, om op eens te veel te dwingen, ligt alles zou kunnen bederven. Om dus tot de vorige hoogte te geraken, zullen er eene menigte van jaren moeten voorbijgaan, tenzij de zeker te sterk gespannen strengen van het Japansch staatkundig zamenstel vroeger van zelve mogten losspringen, wanneer de omwenteling, daaruit te ontstaan, zeker niet dan voordeelig aan eene spoedigere ontwikkeling en uitbreiding van den handel zal kunnen zijn.

Welligt zal hier de bedenking rijzen, dat de bepaalde uitvoer van koper, en het volstrekt verbod op den uitvoer van het goud en zilver, hinderpalen tegen de uitbreiding van den handel in het Japansche rijk zijn, omdat, onder die

be-

bepalingen, hetzelve geene terugladingen van eenige in Europa of in Indie gewilde goederen aanbiedt.

Ik weet wel, dat, sedert de helft der laatst verstrekene eeuw, de terugladingen uit Japan hoofdzakelijk bestaan hebben alleen in koper en in kamfer; dan, in de meer aangehaalde Memorie van den Gouverneur Generaal Baron VAN IMHOFF, worden nog andere artikelen opgenoemd, die ontwijfelbaar kunnen dienen, om aan den handel meer voedsel te geven.

De kamfer, bij voorbeeld, zou in overvloed kunnen verkregen worden, mits men bedacht was op eene vroegtijdige aanbesteding, en men iets gaan wilde boven de thans bepaalde prijzen (*d*).

Wit koper of spiauter, waaronder ik versta dat metaal, hetwelk bij de Franschen wordt *toutenague* genoemd, voorts staal, ijzer, zwavel, pik en teer zijn almede, misschien tegen redelijke prijzen, verkrijgbaar, waarbij ook nog de cinnaber, door de Chinesche jonken aangebragt wordende, zou kunnen gevoegd worden.

Ik weet verder wel, dat met alle deze artikelen reeds proeven genomen zijn, en dat men daarna de afzending van dezelve, het een na het

---

(*d*) Die prijzen zijn, voor het pikol van $120\frac{5}{8}$. ponden.

Gekocht met kompsgeld . . . . Sp. Matten 21.—

Gekocht uit het fonds van den aparten of nieuwgeschikten handel. . . . . Sp. Matten 25.—

Gekocht met kambanggeld . . . . . . Sp. Matten 30.—

het ander, heeft verschoond; maar daarentegen is het toch zeker, dat de handel thans naar andere beginselen gedreven wordt, dan zestig of zeventig jaren geleden. Bedrieg ik mij niet, dan vergenoegt men zich thans meer met kleine winsten op een groot kapitaal, terwijl men vroeger, omgekeerd, groote winsten op een klein kapitaal gezocht heeft, en dit laatste lag, misschien maar al te zeer, in het handelsstelsel van de voormalige Oost-Indische Maatschappij opgesloten.

Maar, boven dit alles, indien het waar is, hetgeen algemeen verzekerd en geloofd wordt, dat de Japansche regering, toen zij bespeurde, dat hare goud- en zilvermijnen uitgeput geraakten door den vroegeren bovenmatigen uitvoer van die metalen, het bevel heeft uitgevaardigd, om de uitdelving te staken, eerst van het zilver, en vervolgens van het goud, en dat die staking, althans van de vroeger bewerkte mijnen, thans nog voortduurt, dan mag men veronderstellen, dat éénmaal toch de bewerking dezer mijnen wederom eenen aanvang nemen zal, en dat, onder die bewerking, de mijnen alsdan eenen matigen uitvoer van goud en zilver gedoogen zullen,

Evenwel hiermede is alles niet afgedaan; de groote, de voorname bedenking blijft overig, die men reeds lang heeft moeten te gemoet zien: ik bedoel den prijs van het koper. Immers wan-

neer de Japansche regering zal toestemmen, om aan den Nederlandschen handel meerdere vrijheid te verleenen, en toestaat, dat de aan te brengen goederen voor onmiddelijke rekening van de Nederlanders tegen de hoogste prijzen zullen worden verkocht, dan is het niet langer te wachten, dat het koper, hetwelk toch altijd de hoofdterugladingzou blijven uitmaken, aan hen zal worden afgestaan tegen den verminderden prijs van Sp. Matten 12:-3:-5:- het pikol, alzoo daarvoor alsdan geene reden ter wereld meer bestaan zou; en evenmin is het te wachten, dat de Japansche regering zal afstaan van de billijke aanspraak, die zij, in het gegeven geval, hebben zou, om de Nederlandsche waren met een inkomend regt te belasten.

Welke de particuliere prijs is van het koper in Japan, is voor de Nederlanders een geheim. Bekend is het echter, dat voormaals de Opperhoofden de zeven honderd pikols koper, welke hun particulier waren afgestaan, erlangden tegen den prijs van Sp. Matten 24, en de onderhandsche informatien, door mij ingewonnen, brengen den gemelden prijs tot Sp. Matten 28 en zelfs tot Sp. Matten 30 het pikol. Wat het inkomend regt aangaat, de hoegrootheid van hetzelve laat zich moeijelijk vooraf bepalen; maar aannemende, dat hetzelve *zou* gelijk gesteld worden met hetgeen thans van de particuliere goederen, op kambang aangebragt wordende, ge-

he-

heven wordt, dan zou dat regt bedragen 35 pCt. *ad valorem.* Hiernaar laat het zich berekenen, dat, om onder eenen vrijen handel dezelfde voordeelen te behouden, die tegenwoordig onder den handel op kontrakt behaald worden, de aan te brengen goederen zouden moeten worden verkocht, ten minste twee en een half kapitalen hooger, dan de prijzen, die tegenwoordig daarvoor van de geldkamer worden erlangd, dat is, dat het ikje laken, waarvoor thans betaald wordt Sp. Matten 8 en Sp. Matten 10, zou moeten opbrengen Sp. Matten 20 en Sp. Matten 25; de pikol suiker zou moeten rijzen van Sp. Matten 7 tot Sp. Matten 17: 5, en zoo alle de overige goederen naar evenredigheid.

Of nu deze verhooging van prijs tot een bedragen van twee en een half kapitalen, onder eenen meer vrijen handel, zoo gemakkelijk te verkrijgen zou zijn, is eene zaak, voor welke ik niet gaarne zou wenschen in te staan, en na alle informatien, die ik heb kunnen inwinnen, kan ik dezelve slechts twijfelachtig opgeven.

Zeker schijnt het genoeg, dat de geldkamer voor de goederen, die met de Nederlandsche schepen worden aangebragt, op verre na, die hooge prijzen tegenwoordig niet meer erlangt, welke vroeger daarvoor werden besteed, en dit schijnt wel voornamelijk het geval te zijn met het artikel der suiker, dat een groot deel van de voor Japan geschikte ladingen uitmaakt; en hieromtrent,

zoo

zoo wel als over de prijzen in het algemeen, vindt men eene zeer belangrijke opgave in eene memorie, getiteld: Vrijmoedige Gedachten over den handel in Japan, geschreven door den pakhuismeester VAN OVERMEER FISSCHER, en in Juni 1825 aan den toenmaligen Hoofddirecteur van Financien, den Heere GOLDMAN, overgeleverd, welk stuk ik overigens houde voor het naauwkeurigste en volledigste, dat over de latere jaren, wegens de Japansche aangelegenheden, mij is onder het oog gekomen.

Onder de bijlagen dezes zal men aantreffen (*e*) eene aantooning van den verkoop der ladingen, in het jaar 1826 met de schepen De Alexander en De Onderneming aangebragt, mitsgaders van de prijzen, voor welke die ladingen door de geldkamer aan de kooplieden wederom zijn omgezet, voor zoo verre die prijzen mij zijn bekend geworden. Uit die aantooning blijkt, dat de geldkamer voor den inkoop heeft besteed eene som van 186,347 : 5 : 5 Sp. Matten, en bij den uitkoop heeft gemaakt de som van 421,386 : 7 . 2 Sp. Matten, hebbende dus behaald eene winst van Sp. M. 235,039 : 1 : 7 of 126$\frac{1}{9}$ pCt., hetgeen de twee en een half kapitalen, waarvan ik gesproken heb, nog niet uitmaakt.

Ik moet hier bijvoegen, dat een der tolken, dien ik reden heb te gelooven, wel onderrigt te zijn, doch wiens goede trouw, in hetgene hij mij verhaal-

(*e*) Bijlage La. C.

haalde, ik moet daarlaten, bij gelegenheid, dat ik met hem sprak over het gewigt van den Nederlandschen handel voor Japan, zijn hoofd schuddende, op een' toon van nadruk mij toevoegde «Mijnheer! wanneer de Hol-
«landsche schepen jaarlijks aankomen, dan
«springen de ingezetenen van Nagasakij op
«van vreugde, maar aan de Leden van de geld-
«kamer staat het weenen nader dan het lagchen."

Tot opheldering daarvan, deed hij mij de geldkamer kennen als eene maatschappij van groote kooplieden, die het regt tot den uitsluitenden handel met de Nederlanders en met de Chinezen hebben gepacht, waarvoor zij moesten opbrengen, voor den Nederlandschen handel, aan den Keizer eene recognitie van 90,000 Sp. Matten, en voor den Chineschen handel, aan de stad Nagasakij eene recognitie van 47,000 Sp. Matten; dat zij daarenboven te bekostigen hadden den hoogeren prijs van het koper, mitsgaders den geheelen omslag van tolken, schrijvers, dienaars, enz. hetgeen, voor den Nederlandschen handel alleen, zoo hoog liep, dat op eene gematigde berekening de geldkamer eene vaste uitgave te bestrijden had van 300,000 Sp. Matten 's jaars, alvorens zij een penning winst op den handel berekenen kon, en dat het alleen de meer winstgevende Chinesche handel was, die het verlies op den Nederlandschen handel voor haar wederom goedmaakte.

Is deze opgave aannemelijk, en gaat men ver-

vervolgens af op de boven aangehaalde aantooning, dan zal de Nederlandsche handel van 1826, voor de geldkamer in Nagasakij, de volgende uitkomst gehad hebben:

Het inkoops kostende heeft bedragen.		Sp. M. 186,347-5-5
Daarenboven is aan toegift verleend:		
De gewone vast bepaalde	Sp. M. 6,000	
Uit den aparten handel	» 3 000	
Buitengewoon voor 1826	» 2,000	
		» 11,000-0-0
De inkoop te zamen.		Sp. M. 197,347-5-5
De uitkoop heeft bedragen.		» 421,386-7-2
De ruwe winsten.		Sp. M. 224,039-1-7
De ongelden, die bestreden hebben moeten worden, hebben beloopen. . .		» 300,000-0-0
Verlies voor de geldkamer.		Sp. M. 75,960-8-3

Of deze opgaven echt zijn, weet ik niet, en ik ken geene middelen onder mijn bereik, om mij daarvan te verzekeren. Intusschen heb ik de volgende redenen, om die in twijfel te trekken.

Even zoo als de binnenlandsche prijs van het koper een geheim voor de Nederlanders is, zoo zijn ook de prijzen een geheim, die de geldkamer erlangt voor de goederen, die zij aan de kooplieden uitveilt. De opgaven, die men van dezelve verkrijgt, geschieden dus ook onder de hand, worden als een diep geheim medegedeeld, en de lieden, die men daartoe bezigen moet, verdienen niet het volste vertrouwen, zoodat men, in

in dit opzigt, wel mag gelooven, het naaste, doch niet het allernaaste te weten, en andere informatien versterken dit vermoeden.

De suiker, gelijk ik reeds heb aangemerkt, is zeker het artikel, dat het allermeeste in prijs gedaald is, ongetwijfeld ten gevolge van den ruimen aanvoer met de Chinesche jonken; doch de Jakatrasche suiker zal nog altijd meer gezocht zijn, om de betere hoedanigheid, welke aan dezelve wordt toegeschreven, en ik geloof niet, dat de prijs daarvan, in Nagasakij zelfs, nog beneden de 15 Sp. Matten het pikol geweest is. De taffachelassen zijn eene courante waar tegen 25, 30 en 35, ja zelfs tot 40 Sp. Matten het stuk; zoo weet ik ook, dat de lakenen verkocht zijn tegen 30, 35 en 40 Sp. Matten het ikje, en de Heer DE STURLER, gewezen Opperhoofd, heeft mij verzekerd, daarvoor 80 Sp. Matten in Jedo te hebben zien betalen; maar dit was dan ook uitgezocht.

Het is overigens eene maar al te bekende zaak, dat de geldkamer, door de zoogenaamde ligtingen, eene zeer groote winstderving ondergaat, vermits de kooplieden, wetende, dat de beste stukken uit elke sortering voor de ligting bestemd blijven, hunnen prijs maken op het slechtste of minstgewilde, dat overblijft; en na dit alles, kan ik mijn gevoelen niet verbergen, dat, onder eenen vrijen handel, en onder de afschaffing van het gebruik of het misbruik der ligtingen, de

Ne-

Nederlandsche ladingen zouden kunnen verkocht worden, niet slechts met twee en een half, maar misschien met drie en vier kapitalen boven de prijzen, die tegenwoordig door de geldkamer daarvoor besteed worden, voornamelijk, indien er eene goede zorg werd gedragen, om die ladingen goed te sorteren, en naar den smaak der Japanners in te rigten, waarin een geoefend koopman misschien nog veel te verbeteren zal vinden.

Ik heb nu, zoo ik vermeen, alle bijzonderheden bijeen gebragt, die noodzakelijk met betrekking tot den Japanschen handel beschouwd moesten worden, om denzelven in het licht te stellen, door hetwelk ik in mijn oordeel ben geleid geworden. Ik heb tevens, naar mijn beste vermogen, getracht, alle de bedenkingen op te lossen, die in de behandeling van dit aangelegen onderwerp mij zijn voorgekomen. Mogt ik iets hebben overgeslagen, zoo vleije ik mij, dat zulks uit het verband der zaken van zelf zich aanvullen zal, althans dat ik mij geregtigd mag achten, zoo ik anders in mijn oordeel niet gedwaald heb, uit het geheel voorgaand betoog eindelijk dit algemeen besluit te mogen trekken, dat eene stellige verandering ten goede in den Nederlandschen handel op Japan alleen te zoeken is in, en zal *moeten* en *kunnen* berusten op eene nieuwe vergunning van de Japansche regering, ten grondslag hebbende:

1.° Eene

1°. Eene meerdere vrijheid van handel, voornamelijk in de strekking, dat de ladingen, door de Nederlanders in Japan aan te brengen, onmiddelijk voor hunne rekening, tegen de hoogste prijzen, openbaar zullen worden verkocht, even zoo als zulks thans nog plaats vindt met de particuliere goederen, op kambang aangebragt wordende;

2°. Eene vrijstelling van alle middelijke of onmiddelijke belastingen op den handel, met uitzondering alleen van een billijk inkomend regt;

3°. De vrijheid, om de goederen, voor welke geene redelijke markt kan gevonden worden, in de pakhuizen, tot den verkoop in een volgend jaar, te laten overblijven;

4°. De toezegging van eene vaste koperleverancie uit de keizerlijke domeinen, zoo hoog mogelijk te bepalen, tegen zoodanigen vermeerderden doch vastgestelden prijs, als met de wezenlijke binnenlandsche waarde van dat metaal zal overeenkomen;

5°. De vrijheid, om met drie, in stede van met twee schepen, jaarlijks ten handel te komen;

6°. De uitsluiting van de Chinezen, om goederen aan te brengen, geene voortbrengselen zijnde van hun eigen land, gelijk daar zijn de lakenen, perpetuanen, Europische

en

en Indische chitsen, olifantstanden, en wat dies meer zij;

7°. De vrijheid, om, even als van ouds, jaarlijks wederom de Hofreize te doen;

8°. Eindelijk de afscheiding van de zaken des handels van de zaken, die tot het staatkundige betrekking hebben, door de toelating van eenen zaakgelastigde, namens den Koning, bij de regering te Nagasakij.

Alvorens over te gaan tot de ontwikkeling, welke eenige van deze artikelen nog zullen behoeven, moet ik hier, in het algemeen, de aanmerking maken, dat op den voet, op welken de handel tegenwoordig bestaat, de Nederlanders geene regtmatige redenen van klagten of bezwaar hebben, hetzij tegen de Japansche regering in het algemeen, hetzij tegen de Nagasakische regenten of tegen de geldkamer in het bijzonder. Terugziende op het kontrakt van 1752, zoo genieten zij thans de volle uitwerking van de toezeggingen, daarbij gedaan, te weten, eene leverancie van 11,000 pikols koper, de bedongen prijzen voor hunne goederen, zoo die aan de monsters voldoen, en eene toegift van 6,000 Sp. Matten daarenboven; zelfs genieten zij meer, wanneer men in aanmerking neemt de prijsverhooging, in 1784 door het Opperhoofd, den Heer TITSINGH, en de voordeelen van den aparten of nieuwgeschikten handel, in 1804 door het Opperhoofd, den Heer DOEFF, verkregen.

Wel

Wel is waar, dat, in het afgetrokken beschouwd, de zoogenaamde ligtingen, waarvan voornamelijk de Nagasakische regenten het genot hebben, nadeelig op den handel van de Nederlanders terugwerken, omdat men kan denken, dat, bijaldien die ligtingen niet bestonden, de geldkamer grootere winsten op de Nederlandsche ladingen zou behalen, dat deze grootere winsten haar ook in staat zouden stellen, om eenen hoogeren prijs voor de Nederlandsche goederen te besteden; maar bij deze redenering moet men wel in het oog houden, dat dit gebruiken of misbruiken zijn, die in de Japansche huishouding plaats grijpen, met welke de Nederlanders geacht moeten worden, niets uitstaande te hebben, gelijk ook de naijver de Japansche regering elke bemoeijing daarmede, van de zijde van vreemdelingen, zeer kwalijk duidt en euvel opneemt. Dit is de wezenlijke reden, om welke de klagten, die in 1826, bij het doen der Hofreize, door het Opperhoofd, den Heer DE STURLER, in Jedo ingeleverd zijn, zoo weinig ingang gevonden hebben, en met zoo veel kleinachting, om niet te zeggen minachting, zijn beschouwd en behandeld geworden. Hierover en over andere zaken met den Oppertolk SOEKIEZAIJEMON een ernstig gesprek hebbende, om, des mogelijk, daaruit te ontwaren, wat eene vernieuwing van die of andere klagten, aan den Gouverneur in Nagasakij ingeleverd, vermoedelijk ten gevolge zou hebben,

gaf

gaf hij mij genoeg te verstaan, dat de Japansche regering altijd zou oordeelen uit het beginsel, dat Japansche huishoudelijke bestellingen de Nederlanders niet aangaan, en dat de geldkamer, buiten hunne bemoeijing, het regt had, om, naar haar goedvinden, de Nederlandsche ladingen te verkoopen of niet te verkoopen, weg te schenken of weg te werpen, zoo slechts de prijzen volgens kontrakt daarvoor betaald waren, en zij overigens aan hare, verbintenissen, ten aanzien van de Nederlanders, had voldaan.

Hieruit volgt, dat, in den tegenwoordigen stand van zaken, de Nederlandsche Regering geene eischen of reclamen op de Japansche regering heeft, en dat elke verandering het gevolg zal moeten zijn van eene nieuwe overeenkomst, waartoe de beweegreden van de zijde der Japansche regering gevonden zal moeten worden in hare zucht, om de Nederlanders in het rijk te behouden, en om den handel niet te verliezen, sedert meer dan twee honderd jaren tusschen de beide rijken gedreven.

Het zou eigenaardig, en om het belang der zaak noodzakelijk zijn, de onderhandelingen, hiertoe vereischt, en, bij eene gewenschte uitkomst, de sluiting van het nieuwe verdrag op te dragen aan eenen buitengewonen Gezant, onmiddelijk namens den Koning. Ik stel het buiten twijfel, dat dit van eenen gunstigen invloed zou zijn, niet alleen, om aanvankelijk de toestemming

ming tot eene onderhandeling de verkrijgen, maar ook op eenen gelukkigen uitslag van dezelve. Immers aan het vooroordeel, dat in Japan tegen den stand van koopman bestaat (*f*) zou daardoor zijn te gemoet gekomen, en elk lid van de Japansche regering, van den hoogsten af tot den laagsten toe, zal zich veel liever, en zonder tegenzin, met een' persoon in aanraking stellen, die, zoo hoog eene zending hebbende, niet zal kunnen beschouwd worden, de afgezant te zijn van een ligchaam van kooplieden, hoedanig thans nog de Hooge Regering te Batavia, onder den naam van Compagnie, door haar beschouwd wordt. Ook de geschikte aanleiding zou hiertoe kunnen gevonden worden, indien het Zijne Majesteit den Koning mogt behagen, van Hoogstdeszelfs komst tot den troon der Nederlanden aan den Keizer van Japan te laten kennis geven, waarvan tot heden nog geene officiéle mededeeling is geschied.

Om die zending en de daarop te vòlgen onderhandelingen voor te bereiden, iets, in Japan volstrekt noodzakelijk, waar alle beraadslagingen eenen afgemeten en langzamen tred hebben, zou het noodig zijn, dat bij de gewone komst der schepen, door eenen brief, namens de Hooge-

(*f*) De koopman in Japan is uitgesloten van het voorregt, om als een onderscheidingsteeken een sabel te mogen dragen, hetgeen echter aan den geringsten dienaar van eenen ambtenaar is toegestaan.

ge Regering te Batavia, aan den Gouverneur van Nagasakij geschreven, van dit voornemen van Zijne Majesteit werd kennis gegeven, en gevraagd, of en wanneer het Zijne Keizerlijke Majesteit behagelijk zoo zijn, dit gezantschap te ontvangen, en voor het bekomen van een antwoord zou, om het gewigt der zaak, een jaar uitstel moeten gegeven worden.

De brief zou verder moeten inhouden eene kennisgave, dat de kooplieden, Zijner Majesteits onderdanen, die in Japan komen handel drijven, volgens een voorregt, sedert meer dan twee honderd jaren, door de doorluchtige Voorzaten van Zijne Keizerlijke Majesteit aan de Nederlanders verleend, aan den Minister van Zijne Koninklijke Majesteit, die in Nederland kennis van de zaken van den koophandel neemt, hadden te kennen gegeven, dat zij, dankbaar het gemelde voorregt in geheugen houdende, altijd zeer verlangende waren, den handel in Japan te blijven voortzetten, en jaarlijks, als een blijk van hoogachting en eerbied voor Zijne Keizerlijke Majesteit, het Europische en Indische nieuws te komen opgeven, gelijk zij tot hiertoe getrouwelijk gedaan hadden; dat echter vele veranderingen hadden plaats gevonden, die den handel op Japan aan vele moeijelijkheden en bezwaren onderhevig maakten, welke moeijelijkheden en bezwaren zij nogtans vermeenden, dat wel uit den weg zouden kunnen geruimd wor-

worden, indien het Zijner Keizerlijke Majesteit behaagde, hen met zoo veel gunst te beschouwen, als Zijne doorluchtige Voorvaderen gedaan hadden, en daarom Zijne Majesteit den Koning hadden doen verzoeken, om door Hoogstdeszelfs Gezant zijne koninklijke voorspraak bij Zijne Keizerlijke Majesteit hieromtrent wel te willen verleenen, ten einde hunne belangen in gunstige overweging zouden mogen genomen worden; dat Zijne Koninglijke Majesteit, dit verzoek van Hoogstdeszelfs onderdanen, die op Japan ten handel komen, billijk en niet strijdig gevonden hebbende met den eerbied en het ontzag, aan Zijne Keizerlijke Majesteit verschuldigd, het dus niet had kunnen weigeren, en daarom aan Hoogstdezelfs Gezant last zou geven, om, op eene gepaste wijze, dit verzoek van Hoogstdeszelfs onderdanen voor te dragen, indien het Zijne Keizerlijke Majesteit behagen mogt, die te doen aanhooren door zoodanigen Minister van Zijne Keizerlijke Majesteit, als daartoe mogt worden benoemd, en gemagtigd, om deswege met den Gezant van Zijne Koninklijke Majesteit in onderhandeling te treden.

Bij den brief, in dezen geest gesteld, zou eindelijk gevoegd moeten zijn eene nota, inhoudende de punten, die het onderwerp der onderhandelingen zouden uitmaken, van welke ik de voornaamsten hierboven heb opgegeven.

En

En wat nu deze punten zelve aangaat, de twee eersten vermeen ik, dat geene toelichting meer behoeven, na hetgeen in den loop van dit Overzigt bereids is gezegd geworden.

Het derde beschouw ik als zeer belangrijk, en zal als zoodanig ook voorkomen, wanneer men in aanmerking neemt, dat de bepaling, onder welke de Nederlanders zijn gebragt, om het geheel der goederen in hetzelfde jaar van den aanbreng te moeten verkoopen, dan wel het overblijvende of niet afgestane naar Batavia terug te voeren, het eerste middel is geweest, waarvan de Japansche kooplieden met vrucht gebruik hebben gemaakt, niet alleen, om de prijzen der koopmanschappen te onderdrukken, maar ook, om langzamerhand de monopolie in te voeren, die naderhand, door de daarstelling van de geldkamer, geheel is tot stand gebragt; en het is daarom ook noodzakelijk, de hernieuwde werking van dit middel door eene duidelijke bepaling te voorkomen, indien de pogingen slagen, eventueel aan te wenden, om eene meerdere vrijheid van handel voor de Nederlanders te verkrijgen.

Het vierde punt heeft betrekking tot het koper, en is insgelijks van groote aangelegenheid, omdat dit metaal een voortbrengsel zijnde van de keizerlijke domeinen, daarover, buiten speciale vergunning van den Keizer, niet mag worden beschikt, zoodat het zelfs onder eenen vrijen

han-

handel, ten uiterste moeijelijk, zoo niet ondoenelijk zou zijn, zich geregeld van eene teruglading koper voor de schepen te verzekeren, indien die niet vooraf door eene keizerlijke toezegging was gewaarborgd. Men zou voorts moeten trachten, eene verhoogde koperleverancie te verkrijgen, zoodat die kon worden gebragt op ten minste vijftien duizend pikols 's jaars, welke met andere goederen, die de Japansche markt nu reeds oplevert, waaronder ik voornamelijk de kamfer reken, eene gevoegelijke lading voor drie middelbare schepen zouden uitmaken, en hiermede staat dan ook in verband het vijfde voorgestelde punt, de vrijheid namelijk, om met drie, in stede van met twee schepen, jaarlijks ten handel te komen.

Het zesde punt is van verder uitzigt, en moet beschouwd worden, eene tweeledige strekking te hebben. In de eerste plaats moet men in aanmerking nemen, dat, indien men aanvankelijk met grond rekenen wil op eene voordeelige uitbreiding van den Nederlandschen handel in Japan, zulks niet zal kunnen geschieden, dan ten koste van den Chineschen handel; want hoezeer men ook mag verwachten, dat het uitgebreide en sterk bevolkte land van Japan voor eene oneindig grootere consumtie van vreemde goederen vatbaar is, dan tegenwoordig in hetzelve gesleten worden, zoo is het niet minder waar, dat dit alleen het werk kan zijn van den tijd, en dat

een dadelijke aanvoer van meer goederen, dan voor de behoefte noodig is, die door het gebruik van meer dan eene halve eeuw, als het ware, zich gevestigd heeft, behalve den aanstoot, die daardoor gegeven zou kunnen worden aan de Japansche wetten op pracht en praal, niet zou kunnen geschieden zonder gevaar, dat dezelve onverkocht bleven liggen, of dat de prijzen te zeer daalden, om op het gewoon voordeel te kunnen rekenen. Nu brengen de Chinezen, vooral sedert de laatste jaren, eene groote hoeveelheid lakens, perpetuanen, chitsen en andere lijnwaden aan, die de voortbrengselen van hun land niet zijn. Dit komt, strict genomen, hun niet toe, maar moet geacht worden, oogluikende te zijn in gebruik geraakt, sedert de ongelukkige tijden van oorlog, in welke Nederland, van omtrent het jaar 1780 af tot aan den laatsten vrede van 1815 toe, bijna bij voortduring is ingewikkeld geweest, den geregelden aanvoer van die artikelen belet hebben, en er buitendien jaren zijn geweest, in welke in het geheel geene Nederlandsche schepen zijn aangekomen, waardoor de Japansche regering wel genoodzaakt is geworden, hare toevlugt tot de Chinezen te nemen, om daarvan niet geheel verstoken te blijven, terwijl, wat de Chinezen aangaat, het niet onwaarschijnelijk is, dat zij met groote kosten zich die goederen van de Engelsche en andere schepen, die in Canton ten handel komen, moeten aanschaffen. Overweegt men ver-

verder, dat deze lakenen, perpetuanen, chitsen en andere lijnwaden door de Nederlandsche fabrieken kunnen worden voortgebragt, dan laat het belang zich dubbeld gevoelen, hetwelk er in gelegen is, om dit gedeelte van den Chineschen handel in Japan op den Nederlandschen handel over te brengen, terwijl het zich niet laat denken, dat daartegen, van de zijde der Japansche regering, groote bedenkingen zullen gemaakt worden, indien zij van eenen geregelden aanvoer kan verzekerd worden, te minder, alzoo men buiten twijfel mag stellen, dat de Japanners aan de genoemde goederen, die van Nederlandsche fabriek zijn, verre de voorkeur geven boven die, welke van eene andere fabriek zijn, en die zij door middel van de Chinezen verkrijgen. Maar ten andere, in den loop van dit Overzigt is aangetoond, hoe onzeker het blijft, of het verval der kopermijnen in Japan niet werkelijk en wezenlijk de oorzaak is, dat in den taks van dit metaal de Nederlanders steeds zoo kort gehouden zijn; en bestaat dit verval werkelijk en wezenlijk, dan bestaat er ook volstrekt geen vooruitzigt, om aanvankelijk reeds eenen hoogeren kopertaks te verkrijgen, en zonder dat verliezen alle de andere voordeelen, die men zou kunnen bedingen, het grootste gedeelte, zoo niet het geheel van hunne waarde. In dit gegeven geval moet dus ook op een gedeelte van het koper gerekend worden, hetwelk de Chinezen thans erlangen, en dit zal

in

in betaling strekken van de lakenen, perpetuanen, chitsen en andere lijnwaden, die, in plaats van door de Chinezen, door de Nederlanders zullen worden aangebragt.

Het zevende punt betreft de Hofreize, en bevat het voorstel, om te bewerken, dat dezelve, even als van ouds, wederom jaarlijks zal mogen gedaan worden. Algemeen is door de vorige Opperhoofden erkend, en het moet nog erkend worden, dat het doen der Hofreize niet dan bevorderlijk aan het belang van den Nederlandschen handel kan zijn, en hebben daarom steeds den wensch geuit, dat hieromtrent het oude gebruik wederom kon worden ingevoerd, met welken wensch ik mij geheel vereenigen moet. Ik zal niet beweren, dat de Hofreize de Opperhoofden onmiddellijk in de gelegenheid stelt, om te klagen, of herstel te verzoeken wegens geleden onregt, zoo dit hun mogt zijn aangedaan, dan wel, om gereeder zulke vertoogen in te brengen, die in het algemeen tot verbetering van den handel zouden kunnen dienen; maar dat stel ik zeker, dat de Hofreize grootelijks bijdragen kan, om het aanzien en den invloed van de Nederlanders te vermeerderen. Die uitwerking zal voornamelijk de Hofreis hebben, indien men zorg draagt, dat onder de leden van het gezantschap begrepen worden menschen van beschaafdheid en van wetenschappelijke kennis Ik heb reeds hierboven aangemerkt, dat de beoefening van kunsten en wetenschappen voor de aanzienelijke

klasse

klasse van ingezetenen van het Japansche rijk eene behoefte uitmaakt, die onweêrstaanbaar is geworden na de vorderingen, die daarin reeds gemaakt zijn, en het besef, dat men heeft, dat zij alleen door de mededeeling der Nederlanders nog tot eenen hoogeren trap kunnen gebragt worden. De mededeeling van eene nieuwe uitvinding, de opheldering van een bedenkelijk punt van de eene of andere wetenschap vervult de leergierigen met dankbaarheid, en de indruk, die daardoor wordt te weeg gebragt, is blijvend. Het laat zich ligtelijk begrijpen, dat daardoor met voorname lieden eene gemeenschap wordt gemakkelijk gemaakt, die te vergeefs op eene andere wijze gezocht zou worden, en het laat zich tevens begrijpen, dat alzoo middellijk belangen kunnen worden voorgedragen, die onmiddellijk niet zouden kunnen worden bekend gemaakt. Het is daarenboven uit het genomen Overzigt kenbaar, dat, toen in een zeker tijdperk, volgens eene bepaling van het Japansche Hof, het aan de keuze der Opperhoofden gelaten was, om slechts ééns in de twee jaren de Hofreize te doen, de volharding echter, om, niettegenstaande de meerdere kosten, die daartoe werden vereischt, jaarlijks met die reize te blijven voortgaan, ten hoogste gunstig door het Hof is opgenomen, en ten gevolge heeft gehad eene dadelijke verbetering in de ongunstige voorwaarden, toen aan de Nederlanders voorgeschreven.

Het

Het is verder bekend, dat de bepaling van 1790, volgens welke de Hofreize om de vier jaren slechts ééns mag gemaakt worden, een gevolg is van ongunst en van misnoegdheid, waarvan dit overgebleven spoor nog altijd tot herinnering strekt.

De eenigste bedenking kan dus, mijns inziens, alleen gelegen zijn in de meerdere kosten; maar ik geloof niet, dat die zoo hoog loopen, om een voorregt, dat in het oog van de Japanners zoo zeer tot eer en aanzien van de Nederlanders strekt, daarom te laten varen. De volgende berekening zal dit ophelderen:

De Hofreize, door het Opperhoofd gedaan wordende, kost aan het Gouvernement eene somma van	Sp. M. 9,557:-5:-4—
En door de tolken geschiedende	« « 4,424:-4:-4—
Verschil .	Sp. M. 5.133:-1:——

Dit is echter het wezenlijke verschil niet; want om dit te vinden, moet men de rekening nemen over vier jaren, en deze is als volgt:

Één jaar de Hofreize door het Opperhoofd gedaan wordende kost . .	Sp. M. 9,557:-5-4—
Drie jaren door de tolken à Sp. M. 4424:-4-4 'sjaars	« « 13,273:-3-2—
Zamen in vier jaren .	Sp. M. 22,830:-8-6—
Indien de Hofreize vier jaren achter een door het	
Transp.	Sp. M. 22,830:-8-6—

Pr. Transp.	Sp. M. 22,830:-8-6—
Opperhoofd gedaan werd, dan zouden de kosten, gerekend tegen Spaansche Matten 9,557: 5: 4 's jaars, in vier jaren bedragen . . «	« 38,230:-1-6—
Verschil in vier jaren .	Sp. M. 15,399:-3:—
In één jaar.	Sp. M. 3,849:-8:-2:-5-

Eindelijk, het achtste punt stelt voor eene afscheiding van de zaken des handels van de zaken, die tot het staatkundige betrekking hebben. Indien men in aanmerking neemt de preciese afscheiding van standen en rangen, welke in het algemeen door de Japanners wordt in acht genomen, en men daarbij let op de kleinachting, waarin zij den stand van koopman houden, dan zal het nut van dit laatste punt, hetwelk ik heb voorgesteld, zich van zelf doen gevoelen. Men mag buiten twijfel stellen, dat vele van de teleurstellingen, die de Nederlanders in hunne onderhandelingen met de Japansche regering hebben ondervonden, of liever het mislukken der pogingen, die daartoe zijn aangewend, grootendeels, zoo niet geheel, moeten toegeschreven worden aan de moeijelijkheid der onderlinge correspondentie tusschen de Opperhoofden en de Japansche autoriteiten. Veel heeft men daarvan gesteld op rekening der tolken, die men in alle tijden verdacht heeft gehouden, dat zij de brie-

ven

ven terughielden, of daarvan eene ontrouwe vertaling maakten. Ik wil in dit opzigt hunne verdeediging niet op mij nemen; maar, bij eene naauwkeurige opmerking van den gang der zaken, zal men spoedig ontwaren, dat de groote afstand, d'en men stelt, bij voorbeeld, tusschen een' Gouverneur van Nagasakij en het Hoofd van een partij kooplieden, in welk daglicht het Opperhoofd te Desima beschouwd wordt, meer dan andere oorzaken, tot die moeijelijke correspondentie medewerkt. Mijne meening zal duidelijker worden, wanneer men weet, dat in Japan een gering onderdaan, die het gewaagd zou hebben, een verzoekschrift onmiddellijk den Keizer zelven aan te bieden, volgens de wetten des rijks het leven heeft verbeurd; en dit begrip grijpt bij afdeeling plaats tusschen alle standen en tusschen alle rangen, kunnende zij zich geen denkbeeld maken van onze Europische begrippen van gelijkheid en gemeenzamen omgang. Een Gouverneur, een Burgemeester en zelfs een opperbanjoos zou het beneden zich achten, tegen een Opperhoofd te spreken; alware het ook, dat zij zich, door de wederkeerige kennis van eene taal, konden verstaanbaar maken, de mededeeling moet gaan door den mond van één of twee personen, naar mate de afstand tusschen beiden kleiner of grooter wordt geschat. (*g*) Hetzelfde heeft plaats

(g) In de audentien van het Opperhoofd bij den Gouverneur van Nagasakij, spreekt de oppertolk tegen den secretaris, en de secretaris tegen den Gouverneur.

met de brieven of verzoekschriften. Zonder het schenden van alle welvoegelijkheid, kan geen geschrift van het Opperhoofd den Gouverneur bereiken, vóór hetzelve is gegaan door de handen, eerst der tolken voor de vertaling, en vervolgens van den Burgemeester-commissaris van de geldkamer, en van den Burgemeester-rapporteur, alle welke ambtenaren oordeelen, of het verzoek van dien aard is, dat het den Gouverneur kan worden aangeboden, des noods, na eene gedane mededeeling aan den zoogenaamden binnenkant, waarbij gewonelijk beslist wordt, of het geschrift al dan niet zal worden aangenomen, om in overweging te worden gebragt. Nu verbeelde ik mij, dat, door de toelating van eenen Zaakgelastigde, namens den Koning, bij de regering van Nagasakij, vele van de opgenoemde moeijelijkheden zouden worden weggenomen, uit hoofde een ambtenaar, zoodanig benoemd, in hooger aanzien zou staan dan de Opperhoofden, en gevolgelijk het regt zou verkrijgen, om meer onmiddellijk met de Japansche autoriteiten te corresponderen, en met dezelve in aanraking te komen. Het spreekt overigens van zelf, dat een dusdanig ambtenaar zich zou moeten houden buiten alle betrekking van handel, en van alle bestuur over denzelven, alzoo de aard van zijne bediening bloot zou moeten zijn, om die vertoogen bij de Japansche regering in te brengen en te doen gelden, welke het belang van den

han-

handel mogt vorderen, hetgeen hij doen zou, als de erkende voorspraak van de Nederlandsche kooplieden, in Japan ten handel komende. De handel zelf zou moeten worden gedreven door eenen agent, onder den titel van Opperhoofd of dien van Kapitein, welke laatste die is, welke officieel door de Japansche regering aan het Opperhoofd gegeven wordt.

Ik eindig hiermede dit Overzigt, bij hetwelk ik getracht heb, naar mijn beste vermogen, op te sporen de oorzaken, die te zamen geloopen en medegewerkt hebben tot het verval van den Nederlandschen handel in Japan, en het herstel, dat daaraan, naar mijn oordeel, zou kunnen worden toegebragt, en heb ik tevens de middelen aangewezen, welke ter bereiking van dit doel zouden kunnen worden bij de hand genomen. Wat aangaat het verkrijgen van meerdere burgerlijke vrijheid voor de Nederlandsche ambtenaren in Japan, hierover zal ik niet afzonderlijk spreken, omdat, eene meerdere vrijheid van handel éénmaal verkregen zijnde, het met grond te verwachten is, dat eene meerdere vrijheid voor de ambtenaren, als een noodzakelijk gevolg, daaraan zal verbonden zijn, voornamelijk, wanneer door gepaste maatregelen, als dan te nemen, aan de Japansche regering de verzekering zal kunnen gegeven worden, dat er geene vrees bestaat voor de herleving voor dien schandelijken sluikhandel, welke vroeger heeft plaats

ge-

gegrepen, en waarvan de smet thans nog op den Nederlandschen naam blijft kleven.

Voor het overige zal ik er bijvoegen, dat ik mij ten hoogste zou bedriegen, indien, éénmaal een Afgezant van wege den Koning zijnde toegelaten, die Gezant, voorzien van de passen, door de Japansche Keizers in de jaren 1609 en 1616 aan de Opperhoofden JACQUES SPECX en HENDRIK BROUWER ten behoeve van de Nederlanders verleend, geene groote voordeelen ten behoeve van den Nederlandschen handel zou kunnen bedingen, in zoo verre, dat vele der verlorene voorregten werden teruggekregen. Maar indien onverhoopt dit van de gewensche uitwerking niet mogt zijn, dan weet ik, om de Nederlandsche belangen met vrucht te doen gelden, geen ander middel dan de uitvoering der bedreiging, om de schepen, zonder lading te breken, te laten vertrekken; en eindelijk, indien dit nog niet mogt helpen, de opbraak der faktorij zelve. Men heeft gezien, dat deze middelen, van de vroegste tijden af aan, en door alle de Opperhoofden, zijn aangegeven, als de eenigsten, door welke de Japansche regering kan worden tot reden gebragt, en overgehaald tot het toestaan van billijker voorwaarden. Men heeft tevens gezien, dat de bedreiging daarvan, en soms het wegblijven der schepen, van nut en van eene goede uitwerking is geweest; maar of die middelen onfeilbaar zijn, dit is iets, waarvoor geen mensch

mensch der wereld kan, en ik het allerminste zou willen instaan, terwijl ik daarenboven dit zeker stel (en dit moet ik met ernst waarschouwen) dat eene bedreiging, van welke men niet vast besloten had, de uitvoering dadelijk te laten volgen, van eene hoogst nadeelige strekking zou kunnen zijn, en genoegzaam zeker zou leiden, om de voordeelen, sedert 1820 verkregen, wederom te verliezen, zoo niet, om de gesteldheid des handels erger te maken, dan die nog immer geweest is, alzoo er toch redenen zijn, om te veronderstellen, dat de geldkamer in Nagasakij weinig of niet met den Nederlandschen handel gediend is, en alleen staatkundige en andere redenen, met den handel in geen onmiddellijk verband staande, het Japansche Hof zouden moeten nopen, om gunstigere voorwaarden aan de Nederlanders toe te staan.

Het is en blijft dus ook een onderwerp van ernstige overweging, of de voordeelen, op den tegenwoordigen voet aan den Japanschen handel verbonden, zoo onbeduidend zijn, dat men zich het geheel verlies van denzelven ligtelijk zou kunnen getroosten, en bij gevolg, of de uitkomst der voorgestelde middelen, indien dezelve op het ergste tegenviel, wel groote redenen tot beklag zou opleveren. Indien ik slechts te zien had op de onmiddellijke voordeelen, welke de Japansche handel afwerpt, dan zou ik niet lang in beraad staan, om daaromtrent

trent tot eene beslissing te komen; maar aan dien handel zijn nog zoo vele en zulke groote middellijke voordeelen verbonden, dat ik op het standpunt, waarop ik geplaatst ben, daarover geen oordeel durf aan te nemen, het in allen eerbied aan de meerdere wijsheid van een hooger gezag overlatende. Intusschen houde ik mij daarvan ten volle overtuigd, dat door minnelijke verzoeken en vertoogen, zonder maatregelen van klem en aandrang, in Japan ten behoeve van den handel niets meer te winnen is, en dat de stand, waarop dezelve, in 1820, door het Opperhoofd, den Heer Blomhoff, gebragt is, de hoogste is, welke bij voortduring van de Japansche regering verwacht kan worden, althans voor nog vele eerstkomende jaren. Elk Opperhoofd, wien het mogt gelukken, door de gewone wegen van onderhandeling, hoogere voordeelen te bedingen, zal ik uit den grond van mijn hart geluk wenschen; doch voor mij zelven verklaar ik onbewimpeld, daartoe geene kans te zien. Ik heb hieromtrent niet stil gezeten, maar heb onderzocht, nagevraagd, vertrouwde menschen in het werk gesteld, en verzoeken en vertoogen aan den zoogenaamden binnenkant laten doen, van welk alles de uitslag is geweest, dat mij ten laatste woordelijk is ten bescheid gebragt, «dat mijne pogingen grijpingen waren « naar de maan!"

Kan men, na dit alles, niet besluiten, om tot het

het nemen van ernstige maatregelen over te gaan, in den geest, in welken ik die heb voorgesteld, dan blijft er echter, en dit is dan het eenigste, nog overig, dat men, door eene kundige directie op Batavia, en door eene goede correspondentie met het Moederland, trachte, steeds zulke goederen naar Japan te zenden, die aldaar het meeste gewild, en in Europa en in Indie de minst kostbare zijn; dat men voorts beproeve, de voordeelen van den handel grooter te maken, door het openen van nieuwe debouchés, waartoe China aan den eenen, en de Manilla-eilanden aan den anderen kant, hoogstwaarschijnelijk eene goede gelegenheid aanbieden, de ontwikkeling van welke voorstellen ik zeer gevoegelijk hier sparen kan, daar zulks op eene allezins duidelijke en bevattelijke wijze reeds gedaan is door den pakhuismeester VAN OVERMEER FISSCHER, in zijne reeds aangehaalde memorie van den jare 1825, welk stuk ik nogmaals niet genoeg kan aanprijzen, en gerustelijk ter overweging durve aanbieden.

DESIMA, *den 20sten December 1827.*

AAN-

AANHANGSEL EN BIJLAGEN.

Om het huishoudelijke te doen kennen van de Nederlandsche faktorij te Desima, heb ik het niet ondienstig geacht, bij wijze van aanhangsel, te laten volgen eene korte beschrijving van verscheidene zaken en aangelegenheden, die zoo wel daartoe, als tot het bestuur van den handel betrekking hebben, welke beschrijving tevens zal kunnen dienen tot beter verstand en opheldering van eenige benamingen, die, als het ware aan Japan alleen eigen, in het geschiedkundig onderzoek voorkomen.

Aankomst der schepen.

De aankomst der schepen wordt aangekondigd door het lossen van het geschut, op eenige hoogten in de nabijheid van Nagasakij geplaatst. Nog vier of vijf mijlen in zee zijnde, wordt aan dezelve eene praaiboot te gemoet gezonden, met eenen verpraaibrief, onder anderen in-

inhoudende, indien het een vreemd schip mogt zijn, den last, namens den Gouverneur van Nagasakij, in de Nederduitsche en Fransche talen geschreven, om tot nader bekomen order niet verder op te zeilen, en zijn het de verwacht wordende Nederlandsche schepen, eene waarschouwing, om insgelijks tot nader bekomen order ten anker te gaan onder den Papenberg.

Voorheen mogten de Nederlandsche schepen doorzeilen tot op de reede van Nagasakij, en aldaar ten anker gaan. Dit is veranderd na het bezoek van het Engelsche fregat De Phaëton, in het jaar 1808.

Dadelijk daarna wordt, van de zijde der Japansche regering, voor elk schip een opperbanjoos, met verscheidene onderbanjozen en tolken, en, van de zijde van het Opperhoofd, twee gecommitteerde ambtenaren naar boord gezonden, om de Gouvernements papieren af te halen. De gecommitteerden echter mogen niet overgaan, voordat de opperbanjoos bij het schip geweest is, van hetwelk hij door de tolken laat vragen twee pandslieden of gijzelaars. Die bekomen hebbende, gaat de opperbanjoos zelf aan boord van het schip over, en dit staat dan ook den gecommitteerden vrij. De opperbanjoos verleent vervolgens vrijheid, om het anker te ligten, en naar de reede van Nagasakij te zeilen. Ten dienste van het schip ligt altijd eene groote

menig-

menigte boegseer-vaartuigen gereed; de schepen doen een bepaald salut bij het ten anker komen onder den Papenberg, bij het passeren der Keizers- en Keizerinne wachten, en laatstelijk bij het ankeren ter reede. Zij zijn overigens versierd met eene groote menigte vlaggen en wimpels aan alle masten en raas. Elke vlag zonder onderscheid mag gebruikt worden, zoo er slechts geen kruis in is.

Afgifte van het buskruit.

Dit geschiedt dadelijk, nadat de schepen ten anker zijn, wordende hetzelve aan de Japanners in bewaring afgegeven en geborgen in een daartoe bestemd pakhuis, waarvoor eene bepaalde huur door de Nederlanders betaald wordt.

Monstering der schepen.

De monstering der schepen heeft plaats, zoodra de particuliere en zoogenaamde kombuisgoederen uit dezelve gelost zijn, en de facturen zijn opgegeven; waarvan straks afzonderlijk melding zal gemaakt worden. Tot het gemeld einde begeven de secretaris van den Gouverneur, met een' opperbanjoos, en een groot gevolg van onderbanjozen, dwarskijkers en tolken, zoo mede het Opperhoofd met den scriba zich naar boord der schepen, alwaar de monsterrollen van het schip, vooraf in het Japansch vertaald, openlijk worden afgelezen, terwijl elk man, wiens naam opgeroepen wordt, de plegtig gezetene commissie voorbijgaat. Men heeft daarbij alleen te vermijden, dat geen der opvarenden als Spanjaar-

 den,

den, Portugezen, Russen of Engelschen daarbij bekend staan. Na den afloop der monstering worden de plakkaten tegen den sluikhandel, en voorts andere verordeningen voor het verzamelde volk afgelezen, en zoo wel aan de groote mast van het schip, als op eene zigtbare plaats op het eiland aangeplakt.

Lossing der schepen.

De particuliere en zoogenaamde kombuisgoederen, onder welke laatste benaming de provisien begrepen worden, mogen gelost worden, zoodra de schepen zijn ten anker gekomen; maar van Gouvernements, of, zoo als hier nog gezegd wordt, van Compagnies lading mag niets gebroken worden, dan nadat de monstering is afgeloopen. De regels, die bij de lossing der schepen strict worden in acht genomen, zijn de twee volgende: 1°. niets mag gelost worden, tenzij een opperbanjoos aan boord zich bevindt, om daarover het toezigt te houden; 2°. van alles, wat gelost wordt, houdt men eene naauwkeurige aanteekening, waarvan de lijsten gezonden worden aan den opperbanjoos, die gelijktijdig op het eiland de wacht heeft, en toezigt houdt over de goederen, die aan land gebragt worden.

Landing der goederen en berging in de pakhuizen.

Bij de landing der goederen passeren dezelve

den

den opperbanjoos, die op het eiland de wacht heeft, en worden met de lijsten vergeleken, van boord der schepen ontvangen. Alle goederen, niet behoorende tot Gouvernements lading, en die aangegeven zijn voor eigen gebruik, waaronder ook provisien behooren, worden voor den opperbanjoos gebragt, de kisten, kasten en vaten geopend, en naauwkeurig onderzocht. Het staat aan de beoordeeling van den opperbanjoos, te bepalen, of de goederen, die voor eigen gebruik zijn aangegeven, als zoodanig kunnen worden toegestaan. Alle andere goederen, die ter verkoop bestemd zijn, of door den opperbanjoos bestemd worden, hetzij Gouvernements, hetzij particuliere, bekend onder den naam van kambang, moeten onmiddelijk naar de pakhuizen gebragt worden. Zij blijven ongeopend, doch alle de pakhuizen worden voorzien met een slot van den pakhuismeester, en een zegel van den opperbanjoos. Na elke opening van het pakhuis, heeft eene dergelijke voorziening wederom plaats, en duurt voort, zoo lang er nog eenige goederen in hetzelve zich bevinden.

Opgave van het nieuws.

Twee of drie uren, nadat de kapiteins der schepen of andere passagiers aan den wal zijn gekomen, vervoegt zich het tolken-collegie, met de ottona's, kasserissen en dwarskijkers bij het Opperhoofd, ten einde het Europische en Indische nieuws te vernemen. Het algemeene

nieuws, zoo als van oorlog en vrede, veldslagen en overwinningen, troonbeklimmingen, het overlijden van koningen en dergelijke gebeurtenissen meer worden alsdan opgegeven, en door de tolken aangeteekend. Vervolgens wordt dat nieuws prachtig met Japansche karakters geschreven, door het Opperhoofd onderteekend, en aldus met eene buitengewone post naar Jedo gezonden.

Dit opgeven van het nieuws beschouwen de Japanners als van de hoogste aangelegenheid, en mag men hun gelooven, dan is het de voornaamste reden, om welke de Nederlanders in Japan geduld, en als vrienden aangemerkt worden. Inderdaad is het waar, dat eene getrouwe opgave van het nieuws, bij elke gelegenheid, door de Japansche regering wordt aanbevolen, en dat het genoegzaam het eenigste is, waarvoor zij zich erkentelijk betoont.

Opgave der fakturen.

Dit geschiedt plegtig, in de woning van het Opperhoofd, ten overstaan van den Burgemeester-commissaris van de geldkamer, en van den Burgemeester-opperrapporteur, mitsgaders eenige leden der geldkamer, en heeft plaats, zoodra de particuliere goederen en provisien uit de schepen gelost zijn. Het Opperhoofd heeft vooraf zorg gedragen, dat de fakturen, van Batavia ontvangen, overgeschreven zijn, zonder bekendstel-

stelling der prijzen, en dat de goederen, voor den aparten of nieuw geschikten handel bestemd, waaromtrent hij insgelijks vooraf met de tolken is overeengekomen, daarbij afzonderlijk worden bekend gesteld. Die overgeschrevene of kopij-fakturen worden voorzien van het zegel van de voormalige Oost-Indische Compagnie, en onder couvert aan de Burgemeesters overlegd, die verlof geven tot de opening. Vervolgens geschiedt daarvan de oplezing, en van elk artikel, zoo wel als van de hoeveelheid wordt aanteekening gehouden, ten minste, door twintig verschillende schrijvers, die in het gevolg van de Burgemeesters, en van de leden der geldkamer zijn medegenomen.

Visitatie der schepen.

Dit heeft plaats na de ontlossing derzelven, ten overstaan van een' opperbanjoos, en gewonelijk van den pakhuismeester, door het Opperhoofd daartoe gecommitteerd. Bij die gelegenheid worden de boeken, die over de Christelijke godsdienst handelen, mitsgaders alle beelden of prenten, waardoor aanstoot zou kunnen gegeven worden, en die vooraf in een kist of vat gepakt zijn, in bewaring aan de ottona's of eilands burgemeesters afgegeven, gelijk ook afgegeven worden de handwapenen, zoo als geweren, sabels, pistolen, pieken, en wijders de kanonkogels, alle welke tot dus verre aan boord der schepen gebleven zijn.

Werk-

Werkzaamheden in den Doorn.

Het pakhuis de Doorn is hoofdzakelijk afgezonderd voor de berging der manufactuur-goederen. Dadelijk na de ontlossing derzelven begint de ontpakking. Ontpakt zijnde, komen, van wege de geldkamer, de zoogenaamde kennisliedeh, om de sorteringen te maken. Dit sorteren vereischt het meeste toezigt, vermits het wel gebeurt, dat de kennislieden, in het belang dergenen, die het regt van ligting hebben (waarvan nog nader zal gesproken worden) de sortering zoodanig inrigten, dat eenige meergewilde stukken bij de mingewilden gevoegd worden, dat ten gevolge heeft, dat de koopman zijnen prijs maakt op de mingewilden, en de Ligter de meergewilde stukken erlangt voor den prijs, die voor de mingewilden besteed is, en alzoo ook het Gouvernement van het voordeel van eene hoogere sortering verstoken blijft. Hieraan is door zachte vertoogen en goede woorden wel iets te helpen; doch dwingen kan men niets, daar het den kennislieden nimmer aan redenen ontbreekt, om hunne gemaakte sortering voor goed te laten doorgaan. Na de sortering heeft de meting plaats, en na de meting eene andere sortering van de geschenkgoederen voor den Keizer en de Rijksgrooten enz., die uit de lading genomen en in de *fassak* aangeboden worden. Alle deze werkzaamheden geschieden door de gecommitteerden, ten bijwezen van eenige banjozen, tol-

ken,

ken, dienaars en schrijvers van de geldkamer, die van alles naauwkeurige aanteekening houden.

Ik beschrijf alleen de werkzaamheden in den Doorn, omdat de werkzaamheden in de andere pakhuizen, als bestaande alleen in het ontvangen en afleveren van pondgoederen, op zich zelf niets belangrijks opleveren. Ik zal alleen bekend stellen, dat ook in deze pakhuizen elke werkzaamheid geschiedt door gecommitteerden, ten bijwezen van banjozen, tolken, dienaars en schrijvers van de geldkamer, gelijk zoo even van het pakhuis de Doorn is opgegeven.

Prijs maken.

Het prijs maken geschiedt gewonelijk bij onderhandeling tusschen het Opperhoofd en de geldkamer, door middel der oppertolken. De geldkamer doet het eerste bod, en wanneer hetzelve minder is dan de prijzen, bij kontrakt bepaald, gelijk meestal het geval is, laat zij de bedenkingen mededeelen, welke zij op de goederen heeft, en haar tot dit minder bod noodzaken. Het Opperhoofd tracht, die bedenkingen op te lossen, brengt verontschuldigingen bij, en geeft goede beloften voor eene betere soort in het aanstaande jaar. Hierop volgt een tweede, en eindelijk een derde bod, waarbij het Opperhoofd gewonelijk eene verhooging op sommige goederen erlangt, en het derde bod wordt als het ultimatum van de geldkamer beschouwd.

In-

Indien het Opperhoofd met de gebodene prijzen geen genoegen neemt, heeft hij het regt, de goederen niet af te staan; doch deze mogen als dan niet overblijven, maar moeten met de schepen worden teruggezonden. Zoodra deze onderhandeling met het Opperhoofd en de geldkamer afgeloopen en gesloten is, komen de Burgemeesters en leden van de geldkamer op het eiland, in zelvervoege, als bij het opgeven der fakturen heeft plaats gevonden. De goederen en de daarvoor gebodene prijzen worden overluid afgelezen, en het Opperhoofd doet bij elk artikel de verklaring, of hij dezelve daarvoor afstaat, dan wel ophoudt, om naar Batavia teruggevoerd te worden. Men begrijpt ligtelijk, dat het terugvoeren van goederen naar Batavia zoo bezwarende en zoo schadelijk voor het Gouvernement is, dat daarvan maar zeer zelden, en alleen in den dringendsten nood, kan worden gebruik gemaakt. Het is dus een regt of eene vrijheid, die zeer weinig, of liever niets te beteekenen heeft.

In 1826 is de geldkamer van deze gewone wijze van prijs maken afgegaan, hebbende zij in eens het hoogste bod van prijzen gedaan, die zij voor de goederen geven wilde, en heeft zich met geene onderhandeling deswege nader willen inlaten. Dit heeft verscheidene schriftelijke vertoogen van de zijde van het Opperhoofd ten gevolge gehad, die echter niets meer uitgewerkt hebben, dan dat hij op het geheel der goederen

een

eene buitengewone toegift van Sp. Matten 2,000 Comps heeft verkregen.

Toegift.

De geldkamer heeft steeds gehad, en heeft nog eenen onveranderlijken afkeer, om voor eenige goederen boven de bij het tarief bepaalde prijzen te gaan, al zijn ook eenige der aangebragte goederen beter in soort of hoedanigheid, dan die behoeven geleverd te worden. In zulke gevallen, en wanneer over het algemeen de goederen zeer goed voldoen, is de geldkamer billijk genoeg, om eene tegemoetkoming te geven, welke met den naam van toegift bestempeld wordt. Er bestaan drie soorten van toegift: 1°. eene vastbepaalde van Sp. Matten 6,000 's jaars, overeenkomstig de toezegging in 1820 gedaan; 2°. eene buitengewone, gelijk in 1826 verkregen, en heeft plaats in de boven opgegevene gevallen; eindelijk, 3°. eene op den aparten of nieuw geschikten handel, die Sp. Matten 3,000 's jaars bedraagt, ofschoon, naar mijn inzien, deze post oneigenaardig als toegift bij de boeken verhandeld wordt, gelijk ik dit reeds in den loop van het Overzigt aangemerkt heb bij de beschouwing van het jaar 1804, waartoe ik ook overwijze tot opheldering van het geen onder den naam van aparten of nieuw geschikten handel begrepen wordt.

Verkoop door de geldkamer.

De wijze, hoe dit geschiedt, kan ik niet beschrij-

schrijven, omdat zulks, zoo wel als de prijzen, welke de geldkamer erlangt, voor de Nederlanders geheim wordt gehouden. Evenwel vindt het Opperhoofd soms een gedienstig mensch, die omtrent het laatste eenige berigten geeft.

Aflevering der goederen.

De aflevering geschiedt dadelijk aan de Japansche kooplieden door de Nederlandsche ambtenaren, ten bijwezen van de bedienden der geldkamer, ofschoon de verkoop onmiddelijk aan de geldkamer heeft plaats gevonden. Op de pondgoederen wordt één ten honderd doorslag gegeven. Van de ellegoederen mogen de kooplieden vier vingers breed voor monster afscheuren.

Restanten.

Volgens een overoud gebruik, moeten er jaarlijks eenige restanten in de pakhuizen achterblijven, die eerst na het vertrek der schepen, in de maanden Januari of Februari, worden afgeleverd. De Hooge Indische Regering heeft in vroegere jaren daarover haar ongenoegen betuigd, en den Opperhoofden aangeschreven gehad, dit gebruik af te schaffen; doch vruchteloos, alzoo de Opperhoofden daarin niet hebben kunnen slagen. Het laatste, wat ik daarvan aangeteekend vinde, komt voor in den brief van de Opperhoofden, de Heeren Titsingh en Feith, in de maand November 1780 aan de Hooge In-

Indische Regering geschreven, en is te belangrijk, om niet in deszelfs geheel hier te worden overgenomen.

« Vruchteloos" dus schrijven de Opperhoofden « hebben wij ons gevleid, aan onze vorige « beloften te zullen voldoen, om hetgeen met beide de schepen was aangebragt, in dezen handeltijd te verevenen, waartoe de eerstgeteekende « zich bij den Heer Gouverneur, en rapporteur- « Burgemeester, ingevolge het aangeteekende bij « ons dagregister op den 28sten Juni en 8sten « Juli, had geadresseerd, en uit welker gunstige verzekering wij gehoopt hadden, aan de « geëerde orders van Uw Hoog-Edelen Groot-Achtbaren te zullen kunnen beantwoorden. Hoezeer wij daarop bij de tolken en geldkamer-bedienden hebben aangehouden, en zij ons met « schoone beloften ophielden, moeten wij tot « ons leedwezen bekennen, daarin niet te kunnen slagen, hetgeen, volgens particuliere berigten, veroorzaakt wordt, doordien al de « suiker, die, na het afloopen van den handel, « in de pakhuizen overblijft, aan den Gouverneur « wordt opgegeven, als uit de schepen, champangs, door het breken der kanassers, en bij « het lossen, door het storten langs het eiland, « bijeen verzameld, die, met vuiligheid vermengd, « eerst dient te worden gezuiverd, gesorteerd en « in zakken gevuld, waartoe in den handeltijd geene gelegenheid zou zijn, en die zij

« na-

« (namelijk de tolken) na het vertrek der schepen « verzoeken, dat hun, tegen de gewone prijzen, tot « huisgebruik mag worden afgestaan, hetgeen « door den Gouverneur in het voorjaar wordt « vergund; dat zij deze suiker, bij oogluiking, « aan de kooplieden afleveren, en de aanmerkelij- « ke voordeelen, die daarop vallen, onder zich « en de mindere bedienden van de geldkamer « verdeelen, hetgeen het voornaamste van hun- « ne inkomsten zou uitmaken, en waarom wij bij « den eenen of anderen vergeefsche pogingen doen; « dus het uitzigt, om daarin eindelijk te zullen « slagen, door hunne schraapzucht ten eenenmale « hopeloos is, en wij wel verpligt zijn, ons hier- « in naar hun goedvinden te moeten schikken."

Er is evenwel sedert zoo veel op gewonnen, dat er eene bepaling is gemaakt, dat er thans niet meer restant behoeft te blijven, dan voor de waarde van Sp. Matten 500 aan goederen, echter tegen eenigzins verminderde prijzen; te weten: sappanhout, onder den naam van splinters, tegen 4, suiker tegen 6, en bladlood (uit de pakkisten voortkomende) tegen 8 konderijn het katje. Van deze Sp. Matten 500 worden betaald op Comps 260 Sp. Matten, en op kambang 240 Sp. Matten.

Comps of Compagnies geld.

Hetgeen voor den handel van het Gouvernement aangebragt, en als zoodanig aan de geldka-

kamer verkocht wordt, maakt de Comps-, of Compagnies rekening uit, zijnde het eerste woord eene verkorting van het laatste. Daarvoor erlangt het Gouvernement, in de eerste plaats, het koper, tegen den bepaalden prijs van Sp. Matten 12 : 3: 5, en voorts alle andere goederen, welke het verlangt op deze rekening in te koopen. Gedwongen worden op dezelve afgeschreven alle lasten en ongelden, die maar eenigzins geacht kunnen worden, uit den handel met het Gouvernement voort te spruiten, gelijk dáár zijn de reparatien aan de pakhuizen en andere Compagnies gebouwen, gagien van dienaars, koperkistjes, spijkers, matten, strootouwen en dergelijken meer, ofschoon deze artikelen tegen kambanggeld verkrijgbaar zijn, en op dien grond herhaaldelijk door de Opperhoofden vertoogen zijn ingeleverd, om deze soort van ongelden op kambangrekening te hebben overgebragt, doch waaraan noch de Nagasakische regenten, noch de geldkamer immer het oor hebben willen leenen. Dit is voor het Gouvernement schadelijk, omdat het Compagnies fonds zich daarstelt uit den aanbreng van goederen, die, met een verlies van 40 tot 50 ten honderd, moeten worden van de hand gezet. Het belang, dat de Nagasakische regenten en de geldkamer hebben, om steeds op Comps af te schrijven, hetgeen met mogelijkheid daarop geleden kan worden, laat zich niet zeker bepalen, maar wel ver-

vermoeden, en dit vermoeden leidt, om te gelooven, dat dit met de ligtingen in een naauw verband staat. Hoogstwaarschijnelijk heeft men tot het doen van ligtingen een Comps-crediet noodig, en dit verschaft men zich, door ongelden op Comps af te schrijven, terwijl de betaling daarvan uit een ander fonds geschiedt. Voor het bedrag van die ongelden worden ondertusschen goederen geligt tegen den prijs, door de kooplieden besteed, en deze geven bij verkoop eene aanzienelijke winst, daar, gelijk ik reeds aangemerkt heb, de beste en meestgewilde goederen in de ligting vallen, en de koopman zijnen prijs op de slechtste en minstgewilde gemaakt heeft.

Ik heb gezegd, dat hetgeen, wat voor den handel van het Gouvernement aangebragt, en als zoodanig aan de geldkamer verkocht wordt, de Comps-rekening uitmaakt. Dit vereischt echter nog eene opheldering, omdat *niet alle* goederen, welke het Gouvernement zou wenschen aan te brengen, door de geldkamer in koop worden aangenomen. Onder de Comps-artikelen worden alleen die begrepen, welke jaarlijks op de eischen van de geldkamer zijn bekend gesteld, en geene anderen, dewijl die in den particulieren of zoogenaamden kambang-handel worden opgenomen. Het staat aan het Gouvernement wel vrij, om zulke goederen, onder den kambang-handel begrepen, zoo als daar zijn saffraan,

the-

theriak, rottings, glaswerken, aardewerken, enz. aan te voeren; dan het kan daarvoor geen ander crediet als op kambang-rekening verkrijgen, daarin gelijk gesteld wordende met elk ander particulier. De Japanners beschouwen dit voor het Gouvernement als vernederende, gelijk in 1819 of 1820 gebleken is, toen eenige kambang-goederen voor rekening van hetzelve zijn aangevoerd.

In de aangenomen berekening doen zes Comps-teilen vijf kambang-teilen. Dat die verhouding geheel fautief is, blijkt genoegzaam uit den aparten of nieuw geschikten handel, waaruit moet aangenomen worden, dat vijf Comps-teilen ten minste tien kambang-teilen waardig zijn.

De eischgoederen van den Keizer, en deze alleen, worden op Comps betaald.

Kambang-geld.

Het kambang-geld, of liever het kambang-crediet, spruit voort uit den verkoop van goederen, die voor particuliere rekening worden aangebragt, zoo mede uit betalingen, die buiten den onmiddellijken handel aan het Gouvernement gedaan worden. Voor kambang-geld kan men alles verkrijgen, wat Japan oplevert, en waarvan de uitvoer is toegestaan, uitgenomen het staaf-koper alleen, en het kan voorts niet in betaling strekken van Comps-ongelden, gelijk be-

reids

reids is aangemerkt. De kambang - rekening heeft slechts één hoofd, hetwelk dat is van het Opperhoofd, erkennende de geldkamer geenen anderen debiteur of crediteur, en hieruit volgt, dat het Opperhoofd voor alle de verteeringen, zoo wel van de ambtenaren, als van de kapiteins en verdere schepelingen, aansprakelijk is. De goederen, die op kambang aangebragt worden, zijn onderhevig aan eene belasting van 35 ten honderd, gerekend op de waarde, die dezelve bij publieke veiling halen. Wat de waarde van de kambang - teil aangaat, in de rekening met Batavia wordt dezelve verhandeld tegen 48 oude Bataviasche stuivers, dat zijn 32 nieuwe, of 160 cents. Bij het essaaij, dat ik heb laten nemen van een Japansch stuk zilvergeld (een half boontje) in vergelijk tegen eenen Nederlandschen gulden, dien ik weet in te houden 200 azen fijn zilzer, heb ik voor de intrinsieke waarde van eene Japansche teil verkregen 271½ azen fijn zilver, die gelijk staan aan $27\frac{3}{20}$ stuivers of 135¾ cents. Met het goudgeld heb ik deze preuve niet kunnen nemen, die ook waarschijnelijk eene andere uitkomst geven zou, omdat in Japan het goud betrekkelijk veel beter koop dan het zilver is. Mij is gezegd, dat een kobang op Batavia is verkocht voor *f* 13, en deze kost in Nagasakij Sp. Matten 6½. Dus zou, op het goud gerekend, de teil de waarde hebben van *f* 2, dat is 40 stuivers of 200 cents.

Lig-

Ligtingen.

Onder het woord *ligting*, gelijk reeds gezegd is, wordt bedoeld het nemen door de Japanners uit Gouvernements lading van eenige artikelen, die de beste zijn uit elke sortering, en die zij aan de geldkamer betalen tegen den koopmansprijs, die veel minder dan de wezenlijke waarde is, omdat hij zijne rekening gemaakt heeft uit de slechte stukken, die uit elke sortering overblijven. Hoe verre die ligtingen zich uitstrekken, en in hoe verre die door de Japansche regering toegestaan zijn, is en blijft één van die Japansche geheimen, waarvan de vreemdeling, en dus ook de Nederlander, zorgvuldig wordt uitgesloten. Het is tevens ééne van die zaken, waarop de Japansche regering, niet geheel zonder regt, staan blijft, dat die de Nederlanders niet aangaan, omdat die, de bedongene prijzen voor hunne aangebragte ladingen erlangd hebbende, zich geene verdere bemoeijing met die ladingen mogen veroorloven, als staande geheel en al ter beschikking van de geldkamer. Intusschen loopen de geloofwaardigste berigten daarop uit, dat de ligtingen over het algemeen berekend kunnen worden een vierde gedeelte der aangebragte goederen te bedragen, en dat de Nagasakische regenten daaruit een groot gedeelte van hunne inkomsten vinden. Aan de Nederlandsche ambtenaren en aan het tolkencollegie op Desima wordt almede jaarlijks eene

lig-

ligting van manufactuur-goederen toegestaan, die vroeger nog al van belang moet geweest zijn, alzoo de vergunning der geldkamer liep tot één honderd stukken; doch sedert 1824 is dit zeer beperkt door een besluit der Hooge Indische Regering, bepalende, dat de ligting, aan de Nederlandsche ambtenaren en aan het tolken-collegie toegestaan, niet gaan mag boven de Sp. Matten 1,000. In deze som deelt het tolken-collegie genoegzaam voor de helft, en de wederhelft wordt tusschen de Nederlandsche ambtenaren verdeeld.

Gift-suiker.

Hieronder wordt verstaan een geschenk van suiker, hetwelk, volgens een overoud gebruik, het Opperhoofd verpligt is te doen, en eene vrij aanmerkelijke hoeveelheid beloopt. De uitdeeling daarvan strekt zich uit tot de Japansche doctoren en chirurgijns, die tot het eiland toegang hebben, tot de tempels in de nabijheid van Nagasakij, genaamd Siewa, Simodsi, Inassa, Jesioös en Kotais, tot de opper- en onderdienaars, de koks, de eilandsschoonmakers, de koeliemeesters, de koelies, de brandspuitkoelies, in een woord, tot alle personen, welke tot het eiland Desima eenige betrekking hebben. Om daaraan te kunnen voldoen, staat de geldkamer jaarlijks aan het Opperhoofd toe eene ligting van één honderd ka-

nasser suiker, te weten, kanassers naar de Japansche berekening van 245 katjes ieder, dus in het geheel 24,500 katjes, die door het Opperhoofd, voor zoo veel toereikende, betaald worden met hetgeen de suiker minder dan de toegestane percenten heeft gespilleerd, en dus daarvan overblijft, in overeenstemming met het 19de artikel van het reglement op het beleid van den Japanschen handel van den 15den Mei 1818, zijnde van den volgenden inhoud:

« Omtrent de spillagien, mingewigten en af-
« schrijvingen te Japan zal stipt gedragen
« worden aan de gebruiken, deswege thans in
« Japan bestaande; voor Batavia echter aan de
« daarvan zijnde reglementen. De gewone afgifte
« aan de koelies, praauwvoerders en anderen,
« aan de tempels en hetgeen (verder) gebruike-
« lijk is, zal hiervan echter als van ouds ge-
« schieden."

Ik zal hier nog bijvoegen, dat in 1826 door de buitengewone tekortuitlevering van de suiker door de schepen, de percenten der spillagie op verre na niet toereikende zijn geweest, om de uitdeelingen te dekken, waarom ik, om dezelve te doen, in eene buitengewone uitgave ben vervallen geweest; voorts dat de bedeelde personen de suiker niet *in natura*, maar in geld van de geldkamer ontvangen.

Jedosche verkoop.

De Jedosche verkoop is hoogstwaarschijnelijk

een

een voordeel voor de geldkamer of voor de tolken, die jaarlijks naar Jedo gaan, wanneer het Opperhoofd de hofreize niet doet. Die reis geschiedt ter vervoering van de *fassak* (recognitie) en verdere geschenken voor den Keizer, den Kroonprins, en de andere Rijksgrooten in Jedo. Als eene voorzorg tegen het bederf of de beschadiging, die de goederen, welke voor de *fassak* en de geschenken bestemd zijn, op de reize kunnen ondergaan, worden er eenige meerdere lakens of andere stoffen medegenomen, om eventueel voor het bedorvene of beschadigde in plaats gegeven te worden. Hetgeen dus na de aflevering van de *fassak* en van de geschenken overblijft, komt in den Jedoschen verkoop, die in dit jaar Sp. Matten 2,564 bedragen heeft, en jaarlijks omtrent die som beloopt. De geldkamer verantwoordt het bedrag van den Jedoschen verkoop in kambang-rekening, hetwelk, volgens artikel 27 van het reglement op het beleid van den Japanschen handel, het Opperhoofd verpligt is voor zijne rekening te nemen, wordende het bedrag daarvan op de uitbetaling van zijn tractement te Batavia gekort, in de voor hem schadelijke verhouding van Sp. Matten 5 tot 8.

Restant hofreis-geld.

Jaarlijks wordt van de Comps-rekening eene som afgeschreven, tot bestrijding vau de hofreis-ongelden, die echter meer bedraagt dan daartoe wezenlijk noodig is. Het jaar, dat het Op-

Opperhoofd de hofreize doet, bedraagt dezelve Sp. Matten 13,533:-3:-6; en wanneer die door de tolken geschiedt, Sp. Matten 7,866:-6-8. Daarvan wordt, na den afloop van de hofreize, teruggebragt, in het eerste geval, op Comps-rekening Sp. Matten 1,326:-5-8, en op kambang-rekening Sp. Matten 2,207:-7; in het tweede geval, op Comps-rekening Sp. Matten 793, en op kambang-rekening Sp. Matten 2,207:-7. Hetgeen aan kambang-geld terugkomt, moet het Opperhoofd almede voor zijne rekening ontvangen, even als het provenu van den Jedoschen verkoop, waarvan zoo even melding is gemaakt.

Fassak.

De *fassak* is de recognitie, welke door de Nederlanders, voor hunne toelating in Japan, aan den Keizer, den Kroonprins, en aan de Rijksgrooten en regenten in Jedo en in Nagasakij wordt aangeboden. Van de zijde der Japanners wordt dit als een voorregt en eene eer beschouwd, omdat daarin, en in het doen der hofreize, de Nederlanders worden gelijk gesteld met de Landsheeren of regerende Vorsten der provincien, waarom dit aan de Chinezen nimmer is vergund geworden. Voor de *fassak* en geschenken komen uit Jedo terug, voor het Gouvernement:

30 kabaaijen van den Keizer;
20 dito van den Kroonprins.

50 kabaaijen te zamen.

En

En voor het Opperhoofd:

Van 7 eerste Raadsheeren . .	70	kabaaijen.
Van 7 tweede dito . .	42	dito
Van 4 Tempelheeren . . .	20	dito
Van 2 Commissarissen der vreemdelingen	6	dito
Van 2 Gouverneurs in Jedo .	4	dito
Van een' Opperregter	5	dito
Te zamen .	147	kabaaijen.

Van deze laatste kabaaijen gaan er omtrent 70 af, die door het Opperhoofd ten geschenk gegeven worden aan de ottona's, kasserissen, opper- en ondertolken, hofreis-onderbanjozen, en hofreis-schrijvers, dienaars, enz. De vijftig keizerlijke kabaaijen worden naar Batavia gezonden. Zij zijn van eene veel grootere waarde, dan die welke het Opperhoofd erlangt, niet alleen om de meer zeldzame stoffage, maar ook omdat dezelve gevuld zijn met zijden kapok (wol), terwijl de anderen slechts met katoenen kapok gevuld worden. Uit Nagasakij krijgt het Opperhoofd, bij de afscheids-audientie, van de Gouverneurs ten geschenke twee balies sakkij, een bord zeekatten, en een bord zeekroos, waartegen aan de brengers in tegengeschenk gegeven worden twee kobangs of Sp. Matten 13, twintig ledige flesschen en twee flesschen arak.

Eisch- of geschenkgoederen.

Hieronder worden begrepen de goederen, die jaar-

jaarlijks door de Gouverneurs en Nagasakische regenten worden aangevraagd, en meestal bestaan in geslepen glaswerken, pendulen, horologien, verrekijkers, saffraan, theriak, eenhoorn, enz. Bij de aankomst der goederen worden dezelve afgeleverd aan, en getaxeerd door de zoogenaamde keizerlijke zaakbezorgers. Het bedrag van die taxatie wordt op kambangrekening betaald. Voorheen plagten de Gouverneurs en Nagasakische regenten ook lakenen en andere stoffen in zelvervoege te ontvangen; doch om de ongelegenheid en het verlies, dat dit gaf, voor te komen, maakte het Opperhoofd, de Heer Blomhoff, in 1823 eene schikking, dat met intrekking van deze eischen of aanvragen jaarlijks vier stukken laken, en niet meer, tegen betaling in kambanggeld, aan de gemelde regenten uit de lading zouden afgestaan worden. Sedert is dit verminderd tot drie, en in 1827, tot slechts twee stukken laken.

Hetgeen voor de eisch- of geschenk-goederen op kambang in betaling kwam, heeft een emolument voor de Opperhoofden uitgemaakt, en diende, hoewel ruim, in vergoeding van de op zich zelf wel kleine, doch menigvuldige, en daarom vrij aanzienelijke geschenken, welke het Opperhoofd van tijd tot tijd verpligt is te doen, om zich, ter bevordering van het belang van den handel, bij de Gouverneurs, Burgemeesters

en

en zelfs bij de tolken, zoo veel mogelijk, aangenaam te maken.

Ottona's, kasserissen, tolken, enz.

Het is aan de Nederlanders, althans openlijk, niet vergund, eenig onderhoud met een' Japanner te hebben als door middel der tolken, en de tolken mogen tot dat einde niet bij een' Nederlander komen, dan in tegenwoordigheid van een' ottona of kasseris, het ambt van ottona waarnemende, om toe te zien, dat er niets strijdig met de wetten en bepalingen voorvalle. De ottona's zijn zoo veel als de onder-burgemeesters of wijkmeesters van het eilandje Desima, dat geacht wordt, een straat van de stad Nagasakij uit te maken, doch zorgvuldig door poorten van dezelve is afgesloten, zijnde deze poorten dag en nacht van eene sterke wacht onder-banjozen voorzien. De kasserissen zijn de huis-eigenaars van het eiland, en hebben meer bijzonder het toezigt over de gebouwen. Zij zijn tevens de plaatsvervangers van de ottona's, wanneer deze afwezend of niet bij de hand zijn. De tolken, behalve dat zij voor de vertaling dienen, hebben de bestelling over alle zaken, den handel en de aangelegenheden van het verblijf der Nederlanders aangaande. Tot de behandeling der zaken vereenigen zij zich in een collegie, doch de oppertolken alleen hebben daarin iets te zeggen. De ondertolken, vice-

onder-

ondertolken en leerlingen zijn voor het schrijfwerk en voor de details van den dienst, en handelen niet dan onder de onmiddelijke bevelen van de oppertolken.

Opperhoofden.

In eene zaal van het huis van het Opperhoofd te Desima hangt een groot zwart verlakt bord, beschreven met gouden letters, waarop de namen zijn gesteld van alle de Opperhoofden, die in Japan geweest zijn, het jaargetal van hun bestuur, mitsgaders de aangekomen en verongelukte schepen.

Ik eindig hiermede deze aanteekeningen, zullende ik mij gelukkig rekenen, indien door dezelve, en door het geheel Overzigt, dat ik genomen heb, de Japansche zaken en aangelegenheden genoegzaam zijn bekend gemaakt, om aanleiding tot maatregelen te geven, door welke de Japansche handel, met meer voordeel, ten behoeve van Nederland zal kunnen gedreven worden, dan in dit oogenblik zulks het geval is, en waarheen dan ook mijne beste pogingen, en mijne beste wenschen, bij voortduring, gerigt zullen zijn.

DESIMA, *den 20sten December* 1827.

IETS

OVER DE

ACUPUNCTUUR (NAALDENSTEEKKUNDE);

GETROKKEN UIT EENEN BRIEF

VAN DEN

JAPANSCH-KEIZERLIJKEN NAALDENSTEKER

ISI SAKA SOTELS,

en medegedeeld

DOOR

Dr. VON SIEBOLD,

Lid des Genootschaps.

Iets

OVER DE ACUPUNCTUUR (NAALDENSTEEKKUNDE); GETROKKEN UIT EENEN BRIEF VAN DEN JAPANSCH-KEIZERLIJKEN NAALDENSTEKER

ISI SAKA SOTELS.

(*Het onderstaande is eene getrouwe vertaling van den inhoud van gemelden brief*).

De naaldensteekkunde, vóór meer dan 2000 jaren in China uitgevonden, en van dáár sedert 1500 jaren naar Japan overgebragt, is de kunst, om door middel van het steken met eene naald, ziekten in het menschelijk ligchaam te genezen. De voormalige oorspronkelijke wijze van dit naaldensteken is zoo wel in China als ook hier in Japan in onbruik geraakt, en door de tegenwoordig algemeen gebruikelijke manier vervangen geworden.

Sedert twintig jaren mij geheel en al op de Europesche ontleedkunde toegelegd, en daarbij alle oude zoo wel Chinesche als Japansche werken over de acupunctuur gelezen hebbende, vleije ik mij, afgaande op mijne anatomische naspo-

nasporingen, door naauwkeurige vergelijking, eene nieuwe, goede en zuivere manier van behandeling der naaldensteekkunde uitgevonden te hebben, en mijne wenschen en pogingen zijn alleen daarheên gerigt, onze naaldenstekers aan te moedigen, om zich in dezen tak der heelkunde zoodanig te volmaken, als de Europesche artsen gewoon zijn te doen in alle wetenschappen, tot de geneeskunst betrekking hebbende.

Daar zijn aan het menschelijk ligchaam zekere plaatsen, waar men eigenlijk, volgens onze voormalige gewoonte, niet steken mag; nogtans zoude ik wel durven beweren, dat men bijna overal, waar zich in het menschelijk ligchaam eenige ziekte gevestigd heeft, met naalden steken kan. Natuurlijk, waar geene ziekte aanwezig is, mag men ook niet steken; en dit laat zich ligt begrijpen, wanneer wij, b. v. onze aandacht vestigen op eenen oogen-operateur (oculist), die met behulp van naalden en messen de in het oog gevestigde ziekte met gelukkig gevolg uit den weg ruimt, terwijl dezelfde kunstbewerking, aan een gezond oog uitgeöefend, de nadeeligste uitwerking te weeg brengt. Overigens spreekt het van zelf, dat men in het algemeen zoodanige deelen, wier kwetsing kwade gevolgen veroorzaken zoude, spaart, als de long, het hart, de voornaamste takken der slagaderen en zenuwen.

De eigenlijke grond van de groote geneeskracht

kracht der acupunctuur ligt opgesloten in eene algemeen bekende natuurwet. Wij zien, b. v. dat, wanneer eene vreemde stof in het dierlijk ligchaam gebragt wordt, het zij toevallig het zij voorbedachtelijk, door de terugwerkende kracht van het ligchaam tegen deze stof, dat gedeelte van het ligchaam, met hetwelk de gemelde stof in aanraking kwam, door verheffing der levenskracht, ontstoken wordt. Deze ontsteking gaat eindelijk in verëttering over; de vreemde stof wordt door den etter los gemaakt en uitgestooten, en op deze wijze ontdoet het dierlijk ligchaam zich van hetgeen aan hetzelve vreemd is, door eigene zelfwerkende kracht. Vermits nu de naald op eene zoodanige wijs in het ligchaam moet gestoken worden, dat daardoor de levenskracht opgewekt wordt, zoo werkt dezelve daardoor tegen de ziektestof, en drijft dezelve op de hier gemelde wijs uit het ligchaam.

De wijze van het practicaal uitoefenen van den naaldensteek kan men niet duidelijk beschrijven, en begrijpelijk maken. Nogtans zal ik beproeven, dezelve, zoo goed mogelijk, uit een te zetten. Men bezigt tot het naaldensteken bijzondere naalden van goud, zilver of ijzer, van meerdere of mindere dikte, van de dikte van een paardenhair tot op die van een kwart lijn, altijd overeenkomstig met het voorgestelde doel. De lengte van deze naalden is verschillende;

nog-

nogtans mogen dezelve, naar mijn inzien, niet langer zijn dan drie Japansche duimen, dewijl het anders te moeijelijk wordt, daarmede om te gaan.

Aan het bovenste einde dezer naalden is een bijzonder handvatsel aangebragt, omtrent éene lijn dik, en van vier tot zes lijnen lang, glad of, en wel meestal, gereept of gehakt, ten einde dezelve te beter tusschen de vingers te kunnen vatten en draaijen. Hierbij behoort nu nog een klein hol kokertje van metaal, hoorn, ijvoor of dergelijke, hetwelk eenige lijnen korter zijn moet dan de naald, en waarin het handvatsel der naald naauwkeurig moet passen. Eindelijk bedient men zich nu en dan ook nog wel van een klein bijzonder hamertje.

De meest gebruikelijke manier, om den naaldensteek te verrigten, is de navolgende. Op die plaats van het ligchaam, waarop men de kunstbewerking wil uitoefenen, tracht men het kokertje loodregt te zetten, steekt dan de naald in het binnenste van den koker, zoodat de punt daarvan de huid raakt, en klopt dan zachtjes op het eenige lijnen boven uit den koker uitstekende handvatsel der naald.

Dit kloppen geschiedt meestal met den regten wijsvinger, zelden met het bovengemeld hamertje, en wel zoo lang, totdat de naald eenige lijnen diep door de huid is doorgedrongen. Dan neemt men het kokertje van de naald weg, vat

het

het handvatsel tusschen den duim en den wijsvinger, en steekt de naald, zachtjes draaijende, al dieper en dieper in het ligchaam. Men noemt deze zachte beweging of draaijing der naald met een Japansch woord, hetwelk *ademhaling* beteekent.

Het komt er bij deze kunstbewerking voornamelijk op aan, dat de hier gemelde handgrepen wel worden in acht genomen, en men de naald niet met geweld en gevoelloos in het ligchaam drijve, waardoor zeer ligt nadeelige gevolgen kunnen ontstaan. De goede uitwerking derzelve hangt derhalve voornamelijk af van de bekwaamheid en ervarenheid des kunstbewerkers. Bijaldien maar aan den naaldensteker de oorzaak en de plaats der kwaal wel bekend is, en hij bij het steken volgens de regelen der kunst te werk gaat, dan kan hij altijd met tamelijke zekerheid op het beste gevolg rekenen.

De lijder gevoelt bij het naaldensteken zelden pijn op de plaats, waar gestoken wordt, maar wel op meer of min daarvan verwijderde plaatsen een gevoel van vlugtig steken, hetwelk ik mij verklaar als het gevolg eener plaats hebbende zenuwprikkeling. De zenuwen worden, gelijk boven reeds gezegd is, door het steken geprikkeld, en daardoor als het ware naar alle kanten in beweging gebragt. Steekt men, b. v. in den voet, dan gevoelt men krampachtige trekkingen in de borst, enz.

De

De uitwerking der acupunctuur is tweeledig, namelijk eene *versterkende* of eene *verzwakkende.* De zoo even beschrevene kunstbewerking met dunne naalden is versterkende. De verzwakkende daarentegen is als het ware niets anders dan een geringe graad van aderlating, of het steken met dikke naalden, tot dat er bloed vloeit.

Ik geloof u hiermede een algemeen begrip der naaldensteekkunde medegedeeld te hebben, en wensch, dat de Europesche geneesheeren deze geneeswijze een nader onderzoek mogen waardig keuren, zullende het niet alleen mij tot een bijzonder genoegen, maar, zoo ik mij vleije, ook tot algemeen nut verstrekken, wanneer de Europesche geneeskunst door eene kunstbewerking mogt verrijkt worden, welke men tot nu toe geheel over het hoofd schijnt gezien te hebben.

(was get.) ISI SAKA SOTELS,
Keizerlijk-Naaldensteker te Jedo.

Het naaldensteken is op Japan algemeen in gebruik, en wordt in het bijzonder op zekere lieden, voornamelijk blinden, uitgeoefend. Men noemt de naaldenstekers *Hasrutsi*, en de kunstbewerking *Sinrjao*, tot welker behandeling in de daad eene groote bedrevenheid, en voornamelijk een fijn gevoel vereischt wordt. Men let vooral op het naauwkeurig en zorgvuldig inbrengen der naalden in de weeke deelen van het menschelijk ligchaam, waarbij de in Europa zoo gewilde

vaar-

vaardigheid en snelheid in het opereren niet zeer te pas komt. Een goede naaldensteker kan derhalve op éénen dag niet veel meer dan twaalf lijders behandelen, bij welke telkens van één tot twaalf naalden ingestoken worden.

De kranke Japanner neemt bijna in alle ziekten, voornamelijk plaatselijke, tot de acupunctuur zijne toevlugt, wordende ook van deze kunstbewerking door eene menigte van charlatans, die van 's avonds tot laat in den nacht de straten afloopen, een groot misbruik gemaakt. Door de betere Japansche artsen wordt deze geneeswijze voornamelijk aanbevolen tegen de koliek (*senki*), maagpijnen (*singatsa*), buikpijnen (*tukutja*), histerische toevallen (*sikjus jogiak*), krampen, rhumatismus, opstopping van het water, enz. Ook steekt men veelal in de maag, om braken te verwekken, en in de baarmoeder vóór en gedurende de geboorte, waarbij men nogtans zeer zorgvuldig vermijdt, de vrucht te kwetsen. Bij ontstekingen steekt men met groote naalden, zelfs tot bloedverlies toe.

Het voorzigtig steken veroorzaakt, volgens aan mij zelven in het werk gestelde proeven, bijna geene pijn, en op de steek volgt noch ontsteking noch derzelver gevolgen. In de verklaring van den aard en de wijze, waarop nu eigenlijk het naaldensteken op het zieke *organismus* werkt, kan ik mij hier niet verder inlaten. Hetzelve werkt, volgens mijne onder-

zoe-

zoekingen omtrent den dierlijken bloedomloop, even als alle andere plaatselijke prikkels, niet anders, dan door eene veranderde beweging in het bloedsijsteem daar te stellen, een streven namelijk van het levendige bloed, om naar het punt der kwetsing (prikkeling) te vloeijen, veroorzaakt door de aan hare fijnste takjes bezeerde zenuwen.

Het kwetsen der *vena coronaria* in een hoender-*embrijo* laat mij, met den Opper-medicinaal-raad DÖLLINGER te Munchen, duidelijk eene zoodanige verandering onder den microskoop waarnemen, en verdere door mij in heete gewesten in het werk gestelde waarnemingen overtuigen mij dagelijks meer en meer, dat de naaste oorzaken der meeste ziekten tusschen de keerkringen op eene zoodanige abnormale rigting van het bloed kunnen terug gebragt worden. Zoo verklaar ik mij, b. v. de lever-aandoeningen. Deze ontstaan niet oorspronkelijk door congestien van bloed naar de lever, maar door dat in heete gewesten de grootste congestien van bloed naar het hoofd plaats hebben, zóó door de verminderde drukking der lucht op het menschelijk ligchaam, als door de grootere elasticiteit der lucht zelve. De hersenen worden gedrukt; de hersenen staan met de lever in *consensus*, (dit kan men bij diepere phijsiologische onderzoekingen, bij het aantoonen van den oorsprong der hersenen en der lever, bewijzen), en hierdoor lijdt de lever aan

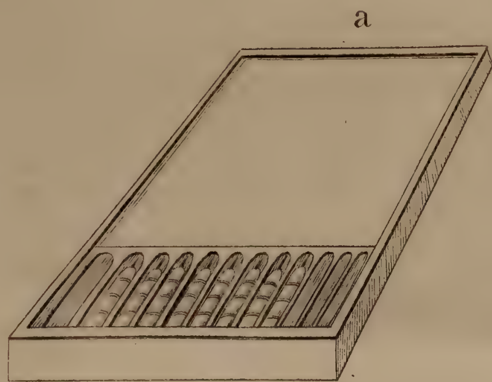
zoo-

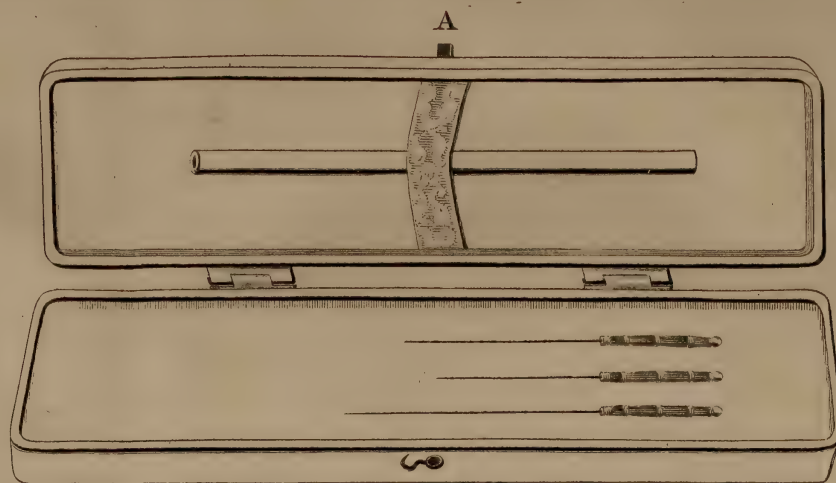
zoogenaamde ontstekingen en derzelver gevolgen.

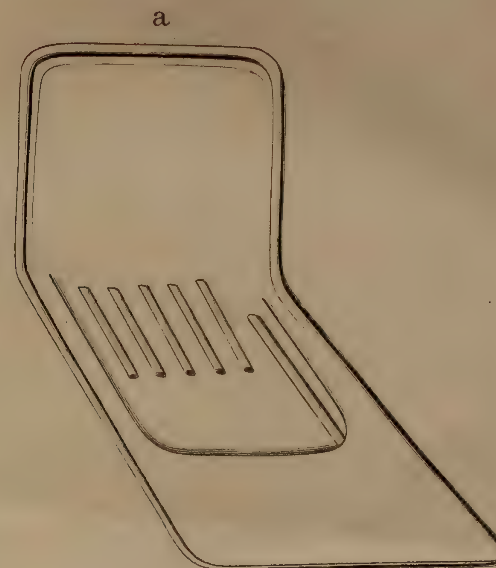
Ook de naaste oorzaak der *cholera* laat zich op deze stelling terug leiden.

VERKLARING DER PLAAT.

Fig. *A. a. a.* Onderscheidene etui's met naalden.
Fig. *b. b.* Naalden volgens de gewone grootte.
Fig. *c.* Een kokertje nevens de naald.
Fig. *d.* Een klein hamertje met de naald.
Fig. *e.* Groote naald tot de scarificatie.

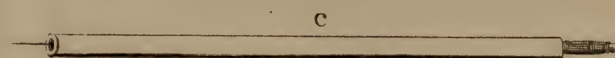

a

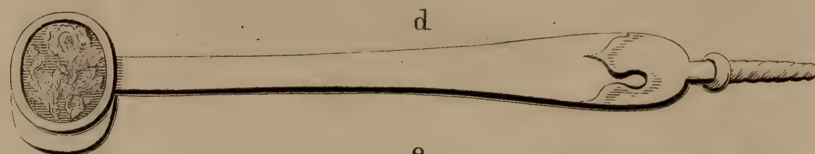

A

a

b

b

c

d

e